

BULETINUL

COMISIEI

MONUMENTELOR ISTORICE

București
2000

- Coperta I: **Stema Țării Românești pe hrISOvol din 24 mai 1731 emis de Mihai Racoviță, Domnul Țării Românești, pentru mănăstirea Cotroceni (Arh. St. Buc., Suluri, 15)**
- Coperta IV: **Constantin Brâncuși, „Coloana fără Sfârșit“ din ansamblul „Calea Eroilor“ - Târgu-Jiu. Foto arh. Liviu Brătuleanu, octombrie 1994**

COLEGIUL DE REDACȚIE

**Anca Brătuleanu
Peter Derer
Ștefan Gorovei
Eugenia Greceanu
Sergiu Iosipescu
Ioan Istudor
Dan Mohanu
Cezara Mucenic
Paul Niedermaier
Constantin Pavelescu
Andrei Pippidi (președintele colegiului)
Marius Porumb
Tereza Sinigalia
Georgeta Stoica
Aurelian Trișcu**

REDACȚIA

Redactor-șef: **Doina Liliانا Florea**
Secretar de redacție: **Dragoș Ardeleanu**

Adresa redacției:

Str. Ienăchiță Văcărescu nr. 16, sector 4, București, cod 70528,
telefon 336 54 24, 336 83 86, interior 132

Administrația Muzeul Național de Istorie:
Calea Victoriei nr. 8

La realizarea acestui număr au contribuit dr. arh. Eugenia Greceanu, dr. Cezara Mucenic

Comisia Națională
a Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice

PROIECTĂRI ȘI RAPORTE
DE CERCETARE

METODOLOGII
ȘI TEHNICI DE LUCRU

PROFESOR, Institutul
de Cercetări Științifice și
Cercetări de Istorie și
Arheologie, București

TATIANA POPILNAȘ, arhitect
primar, Institutul de
Cercetări Științifice și
Cercetări de Istorie și
Arheologie, București

ING. COSTEL PĂLĂȘ, Pitești

SIMONA SANDOȘA, inginer
CERINȚA PETRI MĂNȚĂRIȘ
BEOȘU, arhitect principal
Institutul de Cercetări Științifice și
Cercetări de Istorie și
Arheologie, București

ING. ADRIAN PRIBITCU, Iași
Ing. Ștefan Popescu, Iași

ING. GHEORGHE POPESCU, București

BULETINUL
COMISIEI NAȚIONALE
A MONUMENTELOR, ANSAMBLURILOR
ȘI SITURILOR ISTORICE

ING. ADRIAN PRIBITCU, Iași

ING. ADRIAN PRIBITCU, Iași

ING. GHEORGHE POPESCU, București

Nr. 1-4/2000

ING. GHEORGHE POPESCU, București

ING. ADRIAN PRIBITCU, Iași

ING. ADRIAN PRIBITCU, Iași

ING. ADRIAN PRIBITCU, Iași

ING. ADRIAN PRIBITCU, Iași

ING. ADRIAN PRIBITCU, Iași

ING. ADRIAN PRIBITCU, Iași

ING. ADRIAN PRIBITCU, Iași

Anul XI

COMUNICĂRI ȘI RAPORTE DE CERCETARE

FLORIN DOBRESCU , <i>Proiect de consolidare și restaurare a bisericii ortodoxe „Sf. Gheorghe” - sat Bicsad, jud. Covasna</i>	7
RUXANDRA NEMȚEANU , <i>Palatul Legației Elene. Scurt istoric</i>	29
DAN D. IONESCU , <i>Proiectul primei capele a Legației Regatului Helen din București</i>	41
IOAN GEORGE ANDRON , <i>Evoluția istorică a orașului Dumbrăveni - jud. Sibiu</i>	45
RESTAURARE	
ANSAMBLUL MONUMENTAL „CALEA EROILOR” OPERA LUI CONSTANTIN BRÂNCUȘI DE LA TÂRGU-JIU	
SORANA GEORGESCU GORJAN , <i>Istoricul realizării „Coloanei fără sfârșit” din Târgu-Jiu (1936-1937)</i>	56
<i>Cronologia evenimentelor privind restaurarea „Coloanei fără sfârșit”</i>	89
RODICA CRIȘAN , <i>Principii de restaurare</i>	94
DORIN DĂNILĂ , <i>Restaurarea modulelor și a stâlpului central</i>	104
MIRCEA CRIȘAN , <i>Restaurarea structurală a stâlpului central</i>	136

METODOLOGII ȘI TEHNICI DE LUCRU

TATIANA POGONAT , <i>Instrucțiuni privind executarea mortarelor de var pe ziduri de cărămidă și piatră</i>	143
SIMONA SAMOILĂ, VIOREL CIUNTU, PETRE MUNTEANU BEȘLIU , <i>Analiza comparativă a unor probe de mortar prelevate de la fortificații medievale din sudul Transilvaniei și Țara Loviștei</i>	148
MĂRTA GUTTMANN, VIOREL CIUNTU , <i>Analiza probelor de mortar prelevate la săpăturile arheologice de la Palatul Brukenthal</i>	160
CEZARA MUCENIC , <i>Inventarierea patrimoniului construit al unei străzi bucureștene. Propunere metodologică</i>	165
RALUCA IOSIPESCU , <i>Metodologia cercetării și protejării patrimoniului maritim și fluvial</i>	172
RUXANDRA NEMȚEANU și colaboratorii , <i>Metodologia evidenței monumentelor istorice (rezumat)</i>	175
INSTRUCȚIE, EDUCAȚIE	
SERGIU IOSIPESCU , <i>Cercetarea și restaurarea patrimoniului arheologic</i>	186

IZVOARE

EUGENIA GRECEANU, Procesele verbale ale ședințelor de avizare organizate de Direcția Generală a Monumentelor Istorice din Comitetul de Stat pentru Arhitectură și Construcții, cu începere din 1952. Stadiul publicării.....	190
---	------------

LEGI, REGULAMENTE

<i>European Landscape Convention – Florence 2000.....</i>	228
---	------------

<i>Legea nr. 182/2000 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil.....</i>	237
---	------------

<i>Ordonanța de urgență nr. 228/2000 privind protejarea monumentelor istorice.....</i>	258
--	------------

<i>Ordonanța nr. 43/2000 privind protecția patrimoniului arheologic și declararea unor situri arheologice ca zone de interes național.....</i>	280
--	------------

<i>Ordinul ministrului culturii nr. 2032/1999 pentru înființarea Comisiei de Atestare în domeniul Monumentelor Istorice și aprobarea normelor și criteriilor de atestare a experților în domeniul protejării monumentelor istorice și a specialiștilor în domeniul</i>	
--	--

<i>conservării și restaurării monumentelor istorice.....</i>	290
--	------------

<i>Ordonanța nr. 47/2000 privind stabilirea unor măsuri de protecție a monumentelor istorice ce fac parte din Lista patrimoniului mondial.....</i>	304
--	------------

<i>Ordinul Ministrului Culturii nr. 2080/2000 privind lista membrilor Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice și componența structurilor acesteia....</i>	309
--	------------

<i>Ordinul Ministrului Culturii nr. 2092/2000 referitor la Regulamentul privind organizarea și funcționarea Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice.....</i>	327
---	------------

<i>Ordinul nr. 2013/2000 privind aprobarea criteriilor generale pentru clasarea bunurilor culturale imobile în Lista monumentelor istorice.....</i>	336
---	------------

CRONICA INTERNĂ

<i>Cartea albă a monumentelor istorice.....</i>	342
---	------------

NECROLOG

EUGENIA GRECEANU, In memoriam Tatianae Pogonat.....	350
--	------------

ESSAYS AND RESEARCH REPORTS

FLORIN DOBRESCU, *Orthodox Church "Sf. Gheorghe" from Bicsad - Covasna region* 7

RUXANDRA NEMȚEANU, *Hellenic Legation Palace from Bucharest*.... 29

DAN D. IONESCU, *The project of the first chapel of Hellenic Kingdom Legation from Bucharest*..... 41

IOAN GEORGE ANDRON, *Historical evolution of Dumbrăveni town - Sibiu region*..... 45

RESTORATION

MONUMENTAL ENSEMBLE „HERO'S WAY”, CONSTANTIN BRANCUȘI'S SCULPTURE FROM TÂRGU-JIU

SORANA GEORGESCU GORJAN, *The History of Infinite Column Carrying out (1936-1937)*..... 56

Chronology of Events Concerning the Restoration of Infinite Column..... 89

RODICA CRIȘAN, *Restoration Principles*..... 94

DORIN DĂNILĂ, *Restoration of Moduli and the Central Pillar*..... 104

MIRCEA CRIȘAN, *Structural restoration of central pillar*..... 136

METHODOLOGIES AND WORK TECHNIQUES

TATIANA POGONAT, *Instructions concerning the execution of lime mortar on brick and stone walls*..... 143

SIMONA SAMOILĂ, VIOREL CIUNTU, PETRE MUNTEANU BEȘLIU, *Analyze of mortar specimens drawn from historical monuments from south Transilvania and Țara Loviștei*..... 148

MĂRȚA GUTTMANN, VIOREL CIUNTU, *Analyze of mortar specimens drawn from old Town Hall from Sibiu*..... 160

CEZARA MUCENIC, *The inventoring of built patrimony of a street from Bucharest. A methodology proposal*..... 165

RALUCA IOSIPESCU, *Methodology of researching and protection of river and maritime patrimony*..... 172

RUXANDRA NEMȚEANU and collaborators, *Methodology of historical monuments evidence (synthesis)*..... 175

TRAINING EDUCATION

SERGIU IOSIPESCU, *Research and restoration of archaeological patrimony*..... 186

SOURCES

EUGENIA GRECEANU, Reports of meetings for noticing, organized by State Committee for Architecture and Constructions, 1955.....	190
---	------------

LAWS, STATUTES

<i>European Landscape Convention – Florence 2000.....</i>	<i>228</i>
---	------------

<i>Law no. 182/2000 concerning the protection of fixed patrimony.....</i>	<i>237</i>
---	------------

<i>Emergency Ordonance no. 228/2000 concerning the protection of historical monuments.....</i>	<i>258</i>
--	------------

<i>Ordinance no. 43/2000 concerning archaeological patrimony.....</i>	<i>280</i>
---	------------

<i>Order no. 2032/1999 of Ministry of Culture for setting up the Committee of Certifying in historical monuments field.....</i>	<i>290</i>
---	------------

<i>Ordinance no. 47/2000 concerning establishment of some measures</i>	
--	--

<i>for protection of historical monuments belonging to world patrimony.....</i>	<i>304</i>
---	------------

<i>Order no. 2080/2000 of Ministry of Culture concerning CNMI's members list and the structure of CNMI.....</i>	<i>309</i>
---	------------

<i>Order no. 2092/2000 of Ministry of Culture concerning Statute of organization and functioning of CNMI.....</i>	<i>327</i>
---	------------

<i>Order no. 2013/2000 of Ministry of Culture concerning approval of general criteria for classifying fixed good.....</i>	<i>336</i>
---	------------

INNER CHRONICLE

<i>White book of historical monuments.....</i>	<i>342</i>
--	------------

NECROLOGY

EUGENIA GRECEANU, In memoriam Tatianae Pogonat.....	350
--	------------

Biserica veche cu hramul „Sf. Gheorghe“ din satul Bicsad, com. Malnaș, jud. Covasna, datând din anul 1835, este înscrisă în Lista Monumentelor Istorice la poziția 15 B 070.

Proiectul întocmit de către Centrul de Proiectare pentru Patrimoniul Cultural Național în anul 1998 prevede lucrări de consolidare și restaurare în vederea salvării și refuncționalizării acestui monument aflat în prezent într-o avansată stare de degradare, abandonat.

Proiectul a avut la bază releveul și expertiza tehnică de structuri întocmite de PPCN la sfârșitul anului 1997, respectiv începutul anului 1998.

I. Scurt istoric*

Prima mențiune documentară a cătunului Bicsad se află sub forma BIKSZÁD la 1648, în vremea Principelui Gheorghe I Rákóczi.

Întemeietorii așezării, realizată prin defrișarea pădurii de fag - BUKK = FĂGET (magh.) - de la care se pare că provine și numele satului, sunt românii din Țara Bârsei și Țara Oltului.

Cazania chirilică tipărită în vremea Principelui Mihai Vodă Racoviță, ce se păstra odinioară în arhiva modestei biserici de lemn din Bicsadul Oltului, certifică ortodoxia comunității românești locale și legăturile acesteia - prin puternica biserică și școală românească din Șcheii Brașovului - cu Țara Românească spre mijlocul secolului al XVIII-lea. Se poate deci presupune că prima biserică din lemn a comunității ortodoxe românești din Bicsadul Oltului datează de pe la mijlocul secolului al XVII-lea, nu mult după întemeierea așezării.

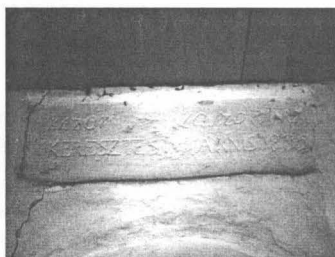
Dezvoltarea „industrială” a Bicsadului materializată prin înființarea unei manufac-

turi de sticlă ce a început să producă în 1811, și-a pus deopotrivă amprenta și asupra comunității românești, angrenată deopotrivă și în prelucrarea și negoțul lemnului.

La începutul anului 1834, cele 240 de familii ortodoxe din Bicsad împreună cu neguțatorul Gheorghe Antoniu din faimoasa companie comercială de la Brașov - unul din principalii parteneri de afaceri ai bicsădenilor - au hotărât să prefacă vechea biserică de lemn a obștii românești în una de piatră.

Deasupra ușii de intrare în pronaos se află inscripția în relief de stucatură (foto nr. 1). „KADAR (șters) LASZLO ES RO (șters) KERESZTES ANNIS 1835”

Că Laszlo Kadar alias Vasile Cădariu sau Dogaru era un român ortodox practicant o dovedește, între altele, și Evanghelia pe

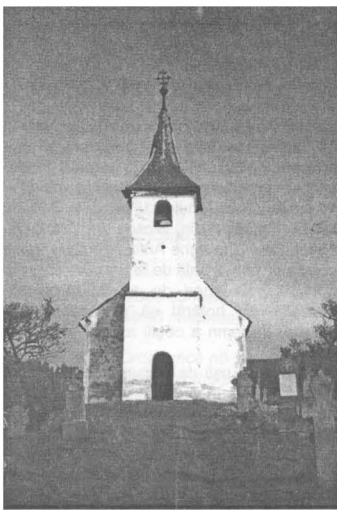

Inscripția de deasupra ușii de intrare în pronaos
(foto nr. 1)

care o dăruiește ctitoriei sale și pe care a consemnat acest lucru cu litere chirilice.

Înălțarea în 1835 - în timpul domniei împăratului Ferdinand al V-lea de Lorena Habsburg, totodată mare principe al Transilvaniei - a noii biserici ortodoxe de piatră din Bicsad reprezintă fără îndoială un moment de apogeu al comunității româ-

* Datele istorice au fost preluate din „Notiță istorică preliminară” întocmită de arh. Raluca și Sergiu Iosipescu, ca parte a fazei I a Proiectului de restaurare.

Fațada vest (foto nr. 2)

nești, poate și o încercare de afirmare a identității național-religioase într-o etapă de puternică „naționalizare” maghiară a secolilor.

Cert este că după aproape un secol, în anii 1921-1922, când preotul Dumitru Trifan reorganizase parohia de sine stătătoare Bicsad după primul război mondial și Unirea de la 1918, comunitatea românească din Bicsad număra doar 78 de familii.

Intervențiile pentru repararea bisericii nu au avut rezultat până la al doilea război mondial.

Ocupația ungară din septembrie 1940 a dus la părăsirea bisericii. După eliberarea nordului Transilvaniei în 1944 și reinstalarea administrației Regatului României în 1945, Comisiunea Monumentelor Istorice, prezidată de Alexandru Lapedatu, a oprit demolarea bisericii și a declarat-o monument istoric.

Sub regimul ocupației sovietice și sub cel comunist, numărul ortodocșilor din Bicsad a

continuat să scadă, în anii '70 rămânând doar 12 familii, parohia de Bicsad fiind declarată parohie misionară a Arhiepiscopiei Ortodoxe Române de Alba Iulia și Sibiu.

Încercările de restaurare a monumentului din anii '60 și '70 au rămas la stadiul de proiecte, probabil din lipsă de fonduri, deși pe plan local se întocmise o documentație primară pentru reparații capitale. Abia în anul 1997, Centrul de Proiectare pentru Patrimoniul Cultural Național a reluat elaborarea proiectului de restaurare.

II. Descrierea monumentului

Amplasament

Biserica veche datând din anul 1835, cu hramul „Sf. Gheorghe”, este amplasată în partea de nord-est a satului Bicsad, în mijlocul unei suprafețe de teren de formă aproximativ ovoidală, împărțită în loturi individuale conținând locuințe, grădini și arătură. Întreaga suprafață este mărginită de două ulițe ce pornesc din șoseaua ce duce la Târgu Secuiesc prin Băile Balványos și comuna Turia (planșa nr. 1).

La biserică se accede printr-o ulicioară îngustă, între două loturi, perpendiculară pe ulița dinspre vest. Biserica este înconjurată de un cimitir datând din aceeași perioadă. Terenul pe care se află biserica și cimitirul este ușor înălțat față de loturile arabile înconjurătoare (foto 2, 3).

Fațada sud (foto nr. 3)

Fațada dinspre sud-est (foto nr. 4)

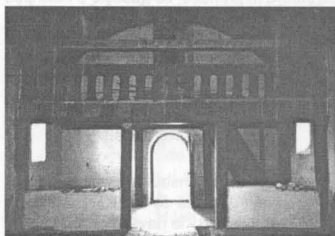
Voluimetrie, compartimentare, descriere

Biserica este realizată după modelul binecunoscut al bisericilor ardelenesti, compoziția volumetrică implicând doar două volume: un turn-clopotniță, dezvoltat pe verticală și terminat cu un acoperiș sub formă de coif la vest, și o navă unică fără abside, dar cu o retragere în zona altarului, la est (foto nr. 4).

Unicul acces se face prin partea de vest pe sub turnul-clopotniță. Acesta este împărțit la interior pe mai multe niveluri, ultimul, cel al clopotelor (clopote care nu există - biserica nefiind utilizată de cel puțin 50 ani), fiind prevăzut cu patru deschideri dreptunghiulare cu latura de sus în semicerc (planșa nr. 2).

La exterior turnul-clopotniță este împărțit în două registre de un brâu de țigle, ca rezultat al reducerii grosimii zidului în secțiunea superioară. Nava unică este compartimentată în pronaos, naos și altar deasupra pronaosului susținut de patru stâlpi de lemn între naos și numai doi înspre turn, se găsește un kafas cu planșeu tot din lemn (foto nr. 5).

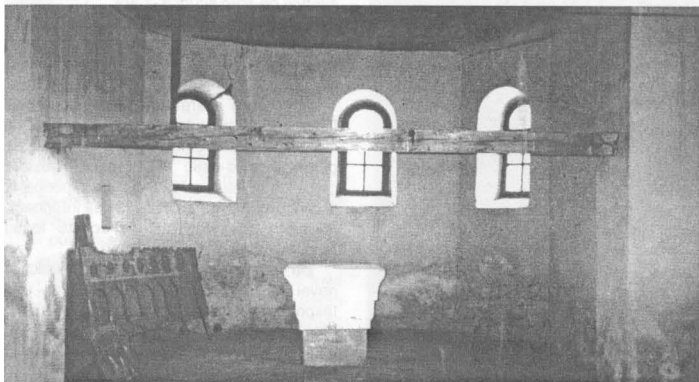
Pe peretele nordic al naosului, la limita cu altarul retras, se găsește un amvon din zidărie de cărămidă. Altarul poligonal spre

Cafasul văzut din pronaos (foto nr. 5)

vest prezintă, pe fiecare latură din această direcție, câte o fereastră dreptunghiulară cu latura de sus semicirculară (foto nr. 4).

În mijloc se găsește masa sfântă din

Altarul (foto nr. 6)

piatră în bună stare, dar catapeteasma și stratele lipsesc, doar fragmente din acestea fiind sprijinite de peretele nordic al naosului și altarului (foto nr. 6).

Nava unică - inclusiv altarul - este acoperită cu o boltă semieliptică, din scânduri de brad bătute în cuie pe romanate, deasupra cărora se găsește pardoseala podului tot din scânduri de brad (planșa nr. 3).

Bolta, în zonele unde a rămas cea originală, este pictată, în culori de ulei.

La primul nivel al turnului, deasupra ușii de intrare în pronaos, se găsește o inscripție în limba maghiară, care atestă anul edificării: 1835 (foto nr. 1).

La exterior nava a fost consolidată încă de la început cu patru contraforți - câte doi pe fiecare perete longitudinal, între cele trei ferestre.

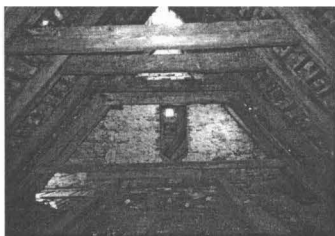
Materiale folosite

Biserica este construită cu pereți din zidărie de piatră spartă de carieră, în amestec cu bolovani de râu - la navă și primul nivel al turnului clopotniței - și cărămidă roșie plină la turnul clopotniței - începând de la al doilea registru.

Pereții sunt tencuiți cu tencuială pe bază

Fereastra nord (naos - amvon)
(foto nr. 7)

Șarpanta podului navei - vedere spre ușa de acces din clopotniță (foto nr. 8)

de var și vâruți atât la interior, cât și la exterior. Pardoseala navei este din dușumele de brad.

Șarpanta navei, inclusiv cea a altarului, precum și cea a turnului clopotniță, realizate cu frângere de pantă, sunt din lemn de brad (foto nr. 8).

Învelitoarea navei și a turnului sunt din țigle-solzi.

III. Starea de conservare

Degradări

Consider că biserica se află, în general, într-o stare medie de conservare, cu degradări reversibile, dacă se acționează în sensul consolidării și restaurării într-un interval de timp scurt: 1-2 ani.

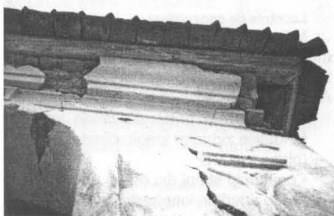
Cele mai periculoase degradări în sensul afectării stabilității structurale cred că ar fi fisurile și crăpăturile apărute în pereții navei și ai turnului.

Astfel, pe peretele nordic al navei, fereastra din dreptul amvonului (foto nr. 7) și cea din dreptul pronaosului, ca și cea de pe peretele nord-estic al altarului, prezintă crăpături și fisuri atât la partea superioară, fragmentând cornișa, cât și la cea inferioară, mergând spre fundații. În aceste locuri tencuiala este parțial expulzată.

De asemenea, pe peretele vestic al navei există două crăpături pătrunse - una înspre colțul din nord-vest, iar alta în dreptul turnului-clopotniță, vizibilă sub scara de lemn ce duce de la fafas la al doilea nivel al turnului.

Cauzele previzibile ale apariției acestor

fisuri și crăpături pot fi legate atât de calitatea materialelor de construcție și modul în care ele au fost puse în operă, cât și de accidente exterioare, legate de mișcări telurice.

Turnul clopotniță - vedere dinspre est (foto nr. 9)

În prima fază, adâncimea mică a fundațiilor zidurilor (a navei în special), deasupra cotei de îngheț, a condus la tasări inegale ale acestora și la apariția primelor fisuri. De asemenea, neomogenitatea zidăriei și a mortarului de var, a cărui calitate inițială nu prea ridicată a fost și mai mult afectată în timp de umiditatea ce a generat o igrasie de până la 1 m înălțime la toți pereții, au contribuit la dezvoltarea rețelei de fisuri și la apariția crăpăturilor. Și, în sfârșit, cele șase cutremure, dintre care două cu magnitudinea de peste 7,2 grade, au adâncit și mai mult degradările inițiale.

Alte degradări constatate:

- lipsa unei părți a învelitorii din țiglă a navei înspre turnul-clopotniță, de o parte și alta a coamei (foto nr. 3);
- igrasie la toți pereții, ca urmare a lipsei unui strat de rupere a capilarității între zid și fundație (foto nr. 6);
- lipsa jgheaburilor și a burlanelor de colectare și îndepărtare a apelor pluviale (foto nr. 4);
- putrezirea parțială a pardoselei din dușumele a navei;
- pierderea calității de planeitate a învelitorii și de rectiliniaritate a coamei datorită modificării calității elementelor șarpantei: răsucire, încovoiere, putrezire sau deplasare de la poziția inițială a unor căpriori sau broscari;

- lipsa în totalitate a geamurilor de la ferestre și, parțial, a unor cercevele (foto nr. 7);

- spargerea unor țigle;
- desprinderea tencuielii în special în zonele cu fisuri și crăpături (foto nr. 7, 9);
- distrugerea treptelor de lemn ale amvonului;
- distrugerea, cu excepția unor fragmente, a tâmplăriei de lemn pictat și a stranelor (foto nr. 5, 6);
- dispariția unei părți importante a picturii originare de pe boltă, ca urmare a înlocuirii acesteia cu scânduri de brad noi în timpul unor reparații recente;
- rotirea din cauze neelucidate a întregii structuri a acoperișului turnului-clopotniță cu 3-4° față de poziția inițială (foto nr. 10);
- lipsa instalației de paratrăsnet;
- atac combinat de fungi (*Sepula Lacrimans*, *Merulius Lacrimans*, *Fibroporia Sp.*) și insecte xilofage (*Xestobium Rufovillosum*, *Hilotrupes Bajulus*), în diferite procente la toate elementele din lemn: pardoseală, șarpantă, scări, planșeele turnului.

Turnul clopotniță - vedere dinspre sud-vest (foto nr. 10)

IV. Etape constructive, intervenții

Consolidările ulterioare, inclusiv cele de după cutremurul din 1977, executate superficial, ca și dispunerea a 3 tiranți metalici care să lege la partea superioară zidurile longitudinale ale navei (foto nr. 5, 6), nu au putut împiedica dezvoltarea în continuare a procesului de degradare. Tot atunci s-a turnat o șapă de beton simplu sub pardoseala altarului și a naosului.

V. Proiect de reabilitare

Proiectul prevede măsuri de consolidare, reparații refuncționalizare, punere în valoare, păstrându-se imaginea actuală a bisericii. S-au prevăzut instalații electrice și de protecție, precum și amenajări exterioare: trotuar de protecție, rigole, puțuri absorbante, împrejmuire cu gard viu, alei de acces etc. (planșa nr. 4).

Bazele proiectării

Pentru realizarea proiectului s-au folosit elemente furnizate de studiile și documen-

tele anterioare: Proiectul de restaurare din anul 1973, Fișa de monument, Releveul, Referatul geotehnic, Studiul istoric, Expertiza, Documentarul fotografic (vezi etapele I și II ale proiectului realizat în 1997-1998).

Lucrările de consolidare

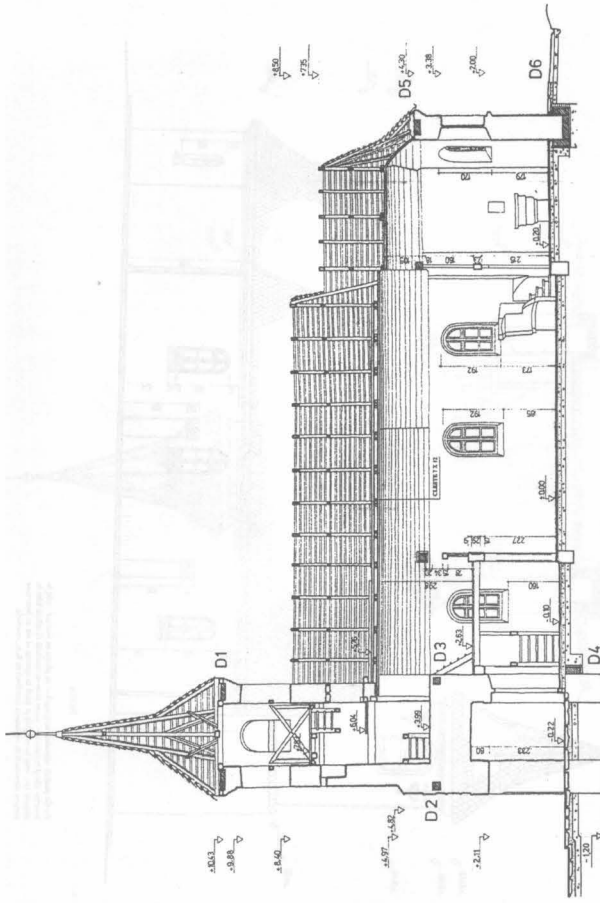
Măsurile de consolidare globală sunt menite a anula efectele seismelor, ale tasării terenului sau deficiențele constructive.

Astfel s-au prevăzut lucrări de:

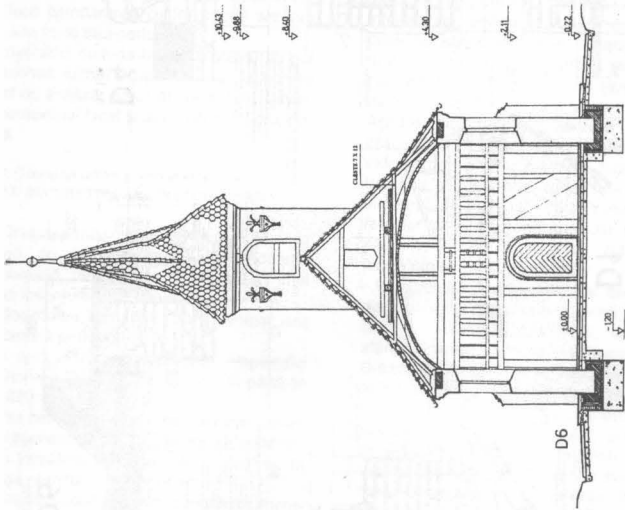
- subzidire și grinzi de beton armat la fundațiile zidurilor longitudinale ale navei (planșa nr. 2);
- centuri și stâlpi din beton armat în interiorul zidurilor longitudinale ale navei și ale turnului-clopotniță (planșa nr. 5);
- rigidizarea în plan orizontal la nivelul cornișei - centura ce leagă solidar turnul de nava bisericii (planșa nr. 2, 7);
- consolidarea zidului poligonal al altarului (planșa nr. 5);
- rigidizarea transversală a zidurilor longitudinale ale navei cu două grinzi de beton armat la nivelul cornișei, aflate în

Turnul clopotniță - fațada nord (foto nr. 11)

Sistemalizare verticală (plansa nr. 4)

Fațada sud (planșa nr. 6)

Înțelegerea unui fenomen ce pare cunoscut, dar care este deosebit de profund, cu cauze și implicații interesante - ne gândim la locuire -, nu se poate face decât printr-o analiză complexă bazată pe „metoda comparativă pe durate lungi” promovată de F. Braudel* (analiza fenomenului se face în context larg, dar și mai restrâns, sub diverse aspecte coroborate și privite de-a lungul timpului; de asemenea, se face compararea cu fenomene similare din alte zone sau perioade).

Aplicând metoda în cazul nostru se pot descoperi lucruri surprinzătoare la fiecare nivel de analiză; adică al contextului urban, al contextului local și al construcției propriuzise.

I. Contextul urban și implicațiile sale

I.1. BUCUREȘTII PÂNĂ ÎN SECOLUL XIX

Orașul, până în secolul XIX, era privit ca formă de locuire pentru o populație numeroasă, pe care o apăra în cadrul unei cetăți înconjurate de ziduri.

Societatea bucureșteană a evoluat lent în această perioadă deoarece:

- s-a aflat sub influența Imperiului Otoman încă din secolul XV și până în 1829;
- se baza economic doar pe micul comerț orășenesc și pe agricultura ce se făcea în localitate și în special în jurul ei, în așa-numitul „reion agricol”;
- conta social pe o clasă modestă, încremenită în tradiția sătească, dependentă de puterea domnească a marilor boieri și mânăstiri (țărani, mici funcționari, meșteșugari, negustori).

Ca urmare, localitatea a crescut:

- neîngrădită de fortificațiile ce erau interzise de Imperiul Otoman și, în

același timp, meandric pe terenul mlaștinos al Dâmboviței, la fel ca la Veneția**. Nucleul acestei așezări fără incintă, o zonă comercial-meșteșugărească adunată în jurul vechii curți domnești și înaintând tentacular pe câteva căi importante, precum Calea Moșilor, avea în secolul XIX o anumită structură. Țesutul, deosebit de compact, cu străduțe șerpuitoare, înguste și des intersectate, având la vedere șiruri de case perisabile din lemn, chirpici sau, mai rar, zidărie, era dublat pe sub pământ de o rețea de pivnițe și tuneluri trănice de zidărie.

Așadar, sistemele de apărare ce se practicau în localitatea medievală extracarpatică, văduvită de fortificații, trebuiau să fie altele, și anume de la sistemul de pivnițe și tuneluri de refugiu*** de sub zona nucleului urban, până la curțile întărite cu ziduri și locuințele cu parter protejat;

- nereglementat urbanistic (cu excepția dispoziției de organizare a vetrei localității în jurul Curții Domnești, dată la sfârșitul secolului XVII de domnitorul Brâncoveanu, care - după modelul împăraților bizantini - și-a asumat administrarea localității de la conducerea obștească a celor 12 pârgari, practică perpetuată de domnii fanarioți), dar tradițional-rațional, multitudinea de case mărunte răspândite în mahalale închegându-se în jurul unor centre de putere monumentale, care erau bisericile parohiale (vezi gravuri secolul XVIII)****.

În acest context, se va face resimțită până târziu, chiar și după apariția reglementărilor urbanistice de la începutul secolului XIX, inițiativa personală a locuitorilor în materie de arhitectură.

* - F. Braudel - *Jocurile schimbului*, București, 1985

** - L. Benevolo - *La ville dans l'histoire européenne*, Paris, 1993

*** - S. Tănase - *Cronica bucureșteană, sfârșit de sec. XVIII*, București, 1990

**** - *Bucureștii vechi - documente iconografice*, București, 1938

Orașul modern era perceput ca o formă de locuire tot pentru o populație numeroasă, în care sistemul de fortificații nu mai era necesar, dar mai ales semn distinctiv față de celelalte localități era ordonarea sa la nivelul stradal și concretizarea unui centru - city - puternic instituțional, cu alură monumentală și implicații socializante.

După mijlocul secolului XIX, se întâmplă **adevărată transformare a localității în oraș**, bazată pe condiții social-economice și politice deosebite:

- trecerea țării și populației din sfera de influență orientală a Imperiului Otoman în sfera de influență occidentală promovată de protectoratul rus impus Țărilor Românești după 1829;
- potența economică a manufacturilor și a micii industrie apărute la sfârșitul secolului XVIII;
- noua forță socială întrepid și intelectuală alcătuită din micii boieri și mica burghezie, întărită în frământările începutului de secol (ecourile revoluției franceze din 1789, războaiele din 1821 din zona balcanică și revoluțiile de la 1848 din Europa).

Astfel, din punct de vedere urban:

- mahalalele, trăind până acum distinct în jurul bisericilor, sunt tranzitate și transformate într-un organism unitar și complex de axele majore monumentale posthausmanniene - marile bulevarde -, iar noile instituții (primărie, bănci, universitate etc.) marchează centrul acestui organism, orașul modern;
- legislația majoră urbanistică apărută după 1830 în cadrul Regulamentelor Organice, prima legislație de tip occidental promovată de consulul rus Kiseleff, impune reguli, materiale și tehnici de construcție, reglementări estetice și de salubritate, alinieri de străzi, regularizarea Dâmboviței și, mai ales, necesitatea emiterii unei **Autorizații de Construcție**, pe baza

unui proiect întocmit de un arhitect, pentru orice se construiește în oraș (în marea majoritate locuințe individuale, prăvălii și hanuri și, către sfârșitul secolului, hoteluri, bănci și locuințe colective).

II. Contextul local și implicațiile sale - Calea Moșilor, fostul pod al Târgului din Afară

Podul este una din primele căi constitutive ale localității, alături de Podul cel Vechi al Târgoviștei și Brașovului* (ulterior apare și Podul Calicilor, apoi Podul Belicului și, la sfârșitul secolului XVII, Podul Mogoșoaiei). Constituia o puternică legătură a centrului comercial cu târgul din afara localității, târg țărănesc bisăptămânal de fân și vite și devenit de trei ori pe an bălci și târg, cu cele necesare pomenirii moșilor și strămoșilor. Aici se făceau toate anunțurile strigate ce interesau obștea târgului medieval și se plimbau răufăcătorii pedepsii. Legătură trainică, drumul creștea odată cu mutarea târgului la marginea unei localități în continuă dezvoltare, fiind edificat unitar, de la început, cu hanuri și cărciumi atât de necesare și prospere. Calea rămâne la fel de importantă și mai târziu, când, în 1872, primul circuit cu tramcar instalat de o companie englezăscă în București va lega centrul orașului cu zona Târgului din Afară, străbătând toată Calea Moșilor**.

Așadar, o casă cu curte interioară, într-un șir de construcții strâns lipite pentru valorificarea maximă a terenului și care adăpostea un han cu prăvălii și camere de închiriat profitabile, era un fapt curent pe Calea Moșilor.

III. Construcția propriu-zisă: casa III.1. CASA PÂNĂ ÎN SECOLUL XIX

Până în secolul XIX, locuirea se făcea în forma tradițională, rurală, în **case individuale**¹ pentru o singură familie (părinți, copii, bunici), iar locuirea temporară și de tranzit se făcea în special în **hanuri**² (domnești,

* - G. I. Ionescu - Gion - *Istoria Bucureștilor*, București, 1998

** - Gr. Ionescu - *Ghidul Bucureștilor*, București, 1938

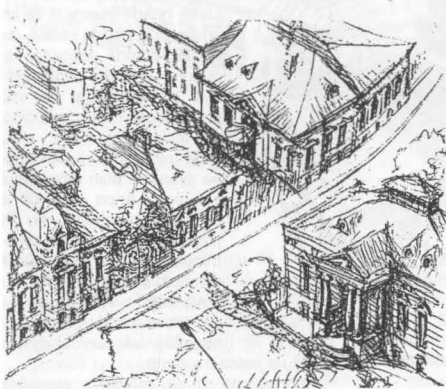
mânăstrești, boierești, negustorești).

Construcția cea mai extinsă ce se practica în această perioadă era casa cu un

alte, puteau exista case monocloac cu fațada îngustă cât lățimea unei camere³, dar și case cu fațade mai largi, concepute în jurul unor curți interioare, accesibile prin ganguri⁴.

De la sfârșitul secolului XVIII au început să circule prin Europa proiecte tip în stil clasic pentru locuințe individuale înstărite (hotel, villas, palais) și este posibil ca ele să fi ajuns și pe teritoriul țării noastre către începutul secolului XIX.⁵

Tipurile de materiale și tehnici folosite la construcții până în secolul XIX erau cele străvechi, autohtone - lemnul și chirpicul -, dar și cele mai noi - zidăria de cărămidă, adusă din lumea bizantină de Imperiul Otoman în toată Peninsula Balcanică, după secolul XV.

Schița 1

singur nivel, cu prispă, tindă și una sau două camere, „casa veche românească”, ce va deveni mai târziu modesta casă-vagon. Acest tip de casă, fără mijloace defensive proprii, se baza pe retrageri prin ulițele șerpuite sau prin traversarea insulelor urbane. Exista și construcția înstărită cu posibilități defensive proprii, precum erau conacul cu incinta întărită sau kula, casa cu cerdac înălțat și casa cu „scos” din secolul XVIII⁶, având parterul închis și apărat. Acest ultim tip de case vor da mai târziu casa - conac cu parter înălțat, cu hol central și camere de jur-împrejur.

În zona centrului, locuințele individuale multietajate, cu prăvălii sau ateliere la parter și cu locuința la etaj, aveau forme specifice, impuse atât de modul de parcelare extrem de strâns, cât și de funcționalitatea lor. Astfel, într-o înșiruire de case lipite unele de

III.2. Casa în secolul XIX

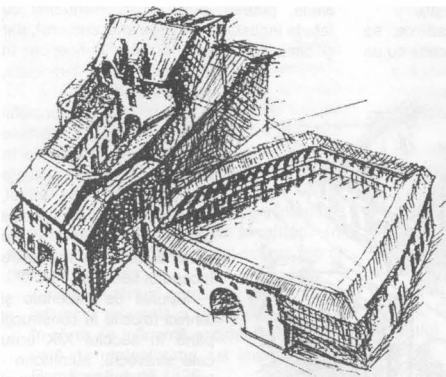
În tot cursul secolului XIX, modul de locuire se făcea tot în case individuale și abia spre sfârșitul secolului apare **locuința specific urbană - locuința colectivă**. Aceasta, impusă de dezvoltarea economică și socială și de schimbarea mentalităților și permisă de noile tehnici de construcție, s-a făcut cunoscută sub numele de „maison de rapport”⁵. Concepția și numele francez de „maison de rapport” (folosite prima dată în 1894 de arh. F. D. Xenopol pentru autorizarea construcției lui Max Aziei⁶) desemnează o construcție multietajată cu mai multe apartamente pentru mai multe familii, având un minim de confort urban (privată, bucătărie), edificate pentru a aduce un venit proprietarului prin închiriere sau vânzare. După 1920, apar și locuințele colective-soci-

* - N. Iorga - *Scriseri despre artă*, București, 1968; P. H. Stahl - *Les vieilles maisons à étage de Roumanie*, București, 1964; C. Nicolescu - *Case, conace și palate vechi românești*, București, 1979

** Idem

*** - G. Gromort - *Small structures - French Architecture of the Early Nineteenth Century*, New York, 1996

**** - Cezara Mucenic - *București, un veac de arhitectură civilă*, București, 1997

Schița 2

ale, dar și blocurile cu apartamente moderne confortabile.

După 1830-1831, apare necesitatea emiterii Autorizațiilor de Construcție însoțite de un proiect funcțional și încheiat volumetric pentru orice se construia din cadrul orașului.

În construcție se extinde folosirea zidăriei de cărămidă în detrimentul lemnului, în special în zona centrală a orașului și mai ales după marele incendiu din 1847, iar către sfârșitul secolului apare și metalul în construcții, folosit la planșeele cu grinzi metalice și bolțișoare de cărămidă pentru construcțiile multietajate.

IV. Hanul Solacolu

Amplasarea casei Solacolu s-a făcut în porțiunea mai târziu edificată a căii, când limita orașului a depășit zona Bisericii Sfinților, și anume pe locul fostei „fabrici de tulumbe” a doctorului Țucăr (plan hartă Borroczin - 1852).

Autorizația de Construcție, emisă în 1859 pentru doi frați Solacoglu (practică curentă a construcțiilor gemene pentru doi frați, la slavii de sud, în Bulgaria), se referea la edificarea unei „binale cu de toate

comoditățile”, în mahalaua Mântuleasa, pe Calea Moșilor. Autorizația era însoțită de un adevărat proiect arhitectural⁶, gândit inteligent de un arhitect. Avea trei nivele, cu pivnița pentru depozitări și refugiu, un parter pentru prăvălii și ateliere și un etaj pentru locuit. Cele două case cu incintă, gemene, erau unite într-o singură construcție având în plan forma unui pieptene. Aripa centrală a rămas neconstruită, dar în timp s-au alăturat alte construcții, fără nici o legătură estetică sau structurală cu casa inițială. Acum casa se află într-o stare deplorabilă și necesită eforturi susținute

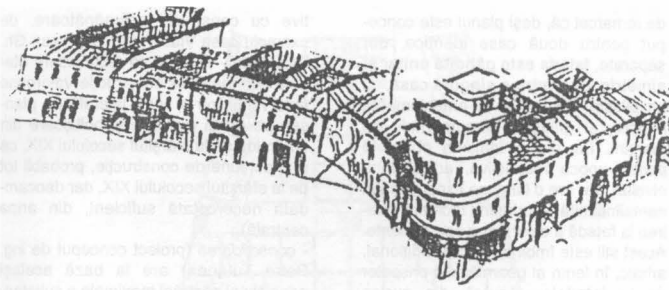
pentru a putea fi salvată.

Concepută și executată la cumpăna dintre vremuri și lumi, casa, **reprezentativă** și în același timp **unică** se definește prin:

Schița3

- *concepția* celor două case gemene îmbinată o formulă arhitecturală medievală revolută cu idei anticipative. Astfel, deși se observă clar existența a câte două apartamente la etajul fiecărei case - adică apar pentru prima dată două

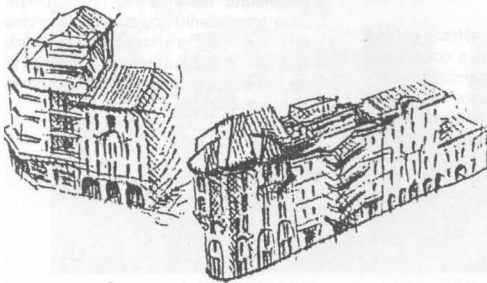
Schița 4

„maisons de rapport” (cu 35 de ani înainte de atestarea oficială a acestui program), se folosește formula arhitecturală și titulatura tradițională a hanului cu incinta protejată (gang de acces și prăvălii protejate) și mai ales cu pivnițe-ascunzătoare, impresionante ca dimensiuni și concepție. Apartamentele sunt clar conturate, având fiecare câte o sală principală mare, mai înaltă, cu acces direct la celelalte camere și cu acces de pe prispa închisă la dependențe, grupuri sanitare și la cele două scări, una principală și una secundară, ducând și în pivniță. **Este pur și simplu prima locuință tipic urbană din București, casa de raport**

în care locuiesc mai mult de o singură familie, și anume 4 familii în 4 apartamente, dar care folosește încă tiparul tradițional-medieval de locuință-ascunzătoare cu parterul protejat și cu pivnița-refugiu.

- *sistemul constructiv* al epocii, zidărie cu bolți „a vella” și planșee de lemn de la casa propriu-zisă, este combinat cu sistemul arhaic, balcanic, al construcției de lemn pe console metalice, cu închideri din lemn tencuit și geamuri (geamlăc) la prispele de la etajul din incintă (preluând concepția casei balcanice cu „scos” a secolului XVIII).

- *stilul eclectic timpuriu al secolului XIX cu relief plat de stuc*, restrâns în jurul golurilor de uși și ferestre ale fațadei „comunicative” cu strada (elemente renașcentiste cu pilaștri și antablamente pentru golurile de la etaj și cununi de împletitură din iederă pentru golurile de la parter; elementul de împletitură de iederă se regăsește, în mod neașteptat, la balustrii de fontă ai scârilor), este completat cu grilaje metalice prelucrate artistic la golurile parterului. Este

Schița 5

de remarcat că, deși planul este conceput pentru două case identice, dar separate, **fațada este gândită unitar și simetric, ca pentru o singură casă**, cu un pilastru central și cu antablamente majore și pilaștri monumentali pe margini. Ea are o înălțime obișnuită pentru epoca respectivă, adică două niveluri, dar are o lungime excepțională, nemaîntâlnită, exprimând tocmai înșiruirea la fațadă a celor patru apartamente. Acest stil este îmbinat cu cel tradițional, arhaic, în lemn al geamlăcului prispelor de la fațadele „tăcute”, din curtea interioară. Tradiția prelucrării lemnului se manifestă și în finețea și bogăția detaliilor de la tâmplăria gurilor de la parter, ca și de la închiderile cu glasvand ale scârilor principale. Se poate observa, de asemenea, lucru extrem de rar întâlnit în zonă, și folosirea pietrei masive la stâlpii prispei centrale și la ancadramentele răsufelătorilor de la subsol.

V. Premisele procesului de restaurare - revitalizare

Intervențiile distructive nu au reușit să altereze în totalitate concepția inițială, nici să deformeze detaliile semnificative, autenticitatea construcției păstrându-se în cea mai mare parte.

Concepția proiectului de restaurare și reabilitare se bazează pe câteva principii esențiale:

- **restaurarea** trebuie să păstreze cât mai mult din substanța inițială a construcției (eliminarea elementelor parazitare, completarea cu porțiuni noi, ușor diferențiate vizual de partea autentică, recrearea elementelor pierdute prin studii compara-

tive cu construcții asemănătoare, de exemplu casa Vlasto - 1870 și casa Gh. Tătărăscu - 1855) și să reconsidere etapele ulterioare de construcție valoroase (intervenții într-o aripă laterală cu planșee pe grinzii metalice și boltișoare din cărămidă de la sfârșitul secolului XIX, ca și o porțiune de construcție, probabil tot de la sfârșitul secolului XIX, dar deocamdată necercetată suficient, din aripa centrală).

- **consolidarea** (proiect conceput de ing. Petre Tutunea) are la bază același principiu al păstrării maxime a substanței inițiale a monumentului și, implicit, a unor intervenții minime. Astfel, împreună cu membrii C.N.M.I., s-a admis posibilitatea apariției unor deteriorări locale, reparabile, ale clădirii consolidate, în cazul producerii unor seisme importante. În consecință, respingându-se ideea introducerii unei consolidări majore cu beton armat, s-a mers pe ideea reparațiilor și cămășuieilor armate la elementele verticale de zidărie portantă și a legărilor lor, în anumite zone, cu șaibe orizontale de beton armat, astfel încât să se evite distrugerea monumentului.

- **reabilitarea** trebuie să introducă construcția în circuit public și să salveze, mai înainte de toate și pe cât este posibil, identitatea modului de locuire și împărțirea spațială a construcției. Concomitent va trebui să se restabilească regimul de proprietate redându-se, fie și parțial, casa proprietarilor, cu condiții de protecție și supraveghere, iar sârăcia suportului financiar al statului va trebui sprijinită de aportul capitalului particular bine orientat și intenționat.

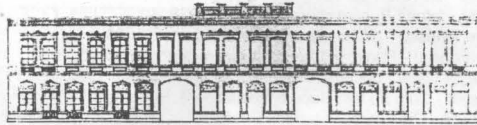
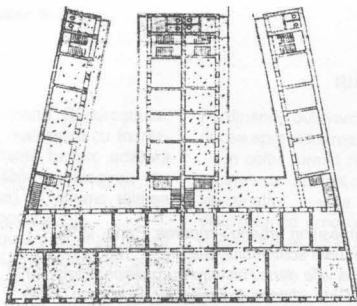

Fig. 10 - F.C. din Biser. Pogoria.

Fig. 11 - F.C. din Biser. Pogoria.

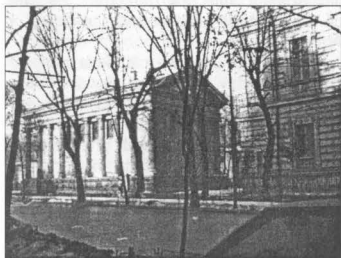
Schița 6

BIBLIOGRAFIE

1. P. Pinon - *Composition urbaine - repères*, Paris, 1992
2. F. Braudel - *Jocurile schimbului*, București, 1985
3. L. Benevolo - *La ville dans l'histoire européenne*, Paris, 1993
4. G. I. Ionescu - Gion - *Istoria Bucureștilor*, București, 1998
5. F. Dame - *Bucarest en 1906*, București, 1907
6. N. Iorga - *Istoria Bucureștilor*, București, 1938
7. Grigore Ionescu - *Ghidul Bucureștilor*, București, 1938
8. Fl. Georgescu - *Pagini din trecutul Bucureștilor*, București, 1959
9. *Bucureștii Vechi - documente iconografice*, București, 1938
10. D. Caselli - *Cum au fost Bucureștii odinioară*, București, 1997
11. S. Tănase - *Cronică bucureșteană - sfârșit de secol XVIII*, București, 1990
12. Cezara Mucenic - *București, un veac de arhitectură civilă - sec. XIX*, București, 1997
13. G. Gromort - *Small structures - French Architecture of the Early Nineteenth Century*, New York, 1996
14. N. Iorga - *Scrieri despre artă*, București, 1968
15. P. H. Stahl - *Les vieilles maisons à étage de Roumanie*, București, 1964
16. Corina Nicolescu - *Case, conace și palate vechi românești*, București, 1979
17. Manuscrise P. Derer - *Țesutul urban*, 1994
18. P. Derer - *Scenografie urbană în Lipscănie*, 1994
19. A. Filipeanu - *Studiul ecologic al Lipscăniei*, 1994
20. V. Guțu - *Studiul circulațiilor în Lipscănie*, 1994
21. A. Pănoiu - *București - mic istoric*, 1993
22. Daniela Tutunea - *Țesut urban istoric în orașe extracarpatice; Metodologie de conservare și intervenție urgentă*, 1993-1994
23. Daniela Tutunea - *Diagnosticarea și clasificarea fondului construit înainte de 1950 în vederea reutilizării ansamblurilor de locuit*, 1996-1997

În anul 1890, primarul Bucureștilui, Pache Protopopescu, realizează cu îndrăzneală cea mai importantă lucrare edilitară bucureșteană (exceptând prelungirea din 1888 a B-dului Colțea), și anume tăierea B-dului Pache Protopopescu.

Acest bulevard asigură o legătură rapidă între Centru, zona Universității și zona periferică de est, unde astăzi se află Școala lanului.

*Biserica și Palatul fostei Legații Elene
fotografie exterioară 1992, B-dul Carol nr. 1*

Astfel s-a făcut primul pas către nesfârșit de lungă și greua operă de sistematizare și modernizare a Bucureștilui!

Construcțiile, ce se vor înălța de-a lungul acestui bulevard, vor avea un caracter preponderent rezidențial și comercial. Puține instituții publice, cu excepția celor religioase, se vor afla sau ridica în această zonă.

B-dul Carol începea din P-ța Universității (fosta P-ța I. C. Brătianu), tăia Calea Moșilor și se sfârșea la câțiva pași, în P-ța Pache Protopopescu.

În această piață, de formă ovală ce înconjoară un scuar, se găsea pe un soclu, statuia lui Pache Protopopescu. De aici B-dul Carol I se continua la est spre Șos. lanului, cu B-dul Pache Protopopescu, iar, spre stânga, la N-E cu B-dul Regele

RUXANDRA NEMȚEANU

Ferdinand, bulevard tăiat tot în 1890, ce ducea spre vitoarea Gară de Est.

În colțul format de cele două bulevarde, pe un teren special destinat de Primărie, se va construi, înainte de primul război mondial, biserica grecească și Palatul Legației Regale Elene din București.

*

Biserica grecească, a cărei arhitectură severă prezintă înfățișarea clasică a unui vechi templu ionic, atrage atenția prin monumentalitate și personalitate, amintind de Biserica Sainte-Madeline din Paris, dar la scară redusă. Ideea de preluare întocmai a ideilor arhitecturale și urbanistice pariziene și transformarea lor la o scară mai mică în București făceau parte din politica de europeanizare și emancipare a metropolei noului Regat Român. În tot centrul Bucureștilui, efervescența marilor prefaceri în domeniul construcțiilor se făcea simțită. Erau necesare bulevarde noi, după cum am amintit, în maniera celor tăiate de Haussman în Paris, era necesar a se construi sedii ale unor instituții publice și administrative, care să adăpostească marile organisme democratice, inexistente înainte de independența Regatului Român.

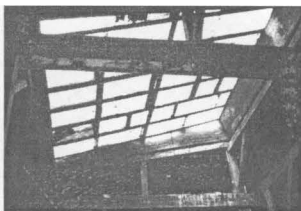
*Biserica și Palatul fostei Legații Elene
fotografie exterioară 1992, B-dul Carol nr. 1*

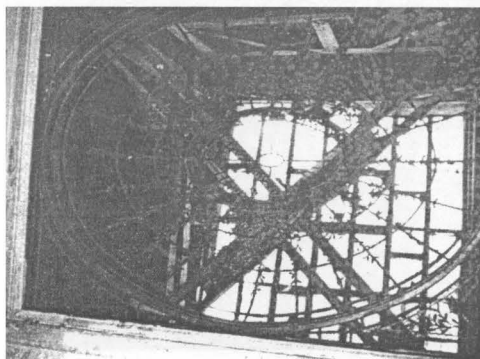
**Biserica și Palatul
fostei Legații Elene**

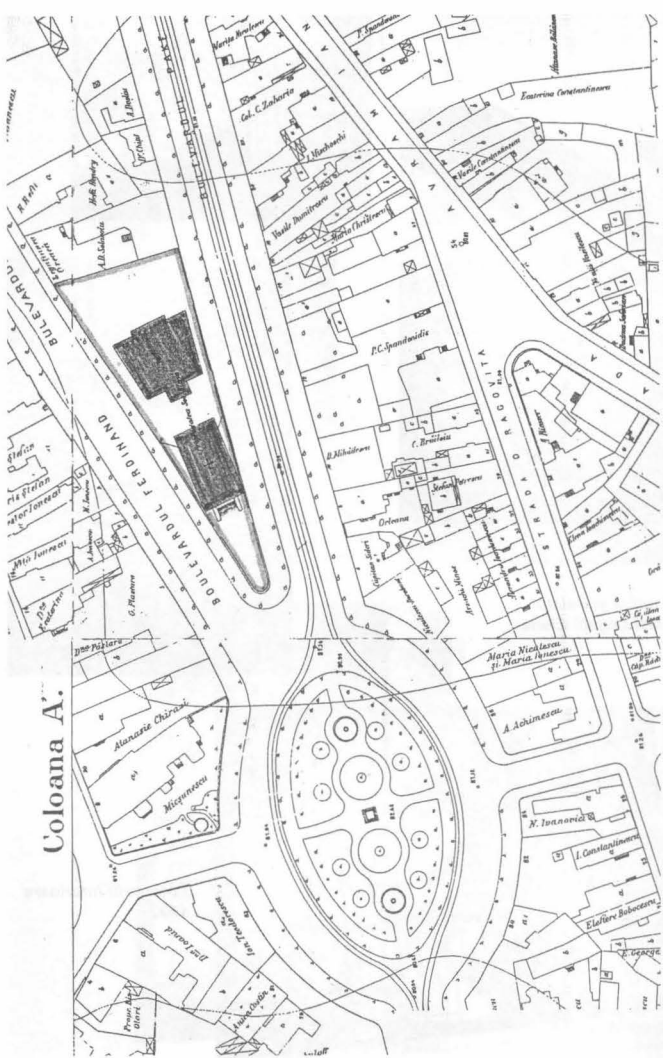
**Fotografii exterioare 1992,
B-dul Carol nr. 1**

*Biserica și Palatul
fostei Legații Elene*

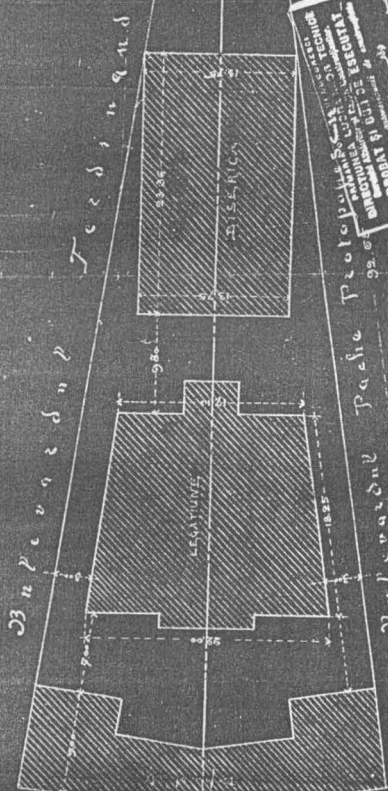
*Fotografii interioare
1992*

Planul cadastral al Bucureștilui din 1911
Seria XIII-Coloana A*-B

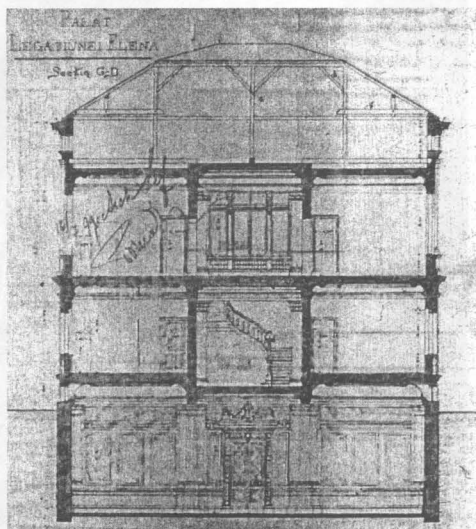
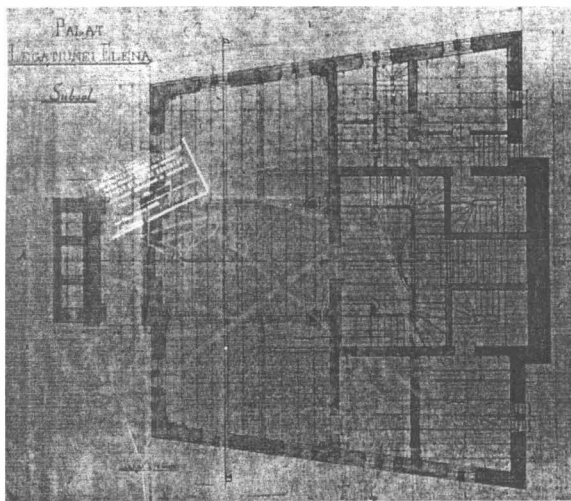
Legătura și Sistemă electrică.

Plan de întreprindere.

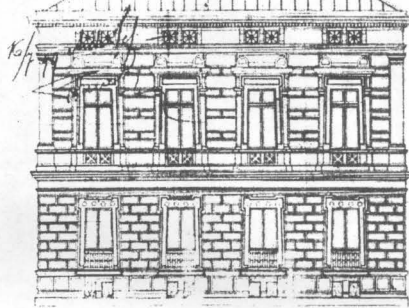
PROTECȚIA ȘI ÎNCĂLZIREA
TEHNICĂ
SOCIETATEA SA
PĂRĂȘINA ȘI
SISTEMUL DE EXECUȚIE
SISTEMUL DE EXECUȚIE
SISTEMUL DE EXECUȚIE
SISTEMUL DE EXECUȚIE

Handwritten signatures and notes, including the name "H. H. H." and other illegible text.

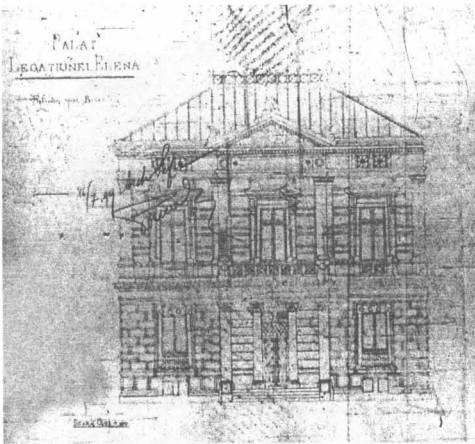

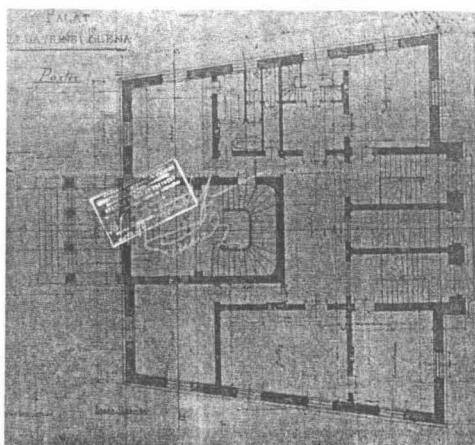
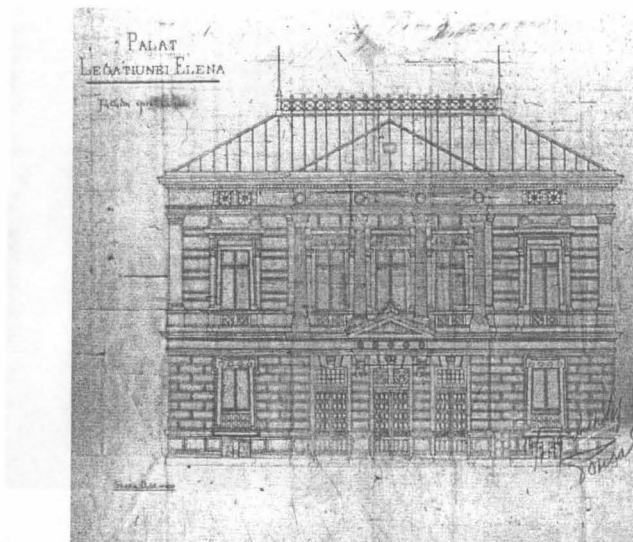
PALAT
ATIUNEI ELENA

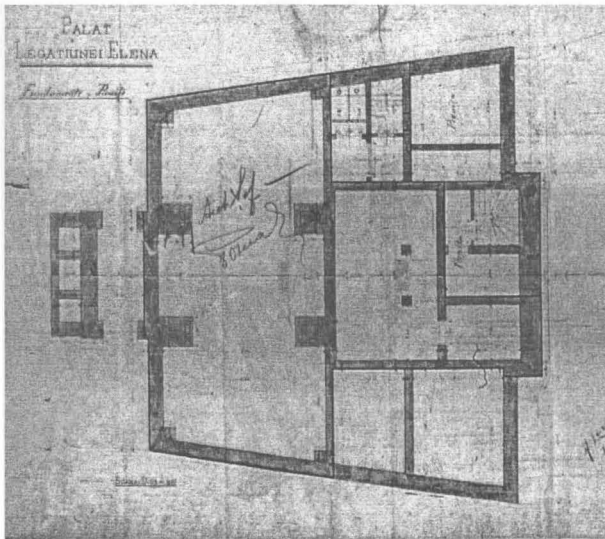
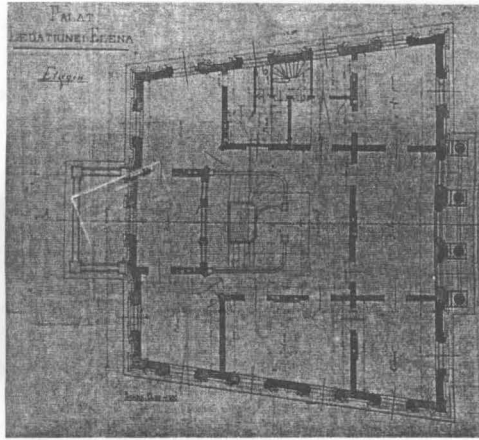
Stadi, spre Holograf

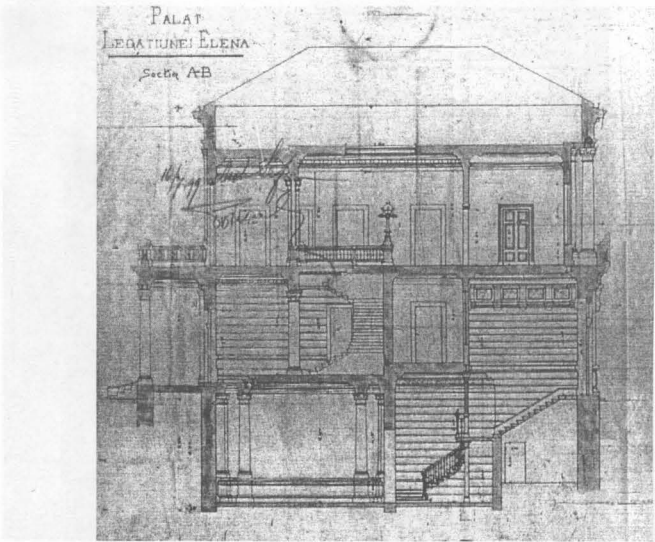
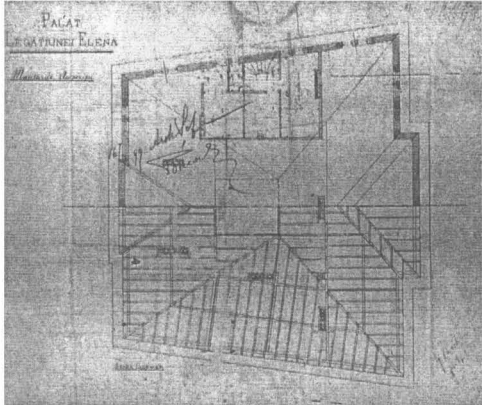

Stadi, spre Holograf

Inițiativa construirii acestei capele a aparținut în anul 1885 Societății „Buna Vestire” a Comunității Elene din București, în înțelegere cu Ambasadorul extraordinar și plenipotențiar al Regatului Helen în România. Amplasamentul propus de beneficiar având și acordul Ministerului Român al Afacerilor Străine, reprezentat de Al. Lahovari, a fost grădina legației de pe Str. Domniței (acum Bd. Hristo Botev nr. 32).

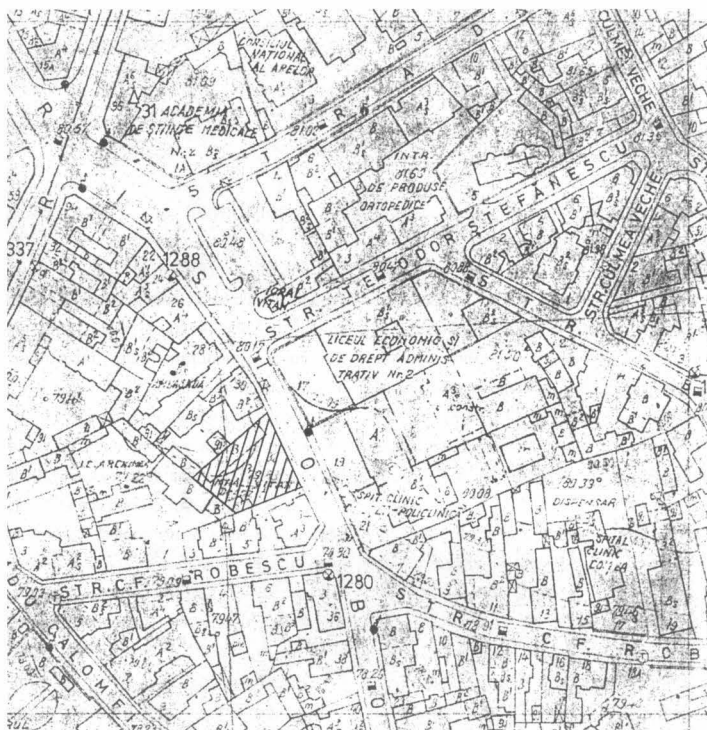
Proiectul capelei¹ a fost întocmit de către arhitectul Paul Petricu, având avizul arhitectului George Mandrea, capul Serviciului Clădirilor din cadrul Primăriei Capitalei; în aviz s-a menționat că acesta este emis cu condiția introducerii în structura construcției, în zona arcurilor și bolților, a unor grinzi metalice, pentru preluarea onora dintre eforturi.

Din punct de vedere arhitectural, observăm că autorul proiectului s-a inspirat pentru plan din edificii sacre de plan central,

precum Mausoleul Santa Constanza din Roma și Baptisteriul Ortodocșilor din Ravenna, iar pentru elevație a încercat o sinteză între elemente de vocabular aparținând Antichității mijlocii și târzii (ferestre termale) cu elemente (interpretate) specifice Romanicului și Renașterii, ori Barocului (ancadramentele ferestrelor, bosajele, lanternoul etc.)².

Execuția proiectului urma a fi făcută într-un an de la data emiterii autorizației de construcție, dar aceasta nu s-a mai făcut deloc în locul propus și în condițiile stabilite, deoarece a izbucnit un conflict diplomatic între Regatul României și Regatul Helen, datorită politicii duse de autoritățile helene împotriva folosirii limbii române în bisericile și școlile Aromânilor și Valahilor din Elada. Ca urmare, chestiunea construirii unei capele grecești (helene) în București a fost înghețată până la reluarea relațiilor diplomatice normale dintre cele două state.

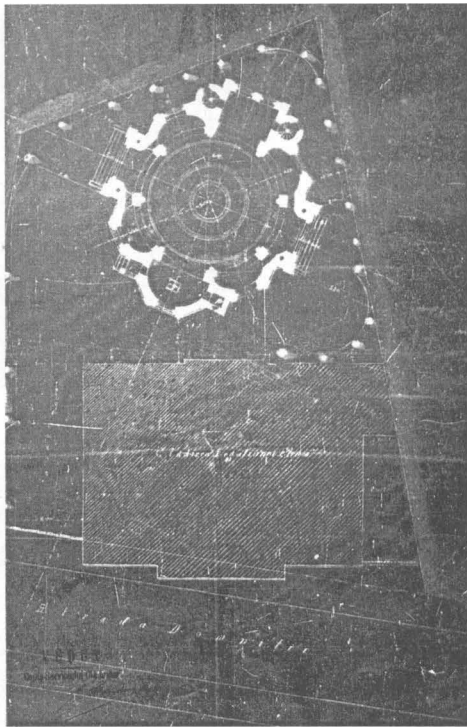
1. Planșele proiectului capelei se păstrează la D.A.M.B., fond P.M.B. – S.T., dosar din anii 1885.
2. A se vedea facsimilurile după originalul proiectului.

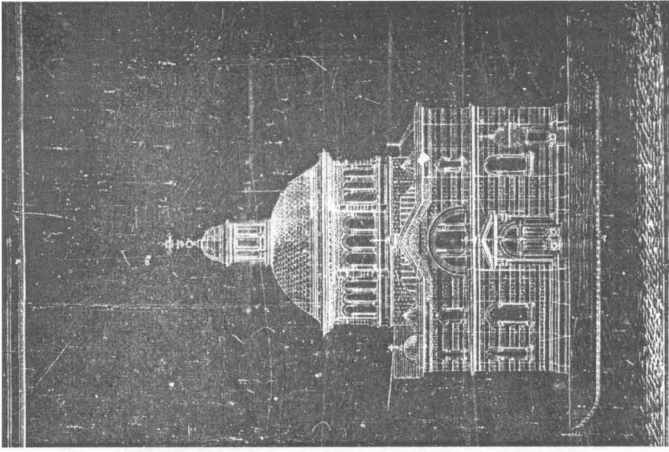
1 a - Planul de situație actual

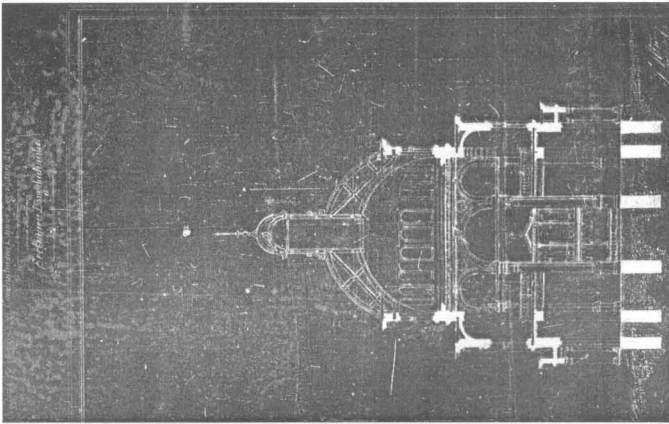
Parcela ocupată în 1888 de Legația Regatului Helen, pe Str. Domniței (acum B-dul H. Botev 32)

1 b - Planul de situație al Legației Regatului Helen din București, inclusiv planul capelei proiectate, în anul 1888

Fațada sudică a capelei proiectate

Secțiune nord-sud prin capela proiectată, dar neexecutăată

Dumbrăveniul este situat în extremitatea nord-estică a județului Sibiu, la jumătatea distanței dintre Mediaș și Sighișoara, pe malul drept al râului Târnava Mare.

Condițiile de relief, sol și climă au fost favorabile locuirii încă din timpuri străvechi: pe locul actualei clădiri a poștei s-a descoperit un bordei din epoca fierului, lângă gară s-au descoperit urne celtice, iar urmele unei așezări dacice s-au găsit la nord de oraș, la locul „Gogan”.

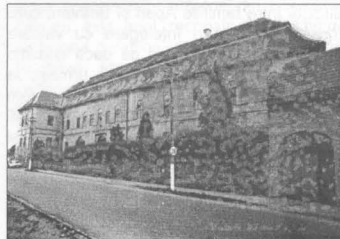

Piața Timotei Cipariu, frontul de est, vedere dinspre sud

La 1214 este menționat documentar comitatul Târnava, ce cuprindea teritoriul străbătut de Târnava Mare și Târnava Mică. În a doua jumătate a secolului al XIII-lea sașii colonizează zona Târnavei Mari, aflată la interferența dintre pământul *crăiesc* (regesc) și cel *comitatens* (nobilitar). În perioada colonizării, deosebirile dintre cele două zone nu erau foarte mari, dar ele s-au accentuat odată cu dezvoltarea relațiilor feudale, istoria ținutului dintre cele două Târnave fiind frământată de conflictul de interese dintre sașii care se luptau să obțină drepturi cât mai apropiate de cele ale conașionalilor lor liberi și nobilii maghiari ce căutau să-i aservească într-o măsură cât mai mare.

Prima atestare documentară a localității datează din anul 1332 și se referă la dijma

plătita de preotul Herman din Ebese din arhidiaconatul de Cuculus, iar între 1367 și 1374 câteva documente menționează posesiuni feudale din acest sat, ca de pildă cel referitor la „Ladislao filio Emerici de Ebesefalwa”. Satul se afla în partea nord-estică a actualului oraș, pe malul stâng (estic) al Văii Dumbrăveniului, iar denumirea sa se pare că provenea de la faptul că iobagii din acel sat aveau în grijă câinii de vânătoare ai stăpânului domeniului, care deținea un conac de vânătoare în partea dreaptă a văii, aproximativ în zona centrală a orașului actual (în maghiară *eb* - câine, *falwa* - sat). Chiar și valea se numea „Ebespatak”, adică „Pârâul Câinilor”. În 1381, la Ebesefalva, sunt menționați „capites”, care trebuie să fi fost coloniști sași, de vreme ce în același an regele Ludovic I de Anjou emite la 3 iulie un document prin care posesiunile feudale din Ebesefalva sunt înglobate în cele Două Scaune (Mediaș și Șeica). După numai zece ani, în 1391, Sigismund de Luxemburg dă o parte din posesiunea Ebesefalva (moștenirea lui Ladislao) copiilor nobilului Apa din Mălâncrav. Nobilul Ioan Bethlen își împarte în 1415 averea membrilor familiei sale, inclusiv domeniul Ebesefalva. Samuel Apafi construiește în 1503, pe domeniul său Ebesefalva, o mică biserică romano-catolică pentru iobagii săi, care primesc loturi de

Castelul Apafi, aripa principală de nord

case și curți în apropierea conacului. În secolele XIV-XVI, domeniul Ebesfalva a constituit proprietatea integrală sau parțială a mai multor familii nobiliare: Apa, Bethlen, Bakats, Kisszöllösi și Fejerd. În 1552, Grigore Apafi – comite de Dăbâca și

Castelul Apafi, vedere de ansamblu

șef al cancelariei cardinalului Martinuzzi – cumpără de la Grigore Bethlen întregul domeniu (o parte o deținea deja) cu conacul de vânătoare, cârciuma, instalația de preparare a berii de lângă podul peste Târnava, și începe construcția unui castel, după care demolează vechiul conac de vânătoare. Zece ani mai târziu, în contextul unor conflicte dintre secui și nobili, Ebesfalva este jefuită de răsculați, iar castelul suferă stricăciuni. În 1564 familia Apafi repară castelul, îl fortifică cu bastioane, îl înconjoară cu un șanț de apărare umplut cu apă deviată din Târnava și până în 1886 accesul în castel s-a făcut pe un pod mobil amplasat pe latura de vest.

În a doua jumătate a secolului al XVI-lea, dreptul de moștenire asupra domeniului se dispută între familiile Apafi și Bethlen, care încheie în 1584 o înțelegere cu valoare juridică, prin care convin că dacă una din cele două familii nu va avea urmași, la stigerea ei, întreaga avere va reveni celeilalte familii. În anul 1590, Nicolae Apafi îndeplinea funcția de comite de Târnava și în această calitate mută sediul de comitat de la Cetatea de Baltă la Ebesfalva, unde-și avea reședința nobiliară. Ca urmare, se amplifică rolul și importanța castelului – și implicit al așezării – prin creșterea numă-

rului personalului administrativ și al servitorilor, care primesc loturi pentru a-și ridica gospodăria în apropierea castelului.

La 26 octombrie 1645, domeniul Ebesfalva se împarte între membrii familiei Apafi. Ștefan primește „curtea militară” unde se făcea muniție, iar lui Boldizsár îi revine moșia Mălâncrav și zece case cu iobagi români din Ebesfalva, unde este consemnată o moară de apă și un tău cu pești. Grigore primește castelul, iar după moartea acestuia întregul domeniu îi revine lui Mihai Apafi, care la 16 septembrie 1661 este ales principe al Transilvaniei de dieta întrunită la Târgu Mureș. Deși capitala politică a principatului era la Alba Iulia, noul principe și-a petrecut cea mai mare parte a timpului la castelul din Ebesfalva, care devine astfel reședință princiară. Castelul a fost întărit cu noi bastioane, iar personalul ce îl deservea a crescut, devenind o curte numeroasă, ce trebuia să facă față mulțimii de nobili care veneau cu diverse interese la principe. Pe domeniu se organizau vânători, iar la castel se ducea o viață culturală (acesta avea o

Catedrala armeano-catolică, fațada de vest

biblioteca bogată și un salon unde se asculta muzică) și se dădeau numeroase petreceri.

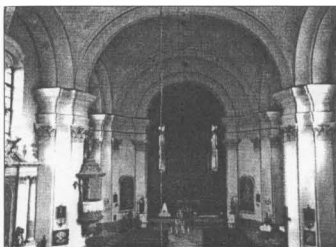
În anul 1671, în Moldova are loc o răscoală împotriva domnitorului Duca Vodă, care a fost sprijinită de armeni. După înfrângerea răscoalei, amenințate cu represalii, circa 3000 de familii de armeni (apreciate la 12000-15000 de suflete) – cu acordul principelui Apafi – se refugiază în Transilvania, stabilindu-se la Bistrița, Gheorghieni, Frumoasa, Kanta, Gherla, Ebesfalva și în alte localități. Inițial, comunitatea armeană s-a organizat într-o **Companie Armeană** cu sediul la Bistrița, iar ulterior s-a divizat în mai multe companii. Mihai Apafi emite la Alba Iulia, la 26 octombrie 1680, un act privilegiat

Catedrala armeano-catolică, portalul de vest

în favoarea armenilor pentru ca aceștia să-și poată exercita neîngrădit meseriile și comerțul în întreg principatul.

La 15 aprilie 1690, principele Mihai Apafi se stinge din viață, iar dieta proclamă ca principe pe fiul său minor Mihai Apafi al II-lea. În pofida prevederilor tratatului

Catedrala armeano-catolică, interior, vedere din tribună spre altar

hallerian din 1686 (prin care se recunoștea protectoratul împăratului asupra Transilvaniei cu condiția recunoașterii lui Mihai Apafi ca principe, iar după moartea sa să-l urmeze fiul său), acesta nu e confirmat de împărat, este dus la Viena în 1696, iar după cinci ani semnează actul de abdicare. Diploma Leopoldină din 1691 stabilește statutul Transilvaniei în cadrul imperiului habsburgic și va avea rol de constituție pentru Transilvania până în 1867.

La 7 februarie 1696, Mihai Apafi al II-lea emite la Făgăraș o **Scrisoare** în 20 de puncte ce reglementează statutul Companiei armenilor din Ebesfalva, acordându-le acestora o serie de drepturi: de a se putea stabili oriunde în Principat, de a trăi liber, de a-și alege primar, preot și judecători proprii. Familiilor maghiare, românești sau de alte naționalități li se interzice să-și construiască gospodării printre cele armenesti, dar nici armenii nu au voie să lase locuri libere printre casele lor fără motiv întemeiat. După un an, un mare incendiu a distrus majoritatea gospodăriilor armenice din Ebesfalva, dar au fost apoi reconstruite. În timpul războiului curuților, la 28 ianuarie 1704, la Hoghilag, are loc o luptă între secui și imperiali, împrejurare în care Ebesfalva suferă încă un incendiu.

Mihai Apafi al II-lea, printr-un testament dat la Viena la 20 decembrie 1706, lasă moștenire după moartea sa domeniul Ebesfalva soției sale Katharina (ei neavând copii), dar testamentul este atacat de familia Bethlen în temeiul acordului-angajament

Biserica armeană a călugărilor mechtariști

încheiat între cele două familii în 1584. După moartea lui Mihai Apafi al II-lea survenită în 1713, Katharina (născută Bethien) moștenește domeniul, care însă era împovărat de mari datorii către fisc, căruia este nevoită să-i cedeze veniturile până la stingerea datoriilor. Katharina moare în 1724, fiscul pune sechestru pe toata moșia Apafi, iar după trei ani face un inventar al domeniului. Potrivit acestui inventar, castelul avea mai multe clădiri dispuse în „U”, cu două curți interioare, aripa principală de nord având două etaje și mansardă. La nord de castel era gospodăria domeniului cu două case acoperite cu paie, ocoul vitelor și șura mare din lemn de stejar. Pe Târnava era moara de apă din lemn, cu 4 roți, iar pe deal era via cu teascul de struguri acoperit cu șindrilă unde se produceau 1800 de vedre de vin pe an. Inventarul mai consemna prezența a 77 de familii de iobagi (69 de români și 8 de unguri) cu 203 suflete, 26 de zilieri și 79 de țigani. Colonia armeană număra 110 familii, adică aproximativ 450-500 de suflete.

48

Împăratul Carol al VI-lea acordă la 11 august 1733 **Diploma privilegială** prin care ridică compania armeană din Ebesfalva la rangul de **oraș de câmp cu drept de autogovernare** și primește numele de **Elisabethopolis** (în germană **Elisabethstadt**, iar în maghiară **Erzsébetváros**). Orașul este delimitat de restul domeniului și primește dreptul de a ține târg săptămânal și trei târguri de țară pe an, dreptul de a face pod peste Târnava și de a lua vamă, iar conducerea orașului poate muta, pe bază de schimb de teren și despăgubiri, pe locuitorii nearmeni ce și-au făcut case printre cele ale armenilor.

Comunitatea armeană din Ebesfalva a fost de la început subordonată din toate punctele de vedere de interes general direct principelui Transilvaniei, apoi guvernatorului, dar în problemele sale interne a beneficiat de o conducere proprie, care a elaborat dispoziții și instrucțiuni proprii, recunoscute și sprijinite pentru a fi aplicate de către instituțiile administrative ale statului.

Împărăteasa Maria Tereza acordă la 3 octombrie 1746 o **Diplomă** care o confirmă pe cea din 1733 și, în plus, acordă orașului „dreptul de spadă” (de a judeca și condamna la moarte) și dreptul la pecete (care poartă chipul Sfintei Elisabeta, fiica regelui Andrei al II-lea de Ierusalim, patroana orașului). În anul 1750, orașul avea o populație de 972 de locuitori.

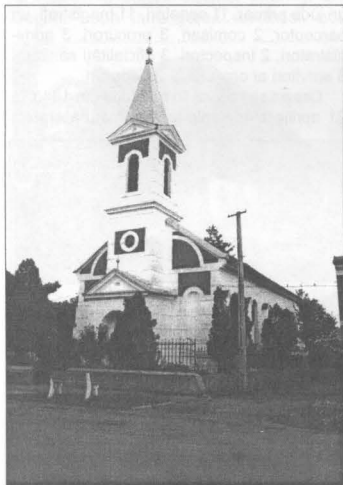
La 31 august 1758 împărăteasa emite **Scrisoarea de proprietate** prin care întreg domeniul Ebesfalva este donat pe veci

Biserica armeană „de Jos” (actual evanghelică C.A.)

armenilor din Elisabethopolis pentru suma de 60000 de florini renani, iar familia Bethlen este convinsă să accepte tranzația. Împărăteasa acordă la 28 noiembrie 1758 cel de-al treilea privilegiu imperial, prin care ridică orașul la rangul de **oraș cu totul privilegiat**. Creșterea gradului de importanță a orașului, dobândirea de noi privilegii și de terenuri atrage mulți armeni din alte localități care se stabilesc aici.

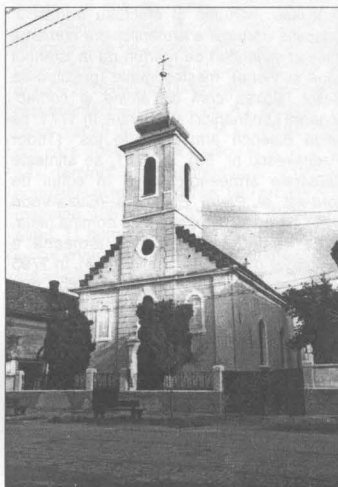
Tot în anul 1758 se întocmește un plan de sistematizare a orașului ce cuprinde măsuri de amenajări funciare, trasarea de străzi noi și lotizări pentru armenii mai nou veniți și totodată se pun în aplicare prevederile Diplomei din 1773 de evacuare a locuitorilor nearmeni din centrul orașului, cărora li se acordă la periferie loturi pentru gospodăria, terenuri arabile, pășuni, vii și

Biserica reformată

livezi. Satul vechi de pe malul stâng al pârâului Ebespatak a fost extins spre sud, cu noul cartier „Colonia” pentru români, ceilalți locuitori nearmeni au primit loturi la sud de orașul armenesc în cartierul

„Târnava”, iar țiganii au primit teren mai la sud de acesta, în cartierul „Cocoroveni”. Cartierul armenesc (orașul propriu-zis) cuprinde Piața Elisabeta (azi, Timotei Cipariu) și străzile: Elisabeta (M. Eminescu),

Biserica greco-catolică (actual ortodoxă)

Nemeșilor (Avram Iancu până la C. D. Gherea), Apafi (Cuza-Vodă până la Zorilor), Kameller (1 Decembrie 1918 până la T. Vladimirescu), Raphael (T. Vladimirescu de la intersecția cu M. Eminescu până la S. Bărnuțiu), Mică (Teilor), Kabdebou (S. Bărnuțiu), Morii (M. Kogălniceanu până la Târnavei). Orașul are trei piețe: Piața Elisabeta (centrul orașului), Piața Mănăstirii (în spatele Palatului de Justiție, actual dezafectată) și Piața Târgului (între cazarmă și str. Crișan, dezafectată). În 1725, în fosta Piața Mănăstirii s-a construit Biserica armeană „veche”, demolată recent odată cu Clastrumul, și Școala de fete „Rafael” a călugărițelor misericordiene din imediata vecinătate. În Piața Elisabeta s-a construit în 1734 Biserica armeană „mică” (azi, demolată).

Planul de sistematizare mai prevede amplasarea unor construcții de interes public religios, administrativ, comercial și cultural. În 1759, s-a construit în piața Elisabeta un centru comercial engros numit „Hala Centrum”, în care negustorii armeni depozitau mărfurile și efectuau tranzacții. Ocupația de bază a armenilor era comerțul (făceau schimburi de mărfuri de la Istanbul până la Viena), meșteșugurile (prelucrarea pieilor, albirea cerii de albine și confecționarea lumânărilor) și zidăritul. În 1771, se ridică Biserica armeană „de jos” (Tudor Vladimirescu nr. 50). În 1791, se sfințește Catedrala armeano-catolică în colțul de nord-est al Pieței Elisabeta (Cuza-Vodă nr. 1), un edificiu impozant ce domină piața, și se inaugurează Biserica armeană a calugărilor mechtariști (Teilor nr. 3). În 1795 se construiește Claustrul călugărilor mechtariști în Piața Elisabeta (Timotei Cipariu nr. 6).

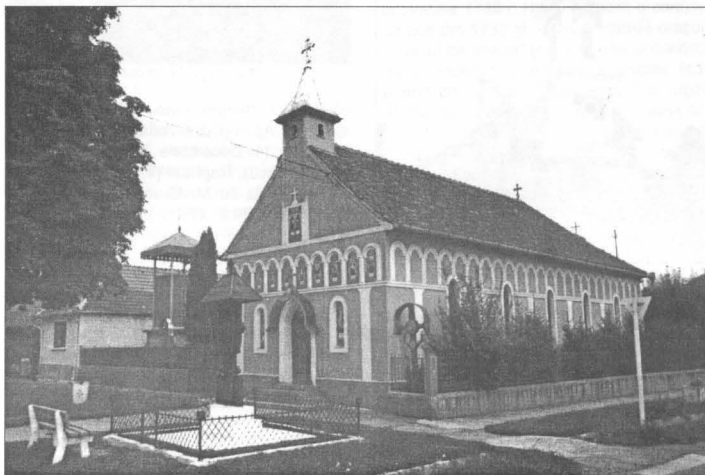
În anul 1773, împăratul Iosif al II-lea vizitează Elisabethopolis (unde a și dormit o noapte), iar la 27 decembrie 1786, printr-o **Scrisoare privilegială**, ridică orașul la

rangul de **oraș liber regal**, cu dreptul de a se înconjura de ziduri și de a aplica pedeapsa cu moartea, iar armenii pot trimite delegați în Adunarea Națională și sunt declarați „pământeni”, dar, de facto, statutul deplin de cetățeni maghiari le va fi acordat abia în 1837 de către Adunarea Națională.

În 1793, are loc o reorganizare administrativ-teritorială potrivit căreia comunitățile armenie trec în subordinea localității pe al cărei teritoriu se află, iar localitățile armenie intră în subordinea administrativă a comitatului respectiv. Ca urmare, Elisabethopolis se subordonează comitatului Târnava, care a încercat chiar să-și mute sediul în prosperul oraș armenesc, dar consiliul orașenesc nu a fost de acord, de teama unei posibile diminuări a autonomiei locale.

În anul 1838, în oraș sunt desemnați: un jude primar, 11 senatori, 11 magistrați, un perceptor, 2 comisari, 3 procurori, 3 administratori, 2 inspectori, 3 oficialități sanitare, 8 servitori ai orașului și 3 pădurari.

Orașul se implică în revoluția din 1848, la 21 aprilie autoritățile locale înlătură emble-

Biserica ortodoxă

Claustrul călugărilor mechtariști

mele imperiale și ridică steaguri maghiare pe edificiile importante, alăturându-se fără echivoc revoluționarilor maghiari. Orașul a fost ocupat de mai multe ori, pe rând, de revoluționari și de trupele imperiale austriece și rusești, a suferit victime, jafuri și distrugerii. După înfrângerea revoluției, noul

Cazarma armatei austriece, corpul principal (al regimentului de infanterie)

guvernator al Transilvaniei Ludovic Wohlgenuth inspectează orașul, iar câțiva fruntași care au acționat de partea revoluționarilor au fost judecați pe loc și executați. Orașul își pierde privilegiile și autonomia, trecând în categoria localităților cu regim de impunere, ceea ce va influența declinul orașului din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Numărul armenilor scade treptat (cei mai bogați se stabilesc în marile orașe ale imperiului, alții se maghiarizează pînă la pierderea identității etnice), iar în locul lor apar întreprinzători sași și evrei care cumpără proprietăți de la

armeni. Activitatea comercială, dar mai ales cea meșteșugărească stagnează, fiind curcaturată de atelierele mult mai puternice din Mediaș și Sighișoara. De la poziția de oraș important în principat, Elisabethopolis decade la cea de centru zonal important doar pentru satele din jur, mai ales prin târgurile sale de produse agricole. În 1850, orașul are 487 de case și 2224 locuitori „de drept” (2515 locuitori prezenți în oraș la data recensământului, din care 43 locuitori de drept plecați din oraș și 334 străini de oraș) din care 1087 de sex masculin și 1137 de sex feminin. Pe naționalități, structura populației este următoarea: 689 armeni, 619 maghiari, 488 români, 336 țigani, 36 sași, 14 evrei, 11 germani și 31 de alte naționalități, iar pe confesiuni: 1238 romano-catolici, 817 greco-catolici, 130 reformați, 19 evanghelici, 14 israeliți, 5 ortodocși și 1 unitarian. Ca mărime și populație, era al doilea oraș armenesc din Transilvania după Gherla, care avea la acea vreme 4229 locuitori.

După crearea în 1867 a statului dualist austro-ungar, denumirea oficială a orașului devine **Erzsébetváros**, iar după patru ani devine centru de pretură pentru 32 de sate în cadrul județului Târnava Mică.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea se execută lucrări de refacere a drumului care leagă Brașovul de Sibiu (prin Sighișoara și Mediaș), din 1867 începe să funcționeze poșta, în 1871 începe construirea gării, iar doi ani mai târziu orașul se racordează la linia de cale ferată care leagă orașele Aiud - Mediaș - Sighișoara - Brașov, ceea ce va constitui un impuls pentru viața

Primăria

Hotelul cu restaurant „Târnava”

comercială și economică a orașului.

În 1890, orașul are 552 de case (din care 17 erau cu etaj, 1470 de camere și 60 de prăvălii) și o populație de 2795 de locuitori, din care 1350 de sex masculin și 1445 de sex feminin. Pe naționalități, structura populației era următoarea: 1610 armeni și maghiari, 667 români, 349 țigani, 10 evrei și 159 de alte naționalități, iar pe confesiuni religioase: 1171 romano-catolici, 890 greco-catolici, 439 reformați, 126 ortodocși, 106 evanghelici, 53 unitarieni și 10 israeliți. În intervalul 1890-1916, are loc o creștere substanțială a numărului sașilor în oraș; între 300 și 400 de familii de sași din alte localități cumpără proprietăți cu ajutorul creditelor primite de la bănci (Reiffeisen mai ales). În 1896, în oraș sunt înregistrați 133 de meseriași și 64 de calfe, iar la școala de ucenici sunt înscriși 66 de elevi.

În secolul al XIX-lea, mai ales în a doua sa jumătate, orașul se îmbogățește cu noi și importante edificii civile și religioase: Cazarma de infanterie și cavalerie pentru armata imperială austriacă construită în 1840 (Mihai Eminescu nr. 56), Biserica greco-catolică în 1871 (A. Iancu nr. 26), Biserica reformată în 1895 (A. Iancu nr. 32), Palatul de Justiție în 1896 (Aviator Țifrea nr. 2), Biserica ortodoxă în 1897 (Cuza-Vodă nr. 16), Primăria în 1897 (M. Eminescu nr. 8), Liceul maghiar de stat în 1899 (T. Cipariu nr. 5), iar la începutul secolului nostru cu Hotelul Târnava (M. Eminescu nr. 5). În anul 1889, în oraș funcționau o manufactură de albit ceara, o manufactură de pielărie, o întreprindere de

oțet, o moară, o tipografie, un atelier de tâmplărie și unul de confecționat pălării de lux.

După prăbușirea imperiului austro-ungar și alipirea Transilvaniei la Regatul României, orașul primește noua denumire de **Dumbrăveni**, până atunci – și o vreme și după aceea – românii zicându-i Ibașfalău. În 1936, Dumbrăveniul era reședință de plasă în cadrul județului Târnava Mică (având ca reședință de județ orașul Blaj) pentru 33 de comune, iar în 1941 numărul comunelor din plasa Dumbrăveni s-a redus la 12 comune.

În 1940, din totalul de 4004 de locuitori, 1816 sunt români, 1101 maghiari, 504 sași, 257 țigani, 177 armeni, 145 evrei, 2 ucraineni și 2 de alte naționalități. Pe confesiuni, distribuția populației este următoarea: 1291 greco-catolici, 771 ortodocși, 625 romano-catolici, 504 evanghelici, 419 reformați, 177 armeano-catolici, 145 mozaici, 62 unitarieni, 10 neoprotestanți (baptiști și adventiști). În 1940, în oraș funcționau: Banca Română, Banca Populară, Banca Economică și Industrială, Casa Generală de Economii, Societatea Burheză și Industrială Germană, Primăria, Tribunalul, Judecătoria, Pretura, Poliția, Ocolul Silvic, Oficiul poștal și telegrafic, Corpul medicilor, Corpul avocaților, Societatea meseriașilor, Societatea comercianților, Dispensarul comunal.

În 1941, în oraș existau: două mori sistematice, o fabrică de mezeluri, o fabrică de oțet, o fabrică de cărămizi, 4 prăvălii de manufactură, 4 de fierărie, 2 de încălțăminte, 3 măcelării, 4 brutării, 2 librării și o cooperativă de consum. În anul 1936 se

Palatul de Justiție

instalează generatoarele la uzina electrică, iar doi ani mai târziu se introduce curentul electric la consumatori.

Liceul maghiar de stat (actual Liceul Timotei Cipariu)

În perioada interbelică, orașul se dezvoltă mai ales în zonele nordică, estică și de sud prin construirea de case și gospodării pe loturile neocupate de pe străzile existente, dar și prin apariția unor străzi secundare noi. Au loc lucrări de îmbunătățiri edilitare: se canalizează valea Dumbrăveniului și valea Căpânei, se pavează străzi cu piatră cubică, se fac șanțuri, se plantează

copaci pe marginea unor străzi, se introduce iluminatul electric.

După cel de-al doilea război mondial, continuă creșterea populației și a numărului de case (ajungând în 1977 la 1353, față de 552 câte erau în 1890), acestea fiind amplasate îndeosebi pe străzile: Crișan, Cloșca, N. Bălcescu, C. Dobrogeanu-Gherea, O. Goga, Stadionului, Cuza-Vodă, Digului, Muzicanților, Libertății, M. Kogălniceanu, Zorilor, Pușcașu și Pandurilor.

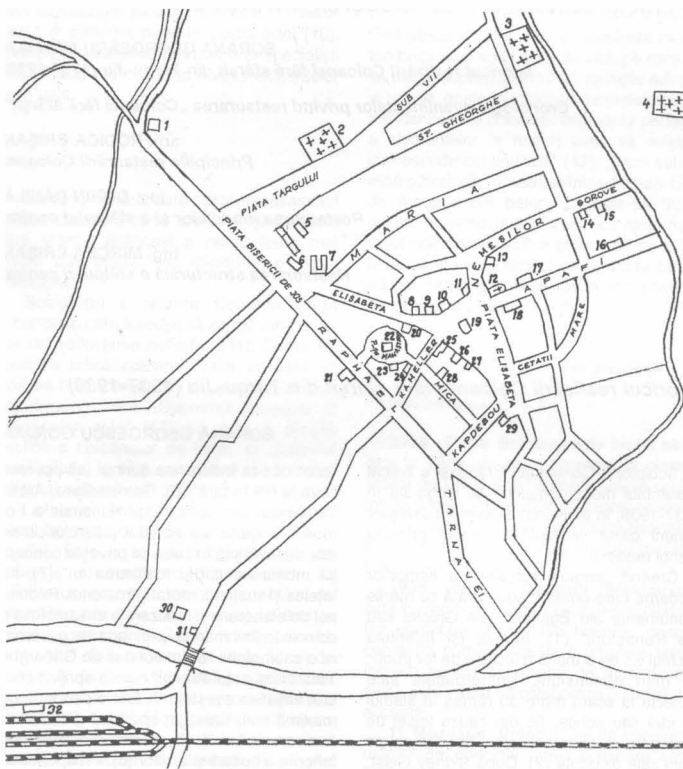
În ultimele decenii în zona de vest a orașului, la capătul străzii Tudor Vladimirescu a apărut un cartier de blocuri, iar în zona centrală câteva construcții noi: Magazinul universal (M. Eminescu nr. 2-6), Căminul cultural cu cinematograful (M. Eminescu nr. 5), Liceul teoretic (Cuza-Vodă nr. 7) și Poșta (1 Decembrie 1918). Cu excepția magazinului universal care a fost amplasat pe latura nordică a pieței pe locul a două case vechi, celelalte construcții nu afectează în mod grav centrul istoric, care păstrează structura urbanistică trasată în secolul al XVIII-lea și specificul arhitectural datând din secolul al XVIII-lea și al XIX-lea.

BIBLIOGRAFIE

1. George Bariț - *Părți alese din istoria Transilvaniei*, ed. a II-a, Brașov, vol. I-1993, vol. II -1994, vol. III -1995
2. Ștefan Gașpar - *Istoria armenilor din orașul Dumbrăveni*, Univ. Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, 1980, 61 p., manuscris
3. Nicolae Gazdovitz - *Istoria armenilor din Transilvania*, București, Editura Ararat, 1996.
4. Avédik Lukács - *Szabad királyi Erzsébetváros monográfiája*, 1896
5. Andrei Oțetea - *Istoria României*, București, Editura Academiei R.P.R., vol. II - 1962 și vol. III - 1964.
6. Coriolan Suciu - *Județul Târnava Mică – schiță monografică*, Blaj, 1943
7. Maria Magdalena Eva Szentpétery - *Monografia istorică a orașului Dumbrăveni*, Univ. Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, 1978, 87 p., manuscris
8. Radu Tempeanu - *Localitatea Dumbrăveni, studiu geografic complex*, 1980, 140 p., manuscris
9. George Togan - *Monografia orașului Dumbrăveni*, 104 p., manuscris

PLANUL ACTUAL AL ORAȘULUI

SCHIȚA DE PLAN A ORAȘULUI LA SF. SEC. AL XIX-LEA (după Avédik Lukács)

1. Căpâna (capelă armenescă), 2. Cimitirul protestant, 3. Cimitirul romano-catolic (armenesc), 4. Cimitirul greco-catolic, 5. Cazarma husarilor, 6. Biserica "de jos", 7. Cazarma honvezilor, 8. Farmacia, 9. Banca industrială, 10. Primăria, 11. Biserica ortodoxă, 12. Biserica principală (catedrala armeano-catolică), 13. Biserica latină, 14. Biserica greco-catolică, 15. Biserica reformată, 16. Casa de binefacere Kammeler, 17. Percepția, 18. Castelul Apafi, 19. Prăvălia, 20. Casa de economii, 21. Gimnaziul, 22. Biserica veche, 23. Școala de fete, 24. Școala de băieți, 25. Cazinoul, 26. Mănăstirea mechtaristă, 27. Biserica agostană (evanghelică C.A.), 28. Biserica mechtaristă, 29. Poșta, 30. Moara cu aburi, 31. Podul de vamă, 32. Gara.

ANSAMBLUL MONUMENTAL „CALEA EROILOR“ OPERA lui CONSTANTIN BRÂNCUȘI de la TÂRGU-JIU

SORANA GEORGESCU GORJAN

Istoricul realizării Coloanei fără sfârșit din Târgu-Jiu (1937-1938)

Cronologia evenimentelor privind restaurarea „Coloanei fără sfârșit“

arh. RODICA CRIȘAN

Principiile restaurării Coloanei

ing. DORIN DĂNILĂ

Restaurarea modulelor și a stâlpului central

ing. MIRCEA CRIȘAN

Restaurarea structurală a stâlpului central

Istoricul realizării Coloanei fără sfârșit din Târgu-Jiu (1937-1938)

SORANA GEORGESCU GORJAN

Sculptorul Constantin Brâncuși a ridicat ansamblul monumental de la Târgu-Jiu în 1937-1938, în amintirea eroismului ostașilor gorjeni căzuți în luptă în timpul primului război mondial.

Creând „singura sculptură a timpurilor moderne care poate fi comparată cu marile monumente ale Egiptului, ale Greciei sau ale Renașterii” (1), artistul își înfăptuia vechiul vis de a înălța o lucrare de for public de mari dimensiuni. Numeroasele sale proiecte la scară mare au rămas în stadiul de idei sau schițe, fie din cauza lipsei de înțelegere a comanditarilor, fie din cauza marii sale exigențe (2). După Sidney Geist, faptul că singurul proiect finalizat de Brâncuși se află în propria lui țară este „o supremă dreptate poetică” (3).

Realizarea ansamblului a fost posibilă mulțumită unui fericit concurs de împrejurări. Artistul, care declarase în 1925 că se află la Paris ca să-și facă ucenicia (4), se simțea ajuns acum la deplină maturitate artistică: „Toate lucrurile începute de atâta vreme sunt spre sfârșit și eu sunt ca un ucenic în ajun de a deveni călăf...” (5). Era

fericit că i se îndeplinea dorința „să pot face ceva la noi în țară” (6). Comanditara, Aretia Tătărescu, președinta Ligii Naționale a Femeilor Gorjene, i-a acordat artistului „libertate desăvârșită în ceea ce privește concepția monumentului și realizarea lui” (7), l-a înțeles și susținut, moral și material. Răstimpul de elaborare și realizare a ansamblului a coincis în linii mari cu perioada de guvernare a cabinetului liberal condus de Gheorghe Tătărescu, soțul Aretiei, care a sprijinit concret inițiativa acesteia. A fost o perioadă de maximă stabilitate, prosperitate și manifestare creatoare a României moderne, de înflorire a culturii și artelor (8). Prosperitatea economică a permis și conducerii Societății „Petroșani” să aloce peste 2 milioane și jumătate de lei pentru ridicarea Coloanei, la îndemnul directorului general Ion Bujoiu, om cu vederi largi și vocație de sponsor (9). Brâncuși, absolvent al unei excelente școli de arte și meserii, a găsit în țară meșteri pentru care meseria era artă și mândrie și care i-au înțeles așteptările. L-a onorat cu încrederea sa pe tânărul inginer Ștefan Georgescu-Gorjan care i-a câștigat prețui-

rea prin concepția tehnică originală oferită, prin capacitatea sa organizatorică, perseverența și dăruirea puse în slujba artei (10). Echipa de minunați tehnicieni și specialiști competenți s-a ridicat la nivelul exigențelor artistului.

În monumentele care compun ansamblul (Masa tăcerii, Poarta sărutului și Coloana fără sfârșit) Brâncuși a reluat teme mai vechi din opera sa, dându-le o nouă strălucire.

Sculptorul considera Coloana drept lucrarea în care a reușit să atingă „un caracter de perfecțiune definitiv” (11). Dorea de mult să ridice coloane înalte cu care să sprijine bolta cerească (12) și la Târgu-Jiu i s-a împlinit visul. „Supremul exemplu al coloanelor sale” (13) nu este o simplă replică a coloanelor de lemn, ci „simbolul nesfârșitului în sine, un simbol quasi-mate-matic al esteticii noi” (14).

Coloana fără sfârșit brâncușiană se deosebește de coloanele antice cu soclu și capitel. Este o structură aparte care dă impresia de nesfârșire prin repetarea la infinit a unor module identice (trunchiuri de piramidă unite prin baza mare), având la capete semimodule. Acest tip de coloană face saltul de la statutul de soclu la cel de sculptură, fiind considerată „sculptura cea mai radicală din istoria modernismului clasic” (15). Căutând proporția ideală dintre latura mică, latura mare și înălțimea unui modul, Brâncuși a descoperit „legea armoniei plastice” (1:2:4) pe care a aplicat-o la toate coloanele sale (16). Succesiunea modulelor întregi și a semimodulelor se exprimă aritmetic prin așa numita „formulă de suplețe”: $1/2 + n + 1/2$. Coloana de la Târgu-Jiu a atins idealul în acest sens.

Dacă Brâncuși și-a cioplit singur coloanele din lemn, pentru coloana din metal a

recurs la concursul tehnicianilor. Concepția tehnică aplicată îi aparține inginerului Ștefan Georgescu-Gorjan: „să se încastreze în beton baza unui stâlp solid de oțel, pe care să se tragă, suprapunându-se, ca niște mărgele uriașe, goale în interior, elementele spațiale identice ale coloanei. Îmbinarea perfectă a elementelor la rosturi avea să asigure impresia de continuitate” (17). „Baza subterană puternică, încastată într-un masiv bloc de fundație din beton, calculat pentru a rezista cu prisosință efortului de răsturnare celui mai defavorabil” a permis să se satisfacă dorința sculptorului ca avântata coloană „să dea impresia că răsare din pământ, din iarbă, ca o tulpină” (18).

Cronologia realizării Coloanei fără sfârșit

Faza preliminară

1934 - Paris. Brâncuși este invitat să ridice la Târgu-Jiu un monument în cinstea eroilor gorjeni. Milița Petrașcu (eleva sculptorului între 1919 și 1926) îi sugerase ideea Aretiei Tătărescu, președinta Ligii Naționale a Femeilor Gorjene și soția primului ministru Gheorghe Tătărescu.

1935 - Paris - 7 ianuarie. Brâncuși discută cu inginerul Ștefan Georgescu-Gorjan, fiul unui bun prieten din tinerețe, despre comanda primită. Acesta îi propune soluții tehnice pentru o coloană de mari dimensiuni, este invitat să colaboreze cu artistul și acceptă.

11 februarie. Brâncuși își dă consimțământul de principiu într-o scrisoare către Milița Petrașcu.

În perioada 1935-1936 poartă corespondența cu doamna Tătărescu pentru perfectarea detaliilor și realizează macheta Porții sărutului. Inginerul se documentează intens.

1936 - Paris - 7 decembrie. Artistul și inginerul aleg materialele pentru module (fontă acoperită cu strat de alamă, pulverizată la cald). Se discută posibilitatea executării lucrării la Atelierele Centrale Petroșani, unde Gorjan, ca inginer șef, poate supraveghea personal operațiile de proiectare, turnare și

prelucrare a modurilor, ca și confecționarea stălpului.

1937 - Paris - luna mai. Noi discuții, legate de detalii tehnice.

1937 - România - iunie, iulie. Brâncuși contactează la București conducerea Societății Petroșani și stabilește detaliile financiare și organizatorice. La Poiana-Gorj locuiește la familia Tătărescu și discută cu comitetul Ligii. La Târgu-Jiu alege amplasamentul pentru Coloană și Portal și începe lucrul la Portal.

Stabilirea dimensiunilor viitoarei Coloane (1937)

Târgu-Jiu - sfârșit de iulie. Brâncuși și Gorjan inspectează locul amplasării Coloanei (fostul târg de vite din estul orașului, numit de Brâncuși „târgul fânului”). Gorjan fotografiază locul.

Petroșani - 1-14 august. Găzduit în locuința inginerului, Brâncuși schițează silueta Coloanei și a unui părculeț pe fotografia locului. (Foto 1). Nenumărate încercări de stabilire a dimensiunilor unui modul și a înălțimii totale țin seama de posibilitățile financiare, de cerințele tehnicii și de viziunea artistică a sculptorului. Schițele și calculele sumare realizate de ing. Gorjan se definitivează la atelierul de proiectare de către ing. Hasnaș. Soluția aleasă este: $1/2 + 15 + 1/2$; modul cu latura mică 450 mm, latura mare 900 mm, înălțimea 1800 mm (perfectă încadrare în formula 1:2:4 a armoniei plastice), înălțimea totală 29,35 m.

Construcția propriu-zisă a Coloanei (1937)

Petroșani - 15-31 august. În Atelierele Centrale, în atelierul de tâmplărie de modele, se confecționează un model brut din lemn de tei, cu suprafețe laterale foarte bombate, conform indicațiilor sculptorului. Acesta cioplește cu migață o față, dându-i o curbură abia perceptibilă. Celelalte 3 fețe le cioplește tâmplarul artist Carol Flisek. Se aplică lac roșu, se confecționează cutia de miez, armătura și un șasiu special. Se fac modelele pentru semimodule. (Modelul

cioplit de Brâncuși a dispărut. Imaginea modelului brut se păstrează într-o fotografie realizată de ing. Gorjan) (Foto 2). La biroul de proiectare ing. Nicolae Hasnaș realizează calcule de rezistență, proiectantul Gavrilă Șomlo face desenele de execuție. Operațiile sunt verificate de ing. Gorjan. Acesta comandă profile și table de oțel (St 3711) la Reșița. Cabinetul primului ministru urgențează executarea comenzii. La sfârșitul lunii Brâncuși pleacă la București și apoi în Franța, lăsând întreaga răspundere a lucrării pe seama inginerului Gorjan.

Petroșani - 1 septembrie. Se termină modelul de turnătoare și proiectul stălpului de susținere.

Paris - 2 septembrie. Brâncuși îi scrie inginerului să facă urgent fundația (trebuia însă realizată mai întâi structura metalică).

Petroșani - septembrie. La turnătoare începe turnarea modulelor, care pune mari probleme. Cu materialele sosite de la Reșița, la secția de construcții metalice se execută stălpul de susținere, sub conducerea meșterului Ion Romoșan.

Miezul, proiectat în trei tronsoane pentru transport pe defileul sinuos al Jiului, se acoperă în atelier cu două straturi anticorozive de miniu de plumb.

Paris - 18 septembrie. Brâncuși îi telegrafiază inginerului că metalizarea trebuie să fie galbenă.

Petroșani - 12 octombrie. Ingerul îi scrie sculptorului că sunt gata 10 module și jumătate. Fundația se execută la Târgu-Jiu de o echipă din Petroșani. S-a expediat deja structura metalică. Sunt mari probleme cu metalizarea.

Paris - 15 octombrie. Brâncuși îi scrie inginerului, recomandând beton de calitate și metalizare galbenă.

Petroșani - 18 octombrie. Ingerul îi informează pe Brâncuși despre dificultățile întâmpinate la fundație (20 de zile de ploaie). Au fost mari probleme la transportul primului tronson. Sunt gata 13 module și jumătate, suprafețele plan-paralele ale modulelor se rabotează cu grijă și modulele se vor fixa de stălp cu pene. S-a renunțat la ideea unui colier de sudură, din cauza osci-

laților vântului.

Petroșani - octombrie. Montajul de probă a modulelor se realizează în secția de construcții metalice. Se ajustează modulele, unul câte unul, pentru îmbinare perfectă, se ștanțează numere de ordine. Inginerul fotografiază operația: se văd aripioarele „caprei în cruce” și cadrul-suport de oțel (Foto 3).

„Filmul” montajului Coloanei la Târgu-Jiu (1937)

Octombrie

Ing. Gorjan fotografiază șantierul în curs de organizare. (Foto 4). Se amestecă și se toarnă betonul, se descarcă pietriș din căruțe trase de cai sau boi. Pentru beton se folosește apă caldă. Cisterna cu apă este adusă pe un car cu boi, aburul pentru încălzirea apei se pregătește într-o locomobilă. Mecanicii cuplează motorul electric prin curea.

Echipa de montaj se fotografiază lângă tronsonul inferior al stâlpului, aflat pe sol. Ilustrata poartă data poștei (22 octombrie 1937). (Foto 5)

Fotografii, făcute de muncitori, ilustrează ridicarea structurii de rezistență cu „capra în cruce”, pentru a fi încastrată în fundație. (Foto 6 și 7).

Inginerul Gorjan fotografiază descărcarea uneltelor și materialelor din camionul venit de la Petroșani. Modulele, aduse când le vine rândul la montare, sunt protejate cu o prelată din pânză impermeabilă. În fundal se vede schela și tronsonul inferior prins de structura încastrată. (Foto 8).

Echipa de montaj, condusă de Francisc Hering (cu șapcă și mustață), pozează alături de modulele proaspăt descărcate. Se văd bine suprafețele plate de îmbinare, numite de Brâncuși „umăr de înjghebare”. Se vede și portalul de lemn cu palan manual suspendat, folosit la descărcare. (Foto 9).

Într-o imagine de ansamblu realizată de ing. Gorjan apare schela în curs de montare și tronsonul inferior. (Foto 10).

Următoarea imagine arată cum se toarnă ultimul strat de beton pe partea superioară a

fundației. Peste partea de sus a aripilor „caprei în cruce” s-a tras cadrul-suport de oțel, rezemat de platbande sudate. Un vopsitor suspendat într-un leagăn aplică ultimul strat de miniu de plumb. Se văd bine cordoanele de sudură întrerupte și niturile aripilor „caprei în cruce”. (Foto 11).

Fotografia arată cum se așează pe cadrul de oțel semimodulul de bază continuat cu porțiunea prismatică de 450 mm. Este vizibil dispozitivul de tragere a modulelor. (Foto 12).

În imagine se vede semimodulul deja fixat. Apare în fundal autocamionul de la Atelierele Centrale. (Foto 13).

Noiembrie 1-7. La începutul lunii noiembrie, Brâncuși revine la Târgu-Jiu. Inspectează Poarta în stare brută, aleea defrișată, prima versiune a Mesei. Asistă la sfințirea bisericii Sfinții Apostoli. Supraveghează montarea primelor module întregi pe Coloană. Satisfăcut de felul în care se desfășoară operația, o lasă în continuare în grija inginerului Gorjan.

Modulul I s-a ridicat cu palanul fixat de schelă și cu dispozitivul special de prindere, apoi s-a lăsat în jos cu grijă pe stâlp. Rosăturile dintre modul și semimodulul de bază s-au umplut cu chit metalic de etanșare. Operațiile se repetă pentru modulele II și III.

Inginerul Gorjan l-a fotografiat pe artist în timp ce urmărea ridicarea și tragerea pe stâlp a modulului II. (Foto 14 și 15).

Noiembrie 7-15. Tronsonul median al stâlpului se ridică cu ajutorul unui palan și al unor cricuri. (Foto 16 și 17) și se va asambla de tronsonul inferior prin sudură de către Victor Borodi. Se aplică apoi stratul trei de protecție. Pe acest tronson se vor trage modulele IV-IX, blocate pe miez prin pene metalice subțiri. Orizontalitatea se verifică cu bolobocul.

Ing. Gorjan fotografiază tragerea modulului VIII. (Foto 18). Schela a atins înălțimea finală - 35 m.

Ridicarea și îmbinarea tronsonului superior, având o structură mai ușoară, constituie următoarea etapă. Se trag modulele V - XV

și semimodulul superior, apoi se va monta capacul.

Trei imagini diferite prezintă montajul acestui tronson: sprijinit pe sol și ridicat. (Foto 19, 20, 21).

Următoarea imagine arată un detaliu constructiv al tronsonului. (Foto 22).

„Filmul” continuă cu vederea de ansamblu a Coloanei cu 10 module trase. În fundal se vede silueta bisericii pe axa Căii Eroilor. (Foto 23). Urmează imaginea a 15 module trase (Foto 24), fotografia echipei gata de plecare (Foto 25) și poza primelor vizita-toare, lângă monumentul cu modulele perfect suprapuse (Foto 26). Schela se va păstr pentru metalizare.

Montajul se încheie la mijlocul lunii noiembrie. Construcția și ridicarea Coloanei au durat practic 3 luni. Nu au fost accidente.

*
* *

Finisarea ansamblului la Târgu-Jiu (1938)

Iunie - iulie. Brâncuși revine în țară pentru finisarea Porții sărutului și definitivarea Mesei tăcerii.

20 iunie - 25 iulie. Firma „Metalizarea” execută pulverizarea Coloanei cu zinc și alamă. Sârma de alamă dintr-un aliaj curat, comandată din Elveția de ing. Gorjan, a dat rezultate care l-au mulțumit pe Brâncuși.

Septembrie. Se plasează la locul lor scaunele din jurul mesei și de pe alee.

20 septembrie. Brâncuși pleacă din Târgu-Jiu.

27 octombrie. Se inaugurează ansamblul. Inginerul Gorjan lipsește din țară, iar prezența lui Brâncuși este controversată.

„Habent sua fata columnae”

Monumentul înălțat sub o zodie fericită va avea de traversat numeroase vicisitudini. Urmează războiul, apoi perioada comunistă. Sculptorul devine „persona non grata”. Lungi ani de detenție îi așteaptă pe Gheorghe Tătărescu, Ion Bujoiu, Ștefan Georgescu-Gorjan. În 1950 se distruge prețioasa arhivă a familiei Tătărescu. Dispare și caietul cu notițe stenografiate de inginerul Gorjan. Prin anii 50 se încearcă dărâmarea Coloanei, aplicându-i-se o forță de tracțiune de 8800 Kgf. Perfecta verticalitate, verificată în 1937, este înlocuită cu o ușoară deviere, măsurată la cererea inginerului Gorjan în 1964 și 1984.

Conștient de importanța păstrării monumentului, inginerul elaborează proiecte de restaurare - remetalizare în 1965 - 1966 și 1975 - 1976 și supraveghează respectivele operații. Concepe și un proiect de revizie capitală. Investigațiile amănunțite efectuate în 1983 - 1984 de o echipă de la INCERC, pe baza documentelor furnizate de inginer, duc la concluzia că starea de conservare a Coloanei este bună și se recomandă doar remetalizare.

Constantin Brâncuși a încetat din viață la 16 martie 1956, inginerul Ștefan Georgescu-Gorjan la 5 martie 1985.

Arhiva strânsă de inginer în legătură cu realizarea monumentului, articolele, conferințele și interviurile sale oferă date importante legate de lucrare.

În 1966 modulele au fost demontate în prag de iarnă, miezul a fost lăsat pradă intemperiilor. S-au purtat nesfârșite polemici despre restaurare.

În anul 2000 s-au conjugat din nou toate eforturile pentru a se reface lucrarea despre care raportul UNESCO aprecia că este „nu numai o capodoperă a artei moderne, ci și o extraordinară operă inginerească” (20).

1. William Tucker, *The Hand That Changes the Forms*, The Daily Telegraph, London, 20 iulie 1973.
2. Sorana Georgescu-Gorjan, *Proiecte arhitecturale la Brâncuși*, în *Brâncuși - Templul din Indor* de Ștefan Georgescu-Gorjan, Ed. Eminescu, București, 1996, p. 135-139.
3. Sidney Geist, *O coloană la sfârșit*, Tribuna, nr. 8, 24 februarie, 1966.
4. This Quarter, vol. 1, nr. 1, 1925, Paris, p. 235.
5. *Brâncuși către Mișta Petrașcu* (scrisoare din 11 feb. 1935), Biblioteca Academiei Române.
6. Ibidem.
7. Interviu cu Sanda Tătărescu, în *Convorbiri Culturale* de Paul Anghel, Ed. Eminescu, București, 1972, p. 30.
8. Nicolae Șerban Tanașoca, Cuvânt înainte, în *Mărturii pentru istorie* de Gh. Tătărescu, Ed. Enciclopedică, București, 1996, p. XXVI.
9. Sorana Georgescu-Gorjan, *Sponsorii Coloanei Infinite*, în *Pași pe nisipul eternității*, Ed. Fundației „Constantin Brâncuși”, Târgu-Jiu, 1997, p. 152-153.
10. Sorana Georgescu-Gorjan, *Un inginer în slujba artei*, conferință ținută la „Serile Muzeului Memorial Dimitrie și Aurelia Ghiță”, 25 IV 1998.
11. P. G. Adrian, *Constantin Brâncuși*, Goya, nr. 16, ianuarie 1957, p. 238.
12. *Catalogul expoziției Brâncuși*, Brummer Gallery, 1933-1934, N. 4.
13. Friedrich Teja Bach, *The Reality of Sculpture în Constantin Brancusi*, Philadelphia Museum of Art, 1995, p. 158.
14. Ștefan Georgescu-Gorjan, *Amintiri despre Brâncuși*, Scrisul Românesc, Craiova, 1988, p. 176.
15. Bach, p. 160.
16. Ștefan Georgescu-Gorjan, *Amintiri despre Brâncuși*, Scrisul Românesc, Craiova, p. 87, 91.
17. Ibidem, p. 82.
18. Ibidem, p. 87.
19. Pentru cronologie s-a consultat arhiva Gorjan (manuscrite, corespondență, documente, fotografii). Fotografii reproduse în articol fac parte din arhiva Gorjan și au fost în majoritate realizate de inginer în 1937.
20. UNESCO, *Misiune la București și Târgu-Jiu (România) pentru examinarea „Coloanei fără sfârșit” a lui Constantin Brâncuși*, Revista Brâncuși, Târgu-Jiu, IV, 2, 1998, p. 9.

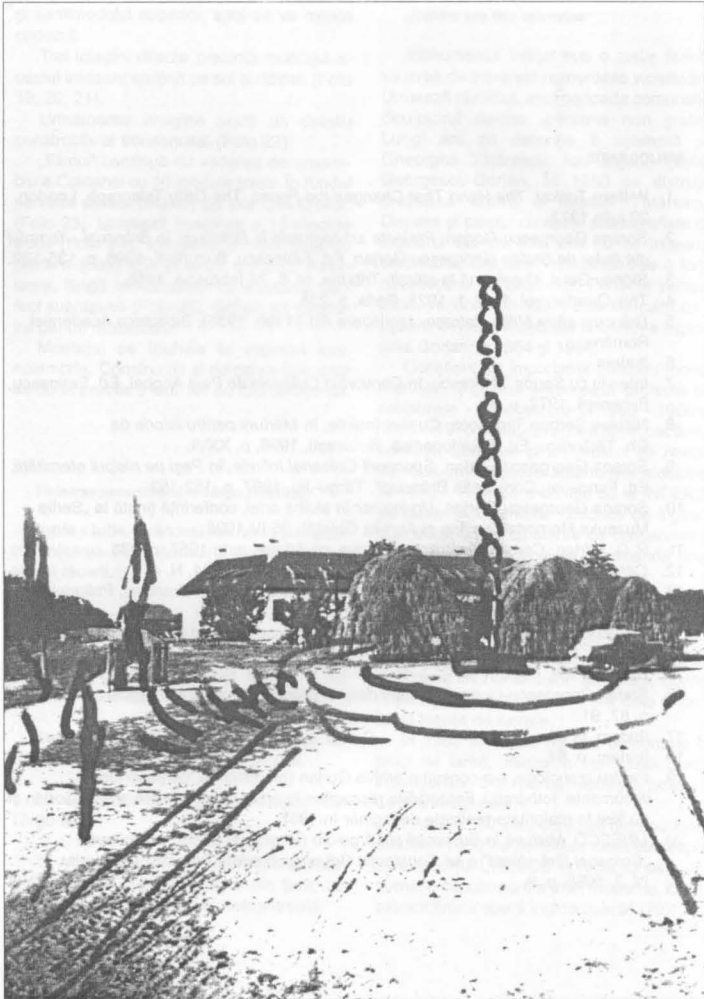

Foto 1. Schifă Coloanei, făcută de Brâncuși în august 1937

Foto 2. Modelul brut al elementului Coloanei de la Târgu-Jiu

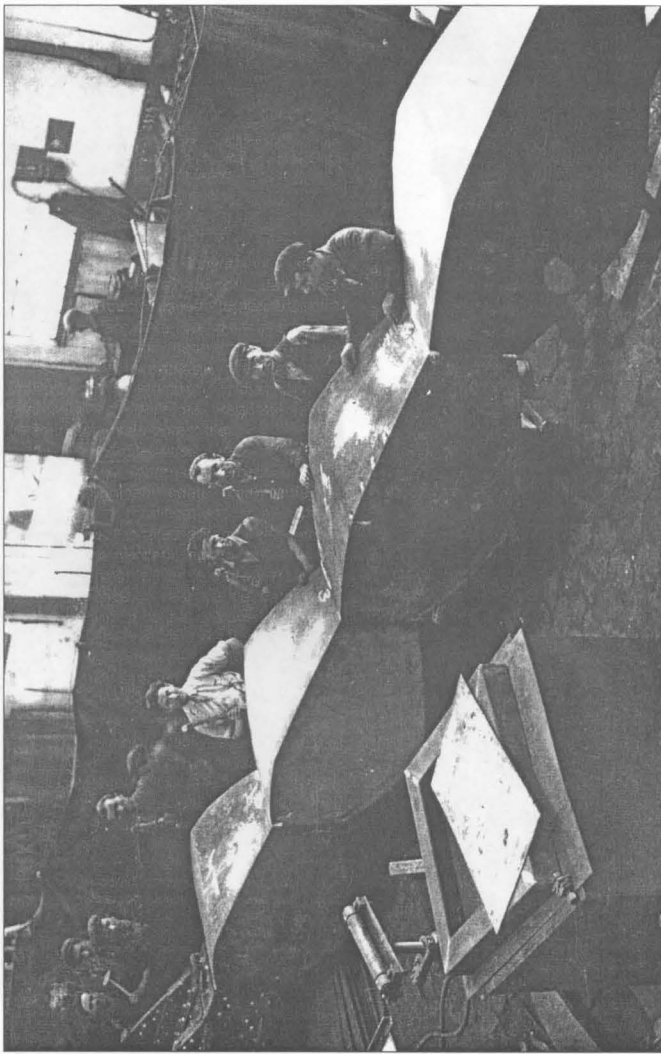

Foto 3. Montajul de probă al Coboanei în atelierul de construcții metalice ACP din Petroșani

Foto 4. Organizarea șantierului de montaj al Coloanei la Târgu-Jiu

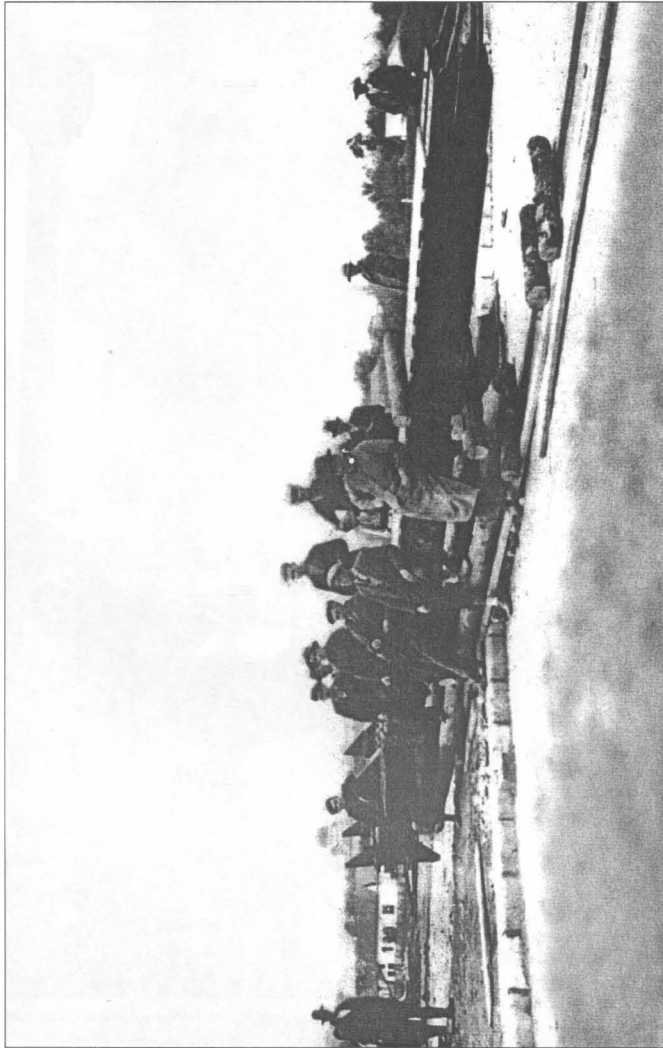

Foto 5. Echipa de montaj lângă tronsonul interior al Colbarei

Foto 6. Ridicarea structurii de rezistență

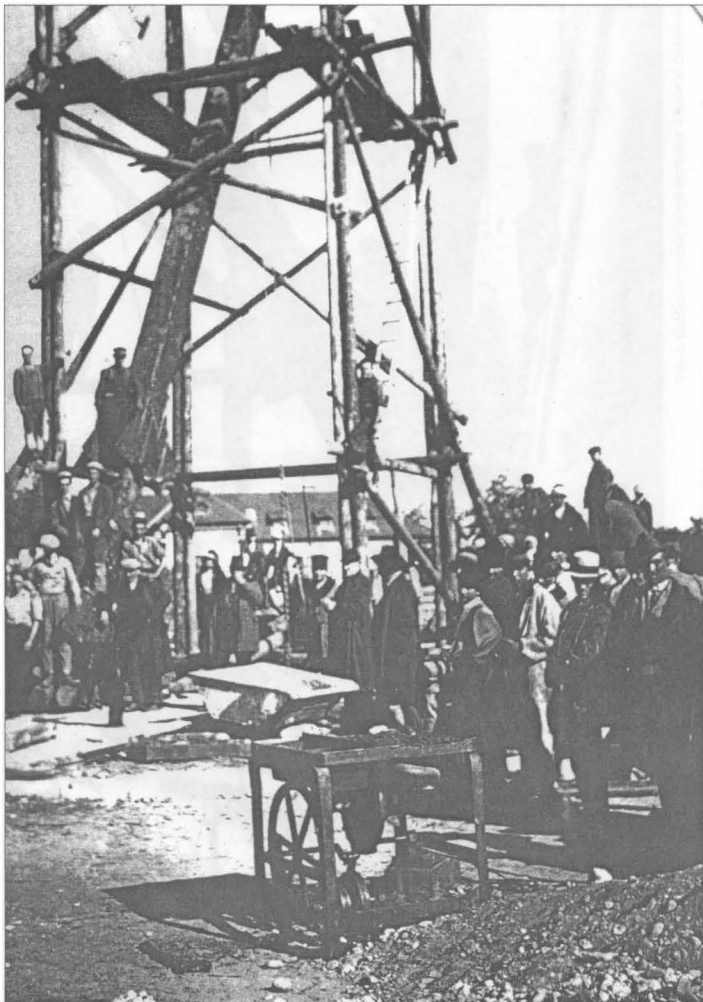

Foto 7. Ridicarea structurii de rezistență

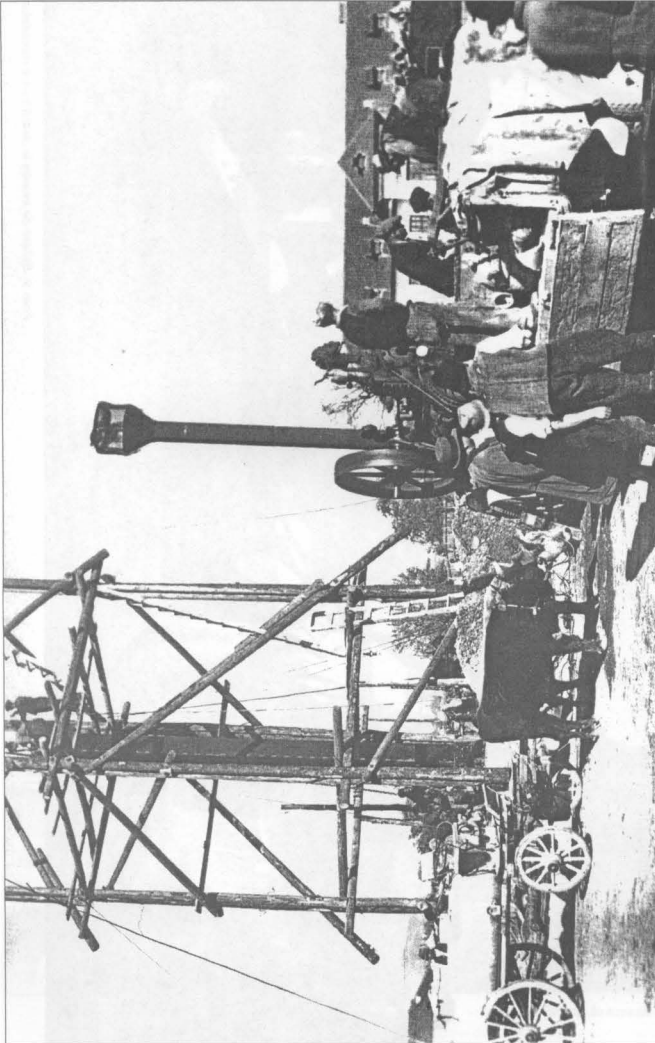

Foto 8. Echipa de montaj la descărcarea materialelor

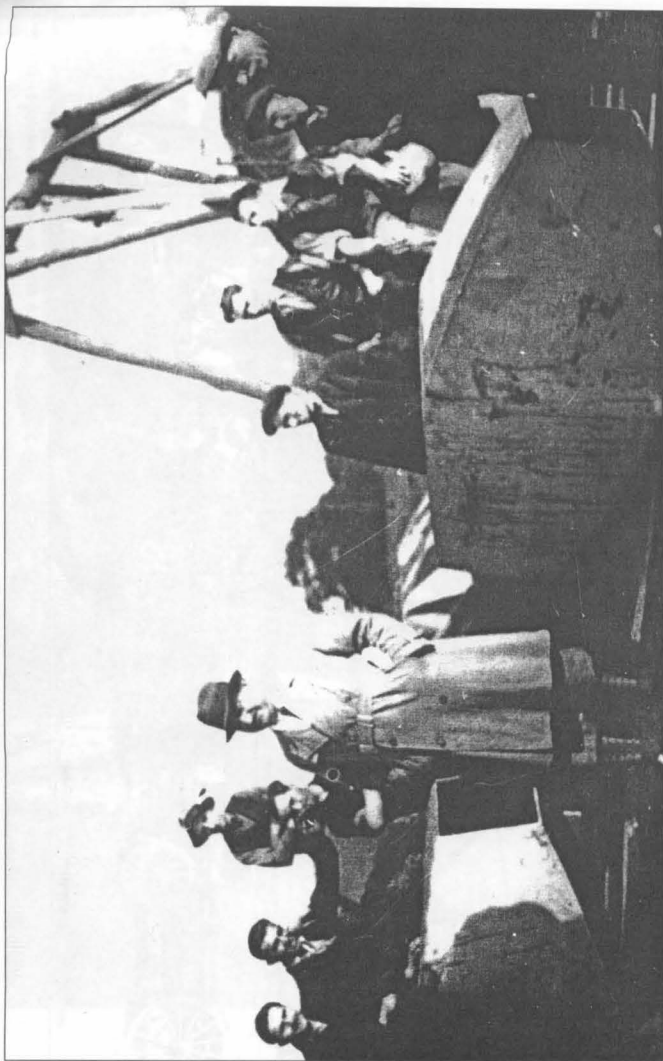

Foto 9. Echipa de montaj la descărcarea modulelor

Foto 10. Schela în curs de ridicare

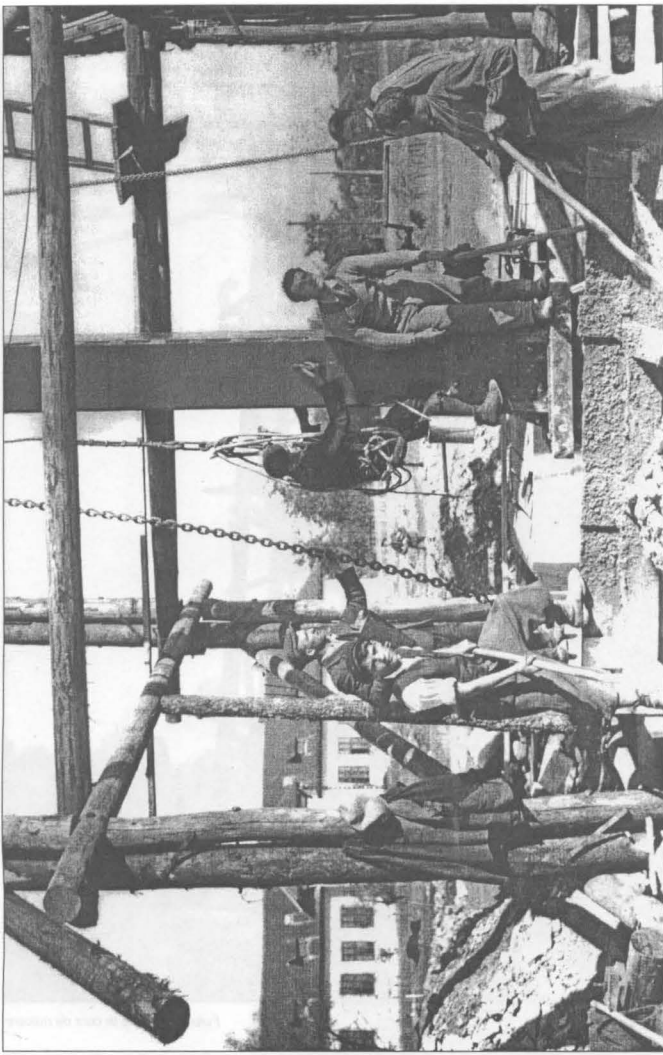

Foto 11. Vopsirea primului tronson de stâlpi după fixare

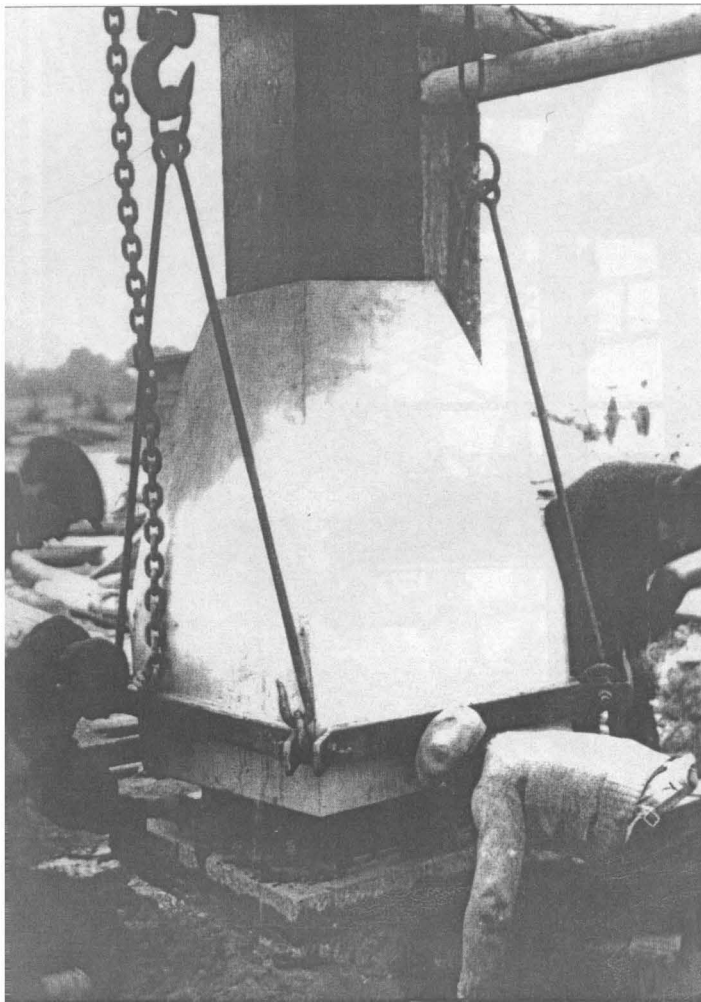

Foto 12. Așezarea semielementului de bază

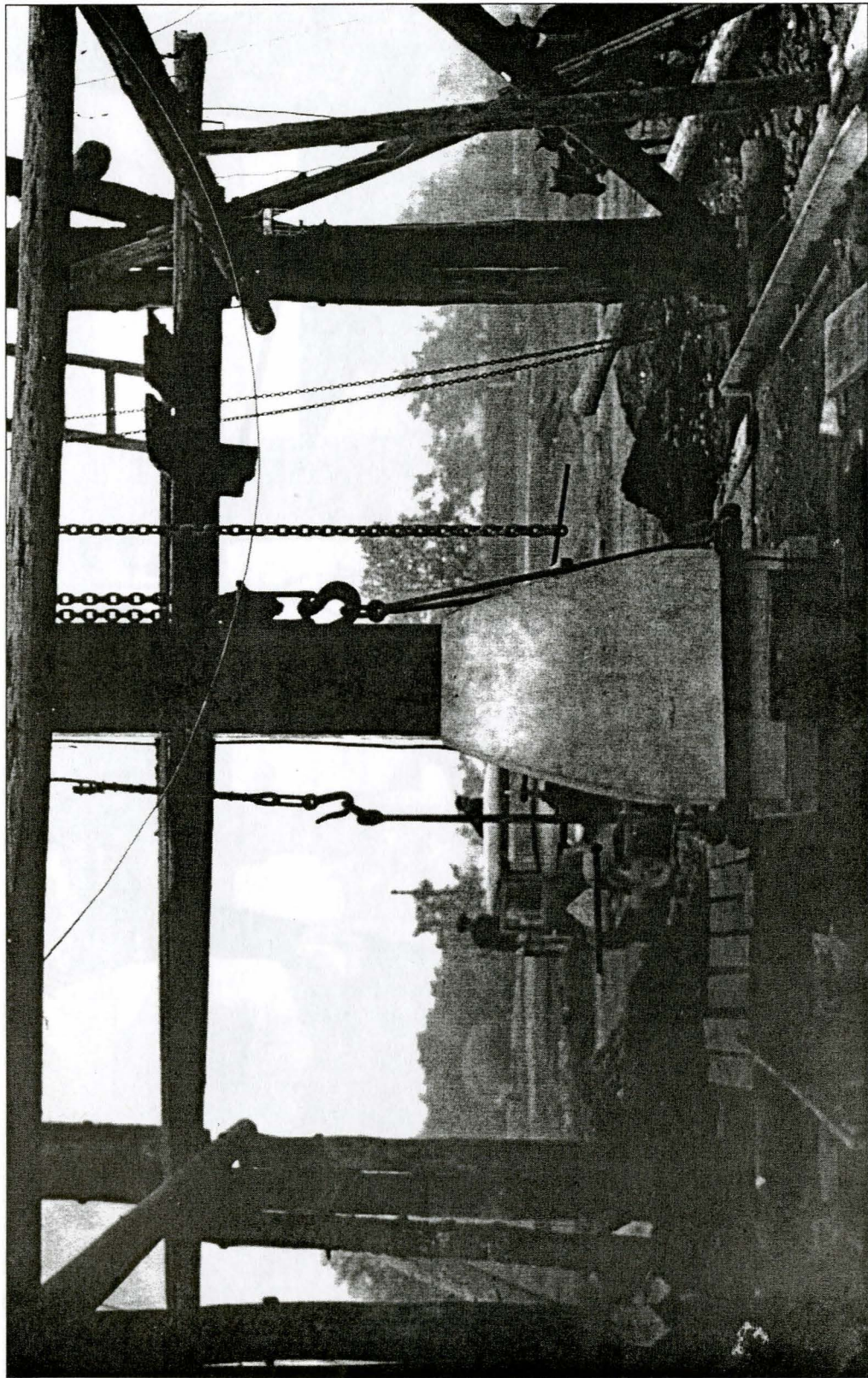

Foto 13. Desprinderea dispozitivului de fixare după așezarea sermielei

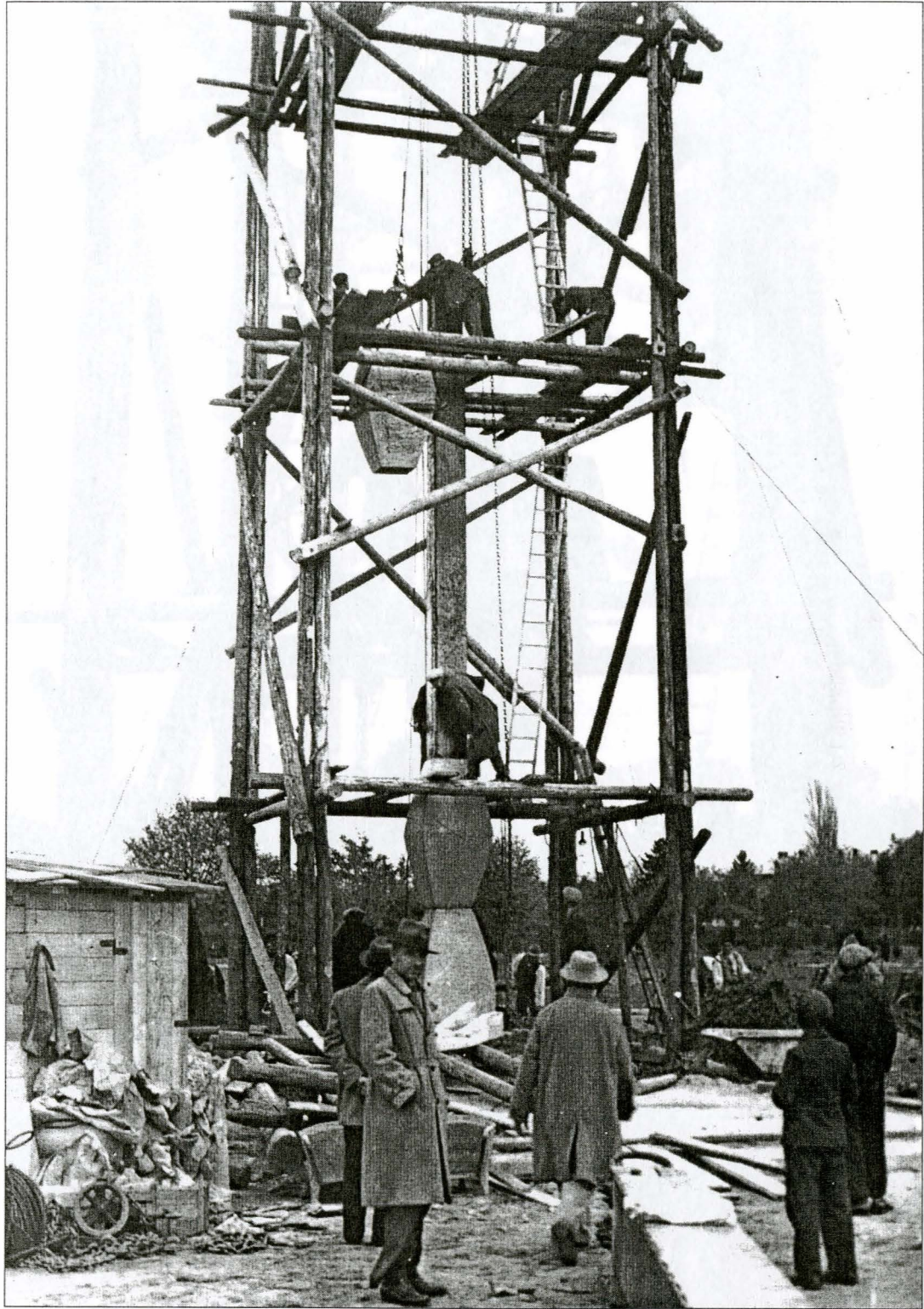

Foto 14. Ridicarea celui de-al doilea modul întreg (Brâncuși cu spatele)

Foto 15. Tragerea pe stâlp al celui de-al doilea modul (Brâncuși cu spatele)

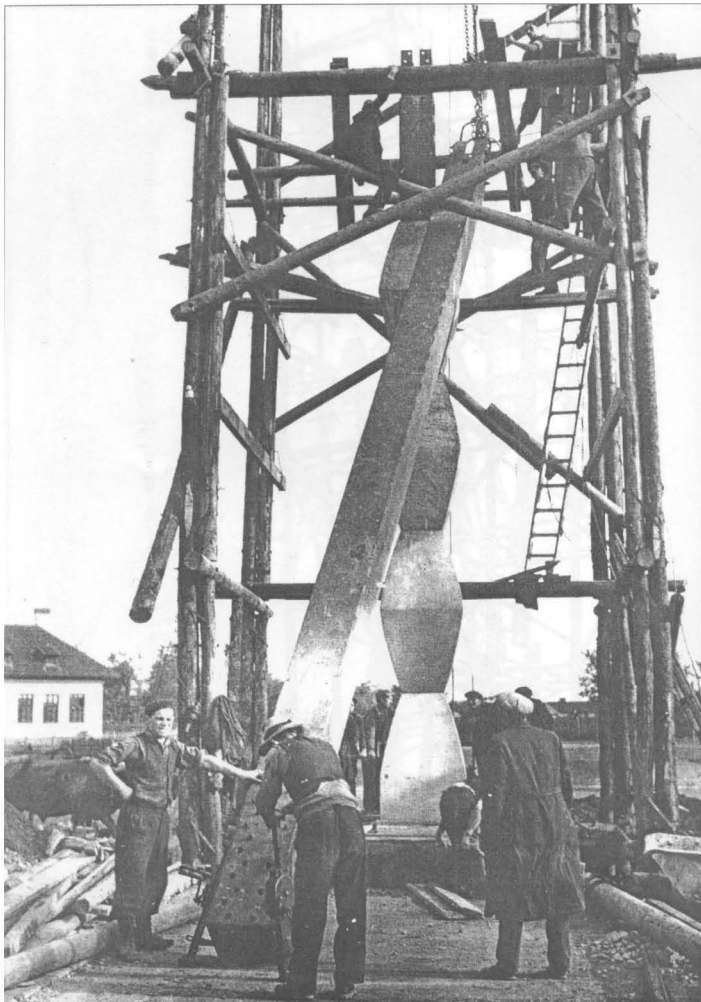

Foto 16. Ridicarea celui de-al doilea tronson de stâlp

Foto 17. Tronsonul II de stâlp în poziție aproape verticală

Foto 18. Tragerea pe stâlp al celui de-al 8-lea element

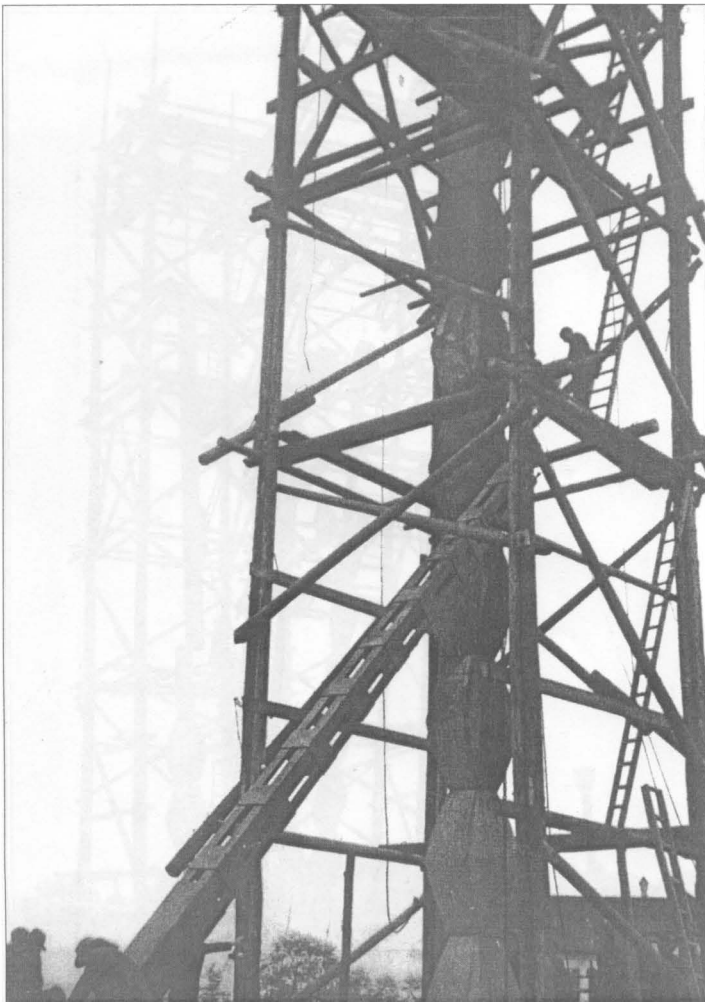

Foto 19. Ridicarea ultimului tronson de stâlp de pe sol

1880-1885. Sărbătorile sărbătorii. 1880-1885.

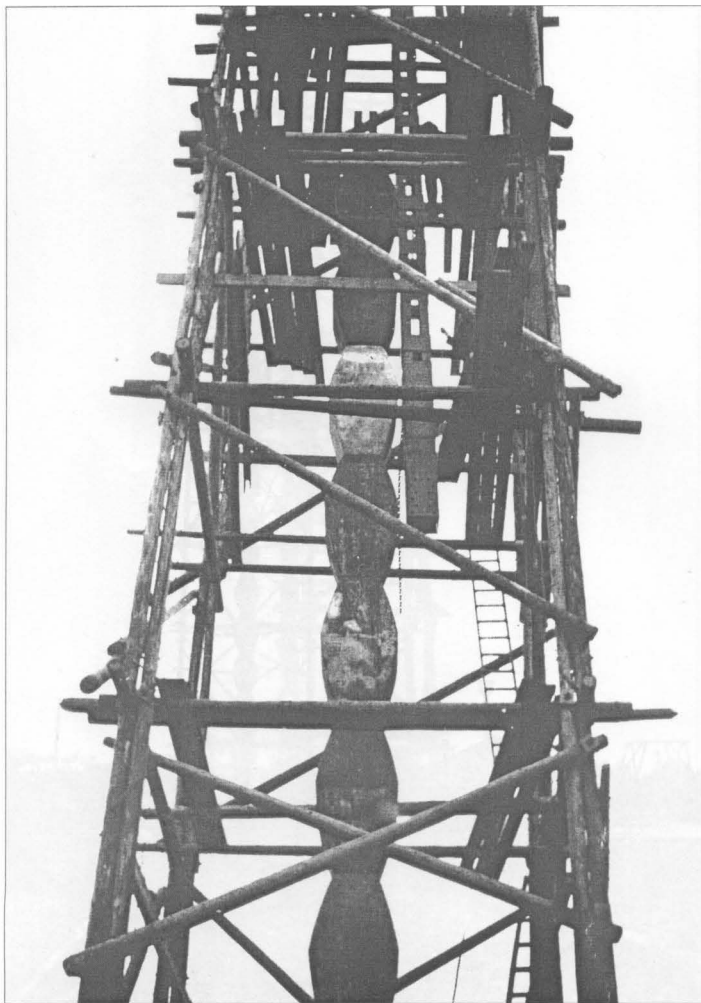
1880-1885.

Foto 20. Ridicarea ultimului tronson de stâlp

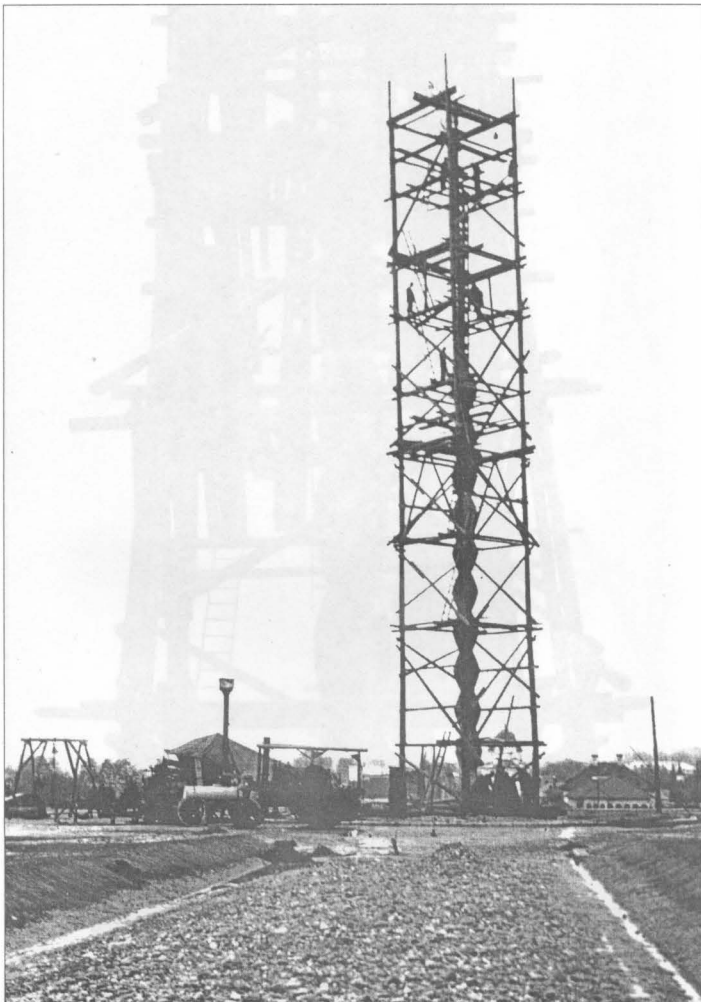
1946 - 1947 - 1948 - 1949 - 1950 - 1951 - 1952 - 1953 - 1954 - 1955 - 1956 - 1957 - 1958 - 1959 - 1960 - 1961 - 1962 - 1963 - 1964 - 1965 - 1966 - 1967 - 1968 - 1969 - 1970 - 1971 - 1972 - 1973 - 1974 - 1975 - 1976 - 1977 - 1978 - 1979 - 1980 - 1981 - 1982 - 1983 - 1984 - 1985 - 1986 - 1987 - 1988 - 1989 - 1990 - 1991 - 1992 - 1993 - 1994 - 1995 - 1996 - 1997 - 1998 - 1999 - 2000 - 2001 - 2002 - 2003 - 2004 - 2005 - 2006 - 2007 - 2008 - 2009 - 2010 - 2011 - 2012 - 2013 - 2014 - 2015 - 2016 - 2017 - 2018 - 2019 - 2020 - 2021 - 2022 - 2023 - 2024 - 2025

Foto 21. Ridicarea ultimului tronson de stâlp

© 2010 by Patrimoniul Cultural Național

Foto 22. Detaliu constructiv al tronsonului superior de stâlp

Arhivul de Istorie a Monumentelor în Construcție, nr. 23, din 1971

Foto 23. S-a tras elementul X pe stâlp

Foto 24. Toate cele 15 elemente sunt trase pe stâlp

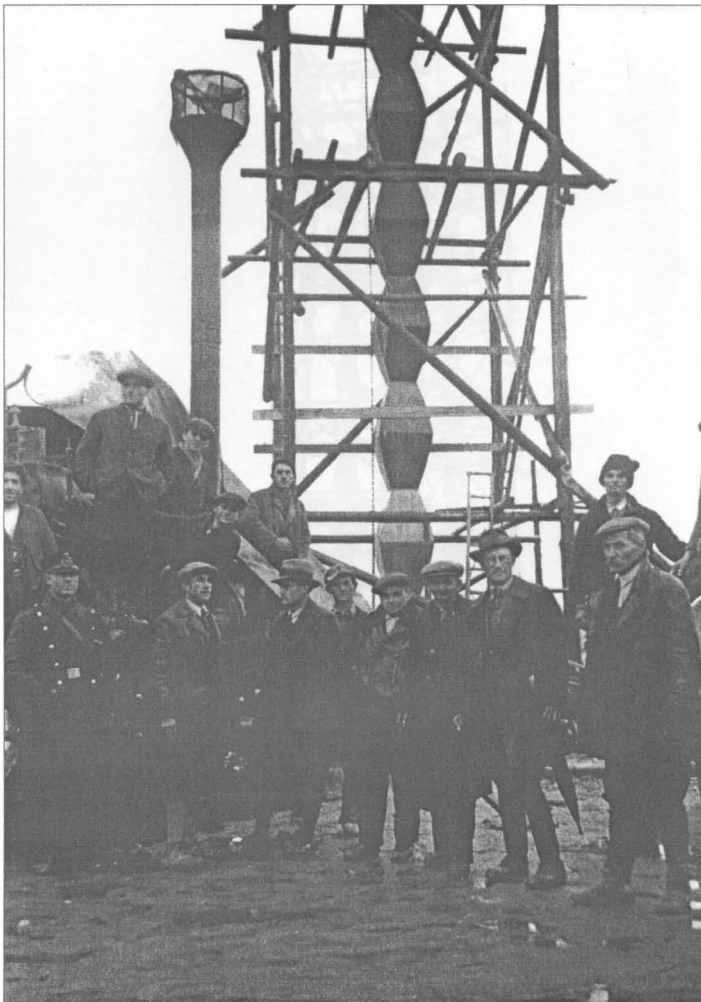

Foto 25. Echipa de montaj fotografiată în fața Coloanei

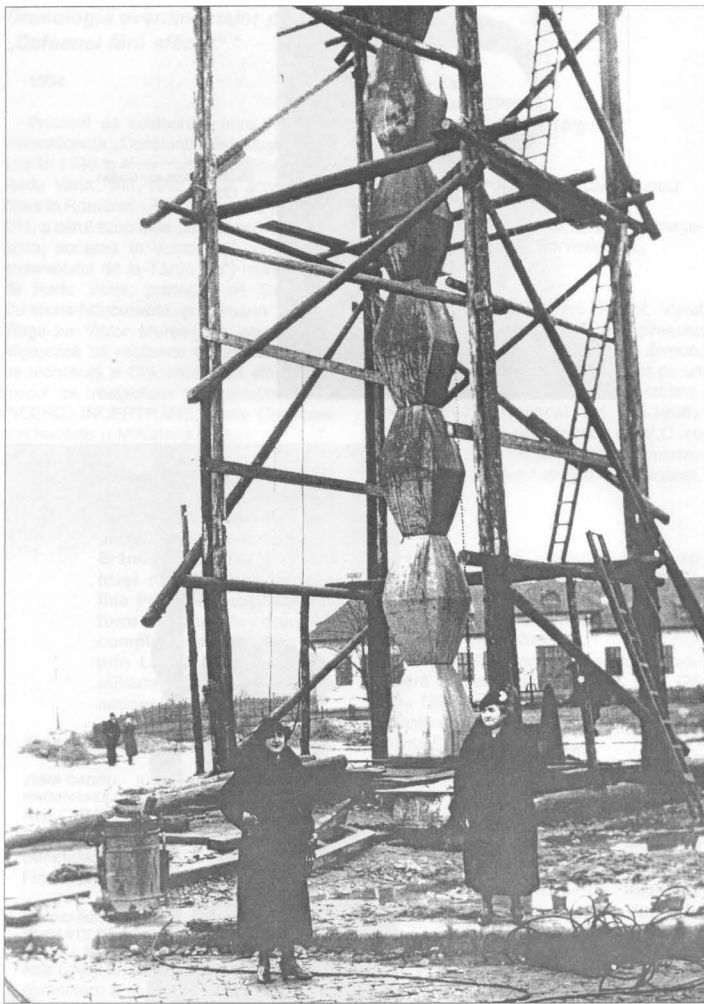

Foto 26. Primele admiratoare ale Coloanei de la Târgu-Jiu
(mama și mătușa inginerului Gorjan)

*Ștefan Georgescu-Gorjan
în 1937*

Ștefan Georgescu-Gorjan

Cronologia evenimentelor privind restaurarea „Coloanei fără sfârșit” *

1994

Protocol de colaborare între Fundațiile internaționale „Constantin Brâncuși” (înființate în 1990 la New York de criticul de artă Radu Varia. Din 1992 FICB constituie o filială în România - FIB - autorizată prin H.G. 261, a cărui scop este „restaurarea, amenajarea, punerea în valoare și conservarea ansamblului de la Târgu Jiu”) reprezentate de Radu Varia, prefectul de Gorj, Gh. Caralicea-Mărculescu și primarul orașului Târgu-Jiu Victor Murea prin care FIB se angajează să realizeze expertiza structurii de rezistență a Coloanei și să stabilească modul de restaurare prin colaborare cu INCERC, INCERTRANS, Getty Conservation Institute și Ministerul Culturii.

Se înființează la inițiativa Ministerului Culturii (ministru Marin Sorescu) o instituție pentru administrarea Complexului Cultural Național „C. Brâncuși”, cf. HG 642/1994 (deși din 1938 acesta aparține Primăriei orașului, conform actului de donație), complex declarat în 1992 prin Legea nr. 127 „bun de utilitate publică, de interes național”.

1995

TEMA CADRU – JUSTIFICAREA ÎNCEPERII PROGRAMULUI DE RESTAURARE.
Aviz CNMI 1012/1995.

Proiectant: CPPCN;

Beneficiar: Primăria Târgu Jiu;

Finanțator: FIB.

STUDIUL DE FEZABILITATE – VARIANTE DE RESTAURARE MODULI, STĂLP ȘI FUNDATIE

Aviz CNMI nr. 128/ 1995. pentru varianta de demontare a modulelor ca singura opțiune posibilă pentru a putea începe lucrările

de restaurare.

Proiectant: CPPCN;

Beneficiar: Primăria Târgu-Jiu;

Finanțator: FIB.

PROIECT DISPOZITIV DIZLOCARE MODULI
Aviz CNMI nr. 160/ 1995.

Proiectant: SC Altius Urban Management International Services SRL;

Beneficiar: CPPCN;

Memoriu către Ministrul Culturii, Viorel Mărgineanu, adresat de fiica inginerului Gorjan în care se opune intenției de demontare a modulelor (4 dec.1995), urmat de un protest către Direcția Generală a Patrimoniului Cultural Național (11 iun.1996). Ambelor scrisori li se răspunde de M.C. cu precizarea că s-a avizat numai demontarea a 2 module din partea superioară a Coloanei.

1996

Se desființează „Complexul Cultural Național Constantin Brâncuși” în conformitate cu HG 72/1996, fără ca în mod clar, din punct de vedere juridic și administrativ, altă autoritate să preia obiectivul.

ICEMENERG prezintă în ședința extraordinară a Consiliului Județean Gorj (26 aprilie 1996) un proiect de restaurare, fără demontarea modulelor. C. J. Gorj acceptă varianta FIB.

„Coloana fără sfârșit” este inclusă de World Monuments Fund în cele 100 de monumente din lume aflate în pericol, pe baza dosarului depus de FIB, ceea ce reprezintă susținerea finanțării restaurării, parțial din fonduri internaționale. (WMF susține restaurarea unor monumente de valoare excepțională, aflate într-o stare de conservare precară pe baza

* Sinteza redactată de Cezara Mucenic pe baza materialelor informative și actelor existente la Ministerul Culturii.

propunerilor primite de la Instituții, ONG sau specialiști, monumente la care o altă parte importantă a finanțării este susținută din alte fonduri publice sau private).

PROIECT ORGANIZARE DE ȘANTIER

Aviz CNMI nr. 961-C/1996

Proiectant: CPPCN;

Subproiectant: SC Citex SA Tg.-Jiu;

Beneficiar: FIB;

Finanțator: WMF prin FIB

TEMA DE PROIECTARE - ESALONAREA

ETAPELOR DE PROIECTARE

Aviz nr. 269-C/1996

Elaborator: FIB;

Beneficiar: FIB;

ORDIN comun al ministrului cercetării și tehnologiei și ministrului culturii: se angajează cercetarea prin ICPE, INCERC, ECEM, ESIM, ICTCM, UPB cu asistența de la Getty Conservation Institute și Swedish Corrosion Institute. (5 aug. 1996)

Protocol între FIB și Inspectoratul pentru cultură al județului Gorj privind :

- încredințarea către FIB a tuturor operațiunilor de dezasamblare, restaurare, reasamblare, conservare și punere în valoare a „Coloanei fără sfârșit”;
- se acordă exclusivitate FIB în toate acțiunile de restaurare inclusiv dreptul de autor al Proiectului de restaurare, amenajare, conservare și punere în valoare, precum și dreptul de publicare, realizare de documente pe orice suport tehnic, carte, film etc. (13 sept.1996).

Protocolul va fi anulat în urma ședinței CNMI din 20 mai 1997.

DEZASAMBLAREA MODULELOR

SE DEZASAMBLEAZĂ MODULELE 16 ȘI 17 conform avizului CNMI (14 sept.1996)

RAPORT DE DEZASAMBLARE A MODULILOR SUPERIORI

Aviz CNMI nr. 433-S/1996 pentru continuarea lucrărilor de dezasamblare a tuturor modulelor și instituire a regimului special de

protecție pe timpul execuției lucrării.

Proiectant: CPPCN;

Beneficiar: FIB;

Finanțator: WMF prin FIB.

DEZASAMBLAREA TUTUROR MODULELOR (28 oct. – 5 nov.) în absența autorizației de construire. (Autorizația se va emite în 19 aug. 1997). Stâlpuț de susținere este lăsat fără protecție.

Din dispoziția președintelui FIB, se decupează dintr-un modul o carotă de 130 mm diametrul, pentru efectuarea analizelor de laborator.

Participanții la simpozionul omagial „C. Brâncuși”, criticul de artă Barbu Brezianu în mod particular, protestează la Ministerul Culturii pentru demontarea Coloanei (13 - 18 și 22 mart. 1996)

1997

EXPERTIZA TEHNICĂ – ÎNLOCUIRE STÂLP

Se propune înlocuirea stâlpuțului Coloanei cu unul nou din oțel inoxidabil, înlocuirea fundației și „remanierea” modulelor prin înlocuirea metalizării originale de alamă, cu bronz-aluminiu. Aviz CNMI nr. 79-M/1997, **emis cu condiția: „în colectivul de elaborare a proiectului tehnic de restaurare a modulelor, vor fi cooptați specialiști în restaurare metal”.**

Proiectant: CPPCN;

Subproiectanți: ICEM, INCERC, ISIM, INCERTRANS, ICTCM, ICPE, CCPCN, UPB;

Beneficiar: Ministerul Cercetării și Tehnologiei - MCT;

Finanțator: MCT.

PROIECT TEHNIC 1 PENTRU RESTAURARE MODULI

Proiectul cuprinde descrierea tehnologiei de „remaniere” a modulelor cu bronz-aluminiu. Aviz CNMI nr. 143-M/1997. **Se menține condiția din avizul emis anterior, privind completarea colectivului de proiectanți, cu restauratori de metal.**

Proiectant: CPPCN;

Subproiectanți: ICEM, INCERC, ISIM, INCERTRANS, ICTCM;

Beneficiar: MTC;
Finanțator: MCT.

Ministerul Culturii a solicitat proiectantului demonstrarea cu argumente a soluției alese - înlocuirea stâlpului - ca singura soluție de salvare a monumentului.

INCERC a extras două probe din stâlp: probele cu dimensiunea de 70x200 mm au fost supuse analizelor de laborator. Rezultatele cercetărilor, transmise de INCERC Ministerului Culturii nu au fost concludente, drept care s-a solicitat detalierea fiecărei constatări. Detalierea, cerute de Ministerul Culturii la INCERC nu au fost comunicate de acesta.

Proiectant: CPPCN;
Subproiectant: INCERC București;
Beneficiar: MCT
Finanțator: MCT

Se realizează o soluție de protecție temporară a stâlpului de rezistență (1 oct. 1997)

Având în vedere numeroasele observații semnalate de media, de artiști plastici, restauratori, istorici de artă, precum și a comunității orașului Târgu-Jiu privind înlocuirea a trei din cele patru elemente componente originare ale monumentului, respectiv:

- înlocuirea stâlpului original cu unul nou, din inox;
- înlocuirea fundației cu o fundație nouă;
- înlocuirea metalizării originare din alamă cu bronz-aluminiu;

Ministrul Culturii Ion Caramitru a solicitat o contraexpertiză UNESCO. În 1997, trei experți UNESCO au vizionat obiectivul, iar în Raportul UNESCO, propun ca înainte de înlocuirea stâlpului să se abordeze intervențiile conform doctrinelor și metodologiilor de restaurare. De asemenea, recomandă consolidarea stâlpului prin ramforsare și dacă rezultă că nu este posibil, să se dezassembleze, verifice și reassembleze, cu înlocuirea

doar a elementelor compromise.

1998

ELABORAREA TEMEI PROIECTULUI „PATRIMONIUL CULTURAL” PENTRU CONTRACTUL DE ÎMPRUMUT CU WORLD BANK. „COLOANA FĂRĂ SFÂRȘIT” ESTE UNUL DINTRE OBIECTIVELE NECESAR A FI RESTAURAT CU PRIORITATE; PENTRU ACEASTA SE STABILEȘTE TEMA CADRU.

Se semnează la Washington D.C. acordul de împrumut între Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare și România, în valoare de 5 milioane USD (din care 2,2 milioane USD pentru Coloană și celelalte componente de piatră din ansamblul monumental „Calea eroilor”). Acordul a fost ratificat de România prin Ordonanța 4/1999.

PROIECT EXECUTIE STÂLP NOU
Aviz CNMI nr. 488-M/1998

Proiectant CPPCN;
Subproiectanți ICEM, INCERC, ISIM, INCERTRANS. ICTCM, ICPE, CCPCBN, UPB;
Beneficiar: MCT;
Finanțator MCT.

1999

Pe baza H.G. 72/1996 se încheie Protocolul de predare-primire a „Ansamblului monumental CALEA EROILOR” ÎNTRE Ministerul Culturii/Direcția generală a Patrimoniului Cultural Național (ministrul Ion Caramitru și directorul general Sergiu Nistor) și Consiliul local al municipiului Târgu-Jiu (primar Petre Nanu) prin care se recunoaște Primăriei dreptul de administrare (posesie și folosință)

CERCETARI NEDISTRUCTIVE

Pe baza ORDINULUI Ministrului culturii nr. 2071/13.10.1998, un grup de restauratori metal au verificat toate documentele elabo-

rate de MCT și au vizionat obiectivul de la Târgu Jiu. Au constatat neconcordanțe între datele rezultate din cercetările efectuate de institutele de cercetare și situația reală de la fața locului. În consecința Ministerul Culturii, prin Unitatea de Implementare a Proiectului - PIU, a organizat selecție de oferte pentru execuția unor investigații nedistructive. Cercetările nedistructive au fost realizate de SC VULCAN SA., care sponsoriizează acest studiu.

Concluzia Raportului SC Vulcan SA, elaborat în mai 1999, este „**controlul endoscopic nu a relevat zone de coroziune activă**”.

CONSOLIDARE STĂLP

Simpozionul Internațional având ca temă „Conservarea Ansamblului Monumental Constantin Brâncuși de la Tg. Jiu” (1-4 iunie 1999)

Organizator: World Monuments Fund, Ministerul Culturii, Banca Mondială și Fundațiile Internaționale Constantin Brâncuși.

Finanțator: the Trust of Mutual Understanding și Grant WMF.

Participă la Simpozion și prof. Giorgio CROCI (semnatar al raportului UNESCO din 1997).

Directorul Swedish Corrosion Institute, Vladimir KUCERA, adresează o scrisoare organizatorilor simpozionului prin care constată ca **posibilă conservarea axului central**.

Drept care în „Raportul tehnic definitiv” (15 oct.1999, editat de WMF), raport elaborat asupra lucrărilor și concluziilor simpozionul se precizează:

„Stâlpul poate fi conservat in situ. Ideea de a se înlocui stâlpul cu unul nou din oțel inoxidabil a fost respinsă ca nefiind necesară”.

Raport preliminar privind expertiza tehnică a stâlpului Coloanei – autor, expert MLPAT- dr. ing. Helmut Kober.

Concluziile principale sunt:

- elementele metalice utilizate la execuția au fost mai groase decât cele prevăzute inițial în proiect;

- nu se depășesc rezistențele necesare;

RESTAURARE ANSAMBLUL MONUMENTAL „CALEA EROILOR”

Deciziile Simpozionului Internațional (sesiunea finală București) sunt:

1. axul Coloanei poate fi conservat in situ, înlocuirea lui nu este necesară;
2. modulele vor fi repuse pe poziție și vor fi finisate cu bronz galben, cât mai aproape de nuanța inițială, cea agreată de Brâncuși;
3. se vor asigura drenarea, ventilarea, pregătirea pentru monitorizare și protecția de descărcări electrice.
4. travertinul sculpturilor din piatră are doar stricăciuni minore care vor fi reparate. Sculpturile vor fi curățate utilizând metodele cele mai blânde posibile.

Prin consens s-a acceptat dimensiunea și metodele restaurării și s-au stabilit etapele proiectului, și anume:

- a) selecție proiectant pentru realizarea proiectului tehnic;
- b) pregătire documentației, licitația, alegerea firmei și semnarea contractului;
- c) execuția.

Pe baza Raportului UNESCO din 1997; a Raportului Simpozionului Internațional din 1999 și a opiniei Swedish Corrosion Institute, Ministerul Culturii organizează:

SELECȚIE DE OFERTE LA TEMA „Restaurarea Coloanei fără Sfârșit”

Se prezintă două oferte:

- (1) ISIM+INCERC+ICEM elaboratorii documentației finanțate de Ministerul Cercetării și Tehnologiei;
- (2) UNIUNEA ARTIȘTILOR PLASTICI.

Comisia de evaluare (numită prin ORDINUL ministrului culturii nr. 2046/15.10.1999) desemnează ca firmă câștigătoare: colectivul de proiectare al Uniunii Artiștilor Plastici, inginer Dorin Dănilă șef proiect complex, sculptor restaurator Mircea Crișan expert structuri istorice.

Selecția este validată de conducerea MC și reprezentanții Primăriei Târgu-Jiu.

**PROIECTUL TEHNIC ȘI DETALIILE
DE EXECUȚIE PENTRU CONSOLIDAREA ȘI
RESTAURAREA „COLOANEI FĂRĂ SFĂRȘIT”**

Se propune consolidarea stâlpului; Remetalizarea cu alamă pe baza formulei și proporțiilor aplicate în proiectul original; introducerea unui sistem de monitorizare periodică a stării de conservare a componentelor Coloanei.

Aviz CNMI 278M/08.02.2000 cu următoarele condiții:

- (1) executantul va efectua probe de finisare și culoare ce vor fi avizate de către o comisie de specialiști, pe cel puțin 2 machete – jumătăți de moduli realizate la scara 1:1; în ședința CNMI din 6 nov. 1999 după vizionarea probelor de metalizare pe plăcuțe, s-a hotărât „avizarea pe baza vizionării unui modul original metalizat și finisat”. Comisia delegată de CNMI a vizionat proba, la Târgu-Jiu, și a avizat favorabil soluția propusă de proiectant (13 nov. 1999);
- (2) comisia va aviza și macheta soluției de închidere a ultimului semimodul;
- (3) proiectul se va completa cu soluția de

asigurare a stâlpului pe durata înlocuirii tolelor de la baza lui.

Proiectant: UAP;

Beneficiar: Ministerul Culturii; Finanțator: MC prin ONPPCN.

Primăria Târgu-Jiu emite Autorizația de Construire nr. 188/2000.

UIP primește de la World Bank, acordul privind calitatea proiectului de restaurare propus de MC (27 mai 2000).

EXECUȚIA LUCRĂRILOR DE RESTAURARE

Contractarea s-a făcut pe baza unei licitații internaționale cu parcurgerea tuturor etapelor de aprobare a documentației de licitație, conform procedurilor Băncii Mondiale, în perioada 30 iunie-12 sept. 2000.

Asistența tehnică, pe parcursul desfășurării lucrărilor, este asigurată de Uniunea Artiștilor Plastici. Dirigenția lucrărilor se realizează de SC Metroul SA. Execuția lucrărilor se face de către Turbo-mecanica S.A.

În data de 5 dec. 2000 s-a remontat primul modul restaurat, operațiunea urmând să se încheie în 15 dec. 2000.

„Brâncuși nu mai aparține țării noastre și nici vreunei alta. Aparține lumii. (...) Brâncuși este cea mai pură glorie românească pe care individualitatea națiunii noastre o impune civilizației. Prin Brâncuși civilizația devine datomică pentru prima oară scumpei noastre țări.... A lua în primire și a pătrunde opera lui Brâncuși înseamnă un act de înaltă spiritualitate.” (V. G. Paleolog)¹

Confirmare a recunoașterii valorii sale universale deosebite, „Coloana Fără Sfârșit”, se află în prezent în atenția Comitetului Patrimoniului Mondial, constituit în baza Convenției UNESCO pentru Patrimoniul Mondial.²

În 1996 „Coloana fără sfârșit” a fost înscrisă în lista Fondului Patrimoniului Mondial cuprinzând 100 de monumente ce trebuie restaurate cu prioritate.

„Coloana” beneficiază de asistență internațională sub egida Comitetului Patrimoniului Mondial al UNESCO.

După cum se menționează în Raportul misiunii UNESCO la București și Tirgu Jiu, autoritățile române și-au manifestat intenția de a propune Comitetului Patrimoniului Mondial includerea Coloanei în Lista Patrimoniului Mondial.³

Având în vedere acest context, s-a considerat oportună definirea principiilor de restaurare a Coloanei în principal pe baza documentului intitulat Management Guidelines for World Cultural Heritage Sites, editat de ICCROM⁴ în 1993. Redactarea acestui set de principii a fost inițiată cu ocazia unei întruniri organizate la Roma de către ICCROM și ICOMOS⁵ (organisme consulta-

tive ale Comitetului Patrimoniului Mondial), sub auspiciile Secțiunii pentru Patrimoniul Cultural a UNESCO, în aprilie 1983. La formularea respectivului set de principii și-au adus contribuția mai mulți experți în probleme de conservare și gestionare a patrimoniului din diverse țări ale lumii. Textul final a fost redactat de Sir Bernard Feilden și Jukka Jokilehto.

Respectivul document reflectă toate revizuirile Ghidului Operațional pentru implementarea Convenției Patrimoniului Mondial, de la prima sa redactare în 1977, cu scopul de a informa Statele Membre ale Convenției asupra principiilor ce călăuzesc activitatea Comitetului în ceea ce privește stabilirea Listei Patrimoniului Mondial și acordarea de asistență internațională, și până la modificările adoptate de către a 16-a Sesiune a Comitetului Patrimoniului Mondial la Santa Fe, în decembrie 1992.

Urmărind implementarea politicii generale a Convenției, acest set de principii este conceput a fi utilizat ca un cadru general pentru adaptarea sistemelor de protecție a patrimoniului cultural din diversele State Membre.

În spiritul documentului amintit, studii

1. PALEOLOG, V. G. - *Brâncuși-Brâncuși*, vol. I. Îngrijirea ediției și note de Tretie Paleolog. Ed. Scrisul Românesc, Craiova 1976.

2. *Convenția privind Protejarea Patrimoniului Cultural și Natural Mondial* - Paris, 16 noiembrie 1972, convenție ratificată de România în 1990.

3. Misiunea UNESCO la București și Tirgu Jiu (România), *Raport tehnic asupra Coloanei Fără Sfârșit de C. Brâncuși*, 1998, pag.44.

4. Centrul Internațional de Studii asupra Prezervării și Restaurării Bunurilor Culturale

5. Consiliul Internațional al Monumentelor și Siturilor

de față a fost structurat în două părți:

(1) **definirea resursei de patrimoniu**, respectiv a valorii sale, sau, cu alte cuvinte, definirea a *ceea ce trebuie conservat* prin intervenție;

(2) **definirea principiilor de intervenție**, respectiv a modului *cum* poate fi conservată valoarea culturală a resursei de patrimoniu.⁶

1. DEFINIREA RESURSEI DE PATRIMONIUM

„Conservarea patrimoniului cultural este o problemă de cultură. Restaurarea nu este o rețetă, ci depinde de înțelegerea adecvată a valorilor înglobate în resursa de patrimoniu”⁷

După cum se menționează în setul de principii UNESCO la care ne-am referit⁸, cea dintâi prioritate a intervenției de restaurare este **definirea, protejarea și conservarea valorilor pentru care obiectul de patrimoniu a fost (sau ar putea fi) inclus pe Lista Patrimoniului Mondial**.

În general, o resursă de patrimoniu este definită ca atare prin valoarea sa culturală, corespunzătoare complexului alcătuit din caracteristici de **valoare intrinsecă și extrinsecă (adăugată)**, de natură să atribuie obiectului semnificație și având consecințe directe în ceea ce privește tratamentul ce urmează a fi aplicat.

A. VALOAREA INTRINSECĂ A RESURSEI DE PATRIMONIUM

Valoarea intrinsecă constituie *determinanta principală în definirea unui obiect de patrimoniu*.

Valoarea intrinsecă este legată de calitatea materialelor, execuție, concepția generală, amplasamentul și relația obiectului cu amplasamentul; cu alte cuvinte valoarea intrinsecă rezidă în ceea ce înseamnă consistența fizică a obiectului și a contextului său.

Rezultă că, dacă scopul conservării este salvagardarea valorilor resursei de patrimoniu, acest demers presupune *protejarea substanței materiale și asigurarea integrității ei pentru generațiile viitoare*.

Valoarea intrinsecă poate fi definită pe baza unor concepte specifice, reprezentând tot atâtea criterii de evaluare a resursei de patrimoniu.

A1. Valoarea artistică intrinsecă

Se referă la calitatea obiectului de a constitui o structură expresivă, capabilă să comunice o emoție specifică (emoție estetică) cu caracter complex, incluzând senzorialitate, afectivitate și inteligență; emoția estetică este condiționată de *originalitatea* creației artistice, exprimând un anumit moment al evoluției esenței umane, ceea ce îi conferă perenitate.

Cesare Brandi evidențiază legătura indisolubilă între restaurare și recunoașterea operei de artă ca atare. *„Orice comportament față de opera de artă, implicit și intervenția de restaurare, depinde de o efectuată sau neefectuată recunoaștere a operei de artă ca operă de artă”* - spune el, subliniind faptul că *„opera de artă condiționează restaurarea și nu invers”*.⁹

În această idee, Cesare Brandi definește restaurarea ca fiind *„momentul metodologic al recunoașterii operei de artă, în consisten-*

6. Pentru definirea conceptelor și criteriilor de valoare, precum și pentru definirea principiilor de intervenție s-au folosit, în afară de *Management Guidelines for World Cultural Heritage Sites*, următoarele surse documentare: BRANDI, Cesare, *Teoria restaurării*, Ed. Meridiane, București 1996; FEILDEN B.M., *Conservation of Historic Buildings*, Architectural Press, Oxford, 1996; *Carta de la Veneția*, 1964. În Documente, norme ed. istruzioni per il restauro dei monumenti, a cura di E. Romeo, Electa Napoli, 1990; *Convenția privind protecția patrimoniului mondial cultural și natural*, UNESCO, Paris 1972 (traducere de arh. Sergiu Nistor). În BCMI anul I, nr. 1-2/1990; Misiunea UNESCO la București și Tirgu Jiu (Romania), *Raport tehnic asupra Coloanei Fără Sfârșit de C. Brâncuși*, 1998.

7. *Management Guidelines for World Cultural Heritage Sites*, ICCROM 1993.

8. *Management Guidelines for World Cultural Heritage Sites*, ICCROM 1993, p.60.

9. BRANDI, Cesare, *Teoria restaurării*, Ed. Meridiane, București 1996

ța sa fizică și în dubla sa polaritate estetică și istorică, în vederea transmiterii ei către viitor.”¹⁰

Valoarea artistică intrinsecă a „Coloanei Fără Sfârșit”, sculptură monumentală realizată de Constantin Brâncuși, este cea recunoscută pe plan național și internațional de critica de specialitate. Orice fel de comentarii sunt de prisos.

A2. Unitatea potențială

Unitatea potențială constituie un atribut esențial al resursei de patrimoniu definită ca un *întreg*, respectiv ansamblu de părți componente, *fiecare parte putând fi descrisă și definită în raport cu intenția originară*. Unul din scopurile investigației preliminare și analizei critico-istorice a obiectului de patrimoniu, este definirea integrității sale și a stării unității sale potențiale.

Înainte de toate, *integritatea depinde de complexitatea materială a obiectului*.

În timp originalul poate fi parțial degradat, intenționat modificat sau chiar distrus, afectându-i-se unitatea potențială în sensul reducerii sau pierderii totale; sau, în urma unor transformări devenite parte a stratificației sale istorice, o resursă de patrimoniu poate fi redefinită ca parte a unei noi unități potențiale: în acest caz, restaurarea se va referi la noua unitate potențială.

În legătură cu acest atribut al resursei de patrimoniu, Cesare Brandi definește unul dintre principiile restaurării: „...restaurarea trebuie să vizeze restabilirea unității potențiale a operei de artă, în măsura în care acest lucru este posibil, fără a comite un fals artistic sau un fals istoric și fără a înlătura urmele trecerii operei de artă prin timp.”¹¹

Având în vedere acest obiectiv al restaurării, rezultă necesar ca, pe baza investigației preliminare și analizei critico-istorice, să fie definită integritatea Coloanei și starea unității sale potențiale.

Componentele care definesc integritatea Coloanei, fiecare parte putând fi descrisă și definită în raport cu intenția originară, sunt:

infrastructura, stâlpii central, modulele și stratul de metalizare.

În momentul analizei premergătoare intervenției, unitatea potențială originară a Coloanei rezultă a fi conservată.

A3. Autenticitatea

În general, autenticitatea poate fi înțeleasă ca original (opus „copie”) sau ca adevărat, veritabil (opus lui „simulat”, „contrafăcut”).

Autenticitatea constituie un aspect crucial în definirea resurselor de patrimoniu, condiționând în mod esențial valoarea culturală a respectivei resurse.

Autenticitatea este atribuită unei resurse de patrimoniu care este din punct de vedere material originală sau veritabilă (așa cum a fost construită) și așa cum a îmbătrânit și s-a schimbat în timp.

Problema autenticității este legată de relația resursei de patrimoniu cu timpul și istoria; această relație poate fi defalcată în 3 faze:

1. faza de creare a obiectului;
2. faza ce se întinde de la finele fazei de creare până la timpul prezent;
3. faza legată de perceperea obiectului de către conștiința umană la timpul prezent.

Sucesiunea acestor faze formează *traseul timpului istoric* al resursei; acesta este *irreversibil*; este un produs al condițiilor culturale, sociale, economice și politice specifice fazelor care au contribuit la crearea și evoluția istorică a resursei. Această legătură cu faze istorice specifice devine o referință fundamentală pentru definirea unei resurse istorice.

O resursă de patrimoniu este unică în raport cu timpul istoric; ca atare ea este epuizabilă.

Autenticitatea poate fi alterată prin distrugerea straturilor istorice, prin înlocuirea modernă a unor elemente originale și adăugarea de noi elemente.

O resursă de patrimoniu substanțial

10. BRANDI, Cesare, op. cit.

11. BRANDI, Cesare, op. cit.

reconstruită astăzi va deveni un produs al prezentului, pierzându-și valoarea culturală.

Conform Ghidului Operațional pentru implementarea Convenției Patrimoniului Mondial, autenticitatea resursei de patrimoniu implică 4 aspecte: autenticitatea materialelor; autenticitatea execuției; autenticitatea concepției; autenticitatea amplasamentului.

- **Autenticitatea materialelor** se referă la materialul de construcție original, stratificația istorică, măturii și semne ale impactului unor faze semnificative și ale procesului de îmbătrânire naturală (patina).

- **Autenticitatea execuției** se referă la conținutul și expresia tehnologiei de execuție și a tehnicilor de prelucrare originare, cu referire la materiale și alcătuirii constructive.

- **Autenticitatea concepției** se referă la elemente sau aspecte în care concepția artistică, arhitecturală, tehnică, funcțională, a resursei de patrimoniu și a amplasamentului său, sunt manifeste (semnificația și mesajul originar, ideea artistică, tehnică și funcțională, etc.); în situri istorice, zone sau peisaje, concepția se referă la un context mai larg, funcție de relevanța acestuia de la caz la caz.

- **Autenticitatea amplasamentului** se referă la situl sau așezarea resursei în raport cu perioadele de construcție; are în vedere relația între resursă și contextul său fizic, care include peisajul istoric sau cultural, valoarea cadrului urban și valoarea de grup. *Autenticitatea materialelor constituie criteriul primar pentru autenticitatea concepției și execuției, care, împreună cu autenticitatea amplasamentului, caracterizează resursa de patrimoniu cultural.* Pe de altă parte, majoritatea resurselor de patrimoniu sunt alterate prin acțiunea naturii și a utilizării; aceste modificări sunt parte componentă a stratificației istorice și - atâta timp cât nu au conținut patologic - fac obiectul conservării.

În momentul analizei premergătoare intervenției, autenticitatea Coloanei rezultă a fi conservată, sub toate cele 4 aspectele enumerate. O mențiune specială poate apărea necesară în ceea ce privește metalizarea

modulelor, refăcută în 1966 și 1976: acest fapt s-a considerat a nu avea impact asupra autenticității, metalizarea fiind, conform concepției originare, un strat de protecție și aspect, necesar a fi reînnoit periodic. Deviația de la verticală a axului Coloanei poate fi considerată parte componentă a stratificației istorice.

B. VALOAREA EXTRINSECĂ A RESURSEI DE PATRIMONIU

Valoarea culturală extrinsecă sau asociată resurselor de patrimoniu rezultă din relația acestora cu observatorii contemporani și este deci bazată pe aprecieri *subiective*, întrucât depinde de interpretări ce reflectă timpul prezent, se poate modifica în timp.

Evaluările din această categorie determină gradul de interes general pentru resursa de patrimoniu, *interpretarea* caracterului său cultural intrinsec și, ca atare, dezvoltarea politicilor de intervenție. Valoarea asociată poate furniza motivații pentru protejarea și conservarea unei resurse de patrimoniu; uneori însă poate conduce la supra-restaurare având ca efect pierderea autenticității; sau, în anumite situații, poate provoca neglijarea și distrugerea unor resurse de patrimoniu a căror receptare este la un moment dat negativă (v. tentativa de dărâmare a Coloanei în anii '50).

Valoarea culturală asociată include în principal următoarele categorii de valori, cărora le pot corespunde nivele diferite de semnificație - de la universal, până la local.

B1. Valoare artistică și/sau tehnică relativă (comparativă)

Acest grup de valori se bazează pe analize științifice și critico-istorice ale importanței concepției resursei de patrimoniu, sub aspect artistic și tehnic.

Aceste valori rezultă din *cercetarea desfășurată de profesioniști*, cu scopul de a evidenția semnificația relativă a resursei în raport cu timpul său, cu alte perioade și cu prezentul.

Furnizează de regulă o bază de date

pentru clasificare și listare, precum și pentru strategia de tratament.

Valoare artistică relativă a Coloanei: capodoperă a artei moderne, recunoscută internațional. Sculptura lui Brâncuși „ocupă centrul neclintit al artei moderne”,¹² este considerată „un moment de sinteză al conștiinței artei moderne, care concentrează sensurile unei întregi ere a evoluției spiritului creator”.¹³ Numeroasele studii referitoare la opera lui Brâncuși împărtășesc fără excepție concluzia că „arta brâncușiană constituie una din sursele ideilor esențiale pe care se clădește civilizația vizuală a secolului al XX-lea.”¹⁴ Brâncuși „a despicat cu dalta lui inspirată istoria sculpturii mondiale în două, așezând la granița dintre clasicism și modern „Coloana fără de sfârșit” în frumusețe a geniului românesc”.¹⁵

Valoare tehnică relativă a Coloanei: expresie de vârf a posibilităților tehnice locale ale vremii în ceea ce privește concepția inginerescă, ca și în ceea ce privește calitatea materialelor și execuției („oțelul cel mai bun” în laminare produse de Uzinele Reșița și prelucrate în atelierile „cele mai mari” din Petroșani); performanță (cel puțin) zonală în epocă, în ceea ce privește utilizarea metalului în elemente structurale de tip consolă verticală, cu dimensiuni constante în secțiune și fără sprijiniri la bază.

„... Ștefan îmi pomenea de vânt, de gheață. În sfârșit, cu sfială mi-a propus spre acceptare o înălțime de 30 de metri. Sperasem să fie cu mult mai înaltă dar materialele și tehnica de care dispuneam pe atunci nu ne îngăduiau decât atât.”¹⁶

„Viitorii constructori și turnători ai „Colonnei” au opus proiectului de edificare rezerve tehnice culese din manualele ingineresti germane, care nu sfătuiau în acea vreme ridicarea unor construcții verticale metalice nesprjinite la bază cu propte. Sculptorul trebuise să accepte teza care nu era încă perimată și să primească reducerea înălțimii „Colonnei” la circa 25

de metri și se găsisse fericit când aflase că din calculele întreprinse pe temeiul dimensiunilor elementelor și al rezistenței stâlpului de oțel interior, „Colonna” va atinge cu câțiva centimetri mai puțin înălțimea de 30 de metri.”¹⁷

B2. Valoare de raritate

Acest grup de valori, bazate pe statistici, stabilește relația între resursă și alte obiecte de același tip, stil, constructor, perioadă, regiune, sau combinații ale acestora; definește raritatea, reprezentativitatea sau unicitatea resursei.

Asociația celorlalte categorii de valori, valoarea de raritate influențează nivelul protecției (spre exemplu o valoare de raritate mare poate întări semnificația calităților anterioare evidențiate).

În șirul operelor lui Brâncuși, Coloana fără Sfârșit reprezintă o chintesență a gândului creator al artistului, fiind considerată „portret al lui Brâncuși făcut de el însuși”.¹⁸ Împlinind o năzuință mai veche (se pare că ideea unei Coloane „care, mărită, ar putea sprijini bolta cerească”,¹⁹ l-a urmărit vreme de aproape 30 de ani ²⁰) „sculptura se transforma în arhitectură. ... Columnă severă și riguroasă, ax metalic care leagă pământul de cer, sculptura aceasta e o victorie a geometriei. O geometrie care cuprinde, însă, motivele fundamentale ale artei sale, chipurile și structurile ei vii.”²¹ Coloana fără Sfârșit poate fi considerată o raritate pe plan mondial în categoria sculpturilor monumentale, prin implicațiile particulare de ordin structural-ingineresc asociate concepției artistice. Din diverse surse bibliografice rezultă că, în perioada 1934-1935, Constantin Brâncuși și Ștefan Georgescu Gorjan au studiat împreună concepția tehnică a Coloanei, sculptura materializată fiind în final rezultatul efortului comun artist-inginer.

12. READ, Herbert, conf. GRIGORESCU, Dan, op. cit.

13. GRIGORESCU, Dan, *Brâncuși*. Ed. Meridiane, București 1980.

14. GRIGORESCU, Dan, op. cit.

15. CASSOU, Jean, conf. GRIGORESCU, Dan, op. cit.

16. PALEOLOG, Tretie, *De vorbă cu Brâncuși*. Ed. Sport-turism, București 1976.

17. PALEOLOG, V. G., *Brâncuși-Brâncuși*, vol. I. Îngrijirea ediției și note de Tretie Paleolog. Ed. Scrisul Românesc, Craiova 1976.

18. ARP, Jean, conf. GRIGORESCU, Dan, *Brâncuși*. Ed. Meridiane, București 1980.

19. GRIGORESCU, Dan, op. cit.

20. Barbu BREZIANU menționează unele știri care atestă existența unor coloane din lemn încă din 1909 (conf. GRIGORESCU, Dan, op. cit).

21. GRIGORESCU, Dan, op. cit.

Semnificația Coloanei nu poate fi desprinsă de cea a ansamblului sculptural de la Tirgu-Jiu din care face parte, unicul de acest tip în creația lui Constantin Brâncuși și cel mai vast ansamblu sculptural al secolului XX.

B3. Valoare de identitate

Acest grup de valori se bazează pe *recunoaștere*; este, deci *asociat legăturilor emoționale ale societății în raport cu anumite obiecte sau situri*. Poate include următoarele caracteristici: vârstă, tradiție, continuitate, caracter memorialistic, caracter legendar; admirație, atașament afectiv, spiritual, religios; semnificație simbolică, politică, patriotică, naționalistică.

Bazat frecvent pe percepție emoțională, acest grup de valori are un impact puternic asupra salvării, conservării și restaurării; în forme extreme, acest grup de valori poate de asemenea conduce la supra-restaurare și pierdere de autenticitate. Totodată, lipsa valorii de identitate poate conduce la neglijare și distrugere. Aceste valori pot fi promovate prin educație și instruire.

Cei 16 moduli (numiți „mărgel” de autor) alcătuiesc „un șirag de mătăni sau de litanii” într-un gest pios de „recunoștință fără de sfârșit” pentru jertfa eroilor căzuți în războiul din 1916-1918, în spiritul datinii din multe sate românești „de a așeza pe mormintele tinerilor stâlpi înalți de lemn crestați în forme geometrice similare”.²² Forma modulelor pare să aibă rădăcini adânci în cultura românească, dar și în cultura tehnică occidentală. Este interesantă asocierea formei modulelor cu cea a lingourilor de fier descoperite în situri arheologice aparținând proto-metalurgiei epocii de fier (La Tène) și epocii romanice europene.²³ În mod tradițional motivul coloanei se asociază cu stâlpii de lemn sculptați ai prispelor caselor țărănești din Oltenia. „Simbol al satului românesc și simbol care unește pământ și cer, coloană care e o

pasăre umanizată, semn al unei aspirații ideale nelimitate” - cum o definea Mario de Micheli - Colana fără Sfârșit exprimă o filozofie a supremului echilibru al rațiunii, este „viziunea unei creații care leagă elementele lumii într-o uniune desăvârșită”.²⁴

Coloana ca „axis mundi”, relația sa cu ansamblul sculptural și cu cadrul natural, concentrează o bogată simbolică asociată viziunii cosmogonice a lui Brâncuși.

Concepția Coloanei și cea a ansamblului pare să aibă la bază acel „ritual al rațiunii pe care s-au edificat temelurile civilizației europene”.²⁵ Rigorarea matematicii vechilor constructori se întrupează de această dată într-o alcătuire modernă, ce ascunde însă o complicată rețea de proporții pitagoreice. Calcule matematice au demonstrat existența unor raporturi cu valori simbolice între înălțimea Coloanei și cea a fiecărei „mărgeli”, ca și între înălțimea Coloanei și lungimea axului complexului structural de la Tirgu Jiu.

Coloana, ca și ansamblul sculptural din care face parte, este receptată admirativ și cu atașament afectiv de către opinia publică, este recunoscută ca expresie a identității orașului Tirgu-Jiu și este investită cu valențe de reprezentativitate și orgoliu național de către societatea românească contemporană.

Criteriile de valoare enunțate vor fi utilizate ca un **ghid pentru definirea priorităților** în ceea ce privește valorile reprezentative ale Coloanei, respectiv ca „**listă de control**” pentru **strategia de intervenție**.

Este evident faptul că intervenția va trebui să protejeze întâi de toate valoarea intrinsecă a Coloanei, conservându-i autenticitatea și integritatea. Totodată însă nu trebuie neglijate anumite aspecte ale intervenției cu impact puternic asupra valorii asociate și cu consecințe directe în ceea ce privește interesul general pentru resursa de patrimoniu, protejarea acesteia și dezvoltarea viitoare a politicilor de conservare.

22. BREZIANU, Barbu, conf. GRIGORESCU Dan, op.cit.

23. Misiunea UNESCO la București și Tirgu Jiu (România), *Raport tehnic asupra Coloanei Fără Sfârșit de C. Brâncuși*, 1998.

24. GRIGORESCU, Dan, *Brâncuși*. Ed. Meridiane, București 1980.

25. GRIGORESCU, Dan, op. cit.

„În general intervenția minimă eficientă s-a dovedit a fi cea mai bună politică”.²⁶

2.1. Un obiect de patrimoniu cultural constituie o resursă „epuizabilă”; ea nu poate fi reinnoită, refăcută, sau substituită.

Principala sarcină a strategiei de intervenție este găsirea echilibrului optim între exigența conservării valorii culturale a resursei de patrimoniu, pe de o parte, și exigența stopării fenomenelor de degradare, asigurarea durabilității și menținerea integrității structurale, pe de altă parte.

După cum sublinia Cesare Brandi, „...orice intervenție trebuie să fie cea optimă, considerată în fiecare caz legitimă și imperativă (s.n.), ea trebuie să se fundamenteze pe cea mai vastă argumentație științifică, fiind cea dintâi, dacă nu unica, pe care opera de artă o acceptă, ca necesitate pentru permanenta și irepetabila subzistență a imaginii.”²⁷

2.2. Valoarea culturală intrinsecă a obiectului este condiționată de autenticitatea sa, aceasta fiind proprie doar „originalului”, nu și „copiei” sale.

În conformitate cu principiile Convenției Patrimoniului Mondial, orice tratament aplicat unui monument nominalizat (sau propus a fi nominalizat) în Lista Patrimoniului Mondial, trebuie să țină cont de criteriul autenticității.

Pentru a îndeplini condiția autenticității, trebuie avute în vedere toate cele 4 aspecte ale sale: autenticitatea materialelor, autenticitatea execuției, autenticitatea concepției, autenticitatea amplasamentului (prezentate anterior cu privire la felul în care fiecare se identifică la nivelul resursei).

Cu referire la relația între tratamentul preconizat și autenticitate, este necesar a fi reținut, ca regulă generală, faptul că trata-

mentul trebuie să asigure conservarea a cât mai mult din substanța materială istorică existentă. În particular, vor fi luate în considerare următoarele principii:

- **Autenticitatea materialelor.** Intervenția va respecta materialul istoric. Scopul tratamentului este prelungirea vieții materialelor și alcătuirilor constructive originare, menținerea lor în poziția inițială în cadrul construcției și amplasamentului, păstrarea valorii de vechime și a patinei timpului, ca și conservarea urmelor istoriei resursei și/sau a modificărilor sale în timp.

- **Autenticitatea execuției.** Intervenția va respecta expresia tehnologiei de execuție și a tehnicii de prelucrare originare, cu referire la materiale și alcătuirii constructive. Scopul tratamentului este, și din acest punct de vedere, prelungirea vieții materialelor și elementelor care pun în evidență caracteristicile procesului de execuție originar. Tratamentul trebuie să garanteze faptul că expresia execuției originare nu este falsificată de intervenții contemporane. Strategia de intervenție trebuie să tindă spre găsirea unui echilibru optim între „reparații” ale materialelor și alcătuirilor originare, și eventuala introducere a unor elemente noi, strict limitate ca extindere și asigurând cu acuratețe posibilitatea distingerii acestora de cele originare.

- **Autenticitatea concepției.** Intervenția va respecta intențiile concepției artistice și ingineresti originare. Scopul tratamentului este păstrarea materialelor și alcătuirilor constructive care pun în evidență concepția artistică și tehnică originară. Eventualele părți noi se vor integra intențiilor concepției originare. Intențiile concepției originare trebuie totodată raportate la contextul mai larg al întregului ansamblu sculptural.

- **Autenticitatea amplasamentului.** Tratamentul preconizat va menține resursa de patrimoniu în discuție în amplasamentul său originar. Dar, cu referire la amplasament, trebuie totodată avut în vedere faptul că semnificația Coloanei nu poate fi desprinsă

26. *Management Guidelines for World Cultural Heritage Sites*, ICCROM 1993, p.11.

27. BRANDI, Cesare, op. cit.

de cea a ansamblului sculptural din care face parte. Întrucât relația cu peisajul și cu contextul urban, ca și calitatea anturajului, au un impact semnificativ asupra valorii Coloanei, deși nu face obiectul prezentului proiect, semnalăm cu acest prilej faptul că acest aspect ar trebui avut în vedere în cadrul planificării urbane și al unor reglementări zonale specifice atente la protejerea și valorizarea patrimoniului cultural.

Pentru a fi nominalizată în Lista Patrimoniului Mondial, resursa de patrimoniu trebuie să își conserve integritatea respectând toate aceste patru tipuri de autenticitate. **O resursă de patrimoniu integral (sau substanțial) reconstruită astăzi, nu va întruni criteriile întrucât autenticitatea sa materială va fi pierdută.**²⁸

2.3. Ca o garanție a păstrării autenticității resursei, tratamentul va avea la bază strategia intervenției minime, recomandată de convențiile și cartele internaționale; tratamentul propus va cuprinde în principal măsuri cu caracter conservativ și preventiv, după cum urmează:

• **Măsuri cu caracter conservativ.** Urmăresc menținerea stării actuale a resursei de patrimoniu în raport cu riscul distrugerii sau modificării, precum și prelungirea vieții sale, prin stoparea și repararea manifestărilor de degradare. Măsurile conservative vor avea în general în vedere curățarea, consolidarea și protejerea materialului original. În particular, măsurile conservative vor include:

- identificarea cauzelor de degradare;
- eliminarea cauzelor de degradare, atât cât este posibil;
- curățarea materialului original;
- consolidarea materialului original, prin adăugarea sau aplicarea unor materiale adezive sau cu rol de suport, cu scopul asigurării durabilității și/sau integrității construcției istorice;
- aplicarea unor tratamente protective, cu scopul limitării contactului materialului original cu factorii de mediu patogeni.

• **Măsuri cu caracter preventiv.** Urmăresc

de regulă prevenirea unor viitoare de degradări, prin atacul factorilor de mediu, dar și prin furt sau vandalism; în general includ măsuri de protecție fizică și măsuri legale de protecție. În particular, măsurile de protecție vor avea în vedere următoarele aspecte:

- sisteme de protecție fizică, împotriva atacului factorilor de mediu, furtului și vandalismului (cu mențiune specială privind măsurile de protecție temporară pe durata execuției lucrărilor de restaurare);
- controlul microclimatului interior, în special cu referire la umiditate;
- controlul mediului ambient exterior, cu referire la orice fel de modificări de parametri posibil să genereze procese de degradare (în special privind poluarea atmosferică);
- inspecții regulate, program de curățire, lucrări periodice de întreținere preventivă (respectiv realizarea unor reparații necesare înainte de a se produce degradarea) și gestionare adecvată.

O strategie fundamentală pentru asigurarea viabilității principiului intervenției minime, este cea care se bazează pe inspecții regulate, întreținere preventivă și management adecvat.

Protecției legale (ce nu intră în obiectivele prezentului proiect), bazată pe legislație și reglementări urbanistice, îi revine rolul de a asigura protecția împotriva oricărui tratament dăunător, de a promova reguli adecvate de acțiune și de a institui sancțiuni punitive corespunzătoare.

2.4. În cazul în care capacitatea de rezistență a materialelor și/sau elementelor structurale se dovedește a fi redusă în asemenea măsură încât nu mai poate face față unor solicitări anticipate, consolidarea și ranforsarea acestora poate fi acceptabilă.

Trebuie totuși ținut cont de faptul că astfel de tratamente implică o oarecare pierdere a anumitor caracteristici de valoare culturală ale obiectului, întrucât

28. Cf. *Management Guidelines for World Cultural Heritage Sites*, ICCROM 1993, p. 17.

substanța materială originală este inevitabil alterată. Această pierdere poate fi justificată numai în scopul păstrării integrității resursei de patrimoniu și trebuie strict limitată la un minimum necesar asigurării durabilității sale.

Consolidarea stâlpului central va avea ca obiectiv principal refacerea capacității portante originare a structurii istorice, așa cum a fost ea concepută. Validitatea concepției structurale inițiale a fost confirmată, dacă nu de codurile moderne, în orice caz de o bună comportare „in situ” timp peste 60 de ani. Orice plus de rezistență ce poate fi conferit fără sacrificii majore ale autenticității Coloanei (și implicit ale valorii sale culturale intrinseci), poate fi considerat un avantaj în ceea ce privește asigurarea durabilității și conservarea integrității structurale a resursei de patrimoniu.

Consolidarea structurii portante va respecta integritatea sistemului structural istoric și va conserva concepția artistică și inginerească originară, chiar dacă va face apel la tehnologii moderne de execuție. „Numai înțelegând întâi de toate felul în care o construcție istorică se comportă ca un întreg, ca un „sistem spațial de control ambiental”, este posibilă introducerea satisfăcătoare a unor noi tehnici.”²⁹

Eventuala utilizare a unor produse și tehnici moderne pentru consolidare și ranforsare nu trebuie să transforme fizic originalul în așa măsură încât autenticitatea sa materială să fie pierdută, chiar dacă imaginea exterioră rămâne aceeași.

2.5. Înlocuirea unor materiale și elemente originare degradate reduce autenticitatea materială a obiectului de patrimoniu. Cu toate acestea ea poate fi acceptabilă, în cadrul limitelor impuse de unitatea potențială, atunci când reprezintă o condiție vitală pentru supraviețuirea structurii originare. Realizată adecvat ca ma-

teriale și execuție, poate fi compatibilă cu caracterul original al structurii. Înlocuirea elementelor originare trebuie însă limitată strict ca extindere și astfel operată încât să nu reducă valoarea substanței originare.³⁰

2.6. Refacerea periodică a stratului superficial de metalizare a modulelor este considerată ca făcând parte din concepția originară a obiectului; ca atare nu afectează autenticitatea resursei de patrimoniu (ca și în alte cazuri particulare, menționate de documente internaționale, când reînnoirea poate fi considerată „parte a unui proces tradițional care în sine a dobândit semnificație specială”³¹).

Noua peliculă metalică va respecta concepția artistică și tehnică originară.

Totodată se va ține cont de exigența respectării „instanței estetice” a operei de artă, prin asigurarea unei calități adecvate a suprafeței modulelor (culoare, nuanță, planeitate, luciul), luând în considerare impactul său asupra receptării subiective de către observatorii contemporani și, ca atare, asupra valorii asociate a resursei de patrimoniu.

2.7. Acolo unde sunt utilizate materiale noi, se va asigura posibilitatea distingerii acestora de materialele originare (prin prevederea unor însemne adecvate și discrete), așa încât să nu fie indus în eroare observatorul contemporan și nici ulteriorii cercetători.

2.8. Utilizarea unor mijloace tehnice moderne va avea în vedere materiale și procedee de tratament cu eficiență demonstrată științific și durabilitate confirmată de o perioadă suficient de lungă de testare.³²

Utilizarea unor produse și tehnologii industriale moderne pentru tratamentele

29. FEILDEN B.M., *Conservation of Historic Buildings*, Architectural Press, Oxford, 1996, p. 9.

30. *Management Guidelines for World Cultural Heritage Sites*, ICCROM 1993

31. *Management Guidelines for World Cultural Heritage Sites*, ICCROM 1993, p. 73.

32. *Carta de la Veneția*, 1964. Art. 10.

conservative și protective, va avea în vedere riscul unor posibile transformări fizice sau chimice ale materialului originar în contact, chiar dacă aspectul nu este modificat, implicând pierdere de autenticitate materială sau chiar pierdere de material originar (prin degradare). Decizia privind materialele și procedeele noi folosite trebuie justificată printr-o **atență evaluare a compatibilității acestora cu materialul originar cărui i se asociază**, bazată pe analize științifice ale caracteristicilor materialului originar, ale mediului ambiant și ale diverselor tratamente posibile.

2.9. Conform principiilor enunțate în convențiile și cartele internaționale, strategia de intervenție trebuie să asigure - pe cât posibil - reversibilitatea procedurilor conservative, și anume:

- pe cât posibil din punct de vedere tehnic, se vor folosi materiale și tehnici al căror efect poate fi anulat;
- tratamentele aplicate nu trebuie să prejudicieze o viitoare intervenție, oricând aceasta ar deveni necesară;
- intervenția actuală nu trebuie să împiedice posibilitatea accesului ulterior la toate mărfurile încorporate în obiect.³³

2.10. Conform Cartei de la Veneția³⁴, scopul restaurării nu este numai cel de a asigura integritatea resursei de patrimoniu, ci și punerea în evidență a valorii sale estetice și istorice.

Din acest punct de vedere, restaurarea

Coloanei Fără Sfârșit trebuie să tindă către **revitalizarea lizibilității originare a obiectului, inclusiv în ceea ce privește relația sa cu contextul.**

Dincolo de obiectivul limitat al prezentului proiect (restaurarea Coloanei), considerăm necesar a evidenția faptul că valorizarea deplină a Coloanei presupune întâi de toate a o considera nu ca obiect de artă izolat, ci ca parte componentă a ansamblului sculptural brâncușian de la Tirgu Jiu.

Conservarea și valorizarea acestui ansamblu ar trebui să constituie **obiectivul principal al politicii manageriale a autorităților locale cu privire la gestionarea patrimoniului cultural**, în acord cu principiile stipulate de documentele internaționale de profil.³⁵

O politică managerială adecvată garantează protejarea sitului de patrimoniu cultural și transmiterea lui intactă către următoarea generație. Mai mult, **planurile manageriale** corect întocmite pot asigura:

- *valorizarea socio - economică contemporană a patrimoniului cultural (prin forme adecvate de turism, servicii, arte vizuale, spectacole),*
- *continuitatea unui minim nivel de întreținere adecvată a sitului respectiv,*
- prevenirea unor eventuale acțiuni distructive,
- creșterea gradului general de interes față de ansamblului sculptural brâncușian, oferind astfel motivație pentru protejarea lui și dezvoltarea viitoare a politicilor conservative.

33. Cf. *Management Guidelines for World Cultural Heritage Sites*, ICCROM 1993, p. 59.

34. *Carta de la Veneția*, 1964, Art. 9.

35. *V. Management Guidelines for World Cultural Heritage Sites*, ICCROM 1993

CAP. 1. MEMORIU GENERAL PRIVIND
RESTAURAREA „COLOANEI FĂRĂ SFĂRȘIT”

În februarie 1998 în cadrul Comisiei de Componente Artistice a C.N.M.I. s-a pus în discuție proiectul de înlocuire a fundației, a stâlpului central și metalizării originale a Coloanei promovată de Fundațiile Internaționale Constantin Brâncuși.

Cu această ocazie Ministerul Culturii a supus acest proiect dezbaterii specialiștilor în restaurare de la U.A.P. și de la Muzeele Naționale.

Ambele colective, pe planuri diferite au ajuns la aceeași concluzie privind necesitatea păstrării substanței originale a monumentului.

Din acest moment grupul de restauratori a constituit pilonul principal în acțiunea de salvare a monumentului de la programul de substituire a substanței originale și execuție a unei replici.

Colectivul inițial care a susținut din 1998 păstrarea substanței originale a monumentului a fost compus de la, U.A.P. – sculptor restaurator DORIN DĂNILĂ, Muzeul Național de Istorie - restaurator FRANCISC DOZSA, restaurator MIRCEA CONSTANTINESCU, - Muzeul Național de Artă, restaurator FLORIN FĂGĂRĂȘANU, restaurator MIHAELA TOMOZEI, Muzeul Satului - restaurator ALEXANDRU LELUȚIU, iar pentru structură dr. ing. MIRCEA CRIȘAN de la I.A.I.M.

Colectivul astfel format a studiat temeinic situația reală a COLOANEI FĂRĂ SFĂRȘIT, participând în mai 1999 la investigațiile nedestructive asupra stâlpului central și a modulelor efectuate de întreprinderea VULCAN.

Tot în această perioadă grupul de restauratori a întocmit un proiect de intervenții de urgență și a efectuat operațiuni de conservare la stâlpul central stabilizând

coroziunea apărută datorită abandonării fără protecție adecvată a monumentului timp de 3 ani.

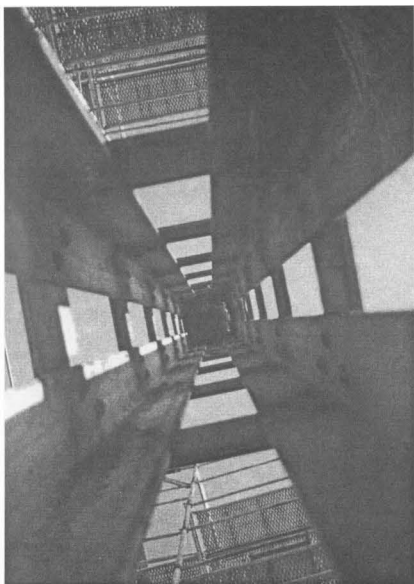
Pe data de 2-4 iunie 1999 colectivul U.A.P. participă în calitate de susținător al principiilor de restaurare universal valabile, de păstrare a autenticității operei de artă prin principiul minimei intervenții, la simpozionul cu participare internațională de la Târgu-Jiu.

Cu această ocazie în fața următorilor specialiști: prof. GIORGIO CROCI, University of Rome „La Sapienza”, STEPHEN KELLY, RICHARD PEIPER, JAN HIRD PORKORNY arhitecți (Mision Rapporteur), MARIELLE TABART curator, Centre Georges Pompidou, PAOLO PAGNIN, conservator, JOHN STUBBS, vice President World Monuments Fund. THOMAS BLINKHORN World Bank, DAVID SCOTT, art historian. Colectivul U.A.P. a reușit să justifice păstrarea elementelor componente ale COLOANEI prin prisma principiilor de restaurare și să obțină acordul pentru restaurarea corectă a monumentului.

Alături de acest colectiv au fost cooptați următorii specialiști: de la Institutul Politehnic București, dr. ing. SIMONA ZAMFIR (șefa catedrei de coroziune), expert UNESCO WILLIAM MOUREY, SORANA GERGESCU GORJAN.

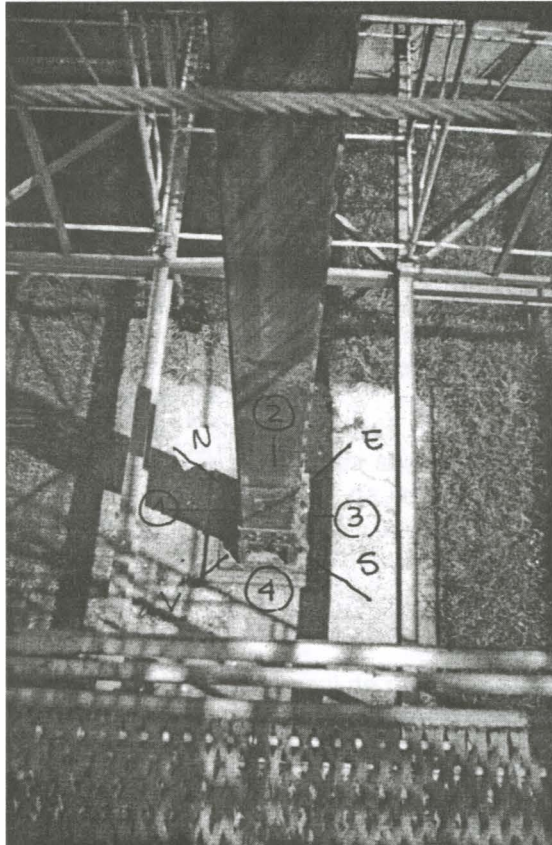
Pentru structură, colectivul s-a îmbogățit pe lângă domnul ing. MIRCEA CRIȘAN, cu următorii colaboratori: prof. dr. DAN LUNGU, ing. LUCIAN DOGARU, ing. HELMUT KOBER, arh. RODICA CRIȘAN, ing. CORNEL RĂDULESCU.

În această structură având drept șef de proiect complex pe sculptorul restaurator DORIN DĂNILĂ și pe dr. ing. MIRCEA CRIȘAN șef proiect structură, colectivul actual s-a prezentat din partea U.A.P. la licitația de proiectare din data de 26 septembrie 1999.

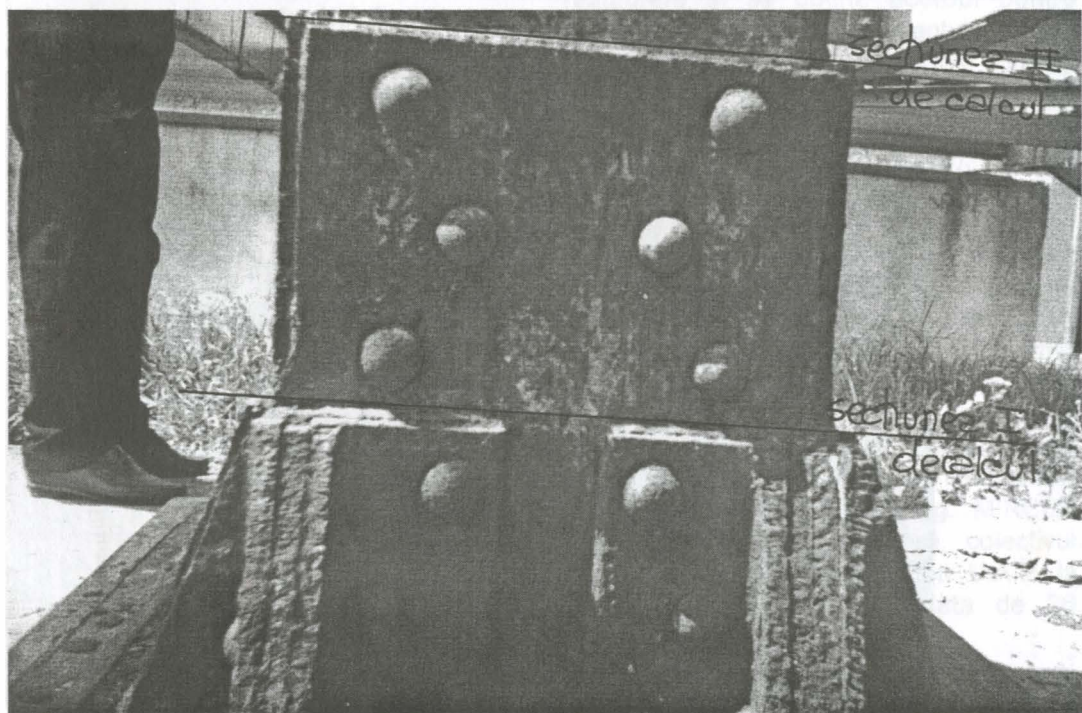
*Imagini ale tronsonului III în
zona de pornire a sistemului
corniere-fole locale.*

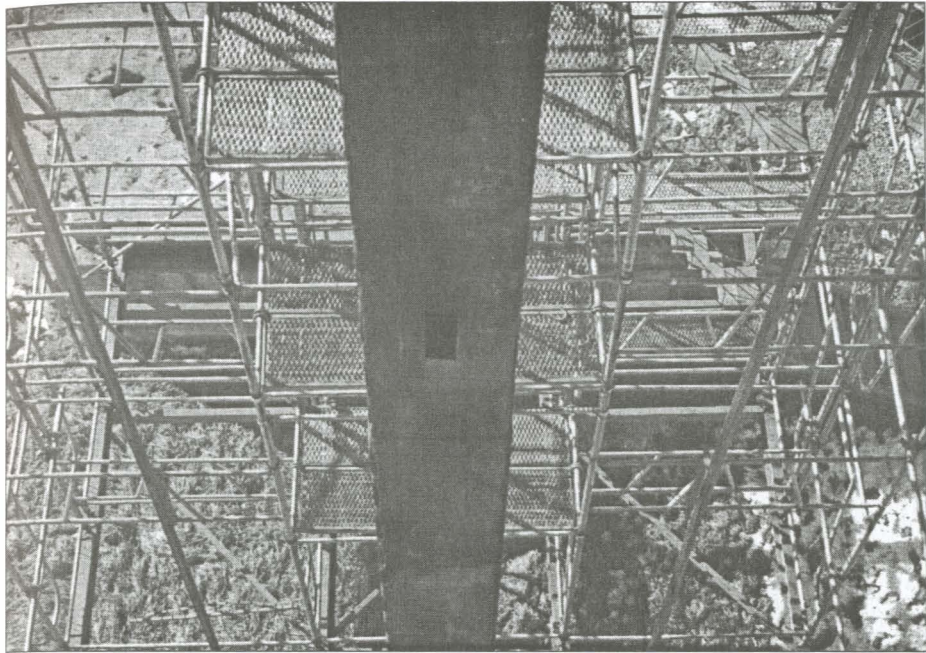

*Imaginea generală
a stâlpului central cu
identificarea punctelor
cardinale a celor patru fețe.*

Imagine bază stâlp

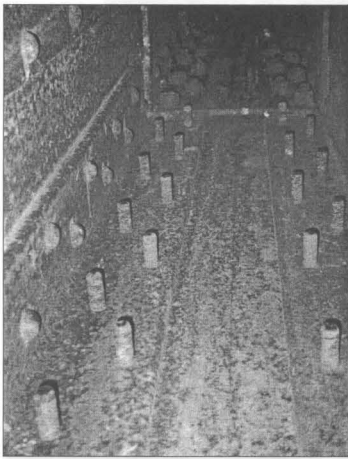

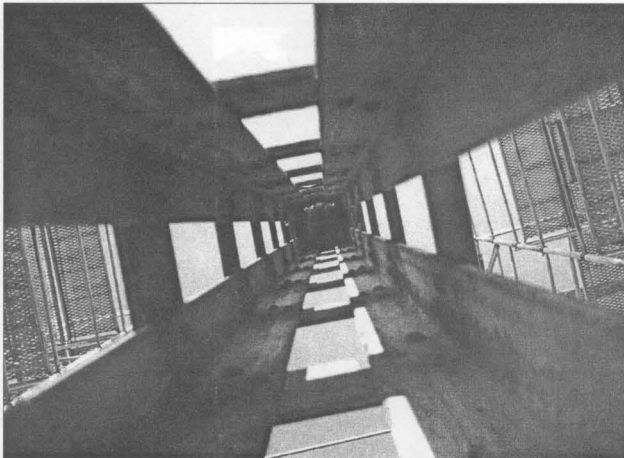
Stâlpul văzut de la înălțime

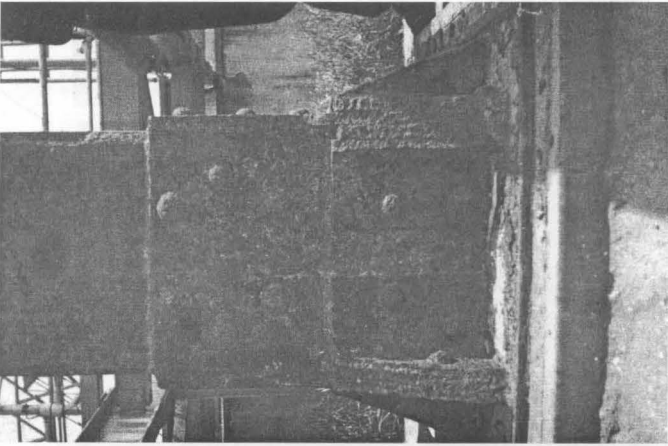
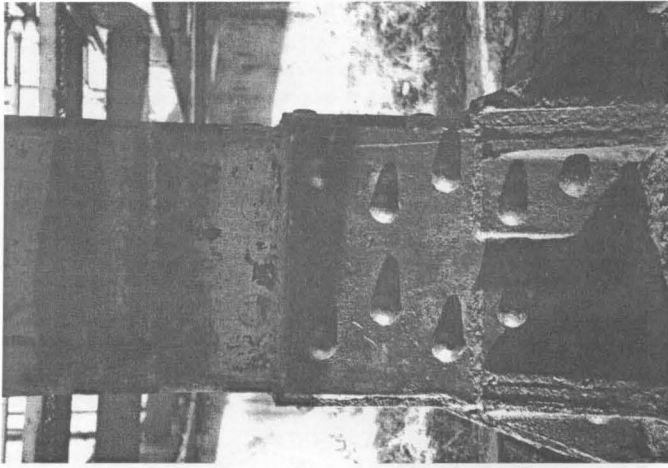
*Evaluarea stâlpului.
Inginerii Dorin Dănilă și Mircea Crișan*

*Interior Coloana fără sfârșit - zona de îmbinare
tronsoane 2-3, 7 ianuarie 2000*

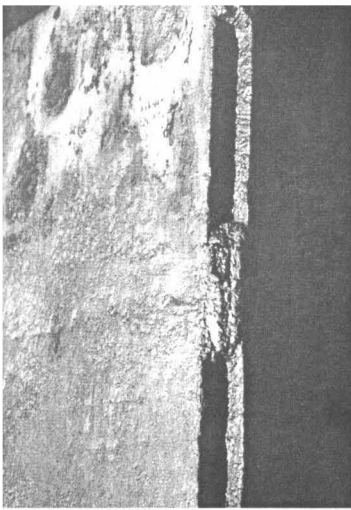
*Interior Coloana fără sfârșit - vedere interioară tronson 3,
7 ianuarie 2000*

Imagini ale bazei stălpului înainte și după intervenția de „laninare”

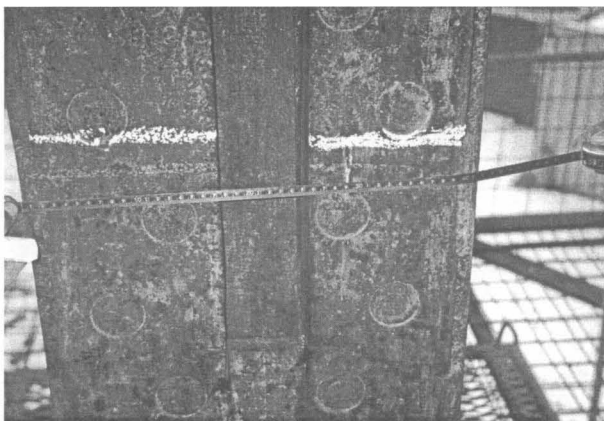

Imagina gradului diferit de ruginită a trei dintre fețele stălpului (fețele 2, 3 și 4)

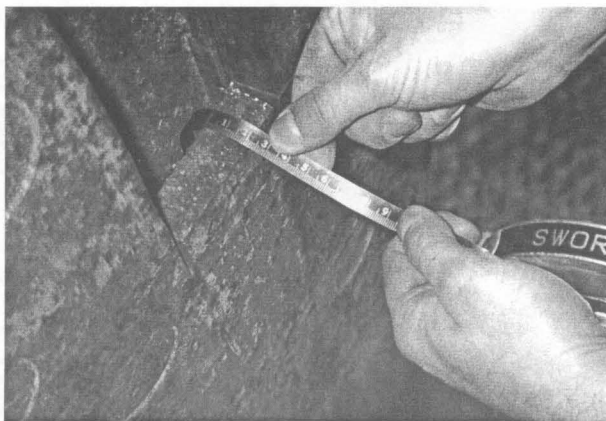

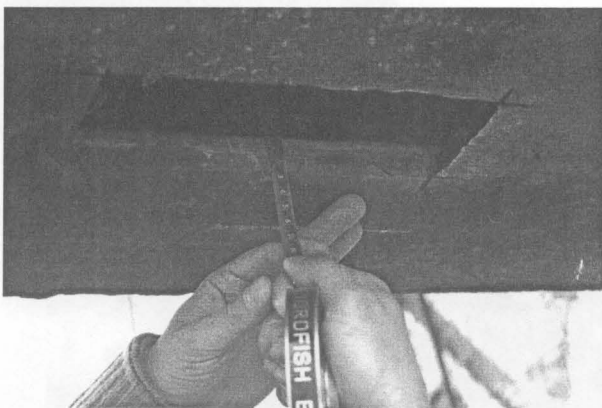
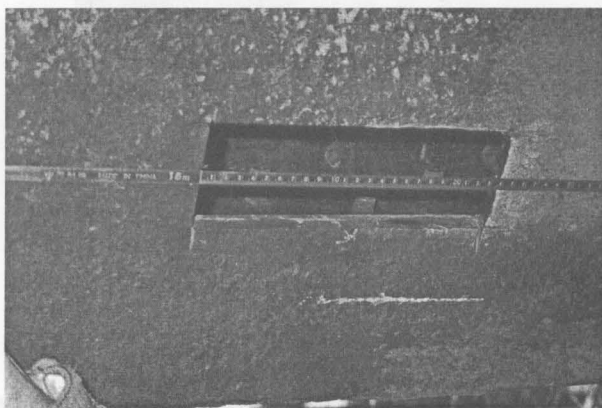
*Imagini ale sudurilor de colț
între tolele exterioare*

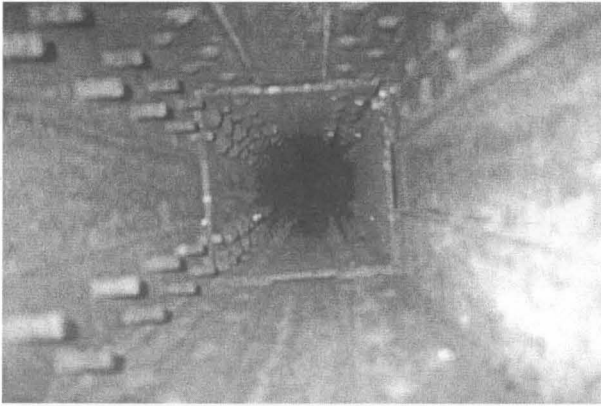

Imagini ale zonei din care a fost prelevată prima carotă.

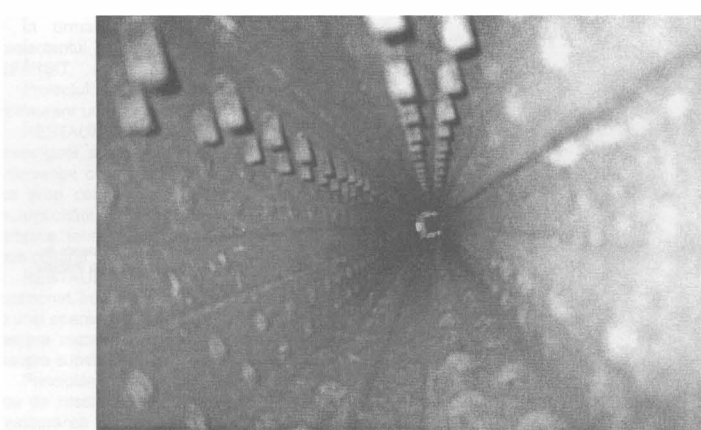

Imagini ale zonei din care a fost prelevată a doua carotă

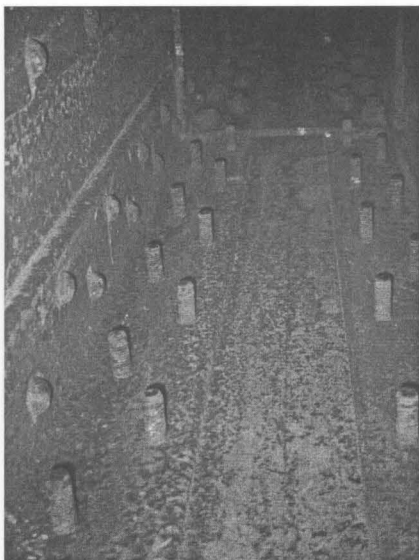
Imagini interioare în zona îmbinării transonului II cu transonul III

L - Filatura în vârfurile a
alte morfologii, aproape, etc.

*Imagini interioare spre zona
de îmbinare tronson II cu
tronson III și din tronsonul II
către tronsonul III.*

Imagini ale feței asociate cu șuruburi pe întreaga înălțime a stâlpului.

În urma adjudecării U.A.P. devine proiectantul restaurării COLOANEI FĂRĂ SFĂRȘIT.

Proiectul U.A.P. are la bază principiile de restaurare unanim recunoscute:

RESTAURAREA este disciplina care prin investigații, soluții și modalități (mijloace) de intervenție curativă, științific elaborate, are ca scop conservarea valorilor, mesajului, autenticității și restabilirea semnificației artistice, tehnice, istorice ale unei opere sau bun cultural.

RESTAURAREA este un proces ocazional, impus de o necesitate stringentă a unei opere, prin care se acționează direct asupra materialelor ce o alcătuiesc, deci asupra substanței materiale a mesajului ei.

Principiile care fundamentează activitatea de restaurare în general și statuează restaurarea ca disciplină științifică sunt următoarele:

1. - Păstrarea în totalitate a elementelor morfologice originare, singurele care conferă și fac indiscutabilă autenticitatea și valoarea operei, singurele care asigură unicitatea ei. În acest sens investigațiile fizico-chimice privind morfologia sunt o necesitate obiectivă absolută; astfel se exclude apriori orice adaos sau substituiri care ar modifica stilul și maniera specifică epocii în care a fost elaborată opera. Unicitatea operei nu permite transformarea ei într-un martor al evoluției materialelor, orice intenție de acest gen reducând opera la condiția de fals ori pastişă.

2. - Respectarea concepției originare probată prin investigații științifice indubitabile care să confirme sau după caz să infirme orice ipoteză, teorie, sau mențiune bibliografică. În acest sens studiul stratigrafic este o necesitate obiectivă absolută, care completează studiul morfologic excluzând orice interferență de ordin subiectiv care ar putea afecta, autenticitatea și valoarea operei, unicitatea ei.

3. - Testarea materialelor, metodelor de intervenție și a tehnicilor de punere în operă prin actul restaurării într-o varietate de situații posibile sau probabile înlăturând astfel riscurile.

3.1. - Evitarea efectelor secundare prin elaborarea de studii de compatibilitate prin care se elimină interacțiunea și reacțiile adverse dintre materialele adăugate și materialul suport, care trebuie conservat.

3.2. - Asigurarea reversibilității materialelor nou puse în operă prin selecția lor și a tehnicilor de punere în operă astfel încât să poată fi extrase din contextul monumentului fără efecte dăunătoare.

Precizări privind restaurarea și mijloacele tehnice utilizabile

Pornit de la conceptul de conservare a potențialului artistic și istoric al monumentului, proiectul se bazează pe principiile restaurării științifice, măsurile adoptate urmând să asigure punerea în practică a scopului restaurării.

Scopul restaurării este de a conserva prin intervenții care, raportate necesităților monumentului, să păstreze integritatea și autenticitatea lui conceptuală și morfologică.

Mijloacele de intervenție sunt metode sau procedee industriale care se pot adapta necesităților de restaurare cu unele restricții și condiționări.

Soluționarea problematicei restaurării, prin respectarea principiilor sale, pune probleme deosebite, soluțiile nefiind întotdeauna în concordanță cu standardele sau condiționările de ordin tehnic.

Metodele sau procedeele preconizate în cazul de față trebuie să răspundă următoarelor necesități:

- înlăturarea cauzelor care au produs deteriorări;
- redarea aspectului inițial prin refacerea stratului decorativ;
- asigurarea conservării caracteristicilor dobândite prin actul restaurării un timp cât mai îndelungat.

Procesul tehnologic utilizat în restaurarea Coloanei fără Sfârșit, soluționează diferențiat problematica în funcție de elementele componente sau necesitățile monumentului după cum urmează:

Restaurarea modulelor:

1. Înlăturarea părților degradate;
2. decelarea și eliminarea defectelor;
3. refacerea acoperirii metalice la exterior;
4. asigurarea protecției pelicologene a suprafețelor interioare și exterioare.

Restaurarea stâlpului central:

1. consolidare;
2. curățare;
3. protecție pelicologenă.

Montajul - asamblarea finală a elementelor:

1. asigurare ventilație și drenaj;
2. poziționarea;
3. etanșarea;
4. pelicolizarea finală;

Program de măsuri pentru urmărirea evoluției în timp:

1. monitorizare și inspecții periodice;
2. măsuri de securitate.

STUDIUL CAUZELOR DEGRADĂRII LA MODULELE ȘI STĂLP COLOANA FĂRĂ SFĂRȘIT

Analiza cauzelor degradărilor, relevă existența unor cauze proprii fiecăruia dintre cele două componente constitutive, modul sau stâlp precum și a unor cauze comune care interacționează asupra ambelor elemente.

4.1. Factorii de mediu

Elementele agresive care au acționat asupra operei sunt în general cele unanim recunoscute pentru asemenea situații, cu mențiunea ca în situația concretă a ambientului în care este plasată opera parte dintre ei devin determinați.

Factorii de mediu au fost caracterizați cantitativ și calitativ de studiile statistice făcute de INSTITUTUL NAȚIONAL DE METROLOGIE ȘI HIDROLOGIE, iar din punct de vedere al interpretării specifice privind cerințele restaurării ei vor fi caracterizați după cum urmează:

• Temperatura

Zona este caracterizată printr-o temperatură medie anuală relativ scăzută (+10°, 1C) cu oscilații medii zilnice între 16°, 4 C și 5° C.

Media anuală a zilelor cu temperaturi negative este de 111 zile în timp ce media zilelor călduroase cu maximum de peste 30° C este de 24 zile.

Media zilelor fără îngheț este 187 zile anuale.

Din punct de vedere al condițiilor de conservare a operei, din datele mai sus menționate concluzionăm că ea a fost supusă unor oscilații de temperatură suficient de agresive, inclusiv cicluri de îngheț - dezgheț care situându-se peste mediile obișnuite au influențat degradarea protecției pelicologene (lac) și au determinat cicluri repetate de contractări - dilatări succesive ale materialelor metalice supunându-le la tensiuni mecanice suficient de mari ca să determine degradările mecanice constatate (fisuri și microfisuri, în structură desprinderi straturi).

• Umiditatea relativă

Zona se caracterizează printr-o medie anuală a umidității relative de 76%, cu maxime în sezonul rece de peste 97%. Media zilelor cu precipitații este cu peste 112 zile anual. Menționăm că durata medie anuală de menținere a umidității pe suprafețe este de 3739 ore, adică 155,8 zile.

Cele menționate duc la concluzia că opera este situată într-o zonă cu umiditate ridicată, ceea ce explică și degradările constatate și cerințe deosebite în lucrările de restaurare ce se vor executa.

• Radiații ultraviolete

Este de reținut că datorită altitudinii localității și a numărului de zile cu nebulozitate minimă, efectul radiațiilor ultraviolete asupra degradării peliculei de lac este de luat în considerație.

• Vântul

Acțiunea se manifestă prin antrenarea dispersiilor din atmosfera cu efect abra-

ziv asupra suprafeței operei, manifestată cu preponderență pe direcția nord-est. O altă acțiune semnificativă este producerea de oscilații în structura elastică a operei având ca efect solicitări mecanice suplimentare și ritmice în planele de etanșare ale modulelor, cu efect de fragilizare.

• **Poluarea atmosferică**

Menționăm că studiile efectuate de I.N.M.H. au fost plasate în intervalul de timp ulterior anului 1996, fiind deci de presupus că datorită reducerii activităților industriale în zonă, valorile determinate se situează sub media generală anterioară anului 1989.

Au fost detectate în concentrații suficient de mari SO₂ 100 g/m³; NO₂ 50 g/m³; Cl- 50 g/m³, precum și H₂S, aerosoli alcalini, ozon.

Concluzionăm că factorii poluanți determinați în corelație cu nivelul ridicat al umidității relative, motivează degradările constatate și impun măsuri restrictive mai deosebite. Menționăm că prezența Cl- are rol CATALITIC în procesul de coroziune al aliajelor de fier și cupru și impune o atenție deosebită. De altfel observațiile macro și microscopice pe suprafețele stâlpului și modulelor au relevat puncte de coroziune activă.

4.2. DEGRADĂRI CAUZATE DE CONDIȚIILE DE EXECUȚIE - MONTAJ

Intervalul de timp de 6 luni dintre montare și metalizarea inițială a operei, interval în care s-a inclus și o perioadă a sezonului rece, a permis factorilor atmosferici declanșarea procesului de coroziune a fontei.

Metalizarea în stare asamblată a fost mai greu de realizat la parametrii calitativ superiori și nu a asigurat acoperirea zonelor de îmbinare dintre moduli, zone de unde s-a inițiat procesul de coroziune.

Etanșarea între module s-a efectuat cu sfoara de azbest și chit pe bază de ulei și minium de plumb. În timp acest chit s-a rigidizat permițând accesul apei în interior, în cantități însemnate și timp îndelungat.

Astfel în interior s-a creat o atmosferă cu umiditate la limita de saturație, în special datorită oscilațiilor de temperatură diurne și sezoniere și lipsei unei posibilități de aerisire și evacuare.

Modulele au fost insuficient curățate pe interior înainte de montare, astfel că materialul rămas de la formare s-a desprins și a obturat zonele înguste dintre modul și stâlp creând zone umede sau de stagnare a apei.

Soluția de ghidare a modulelor prin pene a creat tensiuni suplimentare asupra modulelor.

• **Degradări provenite din imperfecțiunile execuției restaurărilor anterioare.**

Operațiunile de restaurare s-au executat asupra operei montate la verticală fapt care a împietat asupra acurateții lucrărilor.

Suprafețele nu au fost pregătite corespunzător în vederea metalizării (modul 9, existența unor straturi succesive de metalizare), fapt ce a permis deprecierea rapidă a zonelor respective.

Nu s-a intervenit corespunzător în zonele de joncțiune dintre module unde materialul de etanșare era depreciat, astfel că apa provenită din precipitații a continuat să se infiltreze în structură. Din aceste zone s-a inițiat coroziunea și a fost afectată planeitatea suprafețelor de contact.

Calitatea lacului, de producție internă, nu s-a înscris în parametrii optimi de protecție. Aplicarea lacului s-a făcut cu pensula, în strat neuniform, cu lacune și cu scurgeri de material. Uscarea s-a făcut în aer liber, fapt care a dus la aderarea particulelor dispersate în atmosferă la suprafața lacului nematurizat.

• **Condițiile de conservare ulterioară in situ**

Lipsa supravegherii monumentului a favorizat producerea actelor de vandalism materializate prin zgârieturi în stratul de lac sau metalizare.

Monumentul nu a fost monitorizat din punct de vedere al stării de conservare, lipsind inspecțiile de specialitate și

operațiile de întreținere periodică. Astfel nu s-a refăcut la timp stratul de lac de protecție dat cu prilejul ultimei restaurări (1976). Este cunoscut faptul că un lac de calitate a celui folosit atunci nu asigură o durată de protecție eficientă mai mult de doi ani.

S-a ignorat evacuarea periodică a apei dintre modul și stâlp orificiul realizat în acest scop în anul 1984 fiind rapid colmatat.

De la demontarea operei și până în prezent, protecția stâlpului rămăs în situ a fost nu numai ineficientă, dar și dăunătoare (lipsa de ancorare la acțiunea vântului și protecția inadecvată cu folie de plastic).

Cu ocazia controlului nedistructiv efectuat în mai 1999, zonele de stâlp investigate au fost protejate pelicologen printr-un stabilizator al produșilor de coroziune care are și efect hidrofug.

În zona de îmbinare a modulelor s-au depus reziduri fine provenind din miezul de turnare a modulelor și din produșii de coroziune colectați de la interiorul modulelor.

Această vecinătate a reziduurilor a favorizat coroziunea locală a stâlpului în limite reduse. După îndepărtarea acestor depuneri ce păreau produși de coroziune a stâlpului, s-a remarcat că suprafața stâlpului era puțin afectată în raport cu estimările anterioare.

Conform raportului Vulcan tablele stâlpului COLOANEI FĂRĂ SFĂRȘIT au fost supradimensionate din fabricație având 21mm în loc de 20 mm. În aceste condiții procentul de coroziune real este minim. Această coroziune este inegală și punctiformă în limita a 1-2 mm conform desenului alăturat.

În urma examinării interioare a stâlpului prin filmare cu camera digitală, ipoteza unei degradări mari în această zonă nu se justifică investigația dovedind contrariul și anume o stare neașteptat de bună a interiorului stâlpului.

Pe toată suprafața interioară se găsește vopseaua originală, iar gradul de coro-

ziune este redus și local la nivelul de 0,2mm-0,3mm.

STUDIUL MATERIALELOR ȘI A STĂRII DE CONSERVARE A MODULELOR

Cele 17 module (15 module întregi și 2 semimodule) sunt din fontă turnată dintr-o bucată pe miez.

Pereții exteriori sunt protejați printr-o metalizare cu zinc și apoi cu alamă; acestea aparținând ultimei restaurări.

Pereții interiori nu sunt protejați.

Marginile celor două capete deschise ale octoedrilor au fost prelucrate pentru a permite un contact etanș cu modulele adiacente.

Examinarea macroscopică a acestor module relevă următoarele aspecte:

a) prezența a numeroase defecte de turnare; ele se observă în special, pe suprafața exterioară a modulelor 8, 9, 12 și 16. De asemenea, grosimea pereților este neregulată, variind la același modul între 8-29 mm, spre exemplificare în modulul nr. 2, fonta este destul de subțire (local 8 mm).

b) suprafața interioară a modulelor nu a suferit nici o prelucrare după turnare, fiind neregulată; coroziunea interioară este puțin profundă.

Pe o prelevare efectuată în partea de sus a peretelui intern a modulului nr. 1, care cu siguranță este cel mai corodat pentru că aici s-au colectat toate apele de condensare (și apele de ploaie, după ce Coloana și-a pierdut etanșeitatea) se observă un strat friabil discontinuu 1-2 mm grosime de produși de coroziune.

Pereții exteriori au stări de coroziune și alterare destul de diverse. Astfel este observată în primul rând distrugerea lacului de protecție și a metalizării. Pe modulul nr. 1 se observă că stratul metalizat este neuniform desprins și el a căpătat o culoare gri-bleu, puțin agreabilă.

În numeroase puncte datorită defectelor de turnare și curățirii incomplete a supra-

feței, metalizarea nu a protejat cu eficacitate fonta care este ciupită producând urme de rugină pe alamă.

De asemenea pe unele module metalizarea s-a desprins de pe suport și este uneori lipsă pe suprafețe mai mici sau mai mari. Modulurile nr. 8 și 9 sunt cele mai afectate.

Totuși, metalizarea a protejat destul de bine fonta, chiar dacă culoarea galbenă, dorită de Brâncuși nu mai este prezentă.

Pe anumite module la care metalizarea nu a fost distrusă se observă lacune de turnare ale suprafețelor, ceea ce duce la concluzia că suprafețele nu au fost pregătite corespunzător anterior metalizării.

Modulele sunt turnate dintr-o fontă cenușie fosforoasă cu grafit lamelar, a cărei compoziție chimică, efectuată de I.C.E.M., este prezentată în tabelul 1.

Tabel 1. Compoziția chimică a fontei modulelor (I.C.E.M.).

C	Si	Mn	P	S
2,76	1,75	1,74	0,41	0,10

Studiul metalografic al stratului de metalizare relevă următoarele aspecte:

- Pe suprafața exterioară a modulelor apare evidenta succesiune a două straturi zinc-alamă.
- În anumite zone se observă următoarea succesiune de straturi: alamă în exterior, urmat de substratul de zinc, apoi alamă, iar în ultimul strat la interfața cu fonta se observă produși de coroziune. Cele două straturi succesive zinc-alamă provin din două metalizări.
- Stratul de alamă este neuniform, grosimea variind între 0 și cca. 400μm, frecvent 0,25-0,35 mm.
- Stratul de alamă este neomogen, zonele compacte alternând cu zone poroase.
- Stratul de zinc este, de asemenea, neuniform ca grosime 0,1-0,2 mm și compactizare.
- Suprafața fontei are un caracter rugos.

Observând prezența straturilor metalizate, este evident faptul că metoda utilizată pentru realizarea lor, a fost pulverizarea termică. Straturile depuse au fost realizate prin depuneri succesive.

Confirmarea prezenței straturilor de zinc și de alamă a fost făcută prin analize efectuate cu microsonda electronică. Stratul este format din alamă (aliaz cupru-zinc) și zinc. În zona alamei există o cantitate mare de cupru, care reprezintă imaginea de distribuție a cuprului. Zincul este în cantitate mai mică în alamă și crește în stratul de zinc.

Din profilul distribuitei cuprului și zincului se observă că între cele două straturi zinc-alamă există o zonă de difuzie, care variază între 0,02 și 0,04 mm. În această zonă există o fază al cărei conținut de zinc variază între cel al zincului și cel al alamei. Existența acestei zone de difuzie între cele două straturi, asigură o bună aderență a stratului de alamă pe stratul de zinc.

După suprafața exterioară a diferitelor module au fost prelevate un număr de 12 probe în vederea determinării compozițiilor chimice a stratului de metalizare. Ele au fost efectuate, utilizând metoda de difracție cu electroni secundari, cunoscută ca analiza EDAX.

Tabel 2. Conținutul de zinc al alamei din straturile metalizate.

Marcaj probe	Cantitatea de zinc pe strat (%)	
	1	2
N1B2	40,57	39,97
E8	35,08	35,29
1 E		39,26
N6V, DE		38,92
K1N		38,69
16 S		38,63
N-V10BzS		38,29
ES12		39,18
10 N		38,40
N1	34,5	37,56
S9S		38,74
1S	39,10	36,31

Rezultatele obținute relevă următoarele aspecte:

La un număr de patru probe s-au detectat două straturi succesive de straturi zinc-alamă. Ele provin fie din metalizarea efectuată inițial, fie din restaurările anterioare. Este de înțeles că fiecare metalizare a fost efectuată cu o alamă cu un anumit conținut de zinc. Chiar dacă, datorită condițiilor de pulverizare, este posibilă o variație a acesteia, totuși apar evidente anumite diferențieri, care arată că straturile evidențiate în cazul celor patru probe nu corespund toate ultimelor metalizări.

Comparând valorile procentului de zinc obținute, rezultă pentru probele analizate succesiunea de straturi prezentată în tabelul 3.

Tabel 3.

Marcaj probe	Cantitatea de zinc pe strat (%)		
	1	2	3
N1B2	40,57	-	39,97
E8	-	35,08	35,29
1 E	-	-	39,26
N6V _i DE	-	-	38,92
K1N	-	-	38,69
16 S	-	-	38,63
N-V10BzS	-	-	38,29
ES12	-	-	39,18
10 N	-	-	38,40
N1	-	34,5	37,56
S9S	-	-	38,74
1S	39,10	36,31	-

Conform datelor din tabelul 3 se poate concluziona că în cazul probelor 1S și N1B2, primul strat detectat aparține alamei originale, alama care a avut 39-40% Zn. De altfel și alama utilizată la ultima restaurare este o alamă cu conținut de zinc aproximativ 39%. Punerea în evidență în patru probe din douăsprezece analizate a două cupluri de straturi zinc-alamă, relevă faptul că pregătirea suprafețe în vederea depunerii, respectiv curățirea suprafeței de metalizarea anterioară nu a fost corect efectuată.

122

Un alt obiectiv analizat în această etapă a fost studierea distribuției elementelor (Zn, Cu) din straturile de acoperire. Modificarea distribuției acestor elemente poate fi determinată de fenomenele de coroziune a alamei, respectiv dezincare. Au fost analizate cele 4 probe care prezintă câte două straturi de depuneri. Determinarea s-a efectuat cu ajutorul microsondei electronice. Straturile apar bine conturate, dar neuniforme ca grosime. La nici una din probele analizate nu se constată fenomene de dezincare a stratului. Aceasta afirmație se bazează pe aspectul distribuției elementelor analizate, care în cazul producerii fenomenului de dezincare, apare sub forma unor inele concentrice.

Identificarea fazelor prezente în produsele de coroziune s-a efectuat prin analiza difractometrică la un difractometru DROM-3 utilizându-se un tub cu anticatoda de cobalt și filtru de fier.

Pentru identificarea fazelor s-au determinat unghiurile de difracție corespunzătoare fiecărui maxim de difracție și distanțele interplanare. Prin compararea distanțelor interplanare determinate cu cele din fișele A.S.T.M. corespunzătoare posibilelor faze prezente în materialele analizate s-a stabilit compoziția fazică a produselor de coroziune. Analiza difractometrică a eșantionelor din stratul de acoperire prelevate de pe diferite module s-a efectuat atât pe fața exterioară, cât și pe fața dinspre modulul de fontă, punându-se în evidență prezența în produsele de coroziune a următoarelor faze:

- ZnO – zincit;
- $Zn_5(CO_3)_2(OH)_6$ – hidrozincit;
- $(Zn,Cu)_5(CO_3)_2(OH)_6$ – awrichalcit;
- Cu_2O – cuprit;
- soluție solidă pe bază de cupru.

Difractograma unui eșantion a scos în evidență prezența unor maxime ce corespund SiO_2 provenit probabil, de la operațiile de sablare.

Din analiza rezultatelor putem concluziona că pe fața dinspre modulul de fontă, majoritar este zincitul (ZnO), ceea ce confirmă faptul că stratul de zinc se consumă primul.

Pe fața exterioară a zincului este mică, fiind prezent în schimb cupritul. În ceilalți compuși (hidrozincit, awrichalcit) este posibil ca radicalul OH⁻ să fie înlocuit cu radicalul Cl⁻. Analiza chimică calitativă efectuată prin dizolvare a dus la identificarea cationilor de Cu, Zn și Fe. Nu s-a pus în evidență nici prin această metodă prezența clorului.

Informații suplimentare privind compoziția produșilor de coroziune se pot obține prin înregistrarea spectrelor IR ale produșilor de coroziune de pe plăcuțele metalice.

În acest scop s-au efectuat două spectre IR pentru probele N5V și 14SE considerate ca reprezentative din punct de vedere al aspectului și a posibilităților de prelevare manuale.

Spectrele s-au înregistrat la un spectrofotometru special, în pastila (cu KBr), domeniul 400-4000 cm⁻¹. Din spectrele înregistrate rezultă prezența grupării ν_{H₂O} și H₂O în domeniul investigat, conform tabelului 4.

Tabel 4.

Frecvența vibrațională	Teoretic (conform catalog)	Experimental	
		14 SE	N5V
ν _{H₂O}	3700 - 3500 cm ⁻¹	34 00 - 36 00	-
δ _{H₂O}	1700 - 1640 cm ⁻¹	17 00	-
ν _{M-O}	< 1000 cm ⁻¹ (~700)	-	650 - 800
δ _{M-O}	1380 cm ⁻¹	-	1050 - 1150

În concluzie se apreciază că materialul de bază, respectiv fonta modulelor nu a fost decât foarte puțin distrusă prin coroziune. Chiar și coroziunea modulelor pe pereții interiori, neprotejați este mică și nu compro-

mite rezistența lor mecanică.

Starea generală a metalizării, distrugerea sa locală și coroziunea parțială asupra suprafeței fontei subadiacente impune o nouă metalizare a modulelor. În vederea efectuării acesteia este necesară însă, o îndepărtare totală a precedentelor metalizări și curățirea completă asupra suprafeței modulelor. Curățirea trebuie efectuată fără introducerea de tensiuni suplimentare.

Anterior operației de metalizare, după o verificare a suprafețelor modulelor trebuie remediate defectele din materialul de bază (defecte de turnare, fisuri) urmată de pregătirea suprafețelor în vederea metalizării cu un control temeinic al rugozității.

Metalizarea trebuie făcută imediat după pregătirea suprafețelor pentru a nu se relua procesul de coroziune, iar planurile de suprapunere a două module trebuia să fie corect tratate.

Alegerea aliajului (deci a culorii) pentru metalizare trebuie făcută cu garantarea **autenticității operei**. Metoda de depunere trebuia aleasă în așa fel încât să se obțină un strat cât mai uniform ca grosime sub 1 mm, continuu și aderent cu porozitate foarte redusă, fără bășicări, fisuri, exfolieri.

În final, este necesară aplicarea unui strat de lac protector.

Metalizarea trebuie să asigure atât culoarea cât și strălucirea, șș redeva patina naturală a metalizării.

O evaluare a comportării la coroziune a unui strat dublu metalizat cu zinc și cu alama, a fost făcută prin test de coroziune. În acest scop un număr de 10 probe de fontă FC 250 a fost acoperit prin pulverizare termică s-a apreciat prin:

- verificarea aspectului;
- verificarea aderenței.

În urma examinării vizuale a stratului de zinc s-au evidențiat următoarele aspecte:

- culoarea stratului de zinc este cenușiu-mat;
- suprafața acoperită cu zinc este fără bășici, lipsiri de metal aderent sau alte defecte de compactitate.

Aderența s-a determinat tot prin metoda grilei. Realizarea caroiajului pe stratul de-

pus, prin secționarea acestuia până la metalul de bază s-a făcut cu aceeași sculă ca și în cazul acoperirii termice.

Pe aceleași tipuri de probe din fontă FC 250, acoperite cu strat de zinc, prin pulverizare termică s-a depus un strat de alamă prin pulverizare termică.

Grosimea medie a stratului de alamă, reprezentând media aritmetică a trei măsurători a fost 0,3-0,4 mm.

Aderența stratului de alamă, depus prin pulverizare termică, s-a determinat utilizând metoda prin lustruire și metoda prin șoc termic, conform ISO 2818-95.

Pentru lustruire s-a utilizat o tijă de oțel cu diametrul de 6 mm, având extremitatea sferică lucioasă.

Metoda prin șoc termic se bazează pe diferența coeficienților de dilatare dintre metalul de bază și metalul depus. Această diferență favorizează desprinderea metalului aderent.

Conform acestei metode probele metalizate prin acele procedee descrise mai sus s-au răcit brusc la temperatura ambiantă.

Pe suprafața probelor examinate, după răcirea bruscă nu au apărut exfolieri.

Porozitatea acoperirii metalice de zinc și alamă depusă prin pulverizare termică, s-a determinat utilizând metoda cu reactiv îmbibat în hârtie de filtru.

Conform acestei metode pe suprafața probelor, degresată în prealabil, s-a aplicat o hârtie de filtru îmbibată cu reactiv chimic agresiv, corespunzător acoperirilor cu zinc și aliaje Cu-Zn (alame); compoziția reactivului fiind:

- ferocianure de potasiu $K_3Fe(CN)_6$
10 g;
- clorură de amoniu (NH_4Cl)
30 g;
- clorură de sodiu ($NaCl$)
60 g;
- apă distilată până la
1000 cm^3 .

Aplicarea pe suprafața probei s-a efectuat astfel încât, între probă și hârtie să nu existe goluri de aer.

După menținerea timp de 10 minute s-a îndepărtat hârtia de filtru de pe suprafața

probei, s-a spălat cu apă distilată, s-a introdus în reactivul de culoare, după care s-a uscat pe o placă de sticlă înclinată la 15° .

După uscarea, hârtia de filtru a fost examinată vizual, cu ochiul liber; în urma acestei examinări s-au evidențiat următoarele aspecte:

- pe hârtia de filtru aplicată pe suprafața probelor nu au apărut pete albastre, corespunzătoare porilor până la metalul de bază (FC 250);

- în cazul probelor, au apărut puncte galbene ce indică pori până la stratul de zinc.

METALIZAREA MODULELOR COLOANEI FĂRĂ SFĂRȘIT

Metalizare în general. Metalizare în cazul Coloanei.

Procedeele de metalizare a luat naștere în urma cerinței de îmbunătățire a proprietăților suprafețelor metalice din fier și aliajele sale, găsindu-și largi aplicații în domeniul industrial. Astfel prin metalizare, în funcție de scopul urmărit, se pot obține caracteristici deosebite ale suprafețelor ca:

- rezistență la uzură;
- rezistență la coroziune;
- rezistență la căldură (temperaturi înalte);
- barieră termică;
- conductivitate electrică sau rezistivitate;
- textura suprafeței;
- proprietăți catalitice;
- copierea suprafețelor complicate;
- salvarea componentelor uzate;
- controlul dimensiunilor.

În cazul studiat, metalizarea, ca procedeu industrial, este un mijloc de intervenție utilizat pentru refacerea și reconstituirea straturilor de metalizare de pe suprafața exterioară a modulelor de fontă și este o modalitate tehnică de soluționare a problemei de restaurare.

Soluționarea problematicei restaurării, prin respectarea principiilor sale, pune probleme deosebite din punct de vedere

tehnic, nefiind întotdeauna în concordanță cu standardele sau condiționările de ordin tehnic.

Spre deosebire de majoritatea aplicațiilor industriale ale metalizărilor, în cazul de față metalizarea are două scopuri:

1. de protecție anticorozivă a fontei prin aplicare stratului originar de zinc;
2. decorativ prin aplicarea stratului originar de alamă.

În cazul de față folosirea materialelor originare: a zincului, ca strat intermediar de protecție și alamei ca strat final de acoperire decorativă este, din punct de vedere al metalizării, un proces atipic, cu caracter special, neregăsindu-se în aplicațiile industriale, sau în literatura de specialitate din domeniu.

În concluzie, prin metalizarea modulelor de fontă cu materialele originare: zinc și alamă, se urmărește respectarea manierei originare a autorului. Este cunoscut faptul că pentru metalizări se folosesc materiale cu caracteristici tehnice superioare celor originare, iar folosirea lor la actuala și la viitoarele restaurări ar transforma Coloana într-un martor al evoluției materialelor în timp.

Spre deosebire de metalizările anterioare ale Coloanei, procedeul de metalizare va fi ales astfel încât să asigure o viață cât mai lungă Coloanei.

Metalizarea

Definiție

Prin metalizare se înțelege procesul de acoperire cu metal prin pulverizare termică. Procesul de metalizare constă în următoarele etape:

- topirea metalului în pistolul de metalizare;
- atomizarea (divizarea) în particule fine;
- proiectarea particulelor topite sub formă de jet pe suprafața de metalizat cu ajutorul unui gaz comprimat.

Funcție de modul de topire a metalului se diferențiază două proceduri: în arc electric sau de combustie.

Principiul pe care se fundamentează pul-

verizarea termică este de a topi materialul metalic sub formă de sărmă sau pulbere, de a propulsa topitura până la impactul cu substratul, unde are loc solidificarea rapidă a lui, formându-se stratul de acoperire. Aceasta presupune utilizarea unei surse de căldură și a unui mijloc de accelerare a topiturii (materialul metalic). Temperatura de topire este obținută pe cale chimică (combustie) sau electric (arc electric), iar mijlocul de topire este în parte procedeul în sine și un gaz vector suplimentar care proiectează particulele topite pe substrat, formând o acoperire compusă din supra-punerea succesivă a particulelor aplatizate.

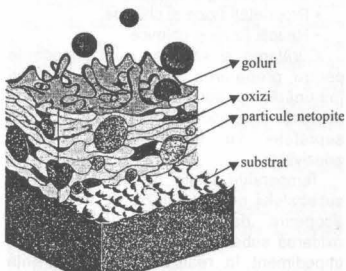

Diagrama schematică a acoperirii depuse prin pulverizare termică

Caracteristicile acoperirilor prin pulverizare termică

1. Adezivitatea
2. Microstructura
3. Tensiuni interne
4. Porozitatea
5. Conținut de oxizi
6. Textura suprafeței
7. Rezistență

1. Adezivitatea reprezintă capacitatea stratului depus de a adera pe suprafața substratului.

Mecanismele de adezivitate la interfața strat de acoperire \ substrat și între particulele materialului de acoperire sunt în prezent puțin înțelese fiind subiect de dispute și

speculații.

Mecanismele adezivității:

- Ancorarea (cuplarea mecanică);
- Adezivitatea prin difuzie sau legătură metalurgică;
- Mecanisme fizice și chimice de adeziune ca: filme de oxizi, forțe Van der Waals etc.

Factori care influențează adezivitatea:

- Gradul de curățare al suprafeței;
- Aria suprafeței;
- Topografia și profilul suprafeței;
- Temperatura (energia termică);
- Timp (timp de reacție și timp de răcire);
- Viteză (energie cinetică);
- Proprietăți fizice și chimice;
- Reacții fizice și chimice.

Curățarea și sablarea sunt importante pentru prepararea substratului. Acestea îmbunătățesc substratul pentru o bună aderență a acoperirii. Rugozitate profilului suprafeței va influența mecanismele adezivității.

Temperaturi înalte de preîncălzire ale substratului măresc difuzia de aderență a acoperirii, dar de asemenea va mări oxidarea substratului fapt care poate fi un impediment în realizarea unei aderențe sporite a acoperirii.

Energia cinetică ridicată a jetului produce o aderență foarte mare datorită energiei mari eliberată la impact.

Adezivitatea prin difuzie se petrece pe o grosime limitată: maxim $0,5\mu\text{m}$, iar cu zonă de efect termic de maxim $25\mu\text{m}$.

2. Microstructura

Microstructura are un caracter heterogen, în comparație cu metalul de bază conținând incluziuni ca: oxizi, particule netopite, goluri de aer. Este imposibil să se asigure particulelor exact aceeași mărime, temperatură, viteză și interacțiune cu mediu.

Microstructura se prezintă sub forma unei aglomerări de grăunți aplatizați suprapuși în straturi lamelare paralele cu substratul (metalul de bază).

Microstructura prezintă anizotropie, o diferență între proprietățile fizice longitudinale (paralel cu substratul), față de cele în plan transversal (perpendicular pe substrat)

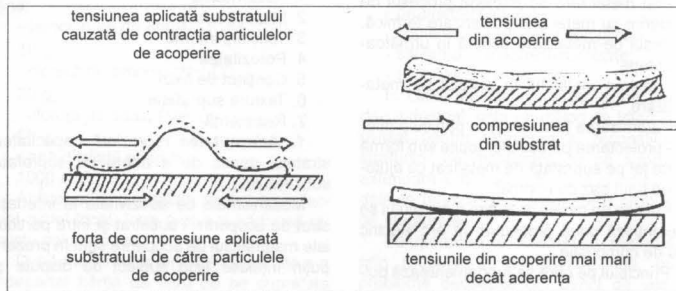
Factorii care influențează microstructura:

- Temperatura (energia termică) a particulelor la impact;
- Viteza (energia cinetică) a particulelor la impact;
- Timp;
- Reacțiile fizico-chimice;
- Proprietățile fizico-chimice;

3. Tensiuni interne

Răcirea și solidificarea este însoțită de contracții la marea majoritate a materialelor. În cazul acoperirilor metalice prin pulverizare termică, la impact datorită ratei mari de răcire 10^6 K/s se produc tensiuni de întindere în interiorul particulelor și tensiuni de comprimare la suprafața substratului.

Odată cu creșterea grosimii depunerii prin suprapunerea de straturi succesive, rezultă o forță de întindere care poate depăși forța de aderență, conducând la imperfecțiuni ale depunerii.

Din practică se cunoaște că nivelul tensiunilor interne din acoperire crește odată cu creșterea grosimii acoperirii.

Procedul de metalizare și microstructura acoperirii influențează nivelul tensiunilor interne. Acoperirile dense conțin în general mai multe tensiuni interne decât acoperirile poroase. Practica a demonstrat, contrar celor expuse mai sus, că sistemele ce folosesc energie cinetică mare și energie termică scăzută produc acoperiri aproape fără tensiuni interne și care sunt foarte dense.

4. Porozitatea

Porozitate apare datorită suprapunerii și întrepătrunderii particulelor de metal topit. Acestea la impact se deformează, alungându-se creând între ele o discontinuitate de fază, rămânând între ele spații libere. Prin volumul de aer conținut de aceste spații libere raportat la volumul acoperirii se obține expresia porozității volumetrice.

Porozitate poate fi cuprinsă între 1-25% funcție de materialul utilizat, tipul de procedeu de metalizare condițiile de desfășurare ale procedeeului (vacuum sau în atmosferă liberă) etc.

Porozitatea poate fi dăunătoare în acoperiri metalice prin pulverizare termică, cu implicații directe asupra:

- coroziunii, caz în care se recomandă tratamentul de închidere pori prin aplicarea sealantului;
- prelucrări mecanice;
- rezistența, macroduritatea și rezistența la uzură.

5. Conținutul de oxizi

Marea majoritate a acoperirilor metalice suferă o oxidare în aer în timpul procesului de metalizare.

Oxizii de obicei sunt incluși în structura de acoperire.

Oxizii sunt în general mai duri decât metalul acoperit, astfel multe acoperiri cu conținut ridicat de oxizi sunt mai dure și mai rezistente la uzură.

Oxizii conținuți în structura acoperirii pot fi dăunători referitor la coroziune, rezistență și uzinare.

6. Textura suprafeței

Suprafața acoperirii prin pulverizare este rugoasă și texturată. Acoperirile rugoase și cu o aderență foarte bună la substrat sunt folosite ca acoperiri intermediare în timpul procesului de metalizare.

Acoperirile prin pulverizare termică nu se caracterizează printr-un grad înalt de strălucire, au un caracter mat și este necesară o finisare a suprafeței pentru a obține nivelul de strălucire (luciu metalic) dorit.

Factori care influențează textura suprafeței: procedul de metalizare, natura metalului (aliaj) de depus, natura, gradul și modul de pregătire al substratului.

7. Rezistența

Acoperirile metalice au în general proprietăți scăzute ca: rezistență, ductilitate și șoc (impact) comparativ cu cele ale metalului din care provin. Aceste proprietăți ale depunerii sunt dictate de „cea mai slabă legătură a lanțului”, care în cazul acoperirii este limita de grăunte și interfața acoperire/substrat.

Rezistența poate fi afectată de tensiunile interne care au efect dăunător asupra proprietăților acoperirii. Aderența este redusă și poate fi distrusă în cazul în care tensiunile interne cresc.

Proprietățile de rezistență la uzură ale metalului depus sunt de obicei mai bune, decât ale materialului de bază. Proprietățile substratului trebuie să confere doar rezistență mecanică, ușor de realizat din punct de vedere tehnic (ca oțeluri moi), în schimb acoperirile dau suprafețe noi cu proprietăți dorite.

În concluzie acoperirea conferă suprafeței substratului proprietățile cerute, specifice domeniului de utilizare.

În funcție de forma de prelucrare (sărmă sau pulbere) și modul de topire a materialului ce urmează a fi depus se diferențiază următoarele procedee de metalizare:

Procedul de metalizare în arc electric

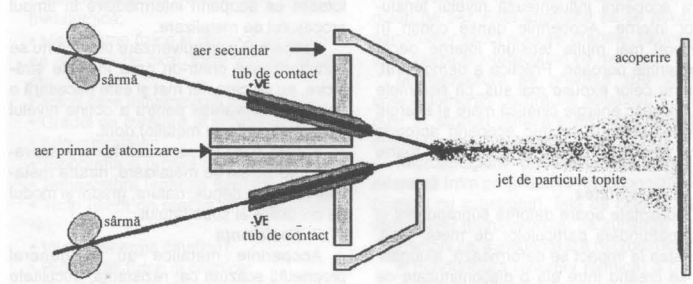
Este procedul care folosește ca mijloc de topire arcul electric stabilit între doi electrozi consumabili (sărme) din materialul de depus și aer comprimat pentru a atomiza

și propulsa topitura.

Convențional acest procedeu este considerat „procedeu la rece” deoarece în timpul acoperirii temperatura substratului rămâne

4. Controlul parametrilor de operare ai procesului

B. Recomandarea procedurii

în afara domeniului de temperatură în care pot apărea deformări și modificări metalurgice.

Depunerile metalice în arc electric sunt dense și sunt aproximativ echivalente cu cele obținute prin procedeele de combustie.

Din rezultatele practice ale utilizării procedurii, în cazul metalelor și aliajelor neferoase, se desprind următoarele:

- grosimea totală a acoperirii de maxim 5 mm;
- porozitate exprimată prin permeabilitatea acoperirii – medie;
- porozitate volumetrică între (15-5)%;
- aderență între 7-55 MPa în cazul metalelor și aliajelor neferoase;
- duritate între 40 R_H-35 R_C.

Procedeu se pretează la aplicarea automatizată cu robot industrial.

Prin acest procedeu se pot obține rate de depunere ridicată, astfel putându-se metaliza suprafețe mari, crescând productivitatea și micșorându-se costurile.

Selectia metodei de metalizare

A. Criterii:

1. Materialul de bază: fonta
2. Starea materialului de bază
3. Materialele ce se vor utiliza la metalizare: zinc și alamă

A. Criterii:

1. *Materialul de bază (fonta)* este materialul care păstrează forma și întreg potențialul de valori (artistice, estetice, istorice, tehnice etc.) al monumentului. De aici reiese necesitatea de a restaura și conserva materialul din care sunt confecționate modulele.

Fonta utilizată la confecționarea modulelor este o fontă cenușie.

2. Starea materialului de bază (fonta)

Înainte de metalizare fonta va prezenta: remedieri ale defectelor structurale prin sudură, metalizare și chituire cu rășini.

Fonta va mai prezenta defecte care nu sunt periculoase pentru rezistență și/sau dăunătoare pentru calitatea metalizării.

În concluzie starea fontei impune limitări privind procedeu de metalizare. Astfel se limitează:

- utilizarea procedurilor cu energie cinetică mare, care pot produce ca efect secundar distorsiuni în substrat (fonta) și reacții fizice și chimice la interfața substrat/metal depus.
- utilizarea procedurilor care pot induce temperaturi mari în substrat, pentru evitarea formării de tensiuni și reacții chimice la interfața substrat/metal depus.

3. *Materialele utilizate:* zinc și alamă

$t_{top}Zn = 419^{\circ}C$

$t_{top}CuZn = 900^{\circ}C$

După cum se poate observa, materialele ce se vor utiliza au temperaturi de topire relativ joase, fapt ce limitează utilizarea procedeeleor ce dezvoltă temperaturi mari de topire.

4. *Controlul parametrilor procesului*

Avându-se în vedere faptul că este necesară o depunere (acoperire) uniformă în ce privește grosimea, se impune cunoașterea și controlul parametrilor care o pot influența:

- parametrii specifici modelului constructiv al pistolului;
- modelul (calibrul) de pulverizare, definit ca profilul și mărimile acoperirii depuse de un pistol staționar pe un substrat staționar;
- rata de creștere a grosimii definită ca mărimea care exprimă grosimea stratului depus la o singură trecere;
- rata de depunere a pistolului definită ca volumul de material depus într-un minut;
- parametrii de mișcare ai pistolului:
 - viteza de traversare definită ca viteză lineară cu care pistolul este mișcat deasupra substratului;
 - pasul depunerii definit ca distanța parcursă de pistol între două treceri succesive;
 - distanța de lucru definită ca distanța între duza pistolului și substrat.

Din practică se cunoaște că grosimea totală a depunerii se poate obține printr-o singură trecere, dar uzual se obține prin treceri succesive. Această soluție este impusă de necesitate evitării supraîncălzirii stratului depus, fenomen care conduce la defecte de depunere prin crăpare și exfoliere. Este preferată varianta de depunere prin treceri succesive, acceptându-se o creștere a conținutului de oxizi.

Pentru a se asigura acoperiri cu grosimi uniforme trebuie controlată cantitatea de material depusă în fiecare strat prin controlul vitezei de traversare a pistolului. Cantitatea de material depusă este o

mărime constantă a pistolului direct proporțională cu mărimea vitezei de traversare.

Viteza de traversare, viteza lineară cu care pistolul se mișcă de-a lungul suprafeței este calculată prin relația:

$$s = d/b \cdot v = 0,0024 \cdot c/b \cdot v$$

În care:

- s este viteza de traversare (in./min.);
- d este rata de depunere (in³/min);
- b este rata de creștere în grosime a stratului (in.);
- v este pasul depunerii definit ca distanța (in.) dintre două treceri;
- c este rata de acoperire (ft²/hr/0,001in.).

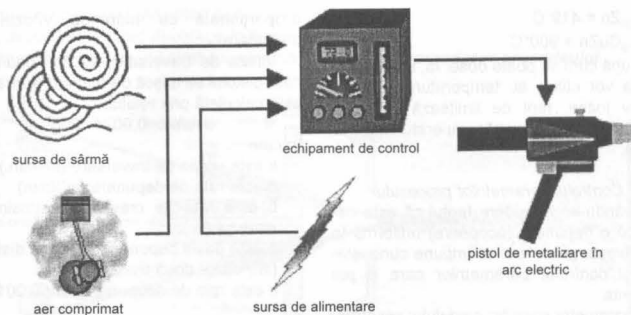
Concluzie:

Se va selecta procedeul de metalizare care conferă controlul parametrilor tipici ai pistolului.

În ce privește controlul parametrilor de mișcare ai pistolului se evidențiază necesitatea aplicării automatizate a acoperirii prin utilizarea unui robot industrial, SINGURA MODALITATE PRACTICĂ DE A MENȚINE CONSTANTE: viteza de traversare, distanța de lucru și pasul depunerii.

B. Recomandarea procedeeului

Din analiza procedeeleor de metalizare și a criteriilor de selecție, se recomandă pentru metalizarea modulelor Coloanei fără Sfârșit utilizarea **PROCEDEULUI DE ACOPERIRE PRIN PULVERIZARE TERMICĂ ÎN ARC ELECTRIC.**

PROTECȚIA PELICULOGENĂ A SUPRAFETELOR INTERIOARE A COLOANEI-STĂLP ȘI INTERIOR MODULE.

Criterii generale

Protecția peliculogenă a suprafețelor interioare a coloanei, stâlp și module este, supusă unor exigențe specifice, care țin cont atât de criteriile consacrate în protecția anticorozivă cu caracter tehnic general, dar și de exigențe impuse de doctrina restaurării. Acestea din urmă limitează aplicarea procedeelelor consacrate în tehnica curentă impunând limitări pe criteriile de reversibilitate, de păstrare nealterată a substanței originale, de testare și verificare în timp a materialelor și metodelor folosite, de obligativitatea minimei intervenții, ș. a.

În situația de față, în alegerea metodei de protecție devin determinante criteriile menționate în cele ce urmează.

- Rezistență îndelungată în timp. Datorită inaccesibilității la spațiul interior, la structura de rezistență și intradosul modulelor. În prezent prin demontarea operei este creată o situație favorabilă care trebuie valorificată, situație care probabil nu va mai fi posibilă decât peste un timp foarte îndelungat.
- Capacitate de protecție în mediu cu u-

miditate foarte mare. Din analiza cauzelor degradărilor, rezultă ca posibilă pătrunderea apei în spațiul interior, cu crearea unei umidități relative aproape de saturație. Desigur această situație este accidentală, dar probabilitatea producerii ei nu trebuie ignorată, din aceleași motive ca cele prezentate în alineatul precedent.

- Metoda trebuie să răspundă cerințelor de protecție impuse de natura materialelor constitutive, oțel necalmat și fontă, precum și de actualul stadiu de corodare care diferențiază situația față de protecția materialelor noi, recent uzinate. Existența porozităților sau a altor structuri specifice existenței proceselor de coroziune de lungă durată sau a modificărilor structurii cristaline a metalelor în timp, impun precauții suplimentare în alegerea metodei.
- Caracteristicile geometrice și accesul la elementele și suprafețele de protejat impun alegerea unei metode sigure și cu un coeficient mai mare de toleranță. Modulele de geometria și dimensiunile cunoscute, au accesul la interior printr-o deschidere de 400 x 400 mm pentru o adâncime de 900 mm fapt ce îngreunează execuția și controlul pelicularizării.

Această servitute va trebui suplinită printr-o metodă mai sigură și toleranță. Stâlpul are de asemenea spre cotele inferioare zone mai greu accesibile, care îngreunează execuția și controlul, impunând aceleași cerințe.

- Metoda trebuie să fie aptă de a se aplica și pe suprafețe a căror pregătire este mai sumară, în sensul că pot exista urme de produși de coroziune.

Etanșarea joncțiunii suprafețelor de așezare dintre module și a semimodulului de bază pe rama de sprijin

Lucrarea este menită să asigure etanșeizarea spațiului interior al Coloanei, cuprins între intradosul modulelor și stâlp, pentru a preveni infiltrarea apei provenite din precipitațiile meteorice.

Atenționăm că etanșarea trebuie să fie eficientă în condițiile în care monumentul are o structură elastică, ce oscilează la solicitările vântului sau la mișcările tectonice, fiind posibilă depărtarea fețelor de așezare dintre două module, pe o distanță de 1-3 mm, măsurată în plan vertical, în funcție de efort.

Lucrarea se efectuează cu prilejul montării finale a monumentului, etapizat cu ocazia amplasării definitive a fiecărui modul.

Lucrarea constă în poziționarea unui cordon de mastic de etanșare pe toată suprafața superioară de așezare a modulului inferior, după ce acesta este deja poziționat definitiv și rigidizat cu stâlpul.

Operațiunea se execută în faza în care următorul modul, care va fi montat peste modulul anterior deja poziționat definitiv, așa cum am menționat în aliniatul precedent, este glisat pe stâlp până la distanța de 0,5-1 m față de zona de joncțiune (distanța se alege între aceste limite în funcție de condițiile concrete și opțiunea executantului). În această fază se oprește glisarea modulului pe stâlp, acesta rămânând suspendat temporar în sistemul de susținere, se realizează operațiunile descrise în continuare, după care se continuă glisarea în scopul realizării joncțiunii și poziționării definitive a acestuia.

Descrierea etapelor:

- se poziționează prin glisare pe stâlp, primul semimodul de bază rama de bază sau modulele în succesiunea lor, după caz, conform celor menționate în aliniatul precedent, adică la distanța de 0,5-1 m de zona de joncțiune;

- se verifică planeitatea suprafețelor de așezare inferioare și superioare la joncțiunea modulelor, menționând în fișele de urmărire a lucrării eventualele abateri sau lacune. Verificarea se face cu un șablon (riglă) confecționat din lemn de esență moale;

- se desprăfuiesc și se degresează suprafețele de așezare inferioare și superioare, cu precauția de a nu fi afectată acoperirea pelicologenă deja existentă pe module;

- se realizează cordonul de etanșare prin depunerea unui strat de mastic, continuu pe toată lungimea și lățimea suprafeței superioare de așezare a modulului inferior care este deja montat definitiv.

- grosimea cordonului de mastic va fi 5-6 mm pentru zonele în care planeitatea este perfectă (abatere max.1,5 mm). Pentru zonele cu abateri de la planeitate grosimea cordonului se va majora cu de trei ori valoarea abaterii;

- se continuă glisarea pe stâlp a modulului superior, care pe timpul operațiunilor anterioare a stat suspendat în dispozitivul de ridicare și susținere, până la așezarea sa definitivă. Întreaga operație de poziționare și așezare se face sub control urmărindu-se și integritatea cordonului de mastic;

- după împănarea definitivă a modulului pe stâlp, se controlează din nou integritatea cordonului de mastic de etanșare, excesul fiind îndepărtat, iar lacunele fiind completate. Această operațiune se face cu metode și instrumente adecvate pentru a nu afecta integritatea stratului de lac protector de pe modul. Operațiunea se face de către, sau sub supravegherea unui restaurator, rezultatul fiind consemnat în fișa de urmărire a lucrării.

Precizări privind materialul folosit în operațiunea de etanșare.

Caracteristicile materialului de etanșare

- produs monocomponent ușor de aplicat în condiții de șantier;
- să nu degaje produși chimici agresivi în timpul procesului de întărire;
- lipește, etanșează și protejează față de agenții atmosferici obișnuiți și agenții poluanți în concentrație medie;
- rezistent la radiația solară și la componenta ultravioletă;
- aderență bună pe alamă, fontă, lac și rășină epoxidică;
- elasticitate minimă 300%;
- rămâne flexibil în limitele de temperatură între -50°C și +250°C;
- rezistență la întindere, până la rupere minimum 500%;
- valoare de pH = 7;
- rezistență la forfecare minimum 2,0 N/mm²;
- duritate (DIN 53505) Shore A minimum 20;
- după întărire să nu fixeze praf;
- culoare, transparentă sau asemănătoare cu alama;
- rezistență chimică bună la solvenți obișnuiți (motorină, withespirit, petrol, alcool, acetonă, diluant nitro) și detergenți uzuali;
- timp de întărire: un strat de 2 mm după 6 ore, un strat de 4 mm după 24 ore;
- perioadă de garanție a păstrării performanțelor după folosire minimum 10 ani;
- să permită eventuale intervenții pentru completării și rețușuri în timp, în zonele de desprindere, fără demontarea modulelor;
- să poată fi îndepărtat total sau pe porțiuni fără să afecteze suportul, deci să fie reversibil prin metode recomandate de producător.

Condiții de aplicare

- se aplică cu ocazia montării modulelor

pe stâlp. Înainte de așezarea definitivă a modulelor, fie primul modul pe rama de bază, fie în succesiunea celorlalte module unul peste altul pe suprafața inferioară de așezare se depune un strat de circa 3 mm din produsul de etanșare;

- înainte de aplicarea stratului se asigură degresarea suprafeței, pentru zona de bază cu solvent diluant, iar pentru celelalte suprafețe ale modulelor cu **alcool**. Se degresează atât zona inferioară pe care se depune produsul, cât și zona superioară care vine în contact cu acesta;
- după așezarea definitivă excesul de produs este îndepărtat cu ajutorul unei spatule din lemn, operație care se recomandă să fie făcută de un restaurator;
- temperatura admisă în vederea aplicării, peste 18°C;
- temperatura modulelor cu 5° peste punctul de rouă;
- umiditatea relativă sub 70%;
- operația se execută cu mănuși din bumbac;
- operațiunile se consemnează în fișele de lucru care conțin: data și ora, operatorul, condițiile de lucru, temperatura, umiditatea, punctul de rouă, lotul de fabricație al produsului, calitatea și cantitatea produsului, observații speciale.

Protecția pelicologenă a suprafețelor stâlpului

Operațiunea are ca scop protecția anticorrosivă prin peliculizare a suprafețelor interioare și exterioare ale stâlpului.

Operațiunea constă în aplicarea unui sistem pelicologen compus din patru straturi de rășini epoxidice cu diverse compoziții.

Lucrarea se execută după încheierea lucrărilor de consolidare și remediere a structurii metalice.

Procedura de peliculizare cuprinde următoarele categorii de lucrări:

- **lucrări pregătitoare** a suprafețelor metalice în vederea peliculizării;
- *pregătirea mecanică a suprafețelor*;
- rotunjire muchii;
- îndepărtare brocure de sudură;

- polisare coloanei de sudură cu solzi;
- îndepărtare defecte de laminare;
- îndepărtarea crustelor de oxizi puțin aderente cu șpacluri și periere ușoară;

- **degresare și neutralizare; se aplică cu precauție numai la suprafața exterioară pentru a evita infiltrarea de soluții apoase în interstiții;**

- se inspectează suprafața și se stabilesc zonele care vor fi tratate;
- se degresează și neutralizează local zonele susceptibile, cu limitarea posibilității scurgerilor de lichid;
- pentru această operație se folosesc agenți tensioactivi cu pH neutru și ușor de neutralizat;
- se îndepărtează prin clătire cu apă soluțiile folosite și se lasă să se usuce suprafețele;
- se inspectează suprafețele în scopul verificării calității;

- **sablarea; se aplică atât la suprafețele exterioare cât și la cele interioare;**

- se asigură o pregătire a suprafeței la un grad Sa 2,5 după ISO 8501-1;
- se îndepărtează agentul de sablare din interior și de pe suprafața exterioară, prin aspirație și jet de aer sub presiune;
- verificarea calității operației;

Peliculizarea suprafețelor interioare și exterioare

Lucrarea se execută conform datelor prevăzute la paragraful 2.2.4. care menționează condițiile tehnice pentru protecția anticorozivă la interiorul modulelor și stâlpului coloanei și cuprinde următoarele etape:

- inspectia după pregătirea suprafeței;
- aplicarea primului strat de grund epoxidic cu conținut ridicat de zinc, gros de 50 microni;
- aplicarea celui de al doilea strat intermediar de vopsea epoxi-poliamică cu pigment MIO, gros de 150 microni;
- aplicarea celui de al treilea strat intermediar de vopsea epoxi-poliamică cu

pigmenți zinco-fosfatici, gros de 150 microni;

- aplicarea stratului final de vopsea epoxi-poliamică cu pigmenți din pulbere de aluminiu, gros de 150 microni;

SISTEM DE VENTILARE INTERIOARĂ A „COLOANEI FĂRĂ SFĂRȘIT”

Se prevede posibilitatea ventilării spațiului interior al COLOANEI prin amenajarea unui sistem simplificat de ventilare naturală și drenaj.

Pe înălțimea COLOANEI între stâlpul central de susținere și modulele exterioare, sunt create goluri de aer.

Rosturile dintre module sunt prevăzute cu etanșare din cauciuc siliconic care vor fi inspectate periodic pentru a detecta eventualele defecte.

Acestea sunt supuse acțiunii razelor infraroșii în mod inegal în funcție de poziția modulelor.

Din cauza variației diurne a temperaturii diferitelor componente ale coloanei în golurile de aer din interior, se poate produce condensarea vaporilor de apă conținuți de aerul din aceste spații, de asemenea există riscul pătrunderii ocazionale a apei de ploaie.

Cu toate că suprafețele metalice ale coloanei, interioare sau exterioare sunt protejate anticoroziv, este necesar ca eventualele depozite de umiditate formate în timp, să poată fi eliminate prin activarea unei circulații a aerului din interiorul COLOANEI.

De asemenea pentru ca eventualele infiltrații provenite din acțiunea apelor pluviale să poată fi eliminate imediat, este necesar sistemul de ventilare naturală și drenaj.

Distanța dintre modulele exterioare și stâlpul central are dimensiuni variabile. În dreptul primelor 5 module de la bază, în zonele îngustate distanța dintre stâlp și modul este de circa 5mm, întrucât pentru fixare în această zonă se găsesc și penele

în teflon pentru distanțare, se formează pe contur o secțiune liberă de 0,007mp.

La partea mediană și la cea superioară a COLOANEI, stâlpii de susținere se îngustează și își modifică structura, astfel încât spațiile interioare libere sunt mai mari.

Circulația aerului poate fi determinată de două cauze:

- *Efectul de tiraj*, exercitat de diferența de densitate (temperatură) dintre aerul interior din coloana și aerul exterior.

- *Efectul de suctiune* exercitat de trecerea vântului prin dreptul COLOANEI.

Efectul de tiraj prin diferența de temperatură, se produce din cauza încălzirii modulelor sub acțiunea soarelui, precum și datorită variației diurne de temperatură, inerția termică a COLOANEI creând permanent o diferență de temperatură între interior și exterior.

Efectul de suctiune se produce printr-un efect Bernoulli.

La capătul COLOANEI, s-a lăsat o fantă inelară, de 3 cm lățime și 96 cm raza între capac și ultimul modul de la partea superioară.

Fanta este protejată de ploaie datorită rebordului capacului, dar permite trecerea liberă a aerului. La trecerea vântului pe lângă capacul COLOANEI se crează o depresiune care aspiră aerul din interior, COLOANA fiind înaltă de 29 m și amplasată la distanță de vegetația din jur, efectul de suctiune va fi semnificativ.

Coloana comunică la bază cu exteriorul prin două tuburi de Ø 70mm care traversează fundația și pătrund în căminul de drenaj tuburile au mai multe funcțiuni:

1. Evacuarea condensului și a infiltrațiilor de apă în căminul de drenaj special amenajat, situat la 4m de baza coloanei.
2. Permiteerea accesului unor sonde de inspectare a interiorului COLOANEI.
3. Trecerea aerului spre baza COLOANEI pentru ventilare.

Pentru ca intervenția asupra soclului existent al COLOANEI să fie minimă diametrul tuburilor va fi de Ø 70mm; secțiunea tuburilor este puțin mai mare decât suprafața de trecere a aerului în zonele cele mai

înguste din interiorul Coloanei.

Căminul de vizitare și drenaj dispune de un capac cu perforații pentru trecerea aerului exterior, iar cota capacului depășește nivelul terenului pentru a evita pătrunderea apelor de ploaie.

INSTALAȚII DE PROTECȚIE CONTRA DESCĂRCĂRILOR ELECTRICE ATMOSFERICE

Coloana are o înălțime de cca. 29 m, este amplasată în loc deschis, la distanța de liziera de copaci înconjurătoare.

Se propune dotarea ei cu o instalație de protecție contra descărcărilor atmosferice.

Din studiul istoric al monumentului se știe că în decurs de 60 de ani nu a fost niciodată afectată de fulgere.

Comportarea în timp a prizelor de pământ, în cazul acesta fiind vorba de fundația de beton armat a coloanei, care constituie o priză de pământ naturală este imprevizibilă. Adesea rezistența electrică a prizelor de pământ scade în timp și trebuie luate măsuri de remediere.

Se propune instalarea unei prize de pământ artificiale, cu valoarea de maximum 10Ω, valoare ce se va controla periodic la interval de 6 luni.

Priza de pământ va fi alcătuită din trei electrozi din țeava de 21/2" OL Zn de 3m lungime fiecare bătuți vertical în pământ, cu partea superioară îngropată în pământ la 0,5 m de la suprafață, dispuși la intervale de 6 m. Electrozii vor fi legați cu o platbandă OL Zn 40x4 mm, sudată de capetele lor și îngropată la 0,5 m sub cota terenului amenajat. Sudurile de legare de electrozi, precum și cele de înădădire a platbandei, vor fi acoperite cu 2 straturi de vopsea antiacidă.

Conectarea cu COLOANA se va realiza prin intermediul unei **piese de separație**, amplasată în căminul de drenaj, pentru a nu afecta aspectul general al ansamblului și pentru a se asigura un acces facil la efectuarea măsurătorii periodice a rezistenței

prizei la pământ.

Elementul de captare al paratrăsnetului, va fi constituit de unul dintre buloanele de prindere a capacului, care va avea o lungime ce va depăși cu max. 0,3 m cota superioară a capacului, și va fi executată dintr-un material inoxidabil. Bulonul va avea vârful ascuțit și va fi prins de brida de suport prin sudură sau lipire mecanică.

Conectarea între priza de pământ și elementul de captare se va realiza astfel:

- o platbanda OL Zn 20X3 mm va pleca din căminul de drenaj, de la piesa de

separație și va fi sudată de baza metalică a stâlpului central.

- elementele constitutive ale stâlpului central vor avea asigurată continuitatea electrică prin suduri.

- stâlpul central și brida de suport a capacului care susține elementul de captare, vor fi prinse prin sudare.

Soluția tehnică propusă corespunde „Normativului privind protecția construcțiilor împotriva trăsnetului” I 20-94.

Efectuarea lucrărilor va fi supravegheată de personal calificat în instalații electrice.

Moto: "Less is more" (Mies van der Rohe)

Referindu-se la un obiect de patrimoniu cu valoare deosebită, proiectul a fost conceput în spiritul necesității de a găsi echilibrul optim între exigența conservării valorii culturale a resursei de patrimoniu, pe de o parte, și cea a asigurării rezistenței, stabilității și durabilității Coloanei, pe de altă parte. În acest scop, strategia de intervenție a fost definită prin raportarea directă a tratamentului propus, sub diverse aspecte și implicații, la „Principiile de restaurare” enunțate în capitolul omonim din cadrul proiectului de restaurare a Coloanei.

Soluția propusă se bazează pe constatarea că „în general intervenția minimă eficientă s-a dovedit a fi cea mai bună politică”, sau, altfel spus, în restaurare „mai puțin înseamnă mai mult” în sensul conservării autenticității obiectului, sub toate aspectele sale, ca o condiție esențială a păstrării valorii culturale în virtutea căreia Coloana fără Sfârșit ar putea fi înscrisă în Lista Patrimoniului Mondial.

Din punct de vedere tehnic, din analizele efectuate, s-au reținut următoarele elemente esențiale în ceea ce privește decizia de intervenție:

- Secțiunea „critică” a stâlpului se găsește la înălțimea de +0.55 m, unde se trece brusc de la o secțiune ce conține [4 TG20 x 420; 4 TG20 x 380; 4 TG12 x 320 și 4 L150 x 150 x 18] la o alta alcătuită din [4 TG20 x 380; 4 TG12 x 320 și 4 L150 x 150 x 18];
- Din calcule rezultă că singura secțiune situată în zona unei posibile depășiri a capacității de rezistență este secțiunea dintre cotele +0.55 și +2.60, depășiri înregistrate atât în raport cu ASCE 7 cit și în raport cu EUROCODE 1.

- Tolele ce alcătuiesc stâlpul central au fost laminate cu abateri pozitive; în urma corodării, tola cu grosime minimă are 19.3 mm grosime.
- La baza stâlpului, din patru tole exterioare numai una prezintă simptome de coroziune; prin îndepărtarea zonei au fost puse în evidență zone extinse acoperite cu minium de plumb;
- Sudurile orizontale de îmbinare a tolelor pe verticală constituie cele mai sensibile puncte ale stâlpului; cu toate că nu sunt pătrunse pe întreaga grosime a tolelor, nerespectând normele actuale, aceste suduri nu prezintă microfisuri.
- Stâlpul central al Coloanei nu prezintă simptome de avariere prin depășire de capacitate, simptome ce ar fi trebuit să se regăsească cu precădere în sudurile orizontale.

Atât verificările prin calcule, cit și comportarea in situ a stâlpului pe parcursul a 63 de ani vin deci să confirme valabilitatea parametrilor structurali inițiali, conferiți prin proiectul ing. Ștefan Gorjanu, și demonstrează *posibilitatea menținerii in situ a structurii portante originare*.

Pe de altă parte, având în vedere situația prezentă a Coloanei cu modulele demonstrate, s-a decis valorificarea acestei oportunități în avantajul durabilității structurii originare și, deci, orientarea intervenției către următoarele obiective:

- conferirea unui spor de rezistență și stabilitate la acțiuni orizontale asupra stâlpului, prin intervenții locale ce nu afectează autenticitatea obiectului de artă, dar majorează gradul de siguranță privind menținerea integrității sale în timp;

1. Management Guidelines for World Cultural Heritage Sites, ICCROM 1993, p. 11.

- stoparea proceselor de coroziune și eliminarea riscului producerii unor astfel de fenomene pe viitor, prin aplicarea unui tratament protectiv de înaltă performanță pe suprafața stâlpului central; totodată proiectul de restaurare are în vedere prevenirea unor potențiale contacte umede prin infiltrații directe și condens, grație prevederii unor etanșări performante între module și a unui sistem de ventilație interioară a Coloanei. Intervenția asupra stâlpului, bazată pe „strategia intervenției minime”, cuprinde ranforsarea zonei inferioare „critice” de la partea inferioară a stâlpului, precum și refacerea sudurilor pe cca. 25% din înălțimea stâlpului.

Ranforsarea bazei stâlpului se realizează prin:

- Înlocuirea a patru tole de tablă groasă de la baza coloanei cu patru tole identice dintr-un oțel cu caracteristici mecanice superioare (OL 52.4, STAS 500/2 - 80).
- Introducerea a patru tole suplimentare pe înălțimea primului modul, între cota +0.56 m și cota +1.21 m.

Soluția propusă se bazează pe faptul că este posibilă desfacerea șuruburilor, niturilor și a sudurilor, precum și pe observația că alcătuirea în secțiune a stâlpului în zona primului modul permite introducerea unor tole suplimentare.

Tehnica de execuție propusă este similară vechii tehnici aplicate de ing. Ștefan Gorjanu.

Refacerea cordoanelor orizontale de sudură dintre tole are ca scop corectarea deficiențelor privind gradul de pătrundere a sudurii și se va realiza până la cota +7.88 m, acoperindu-se astfel zona de risc (de solicitări maxime).

Verificarea soluției de consolidare s-a făcut prin determinarea capacității de rezistență în noile secțiuni obținute prin ranforsarea bazei stâlpului.

S-a observat astfel faptul că, utilizând în noile tole oțel OL52, capacitatea de rezistență crește spectaculos.

Analiza efectuată scoate totodată în

evidență de o manieră interesantă antrenarea deformațiilor plastice reversibile pentru materialele interioare în raport cu noile tole, în cazul unor solicitări extraordinare (efect de „cămașă elastică” pus în evidență prin calcule de ing. Lucian Dogariu).

CONCLUZII

Înlocuirea celor patru tole existente din OL37 cu patru noi tole din oțel cu caracteristici superioare (OL52) și introducerea a patru tole scurte suplimentare, pe înălțimea primului modul, are următoarele *efecte asupra rezistenței și stabilității stâlpului*:

- creșterea capacității de rezistență la încovoiere în secțiunea „critică”;
- în cazul unor solicitări extraordinare, crearea posibilității de adaptare dinamică prin activarea deformațiilor plastice reversibile în materialul interior (efectul de „cămașă elastică”).

Totodată, din punct de vedere al exigențelor ce privesc necesitatea conservării elementelor ce garantează valoarea culturală a obiectului de patrimoniu, în continuare este evidențiat felul în care *soluția de consolidare respectă principiile de restaurare a Coloanei fără Sfârșit*.

1. Valoarea culturală intrinsecă a obiectului este condiționată de autenticitatea sa, aceasta fiind proprie doar „originalului”, nu și „copiei” sale.

În conformitate cu principiile Convenției Patrimoniului Mondial, orice tratament aplicat unui monument nominalizat (sau propus a fi nominalizat) în Lista Patrimoniului Mondial trebuie să îndeplinească condiția autenticității sub toate aspectele sale: autenticitatea materialelor, a execuției, a concepției, a amplasamentului.

O resursă de patrimoniu integral (sau substanțial) reconstruită astăzi, nu va întruni criteriile întrucât autenticitatea sa materială va fi pierdută.

- Din punct de vedere tehnic, soluția de înlocuire a stâlpului central cu un nou stâlp din oțel inoxidabil este perfect posibilă, tot așa cum, teoretic, ar fi posibilă și înlocuirea modulelor degradate cu unele noi din același material sau altul cu caracteristici superioare. Numai că, într-o astfel de abor-

dare, autenticitatea resursei de patrimoniu s-ar pierde, iar Coloana, substanțial reconstruită, ar deveni un produs al prezentului, pierzându-și valoarea culturală pentru care ar putea fi inclusă pe Lista Patrimoniului Mondial.

Intervenția de restaurare structurală propusă asigură rezistența și stabilitatea stâlpului central, respectând autenticitatea resursei de patrimoniu sub toate aspectele acesteia.

- **Autenticitatea materialelor.** Soluția de consolidare propusă asigură într-o proporție covârșitoare conservarea substanței materiale istorice existente, prelungirea vieții materialelor și alcătuirilor constructive originare și menținerea acestora în poziția lor originară în cadrul construcției.

- **Autenticitatea execuției.** Intervenția preconizată are în vedere îmbinarea armonioasă dintre operații de reparare a materialelor și structurii originare (purtătoare de mărturie ale procedeelelor de execuție originare) și introducerea unor elemente noi, strict limitate ca extindere și posibil a fi lesne diferențiate de cele originare.

- **Autenticitatea concepției.** Intervenția structurală propusă se înscrie pe linia concepției ingineresti originare. Părțile nou introduse sunt integrate intențiilor originare.

2. Ca o garanție a păstrării autenticității resursei, tratamentul va avea la bază strategia intervenției minime, recomandată de convențiile și cartele internaționale; tratamentul propus va cuprinde în principal măsuri cu caracter conservativ și preventiv. **Măsurile cu caracter conservativ** vor avea în vedere stoparea fenomenelor de degradare, curățarea, protejarea și consolidarea materialului originar. **Măsurile cu caracter preventiv** vor avea în vedere prevenirea unor viitoare de degradări.

• Intervenția de consolidare propusă reprezintă un minimum necesar pentru asigurarea durabilității structurii istorice. Problema stopării și prevenirii coroziunii stâlpului face obiectul unor abordări specializate, cu referire la protecția pelicologenă, etanșarea rosturilor dintre module, ventilarea interiorului Coloanei și realizarea unui sistem de monitorizare.

3. Consolidarea și ranforsarea materialelor și/sau elementelor structurale poate fi acceptabilă în cazul în care capacitatea de rezistență a se dovedește a fi redusă în așa măsură încât obiectul de patrimoniu nu mai poate face față unor solicitări anticipate. Trebuie totuși ținut cont de faptul că astfel de tratamente implică o oarecare pierdere a anumitor caracteristici de valoare culturală ale obiectului, întrucât substanța materială originară este inevitabil alterată. Această pierdere trebuie strict limitată la un minimum necesar asigurării durabilității sale.

Consolidarea structurii portante va respecta integritatea sistemului structural istoric și va conserva concepția artistică și inginerescă originară. „Numai înțelegând întâi de toate felul în care o construcție istorică se comportă ca un întreg, ca un „sistem spațial de control ambiental”, este posibilă introducerea satisfăcătoare a unor noi tehnici.”

• Capacitatea de rezistență a stâlpului central fiind considerată a fi la limită în raport cu solicitările anticipate și profitând de situația demontării modulelor, pentru a conferi un plus de siguranță în ceea ce privește menținerea integrității Coloanei, s-a decis consolidarea stâlpului central.

Intervenția este strict limitată la un minimum necesar asigurării durabilității sale.

Soluția de consolidare propusă, constând în înlocuirea a 4 tole vechi, adăugarea a 4 tole suplimentare și refacerea sudurilor, urmărește atribuirea unui spor de rezistență (respectiv un spor de siguranță privind integritatea și durabilitatea structurii istorice), atât cât este posibil de obținut fără sacrificii majore ale autenticității.

Soluția de consolidare respectă integritatea sistemului structural istoric și conservă concepția sa originară. Chiar dacă sunt utilizate produse și tehnici contemporane, „originalul” nu este falsificat.

4. Înlocuirea unor materiale și elemente originare degradate reduce autenticitatea materială a obiectului de patrimoniu. Cu toate acestea ea poate fi acceptabilă, în cadrul limitelor impuse de unitatea potențială, atunci când reprezintă o condiție vitală pentru supraviețuirea structurii originare. Înlocuirea elementelor originare trebuie

însă limitată strict ca extindere; trebuie astfel realizată încât să fie compatibilă cu caracterul original al structurii și să nu reducă valoarea substanței originale.

- Înlocuirea locală a unor elemente originale degradate este justificată ca măsură necesară pentru asigurarea durabilității operei de artă.

Înlocuirea este strict limitată ca extindere (pierdere de material original cca. 3%) și nu afectează autenticitatea obiectului.

Noile tole sunt similare celor originare ca geometrie și tratament. Procedeele de fixare a noilor tole sunt similare celor originare (suduri și buloane).

5. Se va asigura posibilitatea distingerei materialelor noi de materialele originare (prin prevederea unor însemne adecvate și discrete), așa încât să nu fie indus în eroare observatorul contemporan și nici ulteriori cercetători.

- Noile tole vor fi marcate pentru a evidenția intervenția contemporană; marcarea poate fi făcută prin ștanțarea datei pe fiecare element nou.

6. Utilizarea unor mijloace tehnice moderne va avea în vedere materiale și procedee cu eficiență demonstrată științific și durabilitate confirmată de o perioadă suficient de lungă de testare. Totodată decizia privind materialele și procedeele noi folosite trebuie justificată printr-o atență evaluare a compatibilității acestora cu materialul original căruia i se asociază.

- Cele două materiale în contact sunt OL 37 - în vechile elemente și OL 52 - în noile elemente.

Materialul nou utilizat este un oțel de înaltă rezistență utilizat curent la construcțiile metalice moderne; eficiența și durabilitatea sa sunt bine cunoscute. Este perfect compatibil cu oțelul original, singura diferență fiind capacitatea sa superioară de rezistență.

7. Strategia de intervenție trebuie să asigure - pe cât posibil din punct de vedere tehnic - reversibilitatea procedurii conservative.

- Soluția de consolidare propusă are caracter reversibil, noile tole fiind asociate elementelor originare prin buloane.

PROIECT RESTAURARE STRUCTURALĂ

(EXPERTIZA, PROIECT TEHNIC, DETALII DE EXECUȚIE)

Colectiv proiectare:

conf. dr. ing. Mircea CRIȘAN (UAUIM) - șef proiect
ing. Lucian DOGARIU (CDT CONSULTING SRL)
- coautor expertiză

prof. dr. ing. Dan LUNGU (UTCB) - consultanță privind acțiunea vântului

dr. ing. Helmut KOBER (IPROLAM SA) - șef proiect detalii de execuție

ing. Carmen MUSCALU (IPROLAM SA) - proiectare detalii de execuție

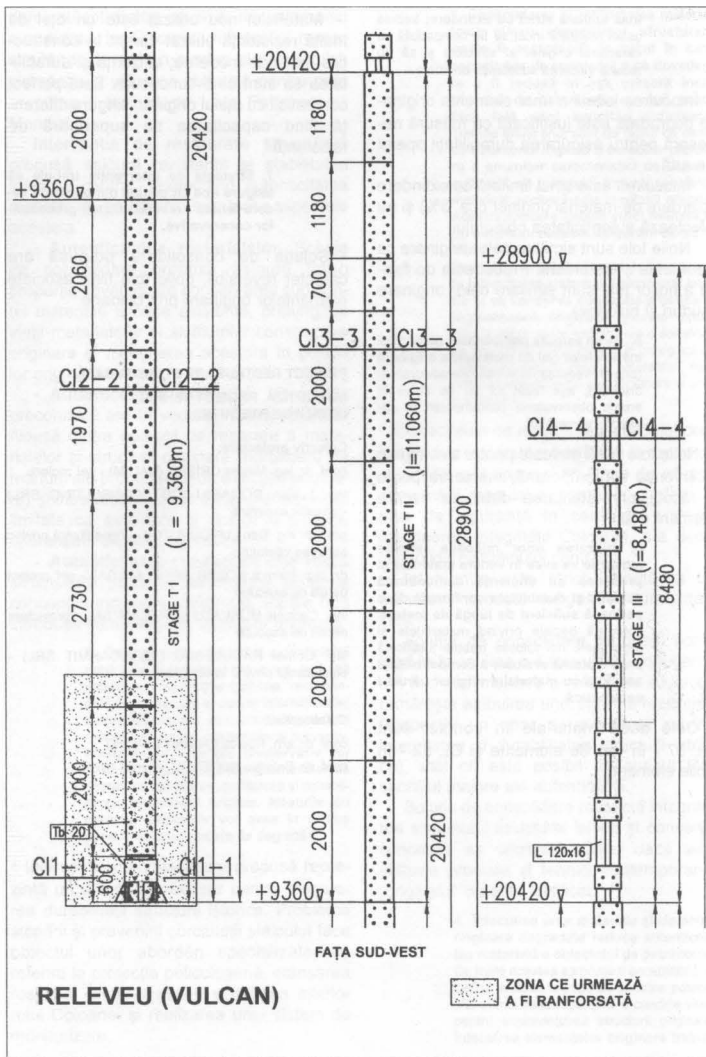
ing. Cornel RĂDULESCU (TECNOARMIT SRL) - consultanță privind îmbinările sudate

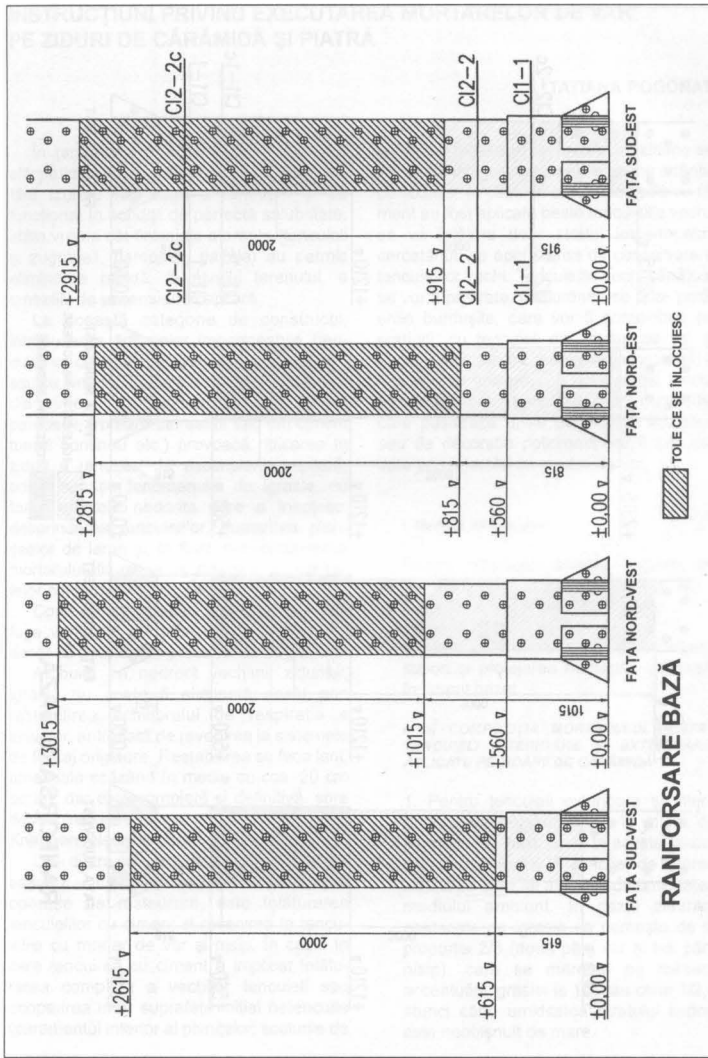
Colaboratori:

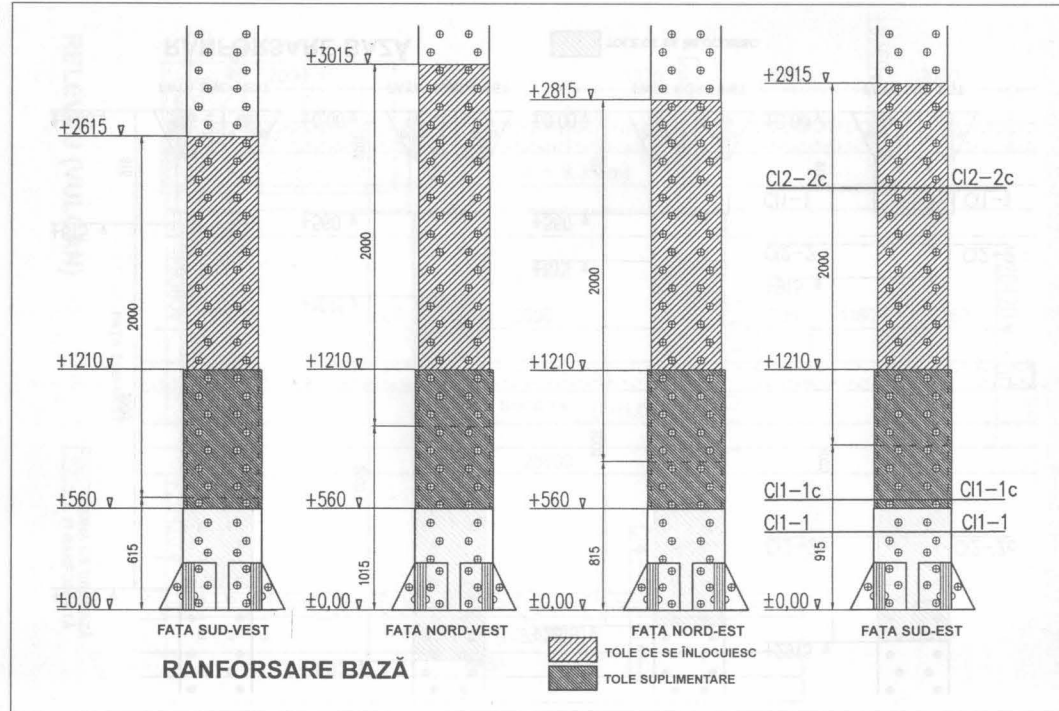
conf. dr. arh. Rodica CRIȘAN (UAUIM)

conf. dr. Belarisa POPESCU, chimist (UPB)

În țara noastră, construcțiile anterioare sfârșitului de veac XIX au fost executate fără izolare hidrofugă a fundației și au funcționat în condiții de perfectă salubritate, atâta vreme cât finisajele aferente (tencuieli și zugrăveli, pardoseli, pavaje) au permis eliminarea rapidă, la nivelul terenului, a umezelii de ascensiune capilară.

La această categorie de construcții, introducerea finisajelor impermeabile (tencuieli cu ciment, zugrăveli cu vopsea de ulei sau cu vinacet, placaje de faianță, pardoseli din ciment, strat suport din ciment la pardoseli, trotuare din asfalt sau din ciment turnat continuu etc.) provoacă ridicarea în ziduri a umezelii de ascensiune capilară, adică apariția fenomenului de igrasie, cu toate efectele nedorite care o însoțesc: desprinderea tencuielilor, putrezirea planșelor de lemn și, în final, descompunerea mortarului din masa de zidărie și a elementelor componente ale zidului.

Combaterea igrasiei prin izolații hidrofuge verticale, de orice categorie, nu face decât să accelereze procesul de degradare.

Atribuită pe nedrept vechimii zidurilor, igrasia nu poate fi eliminată decât prin restabilirea echilibrului de respirație a zidurilor, antrenată de revenirea la sistemele de finisaj originare. Restabilirea se face lent, umezeala scăzând în medie cu cca. 20 cm pe an, dar este completă și definitivă, spre deosebire de efectele obținute prin tuburi Knappen, electrodreanare ș. a.

Una dintre cele mai importante măsuri de asanare, care constituie în același timp și o operație de restaurare, este înlăturarea tencuielilor cu ciment și revenirea la tencuielile cu mortar de var și nisip. În cazul în care tencuirea cu ciment a implicat înlăturarea completă a vechilor tencuieli sau acoperirea unor suprafețe inițial netencuite (paramentul interior al pivnițelor, soclurile de

piatră ale fațadelor), suprafața de zidărie se va curăța integral, iar rosturile se vor adâncii cu scoaba. În cazul în care tencuielile cu ciment au fost aplicate peste tencuielile vechi, se va înlătura doar stratul impermeabil, cercetându-se apoi starea de conservare a tencuielilor vechi. Tencuielile vechi sănătoase vor fi păstrate, înlăturându-se doar porțiunile burdușite, care vor fi completate pe porțiuni, cu tencuieii din mortar de var și nisip, executate cu respectarea grosimii, a modului de finisare și a compoziției tencuielilor originare. Tencuielile vechi burdușite, care păstrează urme de pictură figurativă sau de decorație policromă vor fi consolidate prin injectări cu mortar de var.

I. Mortare de tencuieii

Pentru obținerea acestor mortare, se cere o tehnologie care va ține seama de:

- a) compoziția mortarului
- b) materialele componente
- c) punerea în lucru în funcție de stratul suport și protejarea mortarului proaspăt în timpul prizei.

I. a) COMPOZIȚIA MORTARULUI PENTRU TENCUIELI INTERIOARE ȘI EXTERIOARE, APLICATE PE ZIDĂRII DE CĂRĂMIDĂ

1. Pentru tencuieli exterioare și interioare, se va folosi un dozaj, în volum, de pastă de var-nisip care, la aceste tencuieli, poate varia în funcție de starea zidului pe care se aplică și de umiditatea mediului ambiant. În cazul zidurilor neatacate de igrasie se pornește de la proporția 2/3 (două părți var și trei părți nisip), care se mărește pe măsura accentuării igrasiei la 1/2 sau chiar 1/2,5 atunci când umiditatea stratului suport este neobișnuit de mare.

2. Consistența mortarului va fi cât mai vârtoasă, având grijă să obțină plasticitatea necesară. Este știut că mortarul prea moale mărește pericolul de crăpare a tencuielilor prin pierderea bruscă a unei cantități prea mari din apa de amestecare.

I. b) MATERIALELE COMPONENTE

3. Varul se utilizează conform STAS 146-61 „Var pentru construcții”.

Se dozează la consistența de pastă vârtoasă, adică densitatea aparentă corespunzătoare consistenței la conul etalon la cota de 12 cm.

Varul trebuie să fie foarte bine stins (minimum șase luni) și să nu aibă impurități ca piatră de var nestinsă, corpuri organice sau vegetale, nisip, praf etc.

4. Nisipul natural de carieră de râu trebuie să corespundă condițiilor prevăzute în STAS 1.667-70 „Agregate naturale pentru mortare și betoane obișnuite cu lianți hidraulici”.

Se va controla riguros ca nisipul să corespundă granulației necesare, să fie curat, fără pulbere fină de argilă sau materii organice sau vegetale.

Compoziția granulometrică a nisipului:

- pentru **grund** se va utiliza nisip cu dimensiunea maximă a granulelor de 7mm, cu următoarea curbă granulometrică:

- fracțiunea 0 – 1 mm = 20%

- fracțiunea 1 – 3 mm = 30%

- fracțiunea 3 – 7 mm = 50%

- pentru **tinci** se va întrebuința nisip cu dimensiunea maximă* a granulelor de 3 mm și cu următoarea curbă granulometrică:

- fracțiunea 0 – 1 mm = 40%

- fracțiunea 1 – 3 mm = 60%

5. Apa va corespunde STAS 790-61 „Apă pentru mortare și betoane”.

I. c) 1. CONDIȚII PENTRU PUNEREA ÎN LUCRU

6. Înaintea aplicării grundului, rosturile zidăriei vor fi curățate cu scoaba, îndepărtându-se mortarul degradat. Suprafața de zidărie va fi apoi spălată și bine udată, pentru ca suportul să nu absoarbă prea repede apa din mortar, provocând astfel fisuri în tencuială.

7. Suprafața grundului va fi zgâriată cu mistria, pentru a mări aderența celui de al doilea strat de tencuială (tinciul).

8. Tinciul se va aplica numai după ce primul strat (grundul) este zvântat, adică după minim 4 - 5 ore și maximum 24 de ore.

9. Grosimea tencuielii variază în funcție de modelul care trebuie reprodus. Atunci când tencuiala trebuie să aibă o grosime mai mare de 8 mm, tinciul trebuie executat în mai multe straturi, care să nu depășească 3 – 4 mm grosime fiecare.

10. După maxim 24 de ore de la aplicarea ultimului strat de tencuială, urmează să se opereze apăsarea suprafeței tencuite cu drișca sau tăvălugul, apăsare repetată până ce suprafața începe să mustească cu excedentul de apă din stratul inferior. Această operație este absolut necesară pentru obținerea unor tencuieli rezistente și fără fisuri, din cauza proceselor chimice caracteristice varului și anume:

- Pasta de var din mortar (hidroxid de calciu) în contact cu aerul (bioxid de carbon) se întărește transformându-se în carbonat de calciu. Inițial, această reacție se face numai la suprafață, formându-se o crustă care împiedică pătrunderea aerului în adâncime,

* Dimensiunea maximă a granulelor și compoziția granulometrică pot fi modificate pentru tinci, în funcție de aspectul cerut de proiectant (cu suprafața mai netedă sau mai aspră).

opriind procesul de întărire în toată grosimea tencuiei.

- Prin apăsare, crusta de la suprafață se sparge, permițând aerului să pătrundă în profunzime și – în consecință – producerea procesului de carbonatare pe întreaga grosime a tencuiei.

Prin respectarea indicațiilor de mai sus, se va obține cu certitudine o tencuială rezistentă și cu o suprafață fără fisuri.

I. c) 2. CONDIȚII PENTRU PUNEREA ÎN LUCRU A TENCUIELILOR PE ZIDĂRIE DE PIATRĂ

Pentru compoziția mortarului și calitatea materialelor componente se vor respecta prescripțiile de la capitolul I. a) și b).

Punerea în lucru a tencuieiilor pe zidăria de piatră este diferită de cea a tencuieiilor pe cărămidă, din cauza diferenței de porozitate și aderență a suportului, aderența tencuieiilor de var fiind mai puternică la zidăria de cărămidă. Din această cauză, sunt două metode care au dat rezultate în aplicarea grundului pe zidăria de piatră și anume:

1. Prin azvărîrea puternică cu mistria, după care grundul este lăsat să se usuce câteva zile (maxim 3 – 4 zile). Obținându-se astfel o porozitate mărită a primului strat, grundul poate să absoarbă mai bine apa din stratul următor, mărindu-și astfel puterea de aderență.

2. Prin stropirea manuală cu mătura de nuiele. Acest procedeu este avantajos la zidăria cu suprafețe neregulate, deoarece se evită aplicarea unui strat gros, așa cum s-ar întâmpla prin aruncarea mortarului cu mistria; concomitent grundul rămâne uniform subțire (3- 4 mm), urmărind cu strictețe relieful pereților, iar adeziunea este foarte bună.

Tinciul se aplică conform indicațiilor din capitolul I. c) 1., punctele 8, 9 și 10.

II. Tencuiei cu mortar în tehnica de frescă

Mortarul de frescă este mortarul de var

în care se amestecă fire de cânepă, pentru a mări rezistența tencuiei și pentru a permite realizarea ei în strat subțire.

Denumite astfel din cauza executării picturilor în frescă pe acest tip de suport, mortarele de var cu adaos de călți de cânepă, paie tocate etc. au cunoscut o largă folosire în țara noastră până la apariția cimentului, atât la clădirile de cult, cât și la cele civile, atât la interior cât și la exterior, fiind generalizate în arhitectura populară la construcțiile de lemn tencuie.

Redăm procedeul pus la punct de Direcția Monumentelor Istorice pentru tencuiei interioare și exterioare aplicate pe zidăria medievală.

Cu 3 – 4 zile înainte de începerea lucrului, se prepară amestecul de var și călți de cânepă după cum urmează:

Într-o ladă de lemn cu dimensiuni de cca. 1,25 x 2,00 x 0,30 m se întinde un strat de pastă de var, gros de un lat de palmă. Se presară deasupra, acoperindu-se bine întreaga suprafață, călții de cânepă care au fost în prealabil împlețiți într-o funie și tocați în bucăți de cca. 5 mm lungime.

Se amestecă mai întâi prin batere viguroasă cu o vergea și apoi prin greblare pe toată suprafața compoziției, pe direcțiile perpendiculare pe laturile cutiei, până se obține o compoziție perfect omogenă.

Se repetă această operație de 3-4 ori, se acoperă apoi cu o planșetă de lemn și se lasă la macerat timp de 3-4 zile, după care amestecul poate fi pus în operă.

Compoziția mortarului de tencuială variază în funcție de stratul din care este alcătuită tencuiala.

Pentru **grund** (primul strat) se recomandă un amestec (dozaj în volum) de o parte var-pastă cu călți la două părți de nisip cu granule până la 3 mm.

Pe peretele spălat în prealabil din abundență, mortarul astfel preparat se va aplica prin aruncare puternică cu mistria. Suprafața tencuită se lasă ruгоasă sau se zgârie pentru a îmbunătăți aderența stratului următor.

Stratul al doilea – **tinciul** - va fi aplicat după cca. 48 de ore de la aplicarea grundu-

lui. Intervalul de 24 ore va fi observat pentru aplicarea tinciului în mai multe straturi. Mortarul de tinci va fi preparat din var – pastă cu câlți și nisip, în proporție de 2/3 (2 părți var și 3 părți nisip).

Nisipul va fi conform condițiilor prevăzute în capitolul I. – b), punctul 4, cu granule de maximum 1 mm. Dacă este cazul, tinciul se aplică în mai multe straturi, până la obținerea grosimii necesare, observându-se intervalul de 24 ore amintit mai sus.

Nici un strat de tinci nu va depăși grosimea de 2 mm.

Aplicarea fiecărui strat va fi însoțită de operația de presare care se va face conform instrucțiunilor din capitolul I. c) 1., punctul 10.

III. Mortare de zidărie, pentru plombe de zidărie, reparații de parament, completarea rosturilor la zidăria aparentă

III. a) STABILIREA COMPOZIȚIEI

Dozajul se va face în volume, cu raportul var pastă și nisip de 1 până la 1/3. Consistența mortarului va fi aceeași ca în recomandările pentru mortare de tencuieli.

III. b) MATERIALE

Pentru var și nisip, se vor respecta indicațiile din capitolul I. b), punctul 3, 4 și 5.

Pentru compoziția granulometrică a nisipului, se vor respecta indicațiile din capitolul I. – b), punctul 4 (privitor la grund).

III. c) CONDIȚII DE PUNERE ÎN LUCRU

Cărămizile sau pietrele vor fi bine udate înainte de a fi puse în lucru. Se va evita o stocare pe schelă, pentru mult timp, a acestor materiale, pentru ca ele să nu fie deja uscate în momentul punerii în operă. Pentru înlăturarea acestui impediment, care poate compromite rezistența și adeziunea mortarului, cărămidile și pietrele vor fi din nou udate, chiar în momentul aplicării mortarului.

IV. Adaosurile hidraulice

Adaosurile hidraulice sunt substanțe naturale sau artificiale care, în stare pulverulentă, fac priză și se pot întări numai dacă se găsesc în prezența varului proaspăt.

Dintre adaosurile hidraulice, cele mai indicate pentru lucrări la construcții medievale sunt:

1. Adaos hidraulic natural – trassul.

Acesta este un tuf vulcanic livrat în pulbere fin măcinată. Se folosește ca adaos în pasta de var, în procente de 15-40%, mărindu-se cantitatea de adaos de trass, cu cât construcția este mai umedă.

Mortarul de var-trass este recomandat numai la zidăriile în subsoluri umede, sau în fundații, într-un sol cu umezeală excesivă.

Prezența trass-ului în mortarele de var utilizate la zidării în elevație, expuse la soare, vânt sau climat uscat – are un rezultat negativ, întrucât slăbește rezistența mecanică a mortarului, făcându-l friabil și pulverulent.

2. Adaos hidraulic artificial – praful de cărămidă

Acest adaos a fost mult utilizat în vechime, prezența lui fiind găsită aproape în toate mortarele vechi.

Praful de cărămidă se amestecă cu pasta de var în procent de 5 – 15%.

Se poate utiliza atât la zidăriile în subsoluri, cât și la cele în elevație. Deoarece în prezent nu se fabrică decât var gras de construcție, este de dorit ca adaosul de praf de cărămidă să fie folosit în mod curent, la toate tencuielile ce urmează să fie zugrăvite. În acest fel, prin hidraulicizarea varului se obține o îmbunătățire netă a caracteristicilor mecanice ale mortarului de var-nisip.

Pentru prepararea mortarelor cu adaosuri hidraulice în var, compoziția va depinde de domeniul de utilizare, după cum urmează:

1. Pentru **tencuieli**, conform indicațiilor de la cap. I, punctele 1, 2, 3, 4 și 5.

2. Pentru **mortarele de zidărie**, conform indicațiilor de la capitolul III, paragrafele a, b, c.

2. Este interzis a se executa orice lucrări cu mortar de var pe timp friguros (temperatura minimă +7° C).

V. Recomandări generale

1. Pe timp călduros, atât zidăria cât și tencuielile proaspete trebuie protejate cu un sistem de paravane care să țină umbră, timp de 5-6 zile. În special în zonele expuse puternic, tencuiala proaspătă va fi protejată cu rogojini sau pânză de sac groasă, bine umezită. Dacă tencuiala este executată pe timp nu prea călduros (primăvara, toamna) este suficientă protejarea cu panouri care să țină umbră tencuieli.

3. Înainte de începerea lucrărilor (zidării sau tencuieli) cu mortar de var, se vor face probe preliminare și de control al mortarului care va fi utilizat. Probele vor consta din:

- Aplicarea mortarului pe o suprafață de zidărie de cca. 75 x 75 cm.
- Respectarea indicațiilor cuprinse în STAS 2634/70 „metode de încercare a mortarelor în stare proaspătă și întărită”.

ANALIZA COMPARATIVĂ A UNOR PROBE DE MORTAR PRELEVAT DE LA FORTIFICAȚII MEDIEVALE DIN SUDUL TRANSILVANIEI ȘI ȚARA LOVIȘTEI

SIMONA SAMOILĂ, VIOREL CIUNTU, PETRE MUNTEANU BEȘLIU

Scopul analizei comparative a unor probe de mortar prelevate de la mai multe cetăți din sudul Transilvaniei și Țara Loviștei a fost acela de a evidenția eventuale raporturi între calitatea liantului folosit de constructorii evului mediu.

Analiza comparativă a plecat de la un lot de 4 de probe, prelevate din structuri diferite ale aceleiași fortificații (de exemplu, zid de incintă și construcții interioare) sau din locuri diferite ale aceleiași componente. Unele fortificații sunt prezente printr-o singură probă. Au fost luate în considerare 22 de fortificații din sudul, sud-vestul Transilvaniei, Valea Mehădiei (jud. Mehedinți), Lotrului, Țara Loviștei, biserica fortificată de la Alțâna și o construcție cu destinație incertă de pe

Valea Lotrului¹.

Cele mai multe probe au fost recoltate din liantul aflat între pietre. Câteva probe provin din tencuiala pereților. Într-un singur caz au fost prelevate probe din aceeași structură de zidărie. În tabel a fost notată zona de prelevare a probei.

Tabelul cu rezultatele analizelor cuprinde o componentă chimică (determinarea compozițiilor volumetrică a mortarelor, identificarea sărurilor prezente) și una mineralogico-petrografică (observațiile asupra compoziției, culorii și formei materialului nisipos).

Din tabel a fost exclusă proba cu ciment recoltată de la biserica fortificată de la Gârbova.

1. Comunicare prezentată la prima sesiune de castelologie de la Făgăraș. Interesul arhitecților față de acest subiect a stimulat continuarea investigațiilor cu prelevarea de probe de mortar de la fortificațiile din Râșnov, Turnul lui Doancă, Clocotici (Țara Loviștei), biserica fortificată de la Alțâna.

Nr. Crt.	Proveniența	Cod probă	Loc prelevare	Raport aproximativ liant/umplutură	Rezultatele analizelor mineralogico-petrografice
1	Cucuiș (jud. Hunedoara)	1A	Zid incintă vest Cota 0	1 parte var / 3 părți umplutură	Material nisipos-argilos fin, cu numeroase lamele de muscovit, impregnat cu hidroxizi de fier; conține mici fragmente de gresie nisipoasă cu ciment slab de natură carbonatică
		1B	Zid incintă est h = 20cm	1 parte var / 3 părți umplutură	Material nisipos-argilos, relativ fin, cu grad ridicat de dezagregare, cu mici fragmente angulare de șist amfibolic, microgranulare de culoare verzuie negricioasă și elemente subangulare de cărămidă
2	Sâlașul de Sus (jud. Hunedoara)	2A	Curtea nobiliară Turn biserică Perete est	1 parte var / 3 părți umplutură	Material de natură detritică necimentată, din nisip cuarțos mediogranular cu granule ușor rulate la subangulare, conținând hidroxizi de fier. Sunt prezente fragmente de cuarțit, micropegmatit, șist cuarțito-sericitos, șist sericitos, clorit, cuarțit feruginos. Există și material argilos fin cu câteva fragmente de cărămidă (din zidărie)
		2B	Zid incintă lângă turn	1 parte var / 2 părți umplutură	Material detritic mediogranular de natură nisipoasă ușor argilooasă necimentat cu elemente de cuarțit alb translucid la gălbui (datorită oxizilor de fier) cu fragmente de cărămidă din zidărie și numeroase lamele muscovitice. Sunt prezente microfragmente de șisturi cristaline.

3	Mehadia (jud. Hunedoara)	3A	Turn latura de nord-vest, h = 1,5m	1 parte var / 2 părți umplutură	Material nisipos fin la mediogranular de natură cuarțoasă, conținând muscovit alb. Proba are culoare cenușie deschisă, în masa ei se observă fragmente unghiulare la subangulare de natură cuarțitică și șistoasă, alături de pelicule argilite fine și friabile.
		3B	Turn exterior la nord-vest	1 parte var / 2 părți umplutură	Material detritic nisipos de culoare gălbuie cu fragmente subangulare la rulate de natură cuarțoasă șistoasă, observându-se mici granule de cărămidă (din zidărie)
4	Sadu (jud. Sibiu)	4A	Latura de vest, exterior h = 1 m	1 parte var / 5 părți umplutură	Material fin argilos cu nisip fin, puternic impregnat cu oxizi ferici; în masa probei apar granule subangulare cuarțitice și resturi de material vegetal.
		4B	Capătul de nord al incintei h = 40 cm	1 parte var / 6 părți umplutură	Material argilo-nisipos fin cu elemente macrogranulare cuarțitice și grezoase.
		4C	Latura de sud a incintei h = 30 cm	1 parte var / 6 părți umplutură	Material argilo-prăfos, galben ușor cenușiu, cu elemente de pietriș mediogranular de natură cuarțitică și șistoasă cu unele cristale foliare de muscovit; conține oxizi de fier.
5	Subcetate (jud. Hunedoara)	5	h = 1,5 m	1 parte var / 3 părți umplutură	Material detritic necimentat nisipos de natură cuarțoasă, micro la mediogranular, cu elemente de pietriș de origine cuarțitică și șistoasă și elemente de cărămidă; se observă paiete muscovitice și granule peliculizate de oxizi de fier.

6	Turnul Spart (jud. Sibiu)	6	Parter, h = 1,5 m	1 parte var / 3 părți umplutură	Material nisipos cuarțos micaceu cu elemente subangulare de pietriș fin de origine metamorfică; culoarea agregatului este imprimată de prezența oxizilor ferici; se mai observă și cruste fin argiloase friabile
7	Boița (jud. Sibiu)	7A	Turnul de la șosea, h = 1 m	1 parte var / 2 părți umplutură	Material nisipos micro la mediogranular, cu paiete micacee și elemente de pietriș cuarțitic și șistos sericitic, conținând cruste argiloase friabile; culoare gălbuie datorită oxizilor de fier.
		7B	Turnul de la șosea, h = 1,4 m	1 parte var / 2 părți umplutură	Material nisipos de natură cuarțoasă cu o cantitate mare de material argilos în care se observă fragmente unghiulare și subangulare de șisturi metamorfice sericitoase, mai rar șisturi amfibolice.
		7C	Donjon, latura de sud, h = 1,2 m	1 parte var / 3 părți umplutură	Material predominant nisipos cu paiete muscovitice, cruste fine argiloase și fragmente de cuarțit.
8	Tâlmăciu (jud. Sibiu)	8A	Turn poartă, h = 1,5 m	1 parte var / 2,5 părți umplutură	Material nisipos de natură cuarțoasă, intens micaceu, cu mici fragmente de cuarțit, șist sericitos, cărămidă, fragmente unghiulare de pagmatit; rar microcruste material argilos.
		8B	Zid incintă sud, h = 1,2 m	1 parte var / 3 părți umplutură	Material fin nisipos cuarțos, cu mult material argilos, fragmente de cuarțit, material cu aspect de gresie fin nisipoasă. Intens impregnat cu oxizi de fier; pe câteva mici fragmente apar pelicule foarte fine de licheni.

9	Săsciori (jud. Alba)	9A	Turn zid ce barează intrarea la vest, h = 10 cm	1 parte var / 3 părți umplutură	Material fin argilo-nisipos intens colorat de oxizii de fier cu fragmente subangulare de mortar carbonat și microcruste argilo-prăfoase friabile, mai rar observându-se granule angulare de cuarțit.
		9B	Zid incintă latura de nord, h = 70 cm	1 parte var / 3 părți umplutură	Material nisipos cuarțos cu microlamele muscovitice și pulberi fine argiloase. Are elemente semirulate de cuarțit și șisturi cristaline.
		9C	Turn latura de nord, h = 1,2 m	1 parte var / 3 părți umplutură	Material predominant nisipos micro la mediogranular, cu lamele de muscovit, material fin argilos, granule milimetrice angulare de cuarțit și unele mici fragmente incarbonizate.
10	Petrești (jud. Alba)	10	Peretele de nord, în curte, spărtură, h = 1,2 m	1 parte var / 4 părți umplutură	Material de natură nisipoasă preponderent cuarțoasă, cu paele de muscovit. Proba conține pietriș fin cu aspect mai mult sau mai puțin rulat și material fin prăfos-argilos; pe alocuri apar fragmente de cărămidă.
11	Sibișel (jud. Hunedoara)	11A	Zid incintă ruptură la nord-est, h = 1 m	1 parte var / 2 părți umplutură	Nisip fin de natură cuarțoasă cu lamele de muscovit și material argilos, fragmente de pietriș mediogranular, subangulare, constituite din cuarțit și șist sericitos.
		11B	Turn latura de nord-est, fața exterioară, h = 1,5 m	1 parte var / 2 părți umplutură	Este aproape identic cu 11A, conținând în plus elemente de șist amfibolic, materie prăfoasă și microcruste argiloase friabile.

12	Colț (jud. Hunedoara)	12A	Turn donjon perete est, exterior h = 1,75 m	Mortar pe bază de argilă, scădere de masă nesemnificativă la tratarea cu HC1	Material nisipos predominant cuarțos, cu multă substanță prăfoasă argilitică și fragmente angulare la subangulare de cuarțit feruginos. Mai apar granule de cărămidă, șisturi cristaline, microcruste argiloase fine. Conținut mare de oxizi de fier.
		12B	Zid incintă est, în interior h = 1,5 m	1 parte var / 2 părți umplutură	Material nisipos argilos cu paiete de muscovit, fragmente de cărămidă, elemente de șist cuarțitic sericitos și cruste argilitice friabile.
		12C	Încăperea de la nord, perete E, h = 1,5 m	1 parte var / 2 părți umplutură	Material nisipos argilos fin cu lamele muscovitice, fragmente neregulate de nisip grosier și microcruste argiloase friabile.
13	Lotru (jud. Vâlcea)	13	Zid cărămizi în arc de cerc	1 parte var / 3,5 părți umplutură	Nisip micro- la mediogranular de natură predominant cuarțoasă, cu pulberi argilitice, ușor micaceu, cu elemente de pietriș cuarțitic și mici fragmente de cărămidă.
14	Tilișca (jud. Sibiu)	14	Zid incintă est, h = 1 m	1 parte var / 4 părți umplutură	Material argilos slab nisipos, ușor micaceu, cu fragmente milimetrice de pietriș mediogranular cu origine metamorfică; culoare galben-cenușie dată de oxizii de fier prezenți.

15	Orlat (jud. Sibiu)	15 A	Capătul sudic al incintei h = 30 cm	1 parte var / 3 părți umplută	Material detritic necimentat fin granular, predominant cuarțos, cu elemente angulare la subangulare în care apar unele elemente de pietriș. Mai mult sau mai puțin rulate și fragmente neregulate, destul de numeroase, de material argilos fin, sub formă de cruste. În masa materialului se pot observa mici paiete strălucitoare de muscovit; prin tratare cu NH ₄ SCH 5% se pune în evidență prezența oxizilor printr-o intensă colorație roșie-sângerie. Culoarea probei: gălbuie cu nuanțe de crem
		15 B	Zid incintă est h = 50 cm	1 parte var / 3 părți umplută	Material detritic necimentat, culoarea galben-cenușiu, cuarțos micro-la semimicroangular, cruste neregulate de material argilos paiete de muscovit; rare fragmente de material carbonos; intens ferifer
		15 C	Zid vest h = 20 cm	1 parte var / 5,5 părți umplută	Material detritic slab cimentat, friabil, predominant de natură argiloasă, nisipoasă, culoare cenușie-galben închisă; elemente numeroase de pietriș angular de natură cuarțoasă și șisturi scriatice; prin tratare cu NH ₄ SCH în prezență de HCl, materialul capătă o culoare roșie-sângerie, ceea ce arată prezența oxizilor de fier în mare cantitate în materialul argilos.
16	Mălăiești (jud. Hunedoara)	16 A	Latura de sud-vest a incintei, h = 2 m	1 parte var / 3 părți umplută	Material detritic necimentat, micro la mediogranular, predominant cuarțos, cu aspect angular la subangular al granulelor de cuarț; pietriș de natura rocilor metamorfice și mici granule rotunjite la colțuri de material carbonos; culoarea gălbuie este datorată oxizilor feriferici.

		16 B	Turn latura de est, h = 1,8 m	1 parte var / 3 părți umplutură	Material detritic necimentat, de natură cuarțoasă, micro la mediogranular; fragmente necimentate de cuarțit, șisturi și amfibolit, multe elemente de material cărbunos; culoarea gălbuie este datorată oxizilor feriferici.
		16 C	Zid incintă sud, h = 1,5 m	1 parte var / 3 părți umplutură	Material detritic necimentat, predominant cuarțos, culoare galben-verzuie, pietriș de natură cuarțitică și șistoasă, sporadic paiete de muscovit, mici creste friabile de material argilos, nisipos foarte fin. Intens feriferic.
		16 D	Turn de colț la nord-est latura de est, h = 30 cm	1 parte var / 3 părți umplutură	Material detritic necimentat, de natură cuarțoasă și constituție nisipoasă, cu mult material argilos, feriferic; numeroase granule subangulare; paiete foarte fine de muscovit; puternică impregnare cu oxizi de fier coloidal.
17	Vurpăr (jud. Alba)	17 A	Turn incintă la sud-vest	1 parte var / 5 părți umplutură	Material detritic necimentat de culoare cenușie-deschisă, cu o granulație micro la medie, predominant cuarțoasă, (practic nisip), numeroase fragmente angulare de cuarțit, feldspat de dimensiuni milimetrice și microlamele de muscovit; sporadic microcruste friabile de material argilos, foarte fin nisipos. NH4 în prezența Cl pune în evidență existența oxizilor de fier.

		17 B	Zid incintă la est, h = 1,5 m	1 parte var / 3 părți umplutură	Material detritic necimentat, cuarțos, cu pulberi fine de material argilos; culoarea albă-cenușie; granulație foarte fină, cu granule de cuarțit, șisturi metamorfice, pe alocuri feldspat; prezente paietele de muscovit.
18	Deva (jud. Hunedoara)	18 A	Zid de incintă de la sud	1 parte var / 6 părți umplutură	Material detritic necimentat, cuarțos, micro la mediogranular, fragmente colțuroase de cuarțit și cuarț, feldspat și amfibol de culoare neagră, strălucitoare, microlamele muscovitice; material foarte fin, argilos; creste fine argiloase foarte friabile, prezența fierului bivalent.
		18 B	Fereastră romanică la vest	1 parte var / 5 părți umplutură	Material detritic necimentat de natură cuarțoasă; numeroase elemente feldspatice, șisturi cristaline; aspect granular medio la macrogranulație cu aspecte angulare; cruste fine argiloase friabile; ușor feriferic; relativ bogat în muscovit, mai puțin feldspat și microgranule de amfibol și biotit (mică neagră).
19	Câlnic (jud. Alba)	19 A	Încăpere adosață turnului de poartă interior h = 1,5 m	1 parte var / 2,5 părți umplutură	Material detritic necimentat cu aspectul unui pietriș nisipos, dominant cuarțos, de culoare gălbui cenușie, ușor roșiatic. Pe lângă granule submilimetrice la milimetrice, observăm numeroase granule rulate de material petrografic preexistent micropegmatit, cuarțit, amfibolit etc.); sporadic muscovitul și amfibolul; material prăfos-argilos și creste fine friabile lutoase; puternic feriferic.

		19 B	Turn de poartă interior h = 1,7 m	1 parte var / 4 părți umplutură	Material detritic necimentat, mediogranular, cuarțos, de natura unui nisip mediogranular; culoare cenușie deschisă, ușor roșietică; cuarț rulat, numeroase granule milimetrice angulare și subangulare de diverse roci (cuarțit, șist amfibolic, amfibolit, șist gerictos); ușor feruginos; muscovit sporadic; idem feldspatul; puțin impregnat cu fier trivalent coloidal.
		19 C	Zid de incintă, exterior h = 1,7 m	1 parte var / 2,5 părți umplutură	
20	Gârbova (jud. Alba)	20 A	Turn intrare h = 1,5 m	1 parte var / 3 părți umplutură	Material detritic necimentat; predominant cuarțos; granulație fină cu elemente sporadice de pietriș fin; paiețe fine de muscovit; granule subangulare de roci cristaline (șisturi și amfiboli); prezent fierul trivalent.
		20 B	Zid de incintă h = 1,7 m	1 parte var / 2,5 părți umplutură	Material detritic necimentat, micro la mediogranular, preponderent cuarțos, elemente numeroase de pietriș fin, în general rulate, de natură cuarțitică, șistoasă biotică și amfibiotică; paiețe de muscovit alb-strălucitoare; culoare gălbui-cenușie deschisă; puțin feriferic.
21	Răchitova (jud. Hunedoara)	21	Zid la nord-vest interior h = 1,5 m	1 parte var / 5 părți umplutură	Material detritic necimentat micro la mediogranular; culoare gălbui-cenușie deschis; predomină cuarțul cu elemente milimetrice de natura șisturilor cristaline; numeroase lamele de muscovit; puternic feriferic.

23	Râșnov (jud. Brașov)	23	Barbacană, zid sud-est, interior, h = 1,6 m	Var: umplutură = 1:3	Material detritic cimentat predominant carbonatic în care sunt izolate granule cuarțoase micro la mediogranulare, atacat cu HCl face o puternică efervescentă, iar tratat cu NH ₄ SCN (soluție 5%) dă o slabă colorație roșiatică, indicând prezența oxizilor ferici.
24	Gârbova (jud. Alba)	24	Cetate, zid sud, fâșuiată din lăcaș bărnă	Cantitate foarte mică de var, raportul fiind aproximativ 1:9	Mortar cenușiu mediogranular puternic cimentat de natură carbonatică calcitică cu numeroase elemente de pietriș și nisip fin, cu lamele micacee. Pe alocuri fragmente angulare de șisturi metamorfice intens impregnate cu fier coloidal.
25	Turnul lui Doancă (jud. Vâlcea)	25 A	Cisternă, adâncimi diferite, pereți diferiți	Mortar pe bază de argilă, scădere de masă nesemnificativă la tratarea cu HCl	Material detritic necimentat de natură nisipoasă cu material argilos foarte fin cu numeroase lamele de mică albă și elemente de pietriș de natura șisturilor cristaline și fragmente de mortar slab carbonat.
		25 B	Zid sud-est, h = 20 cm	Var: umplutură = 1:2	Mortar grosier predominant nisipos micaceu cu var carbonat. Prezintă o compoziție medie și o porozitate ridicată. Apar și fragmente de var de culoare albă.
26	Alțâna (jud. Sibiu)	26	Biserica fortificată, zid incintă, h = 1,75 m	Var: umplutură = 1:2,5	Mortar predominant nisipos micro la mediogranulat cu un ciment de var carbonat ce face efervescentă puternică cu HCl diluat. Relativ compact și cu o fiabilitate medie.

27	Rășnov (jud. Brașov)	27	Zid încintă est, (lângă turn), h = 1,75 m	Var: umplutură = 1:3	Mortar detritic cimentat format dintr-un ciment de var carbonatat ce înglobează nisip cuarțos fin. Prezintă o compactitate medie și granulație fină.
28	Clocotici (jud. Vâlcea)	28	Turn passim	Var: umplutură = 1:7	Mortar format din nisip predominant cuarțos cu numeroase paiele de muscovit și var carbonatat ce face eferveșcență cu HCl diluat. Pe alocuri apar și granule de 2-3 mm de șisturi cristaline.

1. În urma analizei efectuate asupra materialelor, putem arăta că probele sunt reprezentate prin roci sedimentare detritice, necimentate, de natura nisipurilor fine, predominant cuarțoase, în care apar elemente mai mult sau mai puțin rulate de pietriș fin la mediogranular de natura șisturilor cristaline și cuarților, alături de rare fragmente angulare de pegmantit, feldspați, amfiboli și paiete strălucitoare de muscovit și brunii de biotit.

2. Un interes special a fost acordat probei de material de la Clocotici, unde nu se văd urme de zid la suprafață². Procentul mic de var se poate datora prelevării de material de pe o suprafață mare care a cuprins, probabil, pe lângă mortar și rocă.

3. Două probe sunt predominant argiloase, nisipoase. Analiza microscopică și macroscopică pune în evidență natura aluvionară a materialului cunoscut sub denumirea generică de "nisip de râu". Zidul cisternei de la "Turnul lui Doanca" și o componentă a fortificației de la Colț au fost amenajate folosindu-se numai lut.

4. Din 54 de probe analizate, majoritatea (36 probe) evidențiază raportul între var și nisip de 1/2 și 1/3, specific construcțiilor evului mediu. Există și cazuri deosebite. Trei probe prelevate din zidurile cetății de la Sadu indică raporturi var – nisip de 1/5 și 1/6. Raporturi asemănătoare se regăsesc în cazul probelor recoltate de la cetatea Deva, una dintre ele provenind din liantul ce a încastrat fereastra romanică.

5. Rezultatele menționate, coroborate cu datele obținute în analiza de mortar a rotondei de la Sibiu și atestarea în secolul al XIII-lea a cetății Deva, conduc la concluzia că în secolele XII – XIII constructorii foloseau un mortar cu mai puțin var, concluzie ce trebuie însă controlată prin mai multe informații. Datarea timpurie a zidurilor legate cu liant ce conține foarte puțin var trebuie privită cu circumspecție, având în vedere stadiul incipient al analizelor de acest fel, aspectele locale și accidentale ce întregesc un tablou complex al lumii constructorilor medievali.

Rezultatele analizelor din actualul studiu se adaugă datelor deja publicate³, contribuind la impulsionearea unei activități utile restauratorilor și istoricilor.

2. O. Stoica, *Câteva date arheologice privitoare la fortificațiile medievale de la Ravovița* (jud. Vâlcea), în „Studii și materiale de muzeografie și istorie militară” 14-15 1981 – 1982, p. 8-7.

3. N. Deac, N. Guttman, V. Ciuntu, *Primăria veche, analiza probelor de mortar*, în „Buletinul Comisiei Monumentelor Istorice”, 1-4/1997, p. 94-97

Douăsprezece probe ne-au parvenit de la arheologul Petre Beșliu și au fost prelevate cu ocazia săpăturilor efectuate în curtea I a Palatului Brukenthal și sub porticul de trecere dintre cele două curți, din diferitele zone ale fundației palatului și din zidurile construcțiilor medievale existente pe lot înaintea construcției palatului (casa Clockner, casa de Wette). Locul de prelevare a probelor este marcat pe planul de săpături din schița alăturată.

Probele au fost supuse unor analize vizuale și microscopice în scopul aprecierii culorii, omogenității și a durității, unor analize chimice care vizau determinarea raportului de masă liant:material de umplură din mortarul studiat, și unor analize mineralogice pentru a determina compoziția și caracteristicile umpluturii.

Rezultatele obținute sunt cumulate în tabelul I.

Mortarele sunt toate pe bază de var. Probele se pot grupa în trei categorii: cele prelevate din fundația palatului, cele provenite din corpul Clockner și cele din casa de Wette. Aspectul, duritatea și raportul liant:umplură diferă în cele trei grupe. Compoziția mineralogică a umpluturii este asemănătoare - cu ușoare diferențe - pentru toate probele, observându-se deosebiri în granulația și nuanța nisipului.

Mortarele prelevate din fundația palatului Brukenthal (P₁, P₃, P₆, P₉) au o culoare alb-cenușie, o duritate medie și un raport liant: umplură 1: 2,9-4 (caracteristic mortarelor

din acea perioadă), deci cu adaos relativ ridicat de nisip, care are o granulație mai grosieră și o tentă galbuie (mai închisă la P₉).

Probele din corpul Clockner (P₂, P₅, P_{5A}, P₇, P₈) sunt mai deschise la culoare, au o duritate ridicată și un raport liant:material de umplură cuprins între 1: 2,5-3,5. Umplutura are o granulație fin-medie (mai fină și mai bine omogenizată cu liantul în P₂ și P_{5A}, cel din urmă conținând și urme de substanță organică vegetală - rumeguș? - ajuns, probabil, accidental în compoziția mortarului). Adaos mai ridicat de material de umplură și o structură mai neomogenă are P₅ probabil pentru faptul că a fost preparat pentru așezarea unui pavaj de cărămidă.

Mortarele provenind din casa de Wette (P₄, P_{9A}, P₁₀) sunt cele mai închise la culoare, atât mortarul, cât și materialul de umplură având o tentă gri-brună. Probele au o duritate scăzută, sunt caracterizate de un conținut ridicat de nisip (1: 4,6-5) cu o granulație grosieră. Proba P_{9A}, deși are o compoziție asemănătoare cu celelalte două probe, diferă considerabil în privința aspectului umpluturii (alb cenușiu, de granulație mult mai fină) și a omogenității, conținând glomerule mari de var. A fost preparat, probabil, după aceeași rețetă, dar la o altă dată, fiind amestecat mai neglijent, probabil pentru că a fost pregătit nu spre a fi folosit la zidirea unui corp de clădire, ci pentru un zid de delimitare a lotului medieval.

BIBLIOGRAFIE

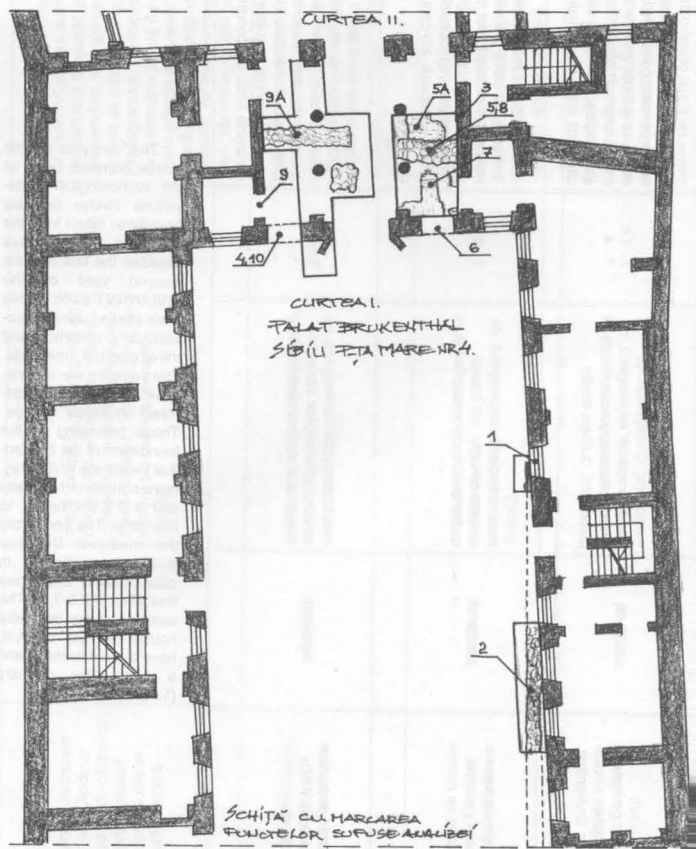
1. J. M. Teutonico - *A laboratory manual for architectural conservators*, ICCROM, Roma, 1998, p. 113-117
2. Szabó Zoltán: - *Vakolatelemzés, revista Múzeumi Műtárgyvédelem* 2/1975, Budapesta, p. 271-290
3. H. Jedrzejska - *Old mortars in Poland: a new method of investigation, Studies in Conservation*, vol. 5/1960, p. 132-138
4. Zádor Mihály - *Bevezetés az épületdiagnosztikába*, Ed. Tehnică, Budapesta, 1984

Nr. Probă	Descrierea locului de prelevare	Datare presupusă	Aspectul macroscopic al probei	Raport liant : umplutură	Analiza mineralogică a umpluturii
P ₁	curtea I fundație corp Brukenthal	sec. XVIII	masă compactă, neomogenă, de culoare alb-cenușie, var intens carbonatat, duritate medie	1 : 4	material nisipos cu paiete de muscovit și elemente cuarțice și șistoase de pietriș mediogranular, multe elemente cuarțoase ale nisipului prezintă pelicule de hidroxizi de fier; cenușiu ușor gălbui
P ₂	curtea I corp Clockner	medieval	masă compactă, neomogenă, de culoare alb-cenușie, var intens carbonatat, duritate ridicată	1 : 2,5	nisip micro la mediogranular, predominant cuarțos, cu paiete de muscovit, cu elemente rare de pietriș mediogranular de natură cuarțitică și șistoasă, rar feldspatică; alb-cenușiu cu slabe nuanțe gălbui
P ₃	portic de trecere fundație corp Brukenthal	sec. XVIII	masă compactă, neomogenă, de culoare alb-cenușie, var intens carbonatat, duritate medie	1 : 3	material detritic nisipos, parțial cu peliculă de hidroxizi ferici, de la micro la mediogranular, bogat în muscovit, cu granule de cuarțit, pegmatit, șist sericitos, rar șist cuarțitic micaceu; alb-cenușiu, slab gălbui
P ₄	portic de trecere casa de Wette - 70 cm	medieval	masă compactă, neomogenă, de culoare gri-brună, var intens carbonatat, duritate scăzută	1 : 5	nisip predominant cuarțos, de la micro la mediogranular, cu muscovit și numeroase elemente de pietriș subangular cuarțitic și șistos, cu unele glomerule argiloase cenușii, sfărâncioase; brun cenușiu

P ₅	portic de trecere casa Clockner	medieval	masă compactă, neomogenă, de culoare alb-cenușie, var intens carbonatat, duritate slab-medie,	1 : 4,6	nisip cuarțos, cu numeroase paiete de muscovit cu rare elemente mediogranulare de cuarțit, pegmatit și șist sericitos, mici glomerule brunii-roșcate de limonit, cenușiu nisip la mediogranular, predominant cuarțos, cu numeroase paiete de muscovit, unele granule angulare de șist sericitos, cuarțit și pegmatit cuarțofeldspatic, rar fragmente de cărămidă arsă; alb-cenușiu, ușor gălbui
P _{5A}	portic trecere corp Clockner zid de piatră	medieval	masă compactă, neomogenă, de culoare alb-cenușie, duritate ridicată	1 : 2,8	
P ₆	portic de trecere fundație corp Brukenthal	sec. XVIII	masă compactă, neomogenă, de culoare alb-cenușie, var intens carbonatat, duritate medie	1 : 2,9	nisip cuarțos muscovitic de la micro la mediogranular, cu numeroase elemente subangulare de cuarțit și șist sericitos, mai rar feldspatic, cu paiete brunii strălucitoare de biotit și glomerule de limonit; cenușiu, ușor gălbui
P ₇	portic de trecere casa Clockner zid cărămidă	medieval	masă compactă, neomogenă, de culoare cenușie, var intens carbonatat, duritate medie-ridicăată	1 : 3,5	nisip cuarțos, cu numeroase paiete de muscovit și biotit, cu fragmente angulare și subangulare de cuarțit, pegmatit, șist sericitos, șist grafitos și cărămidă arsă, rare elemente de cărbune ars; alb-cenușiu, ușor gălbui
P ₈	portic de trecere casa Clockner zid piatră	medieval	masă compactă, neomogenă, de culoare cenușie, var intens carbonatat, duritate ridicată	1 : 2,9	Nisip micro la mediogranular, predominant cuarțos-muscovitic, cu elemente mai mult sau mai puțin rulate de cuarțit, pegmatit, glomerule de argilă cenușie, cărămidă arsă, paiete de biotit; cenușiu gălbui

P ₉	portic de trecere fundatie corp Brukenenthal	sec. XVIII	masă compactă, neomogenă, de culoare alb-cenușie, var intens carbonatat, duritate medie	1 : 4	material detritic cuarțos micro la mediogranular, cu lamele de muscovit și biotit, granule de cuarț, cuarți, pegamăți cuarțo-feldspatic, șișt sericitos, glomerule de limonit, cărămidă arsă; alb-cenușiu galbui
P _{9A}	portic de trecere zid al casei de Wette	medieval	masă compactă, neomogenă, de culoare cenușie, var intens carbonatat, duritate slab-medie	1 : 4,9	nisip cuarțos cu multe lamele de muscovit, rar biotit, granule milimetrice de cuarț rulat, ulei de pelicule limonitice, sporadic pietriș subangular de natură calcaroasă și gresio-cuarțoasă; alb-cenușiu deschis
P ₁₀	portic de trecere casa de Wette - 30 cm	medieval	masă compactă, neomogenă, de culoare gri-brum, var intens carbonatat, duritate slab-medie	1 : 4,6	Nisip cuarțos micro la mediogranular, cu numeroase lamele de muscovit, rar biotit, granule de cuarți, pegamăți cuarțo- feldspatic, șișt sericitos, relativ frecvent granule angulare de cărămidă arsă; alb-cenușiu galbui

The Analysis of the Mortar Samples taken at the Archeological Excavations Twelve samples have been taken from the first yard and the pass between the first and the second yard of the Brukenenthal Palace. These were studied using microscopically, analytical and mineralogical methods. The samples are all lime-based and can be organized in three groups. Those belonging to the foundation of the Brukenenthal Palais are white-gray, have a medium hardness and a 1:2,9-4 binder to filler ratio. The ones from the medieval Clockner building are lighter in color, harder and have less filler (1:2,5-3,5). The samples of the de Wette house are the darkest, have a low hardness and a high filler quantity (1,4,6-5).

„Patrimoniul construit reprezintă istoria vizibilă și tangibilă a orașului... un oraș fără clădiri istorice este ca un oraș fără memorie”
(Sherban Cantacuzino, „Speranțele patrimoniului românesc”, publicat în BCMI nr. 1/1991, p. 8)

Punerea în discuție a oricăror metode de protejare a patrimoniului imobil al unui oraș, ca parte a culturii urbane, este precedată de o etapă primară și anume - identificarea acestui patrimoniu pentru a-i înțelege caracteristicile care îi conferă calitatea de semn -mărturie a istoriei, creației sau mentalității semnificative a celor ce l-au produs. Identificarea înseamnă și stabilirea caracteristicilor sale care-i determină singularitatea, specificitatea și față de care devine esențială atitudinea în cazul unei intervenții deoarece atunci, numai dacă știi și înțelegi poți cu adevărat să nu alterezi.

Analizând prezența acestor valori în orașul București, capitala Țării Românești încă din secolul al XVI-lea și păstrând acest rol până în prezent, se constată că deși este posesorul unui fond construit deosebit de interesant și valoros, inventarierea acestuia s-a făcut în general neordonat, aleator, având la bază cultura istorică, vizuală sau venită prin tradiția de familie a specialistului care le identifica. În cursul deceniilor 6 și 7 ale veacului nostru, sub presiunea intențiilor de transformare radicală clar exprimate sau ascunse sub alte etichete care toate duceau la demolarea unor porțiuni masive ale țesutului urban s-a consemnat, fotografic și sumar descriptiv, fondul construit având în primul rând o valoare istorică și mai puțin cel reprezentativ din punctul de vedere arhitectural - urbanistic. Explicația principală a acestor orientări a demersului investigațiilor provine mai ales din specificul istoriei bucureștene care a fost marcată de-a lungul timpului de o serie de calamități: cutremure, incendii, inundații și invazii ale trupelor străine. Toate au avut efecte destructive asupra clădirilor așa încât, cu rare excepții, zestrea arhitecturală a orașului aparține în

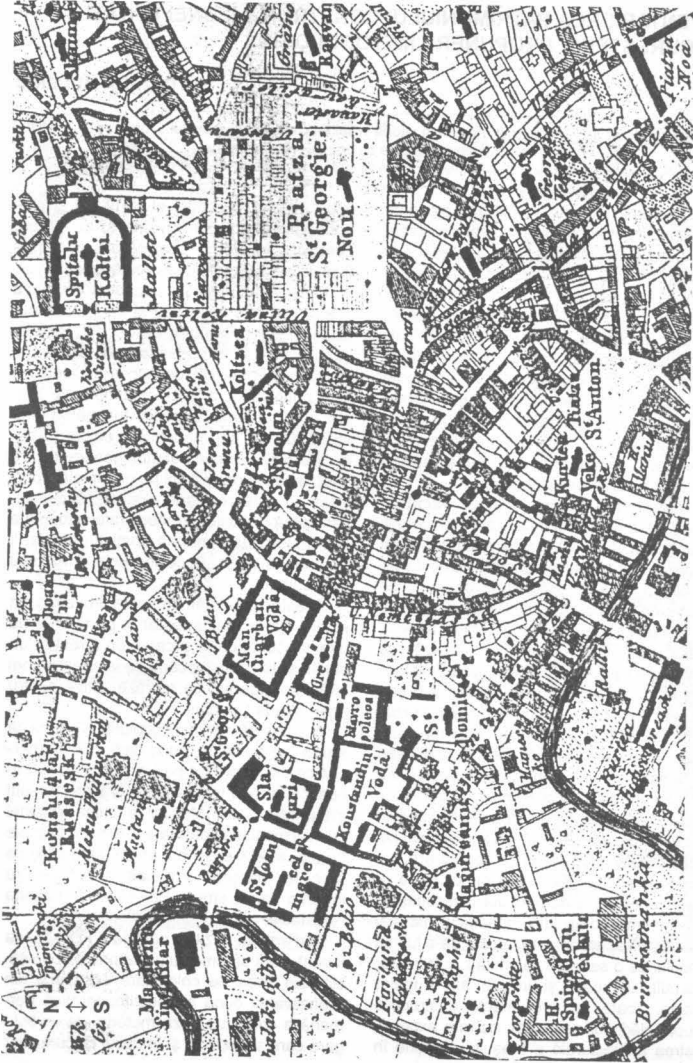
mică măsură secolului al XVIII-lea și preponderent secolul al XIX-lea și al XX-lea, perioade mult timp considerate nesemnificative pentru arhitectura românească.

Orașul București s-a dezvoltat în câteva etape, mai întâi spre sud și apoi în succesiune pe direcțiile nord, vest și est. Străzile sale, în funcție de perioada trasării lor, sunt de câteva tipuri: căi de acces cu legătura spre principalele artere comerciale ale țării, străzi cu anume specific funcțional sau străzi tăiate din necesități edilitar-urbanistice. Celor câteva trăsături generale, care sunt: tendința dezvoltării pe orizontală, libertatea în trasarea arterelor de circulație, varietatea soluțiilor arhitecturale acceptate sau importanța acordată spațiului plantat li se adaugă altele, specifice unei străzi sau unui cartier.

Acestor constatări generale provenite din studiul istoric, documentar și pe teren s-au nuanțat odată cu încercarea de a realiza un studiu sistematic, plecând de la analiza unei străzi considerată ca reprezentativă pentru oraș, strada Lipscani.

Cunoscută încă din secolul al XVII-lea ca artera principală din zona cartierului comercial ce s-a dezvoltat pe lângă Curtea Domnească, strada Lipscani și-a păstrat traseul inițial între Calea Moșilor și Calea Victoriei cu mici modificări datorate aliniilor dispuse în sec. al XIX-lea și prelungirii sale care se face la sfârșitul aceluiaș secol pentru legarea sa de strada Belvedere / Domnița Anastasia.

Experiența pozitivă câștigată în perioada inventarierii patrimoniului cultural al localităților din zona de colonizare săsească din Transilvania după metoda topografică germană a constituit baza metodei de investigare care s-a aplicat și în cazul Bucureștilor

la strada Lipscani.

După documentarea istorică pe baza bibliografiei existente, dar care vorbea prea puțin despre elementele constructive și urbanistice care au caracterizat acest traseu major al orașului s-a trecut la documentarea de arhivă respectiv depistarea autorizațiilor de construcție emise de Primăria comunei București după anul 1832. Elemente documentare de mare valoare acestea prin descriere - inițial - iar ulterior prin planurile clădirilor anexate ne-au dat elemente precise asupra evoluției fondului construit. Pe teren s-a folosit tipul de fișă de inventar propus de metodologia germană. Acesta și-a demonstrat viabilitatea, dar în același timp s-a constatat necesitatea, cel puțin în București, de completare a fișei individuale, a obiectivului cu anume date specifice:

- la capitolul *adresă* ar fi necesar de adăugat numele Mahalalei, mai ales datorată nesiguranței identificării topografice pe baza nomenclaturii stradale, deoarece orașul București a schimbat numeroase variante de nume pentru aceeași stradă, identificându-se suficient de multe cazuri când s-a reluat aceeași denumire în zone cu totul diferite ale orașului cu păstrarea sau modificarea doar a rangului arterei (stradă, alee, bulevard etc.). Se pot cita dintre cele mai cunoscute cazuri: strada Colței actual parte din bd. I. C. Brătianu și bd. Colței actual bd. Lascăr Catargiu sau strada Paris actual și anterior acestei denumiri strada Doamnei și actuala stradă Paris aflată în zona bd. Aviatorilor-calea Dorobanților, iar exemplele pot continua. Un alt element deosebit de important de consemnat, care nu aparține adresei topografice ci adresei constructive este „Ocolul” din care face parte clădirea respectivă (dacă ea a fost construită în perioada 1848-1900), știind că Bucureștiul, după *focul cel mare* din 1847, a fost împărțit în 3 *Ocoale*, fiecare impunând anume reguli constructive. Se adaugă apoi tot la capitolul *adresă* pentru corecta localizarea administrativă numele *Culorii* (după împărțirea orașului în cele 5 culori) complectat de următoarele denumiri: raionul și în prezent *Sectorul*.

În cazul străzilor, dată fiind modificarea repetată a toponimiei, aceasta trebuie indicată în succesiunea ei, ea fiind utilă mai ales în legătură cu identificarea locului în documentele de epocă sau legat de unele evenimente istorice în care, în mod evident se menționează forma cunoscută în respectiva perioadă.

Capitolul *Arhivă* se va completa în mod obligatoriu, acolo unde este cazul, cu documentele din arhiva orașului, în special autorizațiile de construcție menționate deja ca documente de o deosebită importanță. Acestea pot clarifica în mod indiscutabil funcțiunea inițială, proprietarul și în multe cazuri autorul proiectului - constructor sau arhitect.

Pe lângă fișa obiectivului, care, cu completările menționate, este perfect utilă pentru informarea asupra valorilor arhitecturale, în cazul unui oraș de amploare Bucureștilor, cu diversitatea sa, credem absolut necesară introducerea unei fișe de stradă sau cartier.

Fișa de stradă ar trebui să însumeze acele caracteristici care definesc arhitectural și urbanistic respectivul traseu și pe baza cărora se va putea determina statutul din punct de vedere al protecției. Rubricile propuse, prin adaptarea fișei de localitate, ar fi următoarele și le aplicăm la exemplul analizat – strada Lipscani:

FIȘĂ DE STRADĂ

1. LOCALITATEA: București

2. TOPONIMIA (În trecut și în prezent):
Strada Mare; Lipscani

3. SUBORDONARE
ADMINISTRATIV-TERITORIALĂ LA:

ÎN TRECUT:

[Mahalalele Sf. Nicolae Șelari și Sf.

Gheorghe Nou

[Culoarea de Galben și de Roșu

[Ocolul I

ÎN PREZENT:

Sectorul 3

4. ACCESUL SPRE ALTE CĂI DE COMUNICAȚIE:

INIȚIAL:

- se întindea între Podul Mogoșoaiei/Calea Victoriei și Ulița Tirgului de Afară/Calea Moșilor

SEC. XX:

- (după prelungirea din jurul anului 1900) se întinde între strada Belvedere/Domnița Anastasia și Calea Moșilor;
- se întretaie cu străzile: Calea Victoriei, Smârdan, Șelari, Băcani, bd. Brătianu;
- este aproximativ paralelă cu străzile Blănari, Doamnei, Gabroveni, Covaci;

5. STRATIFICARE SOCIALĂ

- În secolele al XVIII-lea și al XIX-lea: negustori, meșteșugari, profesii libere (funcționari, doctori etc.);
- În secolul al XX-lea, după anii 1960: persoane fără ocupație, sau cu ocupație fluctuantă, romi.

6. MENȚIUNI DOCUMENTARE

- Secolul al XVII-lea, secolul al XVIII-lea, secolul al XIX-lea, secolul al XX-lea.

7. DESCOPERIRI ARHEOLOGICE

- Fundații - sec. XVII (Hanul Gabroveni) și XVIII (strada Lipscani nr. 60, 71);

8. ISTORICUL STRĂZII

- MENȚIONATĂ documentar din secolul al XVII-lea ca stradă a lipscanilor, negustori ce făceau comerț cu Lipsca (Lvov, Lemberg), este mereu citată în documente și de călători, ca centru al comerțului bucureștean. În secolul al XIX-lea, se construiesc și o serie de bănci, fiind primul nucleu al orașului în care se dezvoltă programatic o anumită funcțiune. După anii 1960, decade în urma neîntreținerii locuințelor și lipsei de confort social a zonei.

9. FUNCȚIUNI

- Rezidențială și comerț (în mod neîntrerupt), bancară și alte instituții;

10. TRASEU

Deschisă inițial între Calea Moșilor (pe lângă biserica Sf. Gheorghe Nou) și Calea Victoriei (pe lângă biserica și Hanul Zlătari). Se adaugă în secolul al XIX-lea (după 1850) Lipscanii Noi între Calea Victoriei și strada Belvedere - actuala Domnița Anastasia;

11. ANALIZA CARTOGRAFICĂ

Documente cartografice pe baza cărora se poate face analiza evoluției sale sunt: planul Ernst 1791, Planul Borroczyn 1852, Planul cadastral editat de Institutul geografic al armatei 1896, 1911, Cartea funciară 1940...

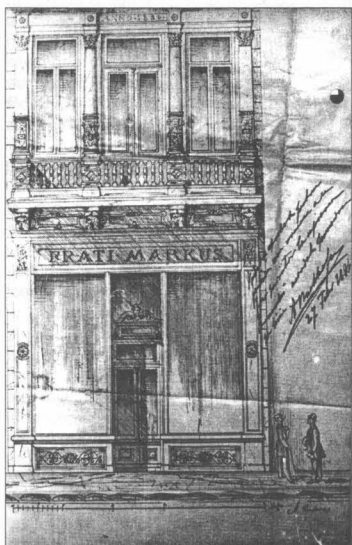
12. DESCRIERE

Clădirile construite compact, de-a lungul străzii, ocupă loturi de mai mare întindere în porțiunile dintre străzile Calea Victoriei și Smârdan și Calea Moșilor și b-dul Brătianu, în rest loturile diminuându-se pentru a ajunge deosebit de înguste în porțiunea dintre str. Șelari și pasajul Francez. Dealtfel, aici pe latura de sud apar seria de clădiri cu dublă fațadă una pe strada. Lipscani și alta pe strada Gabroveni.

Fondul construit este majoritar din sec. al XIX-ea ridicat de multe ori pe fundații sau pivnițe din sec. al XVIII-lea. Clădirile în cea mai mare parte au două nivele din care parterul cu funcțiune comercială, iar etajul cu rol de locuire. Intrarea se face direct din stradă la magazin și printr-un coridor îngust în curtea interioară de dimensiuni reduse. Din coridor sau curte pornește scara de acces la etaj, tot acolo la parter sunt anexele magazinului și la etaj de-a lungul unei galerii deschise sau închise dependințele locuinței. Fațadele, care nu s-au modificat major, păstrează modenatura din a doua jumătate a sec. XIX specific eclectică până la cele ce aparțin sfârșitului de secol

XIX sau începutul sec. al XX-lea care au elemente decorative tip art nouveau sau art deco. Un alt program important dezvoltat la sfârșitul sec. al XIX-lea și în sec. XX în special în zona dintre strada Smârdan și Calea Victoriei este cel al Băncilor sau Societăților de asigurare. Acesta modifică radical sistemul de amplasare și de ocupare a loturilor întrucât introduce clădiri de mari dimensiuni cu 2-5 nivele tratate somtuos pentru a se pune în valoare semnificația majoră a funcțiunii.

Valori arhitecturale și urbanistice: Clădirile de la nr. 16, 17, 19, 21, 23, 18, 20, 25, 27, 20, 30, 32, 34, 36, 43, 45, 51, 66, 72, 74, 76, 78, 80, 84-86 sunt declarate monumente de arhitectură categoria B; iar nr. 24, 26, 40, 41, 47, 52, 54, 55, sunt declarate monument de arhitectură categoria C.

Lipscani 1860. Proiect de magazin

Stada Lipscani este declarată ansamblu de arhitectură și urbanism fiind considerată ca reprezentativă pentru strada comercială din București sec. al XIX-lea.

Trăsăturile caracteristice sunt: păstrarea unui grad de sinuozitate a traseului stradal, îngustimea străzii (după succesiunile „lățiri” produse în sec. al XVIII-lea și al XIX-lea); varietatea clădirilor ca înălțime, lățime și chiar adâncime de lot cu expresii arhitecturale de la începutul secolului al XIX-lea până în sec. XX, fără ca între acestea să intervină rupturi majore de expresie volumetrică sau stilistică. Aceeași quasunitate se păstrează, la dimensiunile corespunzătoare și în zona băncilor etc.

Analize de tipul acesta ar putea crea o imagine mai exactă asupra valorilor ce le conține o anumită zonă a orașului și ar oferi elemente importante pentru stabilirea regulamentului urbanistic al zonei, pentru a se cunoaște de la început de cei preocupați și interesați ceea ce se poate realiza și ceea ce ar fi nociv din punctul de vedere al protejării identității locului. Orașul ar evolua atunci în mod firesc, organic prin păstrarea valorilor istorice și arhitectural-urbanistice și integrarea soluțiilor noi într-o viziune coerentă.

BIBLIOGRAFIE

1. Dan Berindei - *Orașul București, reședință și capitală a Țării Românești, (1459-1862)*, București, 1963
2. George Potra - *Din București de ieri*, vol. I, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1990
3. Cezara Mucenic - *Arhitectura unei străzi bucureștene - Lipscani 1850-1890*, comunicare 1981

Lipscani 1982 - Hanul cu tei, fațada de la 1890

Lipscani 1982 - Casă de la 1900

Patrimoniul maritim și fluvial este alcătuit din bunuri culturale aflate deasupra solului, în sol sau apă, a căror funcțiune sau destinație, trecută sau prezentă, a fost sau este în legătură cu mediul acvatic.

În definierea patrimoniului cultural maritim și fluvial, criteriul esențial este cel istoric, bunurile cercetate și inventariate ilustrând evoluția umanității, a habitatului și civilizației, a artelor, științelor și tehnicilor.

Situat la o confluență a arilor culturale și, ca atare, a civilizațiilor, cu o deschidere istorică la Mare de aproape 500 km., udat de cel mai important fluviu al Europei și cu o rețea hidrografică de o deosebită varietate și interes, pământul românesc are un potențial patrimonial maritim și fluvial cu totul remarcabil. Porturile naturale sau artificiale cu toate amenajările lor (cheiuri, diguri, bazine, docuri, antrepozite, țesuturi urbane conexe, industriale anexe navigației și pescuitului, șantiere navale, fabrici, magazine), farurile, canalele, ecluzele, amenajările hidraulice ale teritoriului, navele, ambarcațiunile și orice altă instalație plutitoare, mijloacele de apărare terestră a acestora (limesuri, linii sau „ziduri”), împreună cu habitatul dependent, fie ele conservate și parvenite total sau parțial până astăzi, fie devenite monumente sau situri arheologice, epave etc. dau identitate patrimoniului maritim și fluvial.

Parte a patrimoniului istoric, patrimoniul maritim și fluvial poate fi cercetat prin metodele specifice științelor istorice.

Sursele arheologice reprezintă pentru antichitate, evul mediu și chiar pentru cel modern, principala temelie informațională și în domeniul patrimoniului maritim și fluvial. Din păcate, cercetările arheologice terestre și subacvatice consacrate acestuia au fost cu totul sporadice, și chiar acolo unde s-au efectuat, publicarea rezultatelor fie a întârziat, fie au avut doar un simplu caracter de

popularizare, fie, în cel mai rău caz, au rămas cunoscute doar prin „tradiții orale”. Cercetările efectuate la instalațiile portuare de la Tomis sau Capidava rămân încă inedite. O lăudabilă excepție este portul cetății bizantine din insula danubiană Păcuiul lui Soare, căreia i-au fost închinat studiul speciale și pagini consistente în monografia lui Dumitru Vâlceanu și Petre Diaconu.

Cu puținele excepții ale unor monumente și situri, precum farul Sulinei, cetățile dunăreano-pontice antice și medievale, incluse în listele oficiale ale monumentelor istorice promulgate de CNMASI, imensa majoritate a bunurilor patrimoniului maritim și fluvial rămân să fie cercetate, inventariate, incluse în listele oficiale și, în urma unor evaluări multicriteriale, alese cele mai însemnate în vederea protejării, conservării și restaurării.

Cercetarea aerofotografică este o metodă ce poate fi folosită în zonele de contact între mediul acvatic și terestru, pentru identificarea siturilor maritime și fluviale izolate de apă și acoperite de pământ, sau în fine, celor din apă sau chiar submerse. Cercetarea aerofotografică are marele avantaj că oferă vederi de ansamblu, esențiale pentru amenajarea teritoriului și planificarea zonelor protejate.

Metodă directă de cercetare a patrimoniului maritim și fluvial, cercetarea periegetică (de teren) reprezintă confruntarea informațiilor documentare - prelucrate și sintetizate - cu realitățile și prospecția primară a terenului. Cercetarea periegetică presupune totodată specializarea investigatorului în științele istorice implicate în patrimoniul maritim și fluvial - istoriile navigației, arhitecturii navale, arhitecturii terestre cu destinație acvatică, castelologiei și istoriei fortificației - a istoriei civilizațiilor în general. Toate aceste investigații constituie punctul de plecare al cercetării programate a fiecărui monument sau sit istoric al patrimoniului

maritim și fluvial.

Cercetarea patrimoniului maritim și fluvial se consideră îndeobște a fi apanajul posesorilor mijloacelor și tehnicilor de scufundare la mare adâncime. În realitate, pentru o corectă abordare a acestui component al patrimoniului arheologic se impun câteva precizări preliminare.

Locuirile și amenajările umane, dezvoltate în stânsă legătură cu unul dintre elementele esențiale ale vieții, și anume apa, au beneficiat și valorificat avantajele acestei vecinătăți, dar, în același timp, au evoluat în funcție de modificările geomorfologice ale zonelor de contact - țârmuri, maluri, albiei de râuri sau fluvii, delte, lagune -, suferind diverse schimbări și adaptări, cazul extrem fiind abandonarea și dispariția unor așezări.

Astfel se pot distinge trei mari tipuri de situri arheologice acvatice, tipuri care determină și metodele de utilizat în cercetarea lor.

Destul de cunoscut este cazul sitului influențat prea puțin de modificările de coastă și care se păstrează aproximativ în poziția originală, corespunzătoare perioadei inițiale de funcționare. Ele pot fi regăsite sub structuri și amenajări moderne sau contemporane, în măsura în care acestea nu au distrus complet substratul anterior, cercetarea implicând în principal metoda arheologiei terestre, fără a neglija însă și investițiile submerse pentru depistarea unui larg spectru de vestigii, pornind de la obiecte mărunte, până la instalații de mari proporții, aflate în vecinătatea sau raza de funcționare istorică mai intensă.

Aceasta este situația marilor porturi actuale, a căror existență este atestată documentar încă din antichitatea greacă și romană.

Alături de acestea sunt alte amenajări care, cu timpul uitate și căzute în desuetudine, conservă o realitate istorică, întreruptă la un moment dat, mai ușor de studiat și protejat.

Celelalte două tipuri de situri sunt cele influențate de modificările hidrografice, creșteri și descreșteri ale nivelului apelor, înnisipări, colmatări, erodări ale țârmurilor,

modificări ale cursurilor de ape sau secări ale albiilor râurilor, urmări ale mișcărilor tectonice, astfel încât unele se găsesc astăzi parțial sau în întregime submerse, altele, dimpotrivă, se află total înconjurate de pământ și la distanță de ambientul original.

În acest sens, poate fi dat exemplul cazul cetății medievale Karaharman, azi Vadu, construită pe brațul cel mai sudic al Dunării, menționat încă pe hărțile moderne cu denumirea Boaz sau Gura Boazului, braț navigabil, încă în prima jumătate a secolului nostru, pentru ambarcațiuni ușoare și cu pescaj redus, astăzi însă înnisipat. În nisipurile acestui braț, dar nu în legătură cu cetatea Karaharman, a fost descoperit în-tâmplător, îngropat în nisipuri, un fragment de bordaj aparținând unei nave romano-bizantine, de tipul dromon.

Structurile portuare, ca și instalațiile de coastă cuprind, în fapt, pe lângă porturile naturale sau artificiale, o întreagă suită de amenajări, de la diguri, cheiuri, bazine, faruri, hangare, magazine și antrepozite, până la șantiere navale, burse de mărfuri, edificii publice sau private aflate în strânsă legătură cu activitățile portuare. În acest sens, putem aminti așa-numitul „edificiu roman cu mozaic” și construcțiile alăturate - în fapt, bursa de mărfuri și depozite -, descoperite arheologic la Constanța și datând din epoca romano-bizantină de funcționare a cetății.

Patrimoniul arheologic maritim și fluvial cuprinde pe lângă marile amenajări portuare, rod al unui efort îndelung și costisitor, și alte două categorii de situri - locurile de ancorare (escalele) și epavele.

Escalele prezintă o mare importanță istorică pentru studierea căilor de navigație și a drumurilor comerciale, a piețelor de desfacere sau schimb al produselor, știut fiind că în antichitate și evul mediu navigația era preponderent de cabotaj (în văzul țârmurilor).

Prin excelență, epavele constituie patrimoniul subacvatic, interesul suscitată de cercetarea lor situându-se pe trei paliere fundamentale: tehnic, funcțional și social.

În planul tehnic, trebuie ținut seama în

primul rând de faptul că orice navă este, înainte de toate, o mașină complexă ce utilizează, în același timp supunându-se lor, forțe mecanice foarte diverse. Ea exprimă, în fapt, cunoștințele tehnice dintr-o anumită epocă, contribuind la o mai bună înțelegere a progreselor realizate în domeniu. Se impune astfel studierea structurii navei, a formelor carenei, a modurilor de asamblare, a tehnicilor de prelucrare și îmbinare a lemnului, alături de evidențierea modului de funcționare și propulsare. În plan funcțional, cercetarea unei epave trebuie să răspundă întrebărilor referitoare la necesitățile îndeplinite de nave: nave de război, de comerț, de pescuit, nave ale serviciilor de navigație, nave de plăcere. Fiecare categorie cuprinde o mare diversitate de tipuri, particularități de structură și amenajare interioară.

În planul social, trebuie avut în vedere că orice navă este suportul unei micro-societăți, care se caracterizează prin condiții de viață particulare și este guvernată de reguli și legi speciale. Deosebit de interesante în privința componenței etnice a echipajului, a apartenenței la un anumit strat social și a moștenirilor diverse sunt inventariile personale, fiind remarcat, de regulă, faptul că navigatorii dețin o mare doză de conserva-

torism față de obiectele ce mențin legătura între ei și locurile de baștină.

Revenind la importanța și interesul științific suscitată de materialul conținut și reprezentat de epave, la care se adaugă caracterul unic al fiecăreia în parte, putem spune că această mare categorie a patrimoniului subacvatic se definește, înainte de toate, ca un obiect de studiu și de protejare în sine și zonală. De aceea, intervențiile actuale au obligația de a respecta regulile științifice de cercetare, singurele în măsură a nu distruge cu totul situl, prezervându-l, măcar în parte, ca viitor obiect de studiu.

În valorificarea siturilor arheologice submerse, soluțiile pot fi foarte variate, în funcție de particularitățile fiecărui sit, importanța lui, opțiunile specialiștilor și suportul financiar, pornind de la simpla localizare și prelevare a materialului, la înregistrarea amănunțită a tuturor detaliilor, dar cu păstrarea intactă a sitului, până la restaurarea și chiar reconstituirea lui.

În această viziune, conservarea și valorificarea patrimoniului subacvatic ar impune elaborarea unei adevărate politici culturale, ce ar avea în vedere gestionarea și elaborarea directivelor generale de cercetare.

Textul prezintă în rezumat lucrarea

„Metodologia evidenței monumentelor istorice” elaborată la comanda Ministerului Culturii de CPPCN redactor responsabil arh. Ruxandra Nemțeanu lucrare avizată în noiembrie 2000 de CNMI. Autorii volumului pe capitole sunt: coordonarea volumului prof. dr. arh. Sanda Voiculescu; „Istoricul evidenței și protejării monumentelor istorice în România” ist. artă Ion Andron, ist. Oliver Velescu; „Analiza experienței europene” ist. artă Iosefina Postăvaru și Adriana Stroe, arh. Raluca Iosipescu, dr.arh.Sergiu Nistor, dr. arh.g. Sergiu Iosipescu; „Inventarierea” ist. artă Adriana Stroe,ist. Aurelian Stroe; „Clasarea-criterii și proceduri” dr. arh. Ana Maria Zahariade, dr. ist. artă Cezara Mucenic, arh. Liviu Ianași; „Diferențierea monumentelor istorice pe grupe valorice” dr. arh. Sanda Voiculescu, arh. Valeriu Drăgan; „Cadastrul monumentelor istorice” arh. Cristina Crăciun. Studiile ample întreprinse datorită responsabilității care se impunea față de o temă neabordată sistematic până în prezent dar deosebit de necesară practic și teoretic specialiștilor care vor lucra în domeniu au determinat finalizarea ei într-o lucrare de amploare. Pentru a deveni operațională s-a realizat o formă sintetică care constituie *Metodologia evidenței monumentelor istorice* prin care se prezintă toate aspectele normative esențiale și care va constitui anexa Ordinului ministrului culturii care o instituie ca normă juridică. Volumele cu textul integral deci norme, comentarii explicative și exemple vor constitui manualul util pentru înțelegerea în profunzime a prevederilor. Manualul se va tipări, în cel mai scurt timp, de către Ministerul Culturii pentru a fi pus la dispoziția celor interesați.

Metodologia inventarierii, clasării și evidenței monumentelor istorice s-a elaborat de către C.P.P.C.N., la comanda Ministerului Culturii, în 1999-2000. În momentul de față se află în stadiu de experimentare înainte de a deveni act normativ.

Metodologia menționează în mod explicit scopul, conținutul, metoda de introducere a datelor în fișe, competențele și procedurile inventarierii, selecției, clasării monumentelor. Ea va servi ca bază de lucru pentru configurarea viitoarei baze de date a D.M.I. sau a instituțiilor subordonate.

La elaborarea ei s-a avut în vedere armonizarea legislației românești cu recomandările din domeniu, ale Uniunii Europene. Acestea ar putea fi, în linii mari, reduse la următoarele deziderate:

- a. folosirea metodei topografice în inventariere. Angrenarea în această zonă a protecției monumentelor a unui personal profesionist instituționalizat;
- b. O absolută transparență a politicii de protejare a patrimoniului construit prin popularizarea listelor de monumente și a criteriilor de selecție și prin conlucrare cu

- toți factorii cu implicare în domeniu;
- c. Informatizarea datelor și utilizarea unui limbaj normat;
- d. Completarea unor fișe de date, ce pot fi găsite în toate sistemele internaționale, ce pot fi asimilate *fișei minimele* propusă în lucrare.

INVENTARIEREA

1. Scopul și obiectivele

1.1. scopul: identificarea bunurilor imobile susceptibile de a fi clasate monumente istorice, ca și furnizarea datelor și informațiilor esențiale despre acestea, necesare fundamentării științifice și argumentării potențialei decizii de clasare (identificare în vederea propunerii pentru clasare).

1.2. obiective: alcătuirea unei arhive și a unei baze de date care cuprinde rezultatele inventarierii. Arhiva și baza de date rezultate din inventariere vor putea constitui:

- surse ale extinderii Listei Monumentelor Istorice prin clasare;
- puncte de plecare pentru alcătuirea ba-

zei de date „Evidența Monumentelor Istorice”;

- puncte de plecare pentru cunoașterea patrimoniului construit în ansamblul său.

2. Personal (STAFF)

- specialiști și experți atestați de Ministerul Culturii;
- studenți de la facultățile de profil (arhitectură și istoria artei), instruiți și coordonați de un specialist sau expert, care va răspunde de calitatea activității componentelor echipei.

Este prevăzută existența unui Oficiu Național al Monumentelor Istorice și a unor oficii județene.

3. Principii (criterii ale inventarierii)

3.1. acoperire: cadrul geografic al inventarierii este pe teritoriul național, pentru înțelegerea anchetei acesta fiind divizat în componente administrative de bază, de exemplu localitatea. Va fi folosită metoda topografică, iar în domeniile mai puțin cercetate metoda tematică;

3.2. selecție: sunt inventariate toate bunurile imobile mai vechi de 50 de ani, potențiale monumente istorice și care sunt păstrate ca atare, sau în vestigii fără a se face o selecție de obiecte reprezentative;

3.3. prevederi legale: în absența procedurii de clasare, inventarierea nu are în sine efecte juridice.

4. Etapele inventarierii

4.1. Pregătirea inventarierii: este documentară (bilanț al cercetărilor deja efectuate în zona propusă pentru inventariere, cercetarea și selectarea materialului iconografic existent) și înștiințarea autorităților;

4.2. Preinventariere (reperaj, cartare): reperarea bunurilor imobile susceptibile de a fi clasate Monumente Istorice, care sunt menționate în documentație și a acelora potențial semnificative, dar nemenționate de literatura de specialitate;

4.3. Inventarierea propriu-zisă: examinarea obiect cu obiect a bunurilor imobile reperate în timpul preinventarierii;

4.4. Prelucrarea materialului cules în teren

5. Produsele inventarierii

- fișa analitică de inventariere;
- fișa de localitate (localizare, istoric, descrierea spațiului natural, tip de așezare și dezvoltare a localității, tipuri de construcții și caracteristici de formă, evaluare rezumativă, condiții de desfășurare a anchetei, bibliografie);
- fotografii, diapozitive;
- hărți – planuri.

6. Utilizatorii produselor inventarierii

- organismele și instituțiile abilitate cu protejarea monumentelor istorice, care alcătuiesc documentațiile specializate de urbanism și amenajarea teritoriului și asigură dezvoltarea continuă a localității;
 - administrația centrală și locală;
 - liber profesionaliștii / firme;
- cercetătorii;
- public.

CLASAREA - CRITERII ȘI PROCEDURĂ

Actuala Listă a monumentelor, ansamblurilor și siturilor istorice elaborată de D.M.I. și aprobată de C.N.M.I. în 1991, este a treia listă oficială, din România, după cele din 1903 și 1955 și a fost întocmită de „urgență” în scopul protejării unui număr cât mai mare de monumente în condițiile masivelor demolări de construcții, executate anterior anului 1989. Din cauza termenului foarte scurt în care a fost întocmită lista, precum și din alte cauze cum ar fi lipsa personalului de specialitate insuficient în teritoriu și fără sprijinul logistic necesar, lipsa unei metodologii privind inventarierea și evidența monumentelor, Lista Monumentelor Istorice este plină de greșeli. S-a ajuns la un număr de cca. 18.500 poziții cu 23.697 obiective. În ultimii doi ani au fost actualizate circa 20% din înregistrări. Pentru propunerile de clasare se întocmește documentația de clasare, care conține:

- dosarul de clasare, fișa analitică de inventar;
- se supune procedurii de clasare, prin supunerea obiectivului avizării.
- Evaluarea calităților unui obiectiv se face pe baza unor criterii stabilite prin Ordinul

Ministerului Culturii nr. 2053/19.11.1999 cum sunt:

- criteriul de vechime;
 - arhitectural-urbanistic;
 - memorial-simbolic;
 - raritate-unicitate.
- în urma clasării obiectivului ca monument istoric, se va emite un Ordin al Ministrului Culturii;
 - se întocmește fișa minimală în vederea înscrierii lui în Lista monumentelor istorice, în cartea funciară, la administrația financiară, precum și la proprietar etc.;
 - se completează fișa analitică de monument istoric, în vederea luării în evidența M.C., în vederea protejării, finanțării, restaurării.

FIȘA ANALITICĂ DE EVIDENȚĂ, PALIERE DE LUCRU

Fișa analitică de evidență cuprinde următoarele tipuri de fișe ierarhizate, în funcție de nivelul de profunzime al informațiilor conținute: **Fișa minimală, Fișa analitică de inventar, Fișa analitică de monument istoric, Lista monumentelor istorice.**

Fișele analitice de evidență asigură legătura ierarhică între unitate și părți ale monumentelor istorice, prin folosirea fișelor de mai sus și în funcție de natura obiectivului, sub formă de: **fișă de teritoriu sau localitate, fișă sit sau ansamblu, fișă monument istoric etc.**

Normă structurală

În prezent, informațiile sunt adunate și conservate în marea lor majoritate *numai prin scris și/sau pe suport fotografic* ceea ce înseamnă că se dispune de o *biblioteca de tip tradițional*, parțial și sporadic informatizată. Nu există încă o *bază de date centralizată și informatizată*, care să permită accesul la documentele originale (fișe de inventariere, hărți tematice, documentație grafică și fotografică, reglementări urbane, bibliografie etc.) prin intermediul unei rețele de calculatoare. Prezența metodologie, se bazează pe dezvoltarea în viitorul apropiat, a unei rețele de calculatoare puternice, care

să organizeze și să gestioneze datele într-o *biblioteca informatizată*.

În vederea acumulării tuturor informațiilor despre un obiectiv și crearea tuturor legăturilor structurale între diversele câmpuri ale fișei și/sau între fișe ale diferitelor entități studiate, probabil necesare, s-a pornit de la deschiderea maximă posibilă.

Tipul de structură piramidală a informațiilor, în care este gândit sistemul, poate oricând să crească într-o ordine ierarhizată. Odată informatizată această structură, utilizând de exemplu un program de tip ACCES 2000, se oferă utilizatorului posibilități largi de operare și completare în timp. Deși patrimoniul cultural mobil și cel imobil, au circuite de protejare separate datorită naturii lor, cel imobil fiind guvernat în special de legi funciare, baza lor de date este de multe ori comună. Tipul de program utilizat va fi același sau cel puțin compatibil, întrucât sunt complementare ca domenii, legătura lor fiind intrinsecă de cele mai multe ori.

În funcție de nivelul necesar de aprofundare a informațiilor, care este cerut de etapa de cercetare la care este supus obiectivul, se alege de către utilizator și tipul de fișă corespunzătoare.

Normă sintactică

Sursele documentare și legarea datelor de sursele documentare ale bunurilor culturale, vor fi introduse în sistemul de informații numai după darea în exploatare a fișelor analitice.

Normă terminologică

Elaborarea dicționarelor de termeni este o prioritate în viitorul apropiat, dar nu face obiectul prezentului studiu. Este absolut necesară crearea în viitor a unui lexic de termeni de specialitate, întrucât lipsa lui, duce la introducerea în fișe a unor informații ce au un înțeles echivoc.

Tipuri de fișe analitice

1) Fișa minimală - este un extras din structura de baza a informațiilor primare, ce se referă la monumente, ansambluri, situri,

clasate sau inventariate, prezente în baza de date.

Fișa minimală, se va utiliza ca:

• **fișa de preselecție** la nivelul **preinventarierii**, conținând obligatoriu **informațiile primare în vederea identificării cât mai corectă a obiectivelor reperate și cartate, constituind baza de date în vederea preselecției cantitative a obiectivelor dintr-un teritoriu studiat.**

• **cheia de acces** la informațiile cele mai complete, care sunt conținute în bazele de date, deținute de către centrele de documentare sau de alte organisme specializate, constituie sinteza necesară pentru înțelegerea valorii globale a fiecărui monument și a părților lui, precum și pentru constituirea unei viziuni de ansamblu asupra bunurilor culturale așezate într-un teritoriu. Se va folosi atât în schimbul de informații interzonal, cât și internațional.

• **cartea de identitate** a monumentului istoric, este folosită la clădirile care sunt clasate ca document oficial, anexat atât la dosarul de clasare, cât și la Cartea Funciară a imobilului, la proprietar și la organele administrației. Fișa minimală trebuie să conțină obligatoriu doua anexe:

1. Planul cadastral (cu marcarea imobilului în plan);
2. Fotografia recentă (care trebuie refăcută din cinci în cinci ani) și opțional o a treia;
3. Obligația de folosință.

Atât publicul cât și specialiștii pot să aibă acces la fișa minimală a monumentului istoric.

Utilizatori

Fișa minimală este necesară:

- echipelor de specialiști constituite în vederea preinventarierii unor zone din teritoriu;
- persoanelor ce sesizează luarea în evidență a unor obiective nerecenzate;
- specialiștilor pentru elaborarea unor studii de sinteză;
- publicului prin difuzarea informațiilor la nivel național, european;

- proprietarilor, deținători de monumente istorice, drept act de identitate;
- cadastru, administrația financiară etc.

2) **Fișa analitică de inventar** este o fișă extinsă sau cu un nivel de informații normale, utilizată în procesul **inventarierii propriu-zise**. Ea trebuie să constituie suportul științific, în vederea propunerii unui obiectiv spre clasare. Obiectivul este supus unor riguroase **criterii valorice**, menționându-se evaluarea lor globală în fișa analitică de inventar, cu propunerea de a fi supus procedurii de clasare sau nu. Fișei analitice îi sunt anexate minim 2 anexe: planuri cadastrale, fotografii, sau facultativ obligația de folosință.

Utilizatori

Fișa analitică de inventar este necesară:

- echipelor constituite în vederea inventarierii unor obiective;
- specialiștilor pentru evaluarea globală a unui obiectiv și luarea deciziei de clasare;
- specialiștilor pentru delimitarea zonelor istorice la nivel urbanistic.

3) **Fișa analitică de monument sau fișa maximală** conține totalitatea informațiilor dintr-o fișă analitică de evidență, încercând să cumuleze toate informațiile adunate până la data întocmirii fișei. Ea se adresează în special obiectivelor clasate. Trebuie să răspundă unor informații care se referă la operațiile de conservare, restaurare, finanțări de punere în valoare, pericole etc.

Utilizatori

Fișa analitică de monument istoric este necesară:

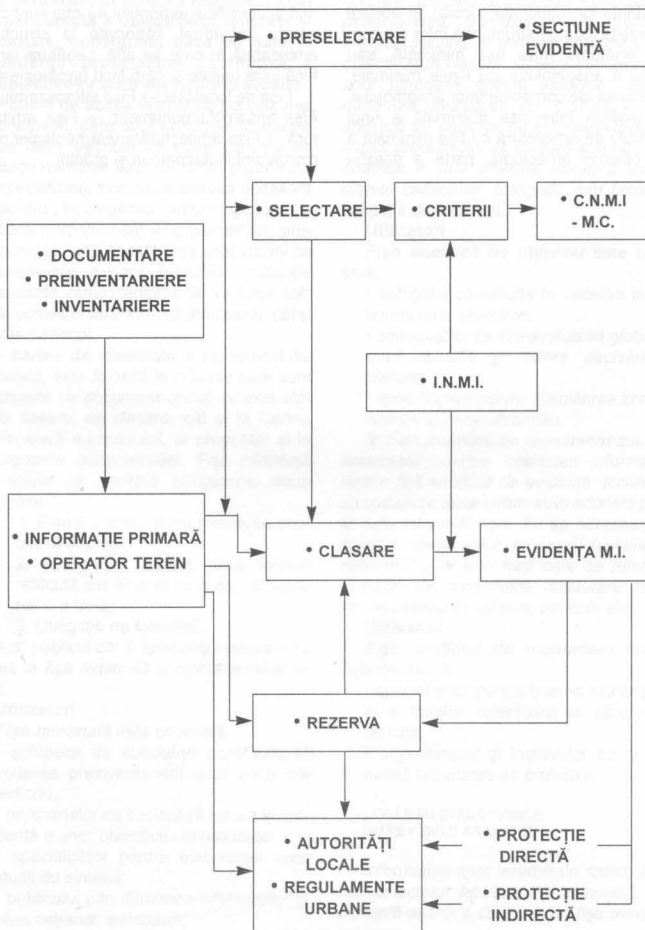
- specialiștilor pentru ținerea evidenței la zi a datelor referitoare la obiectivele clasate;
- organismelor și instituțiilor ce gestionează activitatea de protejare;

LEGĂTURI STRUCTURALE ÎNTRE FIȘELE ANALITICE

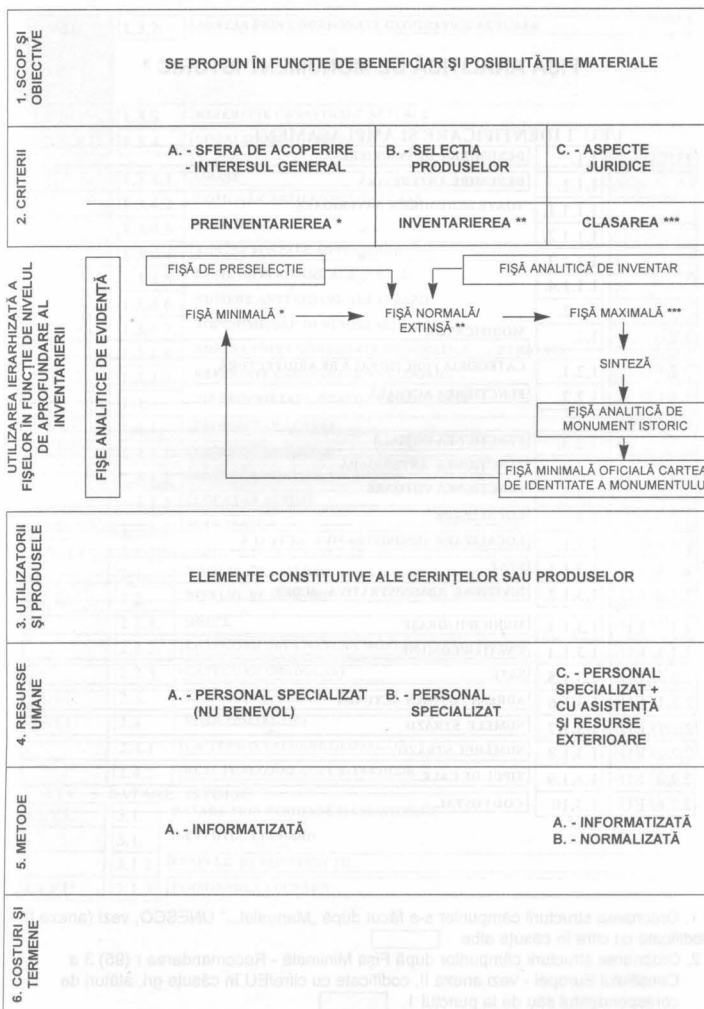
Informațiile apar ierarhizate astfel: *Listă Monumentelor Istorice, fișa minimală, fișa normală-analitică de inventar, fișa maxima-*

CONCLUZII

SCHEMA DE CIRCULAȚIE A INFORMAȚIEI, UTILIZATORI

ETAPELE PLANIFICĂRII OPERAȚIILOR DE INVENTARIERE - CLASARE

FIȘA ANALITICĂ DE MONUMENT ISTORIC *

I/EU 1 IDENTIFICARE ȘI AMPLASAMENT

11/EU	1.1.	DENUMIREA DE ÎNSCRIERE
	1.1.1.	DENUMIRE ANTERIOARĂ
	1.1.1.1.	TOATE DENUMIRILE ANTERIOARE
	1.1.1.2.	“
	1.1.1.3.	“
	1.1.1.4.	“
	1.1.2.	
3/EU	1.2.	MODIFICATOR
3.2/EU	1.2.1.	CATEGORIA FUNCȚIONALĂ DE ARHITECTURĂ
3.1/EU	1.2.2.	FUNCȚIUNEA ACTUALĂ
3.1.1./EU	1.2.3.	FUNCȚIUNEA ÎNȚIALĂ
	1.2.4.	FUNCȚIUNEA ANTERIOARĂ
	1.2.5.	FUNCȚIUNEA VIITOARE
	1.3.	LOCALIZARE
2.1/EU	1.3.1.	LOCALIZARE ADMINISTRATIVĂ ACTUALĂ
2.1.1/ EU	1.3.1.1.	STAT
2.1.2/ EU	1.3.1.2.	DIVIZIUNE ADMINISTRATIVA - JUDET
2.1.3/ EU	1.3.1.3.	MUNICIPII /ORAȘE
2.1.4/ EU	1.3.1.4.	CARTIER/COMUNE
2.2.5/ EU	1.3.1.5.	SATE
2.2.1/ EU	1.3.1.6.	ADRESA POȘTALĂ ACTUALĂ
2.2.1/ EU	1.3.1.7.	NUMELE STRĂZII
2.2.2/ EU	1.3.1.8.	NUMĂRUL STRĂZII
2.2.3/ EU	1.3.1.9.	TIPUL DE CALE
2.2.6/ EU	1.3.1.10.	COD POSTAL

* 1. Ordonarea structurii câmpurilor s-a făcut după „Manualul...” UNESCO, vezi (anexa I), codificate cu cifre în căsuțe albe

2. Ordonarea structurii câmpurilor după Fișa Minimală - Recomandarea r (95) 3 a Consiliului Europei - vezi anexa II, codificate cu cifre/EU în căsuțe gri, alături de corespondentul său de la punctul 1.

2.3/EU	1.3.2.	ADRESA PRIN COORDONATE GEOGRAFICE ACTUALE
2.3.1		
2.3.2		
2.3.3		
2.4/EU	1.3.3.	REFERINȚE CADASTRALE ACTUALE
2.2.1/EU	1.3.4.	LOCALIZARE ANTERIOARĂ
	1.3.4.1.	ORAȘE
	1.3.4.2.	COMUNĂ/CARTIER/SECTOR URBAN
	1.3.4.3.	SAT/CĂTUN
	1.3.4.4.	ADRESE POSTALE ANTERIOARE
	1.3.4.5.	NUME ANTERIOARE ALE STRĂZII
	1.3.4.6.	NUMERE ANTERIOARE ALE STRĂZII
2.2.4/EU	1.3.4.7.	TOPONIME, SAU DENUMIRI ALE LOCULUI
	1.3.4.8.	ADRESA PRIN COORDONATE GEOGRAFICE ANTRIOARE
2.4/EU	1.3.4.9.	REFERINȚE CADASTRALE ANTERIOARE
	1.4.	TIP PROPRIETATE /STATUT PROPRIETATE
	1.4.1.	PROPRIETAR ACTUAL
	1.4.1.1.	PROPRIETAR ÎNȚIAL
	1.4.1.2.	ALȚI PROPRIETARI ANTERIORI
	1.4.1.3.	LOCATAR ACTUAL
	1.4.1.4.	UTILIZATOR
8 /EU - 2. REGIM JURIDIC DE PROTECȚIE		
	2.1.	NIVELUL DE INTERES
8.2/EU	2.2.	NIVELUL DE CLASARE
	2.2.1.	GRUPE
	2.2.2.	CATEGORII DUPĂ NATURA MONUMENTULUI ISTORIC
	2.2.3.	CATEGORII GRADULARE
8.1/EU	2.3.	TIPUL DE PROTECȚIE
8.3/EU	2.4.	DATA PROTECȚIEI
	2.4.1.	CRITERII (EVALUARE GLOBALĂ)
	2.4.2.	REACTUALIZĂRI ALE CRITERIILOR
4/EU 3. DATARE, ISTORIC		
4.1/EU	3.1.	DATARE PRIN PERIOADE MARI ISTORICE
	3.1.	ÎNCEPUTUL LUCRĂRII
	3.1.2	ETAPELE DE CONSTRUCȚII
4.4/EU	3.1.3	TERMINAREA LUCRĂRII

4.2/EU	3.2.	DATARE PE SECOLE
4.3/EU	3.3.	DATARE PRIN INTERVALE DE DATE
4.4/EU	3.3.1	JUSTIFICAREA DATĂRII
5/EU	3.4.	EVENIMENTE, PERSOANE ȘI ORGANISME ASOCIATE ISTORIEI MONUMENTULUI
5.1/EU	3.4.1	CALITATEA DE AUTOR
5.2/EU	3.4.2	ROLUL UNOR EVENIMENTE, PERSOANE, ORGANISME ÎN RAPORT CU EDIFICIUL (OBIECTIVUL)
5.2.1/EU	3.4.3	ISTORIC/ DATE LEGATE DE ROLUL UNOR PERSOANE, ORGANISME, EVENIMENTE
4. DESCRIERE		
	4.1.	DESCRIERE ZONA ȘI ZAREA
	4.2.	DESCRIERE A CONFIGURAȚIEI ARHITECTURALE
	4.3.	DIMENSIUNI COMPARATIVE:
	4.4.	ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE
6.6.1/EU	4.4.1.	MATERIALE ȘI TEHNICI DE
7.7.1/EU	4.4.2.	MATERIALE DE ACOPERIȘ
	4.5.	STIL
	4.6.	COMPONENTE ARTISTICE LEGATE DE MONUMENT (MOBILE ȘI IMOBILE)
	4.6.1.	ELEMENTE DE MOBILIARE INTERIOARĂ - EXTERIOARĂ
5. CONSERVARE, RESTAURARE, PREZERVARE		
	5.1.	STAREA GENERALĂ DE CONSERVARE
	5.1.1.	STAREA PĂRȚILOR
	5.1.2.	LUCRĂRILE ANTERIOARE DE RESTAURARE
	5.1.3.	MĂSURI SPECIALE
	5.1.4.	PERICOLE
	5.1.5.	POSSIBILITĂȚI DE RECONVERSIUNE
	5.1.6.	CONSERVAREA
	5.1.7.	FINANȚARE
6. DOCUMENTARE/ REFERINȚE		
	6.1.	BIBLIOGRAFIE PUBLICATĂ
	6.2.	DOSARE ȘI RAPOARTE
	6.3.	HAȚĂRI, PLANURI ȘI DESENE
	6.4.	FOTOGRAFII/FILME
9.9.1/EU	6.5.	ALTE INFORMAȚII/NOTE
7. SISTEMATIZAREA /EVIDENȚEI		
1.2/EU	7.1.	NUMAR DE REFERINȚĂ /COD

1.3/EU	7.2.	DATA DE REDACTARE
1.4/EU	7.3.	INSTITUTIA ,ORGANIZATIJA AUTORUL TEXTULUI
	7.3.1	VERIFICATOR
1.5/EU	7.4.	TRIMITERE LA ALTE FIȘIERE DIN ACELAȘI FIȘIER
1.51/EU	7.4.1	TIPUL DE RELAȚIE
1.6/EU	7.5.	TRIMITERE LA FIȘELE COMPONENTELOR ARTISTICE
1.7.7EU	7.6.	TRIMITERE LA DOCUMENTARE
1.7.1/EU	7.6.1	TRIMITERE LA DOCUMENTAȚIA FOTOGRAFICĂ
1.7.2/EU	7.6.2	TRIMITERE LA DOCUMENTAȚIA GRAFICĂ
1.7.3/EU	7.6.3	TRIMITERE LA SURSELE SCRISE (ARHIVE)
1.7.4/EU	7.6.4	TRIMITERE LA BIBLIOGRAFIE
1.87EU	7.7.	TRIMITERE LA FIȘELE ARHEOLOGICE
1.9/EU	7.8.	TRIMITERE LA FIȘE LEGATE DE SIT

Există, fără îndoială, alături de inconveniențele ostelenii finale și un avantaj al comunicărilor programate la sfârșit: ele pot să țină seama și chiar să răspundă unora dintre chestiunile puse sau reieșite din desfășurarea lucrărilor, a drumețiilor științifice.

Nu vreau să insist aici asupra definiției patrimoniului arheologic; acum zece ani poate că la monumentele și siturile arheologice aș fi anexat o bună parte din ceea ce ne-am obișnuit a numi monumente de arhitectură. Dar experiența celor zece ani de monumentalistică m-au convins de inutilitatea și oțul acestor discuții: ce am putea spune de cei peste 2 m de elevații ai vechii catedrale din cetatea Oradei care se află cu totul îngropați sub pavajul curții castelului central al acelei fortificații și care, descoperiți și cercetați prin metoda arheologică, impun desigur un studiu de arhitectură a secolelor XII-XV? Sau cazul cetății Enisala de lângă Babadag, care, deși își înalță peste trei caturi zidurile deasupra vârfului stâncos pe care a fost construită, nu a putut fi înțeleasă în funcționarea chiar acestei elevații - a monumentului de arhitectură deci - fără amănunțitele și încăpățânatele cercetări arheologice, despre care voi mai aminti și mai departe.

Oricum castelologia și ceea ce am încercat cândva să definesc drept monumentalistică, a propus de opera lui Odobescu, tind să îmbine și să împace ambele demersuri, cel arhitectural și arheologic, subordonate de bună seamă istoriei, singura în măsură să dea conținut noțiunii de monument istoric.

Nu pot scăpa tentației, în legătură mai strânsă cu tema colocviului să nu amintesc evoluția abordării restaurărilor în una dintre cele mai conservatoare dintre țări - și în acest domeniu - Regatul Unit. Ori acolo unde teoriile lui John Ruskin și William Morris, completate de marii practicieni Sir Charles Peers și Sir Frank Baines, postulau

principiul „tratării monumentelor așa cum ne-au parvenit” - altfel spus ca intervențiile să aibă doar scopul încetinirii ruinării naturale până la un ritm controlabil, păstrând maximum din structura originală, în Anglia deci, iată că o serie de analize actuale denotă pilduitoare evoluții ale conceptelor. Mai întâi că postulatul lui Ruskin este argumentat și prin importanța istorică a momentului ruinării. Astfel, pentru multe edificii de cult catolice din insulele Britanice, acest moment este al Reformei și războiului revoluționar din deceniul cinci al secolului al XVII-lea.

Încercând o analiză comparată cu situația din țările române, se constată, în pofida numeroaselor tentative ale arheologilor de a lega distrugerii, straturi de demantelare de evenimente istorice notabile, starea sub care ne-a parvenit imensa majoritate a ruinelor din România se datorează folosirii, de mult, drept cariere de material de construcție. Astfel încât sprijinul acestui *moment istoric al distrugerii* pentru restaurarea în starea în care se află monumentul lipsește în cele mai multe cazuri la noi.

Dar, mai recent, specialiștii englezi - citez opinia exprimată de English Heritage prin dr. Glyn Coppack - sunt de părere că uneori nu este posibilă prezervarea fără reconstrucția unor părți ale monumentului. Cazul dat este al unei case de la sfârșitul secolului al XIII-lea din Southampton - considerată drept exemplarul nemodificat în cea mai mare parte a unui astfel de edificiu în Anglia, totuși cu un acoperiș modern și dăunător stabilității sale. Atenția studiului istoric a putut reconstitui în amănunt acoperișul original al casei pe care English Heritage l-a și construit, fără a ascunde nouțetea lui, dar, și vreau să subliniez aceasta, *întrucât el satisfacea optim stabilitatea monumentului*. Voi reveni și la studiul de caz asupra acestei sublinieri.

Înainte de a purcede mai departe,

Îngăduiți-mi să enumăr câteva dintre categoriile de cercetări și studii ce se impun abordării proiectelor de restaurare ale patrimoniului arheologic și nu numai acestuia:

- a. Studiul cartografic - depistarea hărților vechi și moderne, ale planurilor cadastrale referitoare la monument;
- b. Studiul istoric - istoricul monumentului, însemnătatea sa; bibliografia; sursele semnificative, inclusiv istoricul degradării, protecției, restaurării;
- c. Studiul arheologic - întocmit pe cerțele arheologice, atât cele efectuate ad-hoc, adică pentru proiectul în curs, cât și pe rezultatul cercetărilor anterioare, cu planuri arheologice și, în, final un studiu comparatist;
- d. Studiul iconografic - depistarea, reproducerea comentată, cu sursa și datarea gravurilor, litografiilor, desenelor, picturilor monumentului;
- e. Studiul fotografic - depistarea fotografiilor exterioare și interioare ale unor elemente arhitecturale, detalii, chiar mobilier din etapa sa de funcționare. Menționez că, grație metodelor actuale, este posibilă restituția fotogrametrică, deci cotată, și a clișeelor sau fotografiilor vechi nefotogrametrice.

Ambele studii ultime, iconografic și fotografic, pot oferi arheologului date importante, indispensabile uneori spre identificarea elementelor arhitectonice descoperite în săpături;

- f. Studiul geologic - asupra terenului de fundație al monumentului și mai ales a materialelor de construcție folosite pentru înălțarea sa.

Alături de aceste studii și cercetări specifice documentației științifice, se stabilește perimetrul ariei avute în vedere de proiect și care va trebui să corespundă zonei protejate în care se află acesta, apoi se realizează relevele topografic, documentația fotografică actuală la sol și aeriană. Ele trebuie să evidențieze caracteristicile terenului, vestigiile existente la suprafață și aerian, eventual cele din subsol și, în fine, relevele arhitecturale - ale monumentului supratean și ale elementelor acestuia, fie răspândite la

suprafața solului, fie aflate în săpăturile arheologice.

Se vor mai adăuga, după caz, studiile de specialitate conforme caracterului monumentului, de istoria artelor și arhitecturii, de istoria genului civil sau militar, de castologie sau istorie militară, de istoria tehnicilor sau industriilor.

Fiecare dintre aceste seturi de studii vor fi încheiate cu note sintetice și vor fi prezentate în albume ușor folosibile. Abia apoi urmează elaborarea proiectului de restaurare și punere în valoare a monumentului și sitului său.

Trebuie subliniat cu toată tăria că studiile menționate nu pot fi realizate decât de specialiști atestați, cu experiență. Disciplinele istorice asemeni arhitecturii nu se pot face de nespecialiști. Arhitectul, desigur al monumentelor istorice - precum Viollet-le-Duc, altminteri un erudit, reconsiderat astăzi -, aparține secolului al XIX-lea. La finele secolului nostru, se impune lucrul echipelor de specialiști, în care istoricul generalist, al arhitecturii, militar, castelolog, arheologul, istoricul de artă, fotograful monumentalist, geologul, topografii stau la masă cu arhitecții și inginerii, cu urbanisții. Vârtejuri de date istorice sau teorii arheologice nu au de căuta, cu atât mai puțin produse de arhitecți.

Ar fi, desigur, prezumțios tot acest recurs la metodă fără câteva exemplificări din experiența sfărmatei Direcții a Monumentelor Ansamblurilor și Siturilor Istorice și ale Centrului de Proiectare pentru Patrimoniul Cultural Național, ambele instituții având, prin legile lor de înființare, atribuții de cercetare pentru monumente istorice.

Revin deci la proiectul de restaurare al cetății de la Enisala, inițiat încă din anii '60. Trec peste îndărătnica atribuire „bizantină” acordată constant cetății la proiectele succesive; era o eroare ce se putea ușor cerceta, ca și numele Heraclea, la fel de persistent.

În toate proiectele, inclusiv acela din 1990-1991, comandat de D.M.A.S.I., se propunea refacerea unor părți importante ale incintei cu piatră de la Albești, din sudul județului Constanța, de la o distanță care

făcea să înghită numai în transport cea mai mare parte a bugetului de restaurare. Concluziile dintâi ale studiului istoric și arheologic, plasând construcția cetății în deceniul 7 al secolului al XIV-lea și contextul politico-militar, geopolitic al Dobrogei acelei etape, făceau însă imposibilă aducerea pietrei de construcție a Enisalei de la Albești. Astfel s-a impus, cu greu, comandarea unui studiu geologic spre determinarea pe părți de zidărie, uneori chiar bloc cu bloc, a originii rocilor folosite. Geologul specialist la care s-a apelat, referent pentru nordul Dobrogei al Institutului Geologic, a dat rezultatele, identificând în preajma carierelor folosite proveniența spoliilor antice, și astfel, cu uriașă reducere de fonduri, s-a putut începe restaurarea la Enisala. Studiul geologic costase în 1992 cam 14 milioane de astăzi.

Cercetările arheologice au lămurit, rând pe rând, funcțiunea așa-zisei clădiri a comandantului cetății - în fapt, cisterna ai cărei pereți hidroizolanți și bazinul de curățare au fost puși în evidență de săpături -, a turnurilor castelului interior, cel principal al seniorului locului având un depozit de cereale la parter și o etajare corespunzătoare unui donjon rezidențial. La alt turn, în ruinele căruia, la parter, descoperindu-se *in situ* proiectile de catapultă, s-a putut propune restaurarea până la nivelul unei platforme de la catul al treilea, unde evident se afla amplasată vechea mașină de război.

Pretutindeni cercetarea arheologică a scos la iveală tehnica de construcție a cetății în sistemul de bărne de rezistență prin ziduri și care impune o tratare similară a proiectului de restaurare, inclusiv folosirea unor armături betonate în golurile vechilor bărne.

Analogiile cu fortificații contemporane din bazinul Mării Negre nu au fost lipsite de interes practic, documentele genoveze din a doua jumătate a secolului al XIV-lea și începutul celui de-al XV-lea oferind până la amănunt detalii de construcție pentru astfel de edificii.

Spre a se încheia acum cu șantierul Enisala, cercetările geologice și mai ales

cele arheologice confirmă soluția proiectului de restaurare de reconstruire parțială a unora dintre turnuri și a curtinelor pentru a le asigura conservarea. Mai mult, spre a relua o idee a unui colocviu internațional ce a făcut epocă sub titlul „Faut'il restaurer les ruines ?” - „Trebuie să restaurăm ruinele ?”, soluția adoptată îngăduie lizibilitatea monumentului.

Trecând la un alt șantier al fostei Direcții a Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice, castelul Bethlen de la Criș, problematica se schimbă, dar numai aparent. Din cercetări, cele de istoria artei, mai ales, s-au efectuat, am spune, cu prisosință. Cercetările arheologice întreprinse în anii 1974-1977, ultima dată într-un spirit mai degrabă „fundamentalist”, numeroase au fost sistate, lucrurile fiind considerate lămurite.

Reluându-se după 1990 proiectul, s-a constatat, pentru sistematizarea verticală indeosebi, că mai sunt necesare câteva sonde și mărunte cercetări ce ne-au fost încredințate. De altfel, într-una dintre curțile interioare deja se făcuse o canalizare ale cărei cămine se aflau la suprafața solului. Nu mică ne-a fost surpriza de a descoperi, în două sonde efectuate aici, un superb pavaj cu cărămizi hexagonale și normale databil cca. 1680, aflat la 75 cm sub solul actual și, firește, sub nivelul gurilor canalizării executate. Sondajul arheologic a impus, desigur, adaptarea nivelului de călcare de la 1680 și modificarea canalizării. O secțiune în turnul bastionar nord-vestic - reputat a fi fost originar neterminat - a pus în evidență, la cca. 30 cm sub solul actual, același splendid dalaj de cărămizi hexagonale deasupra căruia se afla un strat arheologic de demantelare, compus și din numeroase resturi de cahle de la finele secolului al XVII-lea, ceea ce proba, cu evidență, încheierea construcției turnului bastionar și utilizarea încăperilor sale. Deși soluția proiectului a rămas aceea a restaurării sale sub formă de ruină, totuși s-a putut oferi un spațiu pentru una dintre instalațiile tehnice ale castelului.

Dar rezultatele cercetării arheologice la acest turn bastionar au impus reluarea

reconstruirii modului de construcție a splendei incintei din a doua jumătate a secolului al XVII-lea. Astfel, reluarea studiului inscripțiilor a permis refacerea modului în care, în anii 1673-1685, s-a transpus în realitate planul de transformare patronat de Elekes (Alexie) Bethlen.

Alte sondaje, în curtea principală a castelului, au continuat să descopere o măiastră canalizare mediană cu un canal lat de 50 cm și adânc tot atât, construit din lespezi mari de piatră și cărămizi mari, destul de bine păstrate și a cărui reabilitare este, desigur, o soluție acceptabilă - și mult mai puțin costisitoare.

Spre a arăta pericolele unor decizii lipsite de cercetarea prealabilă, voi menționa numai decaparea unor straturi de cca. 30 cm în subsolul vechilor case reamenajate în secolul XVI (corpul György Bethlen) pentru a atinge nivelul de călcare adoptat de proiect, strat în care s-a descoperit un tezaur de taleri îngropat către 1523, evident sub nivelul de călcare de atunci; sau demantelarea zidului de separație dintre curtea mică din spatele acestei clădiri și grădina italiană din colțul nord-vestic al incintei, zid ale cărei

temelii masive, șesute pe zidul perimetral de incintă, s-au descoperit arheologic.

La același castel, săpăturile de verificare pentru sistematizarea verticală a zonei nordice din dreapta porții principale, pe locul unei foste „magazii” din secolul al XIX-lea, au relevat temelii unei vechi clădiri din curtea castelului, legată de zidul de incintă ce urcă spre amplasamentul vechii biserici, toate aparținând cu probabilitate decanatului existent aici în secolul al XIV-lea.

Am insistat aici, adresându-mă cu precădere a arhitecților și constructorilor, asupra necesității absolute a cercetării în coloborare a proiectelor și chiar pe timpul efectuării restaurării monumentelor istorice. Dacă în țările bogate ale Occidentului se acordă atâta atenție îndeplinirii tuturor fazelor de cercetare preliminară, aceasta nu este o dovadă de prosperitate, ci de gestionare științifică, economică a restaurărilor.

Conlucrarea cercetării aplicate cu proiectarea și executarea restaurărilor este imperativă, și toți cei implicați în această acțiune trebuie să manifeste și cea smerenie neapărată celor ce se apleacă asupra monumentelor istorice.

PROCESELE VERBALE ALE ȘEDINȚELOR DE AVIZARE ORGANIZATE DE DIRECȚIA GENERALĂ A MONUMENTELOR ISTORICE DIN COMITETUL DE STAT PENTRU ARHITECTURĂ ȘI CONSTRUCȚII, CU ÎNCEPERE DIN 1952
Stadiul publicării

Dr. arh. EUGENIA GRECEANU

Până la data actuală (octombrie 2000), au fost publicate procesele verbale ale ședințelor de avizare din anul 1953, nume rotarea cuprinzând și prima ședință a Consiliului de avizare „Monumente Istorice” ținută la 30 decembrie 1952. Ele apar la capitolul *Izvoare* în volumele „Buletinului Comisiei Monumentelor Istorice” din anii VI/1995, nr. 1-2, 3-4; VII/1996, nr. 1-2, 3-4; VIII/1997, nr. 1-4; IX/1998, nr. 1-2, 3-4.

Firească ar fi fost continuarea publicării cu anul 1954, dar acest volum a dispărut din arhiva Direcției Monumentelor Istorice. Deplângând situația creată de calamități politice și naturale, dar și de inconștiența celor care au maltratrat sau devalizat fondul arhivistic respectiv (înainte și după 1989), suntem obligați să trecem la publicarea proceselor verbale din 1955, cu speranța (virtute capitală) că volumul 1954 va fi regăsit într-o bună zi, rătăcit sub un maldăr de dosare. Însă mai întâi se cuvine să arătăm ce pune în lumină publicarea anului 1953, privit în ansamblu.

Procesele verbale ale ședințelor de avizare din 1953 permit constatarea activității prodigioase a Comisiei (Consiliului) de avizare, alcătuit din *maximum opt membri*, inclusiv președintele. Dintre aceștia, un rol capital într-o reorganizare a protecției monumentelor *încheiată practic în termen de un an* - și aceasta, într-un climat ostil ideologic - l-au avut arhitecții Horia Teodoru, Grigore Ionescu și Ștefan Balș, datorită competenței profesionale și *interesului major pentru soarta monumentelor istorice*.

În lumina discuțiilor redade de stenogramele care s-au păstrat¹, iese în relief și intervenția benefică a președintelui Comisiei, care era și director general al DGMI, arhitectul Duiliu Marcu. Interesul fără rezerve arătat stabilirii urgente a cadrului legal, capabil să asigure protecția monumentelor istorice prin structuri deja constituite (secțiile de arhitectură și sistematizare), precum și limitarea lucidă la domeniul arhitectural, cu repartizarea responsabilităților ce reveneau firesc Academiei RPR (pentru monumentele arheologice) și forurilor de cultură (pentru monumentele de artă plastică), adaugă calitatea de păstrător al valorilor moștenite la profilul unui arhitect renumit, nu numai prin talent, dar și prin indiferența pentru construcțiile care dispăreau, spre a face loc creațiilor sale (vezi palatul Sturdza din Piața Victoriei).

Bilanțul activității Comisiei de avizare, în 1953, este impresionant începând cu frecvența ședințelor: 71 (șaptezeci și una), într-un ritm de minimum două ședințe pe săptămână, care se accelerează începând cu luna aprilie (șapte ședințe), culminând cu luna noiembrie când au avut loc 12 ședințe, dintre care cinci dedicate exclusiv normativului lucrărilor de restaurare, redactat de Horia Teodoru. Această activitate febrilă și rodnică s-a concretizat în:

- Pregătirea legii monumentelor istorice, care va apare ca hotărâre a Consiliului de Miniștri peste un an și jumătate (HCM 661 din 1995). Împănarea ulterioară a Academiei RPR cu această realizare -

1. În dosarul proceselor verbale ale Comisiei de avizare din 1952-1953, s-au păstrat și 20 stenograme ale unora dintre ședințele de avizare care au avut loc între 7 ianuarie și 18 iunie 1953. Nu știm dacă lipsa de continuitate și întreruperea consemnării discuțiilor este rezultatul unei descompletări a arhivei (produsă înainte de 1960, eventual din motive politice), sau al renunțării la transcrierea dactilografiată, din lipsă de timp. Recomandăm însă consultarea lor în arhiva DMI, pentru cunoașterea unor aspecte care explică hotărârile luate, precum și a unor informații despre starea monumentelor și a arhivelor, care nu puteau figura în documentul oficial reprezentat de procesul verbal.

- vitală pentru soarta monumentelor - este o fraudă.
- - Întocmirea listelor provizorii ale monumentelor istorice, care vor fi completate prin inventarul inițiat de Ministerul Învățământului cu fișe prelucrate de comisia simbolică de la Academia RPR a cărei activitate era susținută în principal de Horia Teodoru și Grigore Ionescu. Aceste liste vor permite apariția HCM 1160/1955, cu lista oficială publicată în același volum cu HCM 661/1955 și rămasă în vigoare până astăzi, întrucât consilierii ministrului Andrei Pleșu, care au redactat nefasta decizie de anulare a legislației de protecție a patrimoniului cultural (existentă în 1990), nu s-au ostenit să răsfoiască volumul respectiv pentru a constata că lista monumentelor este aprobată printr-o hotărâre cu număr diferit.
- - Redactarea normativului provizoriu pentru proiectarea și execuția lucrărilor de restaurare la monumente istorice, având ca autor pe Horia Teodoru. Normativul a fost analizat de Comisie în cinci ședințe succesive (vezi procesele verbale nr. 64-68) din noiembrie 1953).
- - Înființarea atelierului de proiectare a restaurărilor, condus de arhitectul Ștefan Balș și de adjunctul său, arhitectul Radu Udroi. Atelierul s-a înființat în cadrul Institutului central de sistematizare a orașelor și regiunilor - ICSOR - , dependent direct de Comitetul de Stat pentru Arhitectură și Construcții.
- - Prevederea și repartizarea fondurilor centrale destinate restaurării monumentelor istorice, cu investigarea posibilităților de constituire a unor unități de execuție regionale (formulă respinsă de Ministerul Construcțiilor).
- - Avizarea a 27 de proiecte de restaurare, precedată în cele mai multe cazuri de cercetarea la fața locului, efectuată de înseși membrii comisiei.
- - *Last but not least*, stabilirea unui model

al proceselor verbale, net superior celui al Comisiei Monumentelor Istorice, care se mărginea să consemneze titlul subiectelor abordate, cu rare excepții de detalieri a conținutului. Modelul CSAC - DGMI - Comisia de avizare cuprinde - atât rezumatul temei luate în discuție, cât și consemnarea participanților la ședință și a rolului jucat în deciziile luate pentru fiecare subiect în parte. Deciziile urmau să se regăsească obligatoriu, fără modificări sau alterări, în avizele și corespondența DGMI. Având în vedere răspunderea asumată conștient de către membrii Comisiei de avizare, procesul verbal al unei ședințe era citit și semnat la începutul ședinței următoare.

Trecând la procesele verbale din 1955, reamintim² că, în 1954, secția „Monumente istorice” a Consiliului de Avizare al CSAC a primit denumirea de „Comisia de Avizare” a Direcției Generale a Monumentelor Istorice. Ca atare, antetul tuturor proceselor verbale din 1955 cuprinde succesiv instituția tutelară (CSAC), direcția de resort (DGMI) și forul de avizare, fiind suficientă menționarea lor la începutul fiecărui pachet de procese verbale, pe măsura publicării.

Modelul procesului verbal stabilit în 1953 este păstrat, cu două modificări, minore doar în aparență:

- - Înlocuirea numelui șefului de proiect prin numele instituției în care lucra acesta, formă de „colectivizare” a meritului individual, dar și de diluare a răspunderii, în cazul unor propuneri dăunătoare pentru monument, de multe ori asumate cu bună știință de proiectanți oportuniști.
- - Eliminarea din componența Comisiei a numelui secretarului, cel care răspundea de exactitatea formulării deciziilor, preluate ulterior în avize. Presupunem că procesele verbale din 1953, foarte corecte din punct de vedere al caracterizării tehnice, au fost atent verificate de către referenții Direcției, ajutând astfel

2. Vezi Eugenia Greceanu, *Reluarea activității de protecție a monumentelor istorice din România, după desființarea în 1948 a Comisiei Monumentelor Istorice*, în „Buletinul Comisiei Monumentelor Istorice” anul VI, nr. 1-2/1995, p. 87-90.

pe secretarii astăzi necunoscuți ai Comisiei. În 1955, însă, este îndeplinită condiția ideală: asigurarea secretariatului de către un profesionist de înaltă calificare, bun cunoscător al domeniului, stăpân pe vocabularul de specialitate și de o corectitudine frizând excentricitatea, în ochii gloatei obsedată de urmărirea fără scrupule a avantajelor de moment. Acesta a fost arhitectul Ion Balș care, pe lângă participarea la probleme majore de decizie în restaurare, a asigurat în mod exemplar secretariatul Comisiei de avizare al Direcției Monumentelor Istorice, până la pensionarea sa în 1972. Din acest motiv regretăm absența numelui său din componența Comisiei, inițialele sale - I. B. - apărând scrise de mână la sfârșitul fiecărui proces verbal.

COMITETUL DE STAT PENTRU
ARHITECTURĂ ȘI CONSTRUCȚII
DIRECȚIA GENERALĂ A
MONUMENTELOR ISTORICE
COMISIA DE AVIZARE

PROCES VERBAL NR. 1
al ședinței din 3 ianuarie 1955 orele 9

Compunerea Comisiei:

Președinte: Prof. Arh. Duiiu Marcu
Membrii: Arh. Ștefan Balș
Arh. Ion Berechet
Arh. Emanuel Costescu
Arh. Grigore Ionescu
Arh. Richard Lieblich
Arh. Vasile Moisescu
Dl. George Russu
(pictor restaurator)
Prof. Horia Teodoru

**I. Proiectul de restaurare a casei vechi
din Pribești (Regiunea Iași)**

Adresa Sfatului Popular Regiunea Iași
S.A.S. nr. 37594/1954, înregistrată la
C.S.A.C. sub nr. 19916/1954.

Referent: Arh. Ion Balș

Valoarea: 636.300 Lei

Faza: proiect tehnic

Proiectant: Arh. N. Sofronie

Un proiect de restaurare a monumentului, întocmit de arh. Costescu, a fost avizat de C.S.A.C. la 5 august 1953. Proiectul de față a fost întocmit în vederea execuției.

Dosarul cuprinde: memoriu, notă documentară cu date istorice, deviz cu antemăsurătoare, analiză de prețuri, extras de materiale și seria prețurilor, precum și 11 planșe desenate înfățișând releveul planului și proiect cu planuri, fațade și secțiuni.

Se prevede refacerea acoperișului, înlocuirea învelitoare de șindriță cu o învelitoare de olane, degajarea stâlpilor interiori de la parter prin dărâmarea zidăriei de umplutură din arce, refaceri de pardoseli, de tâmplărie, de tencuieli interioare și exterioare, zugrăveli, vopsitorii decorative la pereți și bolți etc.

Comisia, luând în examinare lucrarea, este de părere

SĂ SE AMÂNE LUAREA UNEI HOTĂRĂRI

pentru a se cere proiectantului completarea dosarului, după cum urmează:

- să se prezinte relevee complete, arătând situația actuală a clădirii, cuprinzând și arătarea poziției și formei stâlpilor interiori și detaliilor decorative ale acestora, ale porțiunii de ușă rămasă, etc. precum și un studiu al șarpantei astfel cum era înainte de demontare, efectuat prin reconstituire după piesele demontate.

Aceste date sunt necesare pentru a se cunoaște care elemente din proiect sunt schimbate față de situația actuală, care elemente decorative au fost imaginate de către proiectant etc.

În memoriu se va arăta detaliat, pe ce documentare se bazează schimbările proiectate sau elementele noi introduse în proiect.

Tot în memoriu se va arăta ce constatări s-au făcut la dărâmarea părții recente a clădirii (dărâmare efectuată în 1954), mai ales în privința golurilor de la camera din stânga fațadei principale, despre care se vorbește în avizul C.S.A.C. nr. 173 din 5 august 1953.

Este necesar să se cerceteze în pod, sau

peste actualele bolți ale parterului, dacă nu se găsesc cioburi de olane, dovedind că învelitoarea veche a fost în adevăr de olane.

Comisia constată și unele nepotriviri între proiect și relevu: de pildă unii stâlpi interiori din proiect cad în dreptul unor goluri din relevu etc.

În ceea ce privește elementele noi introduse în proiect, cum ar fi soclul de piatră, consolele la streșină etc. precum și în cea ce privește decorația interioară a pereților și a bolților, a ușilor etc. este de dorit să se renunțe la orice inovație, proiectantul mulțumindu-se la restaurarea clădirii în forme cât mai simple și cât mai apropiate de cele existente.

Ar fi de dorit ca proiectantul să fie prezent atunci când Comisia va rediscuta proiectul astfel completat, pentru a da lămurii suplimentare.

Comisia atrage tot odată atenția asupra necesității luării unor măsuri urgente de protecție a monumentului al cărui acoperiș deteriorat a fost demontat în 1954.

II. Proiectul de execuție (etapa a II-a) pentru palatul de la Potlogi

Adresa Sfatului Popular Regiunea București S.A.S. nr. 68188/40360/1954, înregistrată la C.S.A.C. sub nr. 8770 BS/1954.

Referent: Arh. Ion Balș,

Valoarea:

- pentru lucrări de construcție:

1.761.812 lei

- pentru lucrări instalații electrice:

81.840 lei

- pentru lucrări de instalații sanitare:

26.785 lei

Total: 1.870.437 lei

Proiectant: I.S.P.R.O.R.

Faza: Proiect de execuție
(etapa a II-a)

Dosarul cuprinde următoarele piese scrise:

Pentru arhitectură: memoriu, antemăsurătoare, deviz, seria de prețuri, analiza de prețuri, extras de materiale.

Pentru instalații sanitare: memoriu, brevii de calcul antemăsurătoare, deviz,

lista de prețuri și lista de materiale.

Pentru instalații electrice: memoriu, breviar de calcul antemăsurătoare, analiza de prețuri, deviz și lista de materiale.

Dosarul cuprinde și nouă planșe desenate de arhitectură (plan și diferite detalii), patru planșe pentru instalații sanitare și trei planșe pentru instalații electrice.

Se prevăd următoarele lucrări:

Instalații sanitare interioare, instalații electrice, detalii decorative din tencuială la fațade, elementele de piatră la fațade, precum și pardoseli, căptușeli de stejar la grinzile de beton, tâmplărie etc. Pentru aceste din urmă lucruri se vor prezenta detalii în etapa următoare a proiectului de execuție.

Referentul prezintă în ședință și referatele Direcției generale a proiectării construcțiilor ingineresti din C.S.A.C. în legătură cu instalațiile sanitare și electrice.

Comisia luând în examinare dosarul, propune deocamdată recomandările de mai jos, avizul urmând să fie dat în ședința viitoare, când se vor examina detaliile la mărirea naturală, precum și problema tâmplăriei:

- Să se întocmească un proiect de instalație de apă pentru tot ansamblul, în care să se prevadă alimentarea cu apă, hidranți în parc etc.

- Elementele decorative de tencuială să fie executate sub conducerea unor artiști plastici decoratori și a unor maeștri specializați în astfel de lucrări.

- Să se intervină pentru a se obține transportarea elementelor de piatră care se află în parcul casei Belu de la Urlați, pentru a fi puse în operă la palatul de la Potlogi. De asemenea să se cerceteze unde se află pisania palatului, care a fost cândva expusă în Parcul Libertății din București, urmând a fi de asemenea reasezată la locul ei original la palatul de la Potlogi.

- În tot timpul execuției lucrărilor să se țină un jurnal de șantier cu arătarea zilnică a lucrărilor executate, a descoperirilor făcute etc., care va fi predat Direcției Generale a Monumentelor Istorice după

Președintele Comisiei:

Prof. arh. Duiiliu Marcu

Membrii:

Arh. Șt. Balș
 Arh. E. Costescu
 Arh. I. Berechet
 Prof. Gr. Ionescu
 Arh. R. Lieblich
 Arh. V. Moiescu
 Tov. G. Russu
 Prof. H. Teodoru

C.S.A.C. - D.G.M.I.

COMISIA DE AVIZARE

PROCES VERBAL NR. 2

al ședinței din 7 ianuarie 1955 orele 9

Compunerea Comisiei:

Președinte: Prof. Arh. Duiiliu Marcu

Membrii: Arh. Șt. Balș
 Arh. E. Costescu
 Prof. Gr. Ionescu
 Arh. R. Lieblich
 Arh. V. Moiescu
 Tov. G. Russu
 Prof. H. Teodoru

**I. Proiectul de execuție (etapa a II-a)
 pentru Palatul de la Potlogi**

(În continuarea ședinței din 4 ianuarie 1955)

Adresa Sfatului Popular Regiunea
 București S.A.S. nr. 68188/40360/1954,
 înregistrată la C.S.A.C. sub nr. 8770
 B.S./1954

lau parte ca invitați și tov. arh. Marin-
 nescu, arh. șef al Regiunii București din
 partea beneficiarului și arh. Radu Udrioiu de
 la I.S.P.R.O.R. ca proiectant.

(Pentru conținutul dosarului și lucrările
 prevăzute vezi Proces Verbal nr. 1 din 4
 ianuarie 1955)

Comisia luând în examinare și problema
 tâmplăriei și a detaliilor la mărime naturală,
 probleme nediscutate în ședința anterioară,
 dă

pentru proiectul de execuție cu următoarele
 recomandări (inclusiv cele arătate în
 procesul verbal nr. 1/4 ianuarie 1955):

- Elementele decorative de tencuială să
 fie executate sub conducerea unor artiști
 plastici decoratori și a unor maeștri spe-
 cialiști în astfel de lucrări.

- Elementele decorative din piatră, vor fi
 lucrate după desene la mărime naturală,
 și modele de ipsos, întocmite de
 sculptorii executați, după șabloane
 luate de ei pe șantier, desene și modele
 care vor fi controlate de proiectanți.

- Să se execute balustrada traforată,
 eventual numai la foișor, rămânând din
 lespezi pline la scară, sau cu motivul de-
 corativ indicat, dar netraforat, îngloba-
 bându-se fragmentele rămase dacă va fi
 cazul - (după posibilități, rămânând la
 aprecierea proiectantului). Motivul de-
 corativ în bulb, de peste mâna curentă
 de la balustrada scării, să fie inspirat mai
 degrabă de la Hurez, decât de la
 Mogoșoaia, acesta din urmă nefiind un
 original.

- Să se revizuiască proporțiile între pi-
 nuri și goluri la toate elementele trafo-
 rate, comparându-le cu cele de la Hurez
 și cu cele de la Mogoșoaia sau cu alte
 traforuri contemporane, ținându-se sea-
 ma și de grosimea lespezii puse în
 operă.

- Execuția lucrărilor decorative de piatră
 să fie efectuată în spiritul vremii, fără
 rigiditate.

- Este necesar ca lucrările în piatră să fie
 efectuate chiar pe șantier.

- Se va prezenta (eventual la o consul-
 tare pe parcurs) o fațadă spre nord, cu
 balustradele pline, fără traforuri, așa cum
 s-a hotărât în consultația pe parcurs din
 ședința din 3 decembrie 1954. De
 asemenea se vor prezenta și detalii în
 culori, pentru elementele decorative de
 tencuială ale fațadelor.

- În ceea ce privește tâmplăria, Comisia
 este de părere să se renunțe la grilele de
 lemn de la parter. Ferestrele la parter și

la etaj urmează să fie duble (nu cuplate) cu deschiderea interioară. Se vor prezenta, la o consultare pe parcurs, două desene de fațade, înfățișându-se pe una tâmplăria ferestrelor cu montanți fiși (chemferi verticali) și pe cealaltă cu tâmplăria ferestrelor fără acești montanți.

- Să se întocmească un proiect de instalații de apă pentru tot ansamblul, în care să se prevadă alimentarea cu apă, hidranții în parc etc.
- Toate lucrările vor fi executate sub controlul proiectantului.
- În tot timpul execuției lucrărilor să se țină un jurnal de șantier, cu arătarea zilnică a lucrărilor executate, a descoperirilor făcute etc., care va fi predat D.G.M.I., după terminarea completă a lucrărilor.
- Să se intervină pentru a se obține transportarea elementelor de piatră care se află în parcul casei Belu de la Urlați, pentru a fi puse în operă la palatul de la Potlogi. De asemenea să se cerceteze unde se află pisania palatului, care a fost cândva expusă în Parcul Libertății din București, urmând a fi de asemenea reșezată la locul ei original la palatul de la Potlogi.

II. Proiectul de execuție pentru casa veche din Herești (etapa a II-a)

Adresa Sfatului Popular regiunea București S.A.S. nr. 43518/954, înregistrată la C.S.A.C. sub nr. B.S. 8793/954.

Referent: arh. Ion Baiș

Valoarea: 780.000 lei

Faza: proiect de execuție (etapa a II-a)

Proiectant: I.S.P.R.O.R.

Șef proiect: <arh. Eugenia Greceanu> Iau parte ca invitați și tov. arh. Constantin Marinescu, arh. șef al regiunii București și tov. arh. Greceanu, ca proiectantă.

Dosarul cuprinde: memoriu de arhitectură, deviz, extras de norme, analiza de prețuri, seria de prețuri, extras de materiale, antemăsurătoare, memoriu pentru instalații electrice și următoarele piese scrise pentru instalații electrice: breviar de calcul antemăsurătoare, analiza de prețuri, deviz, listă

de materiale și bază de prețuri.

Dosarul mai cuprinde 16 planșe desenate de arhitectură cu planuri, fațade, desfășurări interioare și detalii, precum și 3 planșe desenate pentru instalații electrice.

Se prevăd următoarele lucrări:

Lucrări de instalații electrice, lucrări de placaj de piatră la fațade (de 15 cm grosime), lucrări de placaj de piatră la interior (de 5 cm grosime), lucrări de piatră de talie la cornișe, ancadrame, solbancuri etc., lucrări de tâmplărie de stejar, de pardoseli de piatră, parchet în panouri etc.

Comisia luând în examinare lucrarea și ținând seamă și de referatele favorabile ale D.G.P.C. Inginerești din C.S.A.C. dă

AVIZ FAVORABIL

cu următoarele recomandări:

- Ferestrele să fie duble (nu cuplate), cu deschidere interioară.

Se vor prezenta (eventual la o consultare pe parcurs) două fațade, înfățișându-se pe una tâmplăria ferestrelor cu montanți fiși (chemferi verticali) și pe cealaltă cu tâmplăria ferestrelor fără acești montanți.

- În tot timpul execuției lucrărilor, să se țină un jurnal de șantier, cu arătarea zilnică a lucrărilor executate, a descoperirilor făcute etc., care va fi predat D.G.M.I., după terminarea completă a lucrărilor.

- Comisia constată cu regret că, la deschiderea șantierului, o parte din pietrele existente în vechea clădire au fost date jos fără a fi măcar numerotate și de aceea recomandă insistent beneficiarului să numească un arhitect sau un inginer ca diriginte de șantier, care să supravegheze toate lucrările, având și răspunderea, și care să păstreze legătura cu proiectanții.

- Toate lucrările vor fi executate sub controlul proiectantului.

- Proiectul fiind în special de bine documentat și prezentat cu o claritate și precizie deosebită, Comisia este de părere că este cazul să fie propus pentru a fi premiat.

Președintele comisiei:

Prof. Duiliu Marcu
Arh. Șt. Balș
Arh. E. Costescu
Prof. Gr. Ionescu
Arh. V. Moisescu
Tov. G. Russu
Prof. H. Teodoru
Arh. R. Lieblich

C.S.A.C. - D.G.M.I.

Comisia de Avizare

PROCES VERBAL NR. 3 al ședinței din 11 ianuarie 1955

Compunerea Comisiei:

Președinte: Prof. Duiliu Marcu
Membrii: Arh. Șt. Balș
Arh. I. Brechet
Arh. E. Costescu
Prof. Gr. Ionescu
Arh. R. Lieblich
Arh. V. Moisescu
Arh. I. Paraschivescu
(delegat al Patriarhiei)
Tov. G. Russu
Prof. H. Teodoru

I. Revenire în legătură cu proiectul construirii unor ateliere la ansamblul Schitul Maicilor din București

Adresa Patriarhiei Serv. Ateliere nr. 11162/954, înregistrată la C.S.A.C sub nr. 1/955 Cabinetul Președintelui.

Proiectul menționat a fost avizat de C.S.A.C, cu Aviz nr. 59 M.I./22 noiembrie 1954 (ședința din 16 nov. 954)*.

Prin adresa către Președintele C.S.A.C., Patriarhia cere revizuirea avizului dat.

Comisia deplasându-se la fața locului, prezenți fiind și arh. E. Fonescu, șef Serv. Avizări D.A.S. și arh. Virgil Popescu, arh. Monumentelor Istorice D.A.S., este de părere să se comunice Patriarhiei următoarele:

- Comisia constată că este bine să se creeze un cadru bisericii, astfel studiat ca să acopere cât mai mult neregularitățile și calcanele caselor vecine.

- Față de programul dat de Patriarhie exprimat prin anteproiect, terenul pare a fi insuficient.

Comisia este de părere că dacă acest program nu poate fi redus, ar fi de dori să se caute un alt amplasament.

- Studiul care se va prezenta pentru acest teren să fie însoțit de un relevu precis, cuprinzând și așezarea pomilor și în special a nucilor și a bradului, care trebuie neapărat cruțați. Pe acest relevu se vor indica și urmele vechilor fundații care urmează să fie căutate prin câteva sondaje. Relevuul va cuprinde și secțiuni și curbe de nivel. Studiul va trebui să țină seamă și de documentația care s-ar mai putea găsi în privința vechi înfățișări a schitului.

- Proiectul va fi înaintat însă în prealabil la D.A.S. a Capitalei pentru a fi avizat din punct de vedere al regulamentului de construcții și față de prevederile schiței planului de sistematizare.

- Tov. Arh. Paraschivescu, delegatul Patriarhiei, se declară de acord cu recomandările de mai sus.

- Tov. prof. Horia Teodoru și arh. Șt. Balș, în divergență cu restul Comisiei, specifică că sunt de părere că ansamblul din jurul bisericii să fie prevăzut numai cu parter, admițându-se construirea cu etaj numai pe porțiunea de teren din dreptul actualei case parohiale, dat fiind dimensiunile reduse ale terenului și ale monumentului.

Restul Comisiei este de părere să se lase proiectantului libertatea de a alege și propune soluția cea mai nimerită, propunerea urmând a fi discutată și avizată de C.S.A.C.

Tov. arhitecți E. Fonescu și Virgil Popescu de la D.A.S. a Capitalei, care au luat parte la discuție la fața locului, au exprimat aceeași părere ca și tov. prof. Horia Teodoru și arh. Ștefan Balș, menționată mai sus, în privința înălțimii

clădirilor din jurul bisericii.

II. Expertiza inginerască în legătură cu pavilionul administrativ al Institutului de Medicină-Iași <Vechea universitate, E.G.>

Adresa Institutului de Medicină-Iași, Serv. Administrativ nr. 3099/954, înregistrată la C.S.A.C. sub nr. 3/1995.

Referent: Arh. Ion Balș

Institutul de Medicină trimite expertiza cerută de C.S.A.C. cu adresa nr. 20597/954, expertiză întocmită de o comisie compusă din: conferențiar ing. Focea Virgil și conferențiar ing. Mișu Anatolie, ambii de la Institutul Politehnic Iași, în prezența tov. proector dr. Duca Mihail, arh. Cosma Z., tov. Enache Neculai, șeful serviciului administrativ (din partea I.M.F. Iași), tov. ing. V. Ionescu (din partea Sfatului Popular al orașului) și ing. Guriță P. (din partea Minist. Sănătății).

Prin aceasta expertiză se constată că încăperile din colțul de n.v. al clădirii sunt periclitate.

Expertiza cuprinde și o adnotație a arhitectului șef al orașului, arh. Păunel, în legătură cu scurgerea apelor.

Problema situației pavilionului administrativ al Institutului de Medicină-Iași a mai fost discutată în ședințele din 7 mai și 3 decembrie 1954. *

Comisia, luând în examinare actul de expertiză și ținând seama și de referatul Direcției organizării orașelor din C.S.A.C., este de părere să se comunice imediat, atât Institutului de Medicină-Iași cât și Ministerului Sănătății, următoarele:

- Încăperile colțului de n.v. (parter și etaj) menționate în expertiză să fie imediat evacuate, întrerupându-se și curentul electric în aceste încăperi.

- Beneficiarul să comande Institutului Central de Sistemare nou creat (fost I.S.P.R.O.R.), studiul amplasamentului replicii vechii clădiri în cadrul planului general de sistemare al orașului Iași.

- Să se întocmească un relevu complet al vechii clădiri și un proiect al replicii care urmează să fie construită, a cărei

distribuție interioară ar putea, eventual, să fie puțin modificată față de situația actuală. Proiectul însoțit de relevu trebuie să fie trimis la timp la avizare la C.S.A.C.

- Întrucât s-ar putea să treacă un oarecare timp până la construirea replicii și dărâmarea vechii clădiri, ar fi bine să se ia măsurile preconizate de arhitectul - șef al orașului, în legătură cu scurgerea apelor din curtea interioară.

III. Diverse

Consultarea pe parcurs în legătură cu tâmplăria Palatului de la Potlogi (conform celor hotărâte în ședința din 7 ianuarie 1955).

Arh. Ștefan Balș, proiectant**, prezintă un studiu pentru tâmplăria palatului, înfățișând 3 soluții, și anume:

- a) o soluție cu montanți fiși;
- b) o soluție fără acești montanți, însă cu câte 2 cercevele duble la oberlicht;
- c) o soluție cu ferestre fără montanți fiși, însă cu oberlicht întreg pe toată lărgimea ferestrei.

Comisia este de părere să se adopte soluția A, cu montanți verticali pe toată înălțimea ferestrei însă numai la exterior, fereastra interioară fiind fără montant fix.

Pentru a stabili curba părții superioare a ferestrei se vor lua șabloane rigide, așa cum se prevede și în devizul proiectului de execuție și în „Normativele provizorii de execuție la monumente de arhitectură” ale C.S.A.C. p. 52.

Președintele comisiei:

Prof. arh. Duiliu Marcu

Membrii: Arh. Șt. Balș
Arh. I. Berechet
Arh. E. Costescu
Arh. Gr. Ionescu
Arh. R. Lieblich
Arh. V. Moiescu
Arh. I. Paraschivescu
(delegat al Patriarhiei)
Tov. G. Russu
Prof. H. Teodoru

* volumul cu procese-verbale din 1954 a dispărut din arhiva DMI.

**Arh. Ștefan Balș era șeful atelierului de restaurare din I.S.P.R.O.R - I.C.S.O.R, șeful de proiect pentru restaurarea palatului din Potlogi fiind arh. Radu Udroui.

C.S.A.C. - D.G.M.I.
Comisia de Avizare

PROCESUL VERBAL NR. 4 al ședinței din 14 ianuarie 1955

Compunerea Comisiei:

Președinte: Prof. arh. Duiliu Marcu
Membrii: Arh. Șt. Balș
Arh. I. Berechet
Arh. E. Costescu
Prof. Gr. Ionescu
Arh. V. Moisescu
Tov. G. Russu
Prof. H. Teodoru

I. Proiectul de execuție pentru biserica Sf. Spiridon-Vechi din București

Adresa Minist. Cultelor nr. 32283/954,
înregistrată la C.S.A.C. sub nr. 59/955

Referent: Arh. Ion Balș

Valoarea: 114.710 Lei

Faza: Proiect de execuție

Proiectant: I.S.P.R.O.R.

Dosarul cuprinde: memoriu de arhitectură, deviz, extras de norme, analiză de prețuri, serie de prețuri, extras de materiale și antemăsurătoare.

Pentru instalații: memoriu, antemăsurătoare, extras de materiale, deviz, serie de prețuri.

Dosarul mai cuprinde următoarele piese desenate: 3 planșe de arhitectură, înfățișând plan, fațadă și secție, 2 planșe pentru instalații cu amenajări exterioare și schemă de canalizare și 1 planșă de rezistență.

Se prevăd următoarele lucrări:

Înlocuirea zidăriei cu igrasie de sub nivelul trotuarului de pe laturile nord, est și

sud ale bisericii, cu zidărie nouă având la bază 3 rânduri de cărămizi îmbibate în bitum, ca strat izolator, înlocuire executată ca o subzidire pe porțiuni de câte 1 m.

Zidăria nouă va fi prevăzută la exterior cu un strat izolator vertical, apărat de o zidărie de cărămidă de protecție de 12,5 m.

Proiectul mai prevede coborârea nivelului scuarului din fața bisericii, accesul la stradă făcându-se prin două scări laterale.

În acest spațiu s-a prevăzut construirea unei clopotnițe compusă din 3 stâlpi de beton armat tencuiți legați printr-un ornament de fier forjat.

Comisia, luând în examinare lucrarea și ținând seama de avizele favorabile ale D.G.P.C. Inginerești din C.S.A.C. Sector Instalații și Sector Rezistență, este de părere:

SĂ SE AMÂNE LUAREA UNEI HOTĂRÂRI

pentru a se convoca la o ședință ulterioară și un reprezentant autorizat al Direcției de Arhitectură și Sistemizare a Capitalei, cu care să se poată discuta problema degajării bisericii prin coborârea nivelului solului exterior, pe 3 laturi, sau în orice caz pe laturile nord și est, chiar dacă această soluție ar fi provizorie, urmând a se găsi o soluție definitivă atunci când se va definitiva și planul de sistemizare a orașului.

În ceea ce privește scările de acces la scuarul din fața bisericii, se va studia un parapet cât mai jos, nu în formă de trepte, care să urmeze panta taluzului, dacă acesta se va mai menține.

De asemenea parapetul din jurul scuarului va fi tratat mai degrabă ca o bordură joasă.

II. Proiectul de execuție pentru biserica mănăstirii Prislop

Adresa Minist. Cultelor nr. 31441/1954,
înregistrată la C.S.A.C. sub nr. 21751/954.

Referent: Arh. Ion Balș

Faza: Proiect de execuție

Proiectant: I.S.P.R.O.R. *

Dosarul cuprinde: memoriu justificativ,

raportul proiectantului asupra cercetărilor efectuate, 4 planșe de arhitectură înfățișând planuri, fațade și secțiuni, precum și 1 planșă de rezistență.

Se prevede consolidarea bazei turlei și a arcelor care o susțin cu o centură de beton armat și arce de beton armat, tumate peste arcele existente, centură de beton armat pe tot perimetrul bisericii, refacerea acoperișului etc.

Comisia, luând în examinare dosarul și ținând seama de referatul favorabil cu recomandări ale D.G.P.C. ingineresti din C.S.A.C. da

AVIZ FAVORABIL

cu următoarele recomandări:

- Să se înlocuiască soluția de consolidare a turlei, propusă de proiectant, cu o cămășuială de beton armat, care să cuprindă partea de jos a bazei turlei (de la centura propusă, inclusiv, până la arce) și care prin rigiditatea ei să poată prelua toate împingerile arcului natural cât și ale arcelor propriu-zise.
- Să se facă tot posibilul ca lucrările de consolidare a turlei să apară cât mai puțin (sau deloc) la partea de jos a bazei turlei.
- Să se facă tot posibilul pentru a se îndepărta brâul de fier devenit inutil, care încinge fațadele bisericii și după îndepărtarea lui să se completeze paramentul cu toată atenția.

III. Diverse

a) Consultare pe parcurs în legătură cu restaurarea clișiarniței și a chiliilor mănăstirii Moldovița

la parte ca invitat și arh. Corneliu Dan, din partea proiectanților (I.S.P.R.O.R.). **

Se prezintă o serie de planuri, secțiuni și fațade, atât releveu cât și proiect.

Se prevede restaurarea clișiarniței, având cerdac și pridvor la etaj, closete etc. și schimbarea distribuției interioare la chilii, la care se prevede și restudierea fațadei.

Comisia se declară de acord cu pro-

punerile proiectanților < ? >, cerând însă să mai prezinte (eventual la o consultare pe parcurs) o variantă a clișiarniței cu altă așezare a closetului, mai departe de pridvorul de la etaj.

În ceea ce privește aranjamentul interior al chiliilor, este necesar să fie consultat și beneficiarul.

Comisia propune să se facă intervenții pentru a se obține evacuarea bisericii parohiale, instalată astăzi în chilii, fiind singura soluție pentru a rezolva problema spațiului în mănăstire.

Soluția pare ușor realizabilă deoarece există în localitate o biserică neutilizată în momentul de față.

b) Consultarea pe parcurs în legătură cu tâmplăria pentru casa veche din Herești Tov. arh. Ștefan Balș prezintă schițele cerute în ședințele din 7 ianuarie. ***

Comisia admite propunerile proiectantului în ce privește modul de așezare a tocului ferestrelor, iar în ce privește împărțirea ferestrelor se va adopta aceeași soluție, ca pentru palatul de la Potlogi (vezi Proces Verbal nr. 3/11 ianuarie 1955).

Președintele comisiei:

Prof. arh. Duiliu Marcu

Membrii:

Arh. Șt. Balș

Arh. I. Berechet

Arh. E. Costescu

Prof. Gr. Ionescu

Arh. V. Moisescu

Tov. G. Russu

Prof. H. Teodoru

*Șeful de proiect, arh. Ștefan Balș

**Șeful de proiect, arh. Corneliu Dan

***Șeful proiect, arh. Eugenia Greceanu

C.S.A.C. - D.G.M.I.

Comisia de Avizare

**PROCES - VERBAL nr. 5
al ședinței din 21 ianuarie 1955.**

Compunerea Comisiei:

Președinte : Prof. arh. Duiliu Marcu
 Membrii: Arh. I. Berechet
 Arh. E. Costescu
 Arh. R. Lieblich
 Prof. Gr. Ionescu
 Arh. V. Moisescu
 Tov. G. Russu

este de părere

SĂ SE AMÂNE LUAREA UNEI HOTĂRÂRI

până la primirea referatului D.G.P.C. Inginerești din C.S.A.C. Sectorul Instalații.

În principiu, Comisia consideră că o soluție cu conducta așezată sub pardoseală, într-un canal vizitabil, este mai recomandabilă din punct de vedere estetic.

I. Clasificarea monumentelor istorice după importanța lor

Se stabilesc următoarele categorii pentru monumentele citate mai jos.

În categoria I-a

1. Bis. Sf. Ion Gură de Aur-Titreici	În listele C.S.A.C.
	Nr. 1544
2. Mănăstirea Sinaia	Nr. 804

În categoria II-a

3. Bis. din Pătroaia	Nr. 754
4. Bis. Maicii Domnului din Brezoaiele	Nr. 228
5. Bis. Galbenă din Urlați	Nr. 816
6. Bis. din Săftica	Nr. 240
7. Bis. din Răfov	Nr. 803
8. Bis. din Coțofeni (Dolj)	Nr.
9. Schitul Înătești	Nr. 1496
10. Schitul Șerbănești	
11. Bis. din Crucile	Nr. 2292
12. Bis. din Budeasa	Nr. 692
13. Bis. din Grădiștea (Vâlcea)	
14. Mănăstirea Mamu	Nr. 1503
15. Bis. Sf. Treime - Cerneți	Nr. 377

În categoria III-a

16. Bis. Adormirea Maicii Domnului din Ocele Mari	Nr. 745
17. Bis. din Dragoslavele	Nr. 793

II. Instalarea de gaze la biserica Flămânda din București

Adresa Patriarhiei, Serv. Economic, nr. 20894/954, înregistrată la C.S.A.C. sub nr. 170/1955

Referent: Arh. Ferdinand Fischer, care a fost la fața locului și care prezintă câteva schițe.

Dosarul cuprinde: memoriu justificativ și breviar de calcul, devizul lucrărilor de branșament, tablou de materiale și un plan de situație cu schiță izometrică.

Se prevede instalarea de gaze naturale la biserică, cu conducte aparente pe fațadă și interior.

Comisia luând în examinare lucrarea

III. Diverse

Tov. arh. Richard Lieblich propune spre clasare biserica Evanghelică din Craiova, prezentând și o fotografie.

Comisia admite propunerea de clasare, pentru categoria III-a.

Președintele Comisiei :

Prof. arh. Duiliu Marcu

Membrii:

Arh. I. Berechet
 Arh. E. Costescu
 Prof. Gr. Ionescu
 Arh. R. Lieblich
 Arh. V. Moisescu
 Tov. G. Russu

C.S.A.C. - D.G.M.I.

Comisia de avizare

**PROCESUL VERBAL NR. 6
al ședinței din 28 ianuarie 1955
orele 9****Compunerea Comisiei:**

Președinte: Prof. arh. Duiliu Marcu
 Membrii: Arh. Șt. Balș
 Arh. I. Berechet
 Arh. E. Costescu
 Prof. Gr. Ionescu
 Arh. R. Lieblich
 Arh. V. Moisescu
 Arh. I. Paraschivescu
 (delegatul Patriarhiei)
 Tov. G. Russu

I. Proiectul tehnic de restaurare a chiliilor mănăstirii Secu (etapa I: aripile N și V)

Adresa Minist. Cultelor nr. 25413/1954, înregistrată la C.S.A.C. sub nr. 20522/954

Referent: Arh. Ion Balș
Valoarea: (pentru etapa I)
Lei 767.400

(restaurarea ansamblului chiliilor, în totalitate, a fost evaluată la 2.500.000 Lei)

Faza: Proiect tehnic și de execuție

Proiectant: I.S.P.R.O.R.

Șef proiect: <Arh. Corneliu Dan>

la parte ca invitat și tov. arh. Corneliu Dan, ca proiectant. Dosarul cuprinde: memoriu de arhitectură, memoriu de rezistență, deviz, analiza de prețuri, seria de prețuri, extras de materiale, 18 planșe desenate de arhitectură cu porțiuni de relevu și planuri, fațade, secțiuni și detalii pentru proiect, precum și 5 planșe de rezistență.

Se prevede în actuala etapă refacerea chiliilor pe aripa de nord și pe porțiunea din aripa de vest, dintre clopotniță și colțul de N-V.

Actualele pridvoare cu stâlpi de lemn se vor înlocui cu pridvoare cu stâlpi de zidărie de piatră tencuită la parter și stâlpi de lemn la etaj. Stâlpii de la parter vor fi legați între ei și de corpul chiliilor prin grinzi de beton armat, îmbrăcate în lemn. Se mai prevede și refacerea scârilor de acces la pridvoare, din beton armat cu trepte de piatră și refacerea acoperișului cu învelitoare de țiglă smălțuită de culoare gri (sau în lipsa acesteia, cu șindrilă).

De asemenea se prevede restaurarea fațadelor exterioare de la aripile nord și vest, utilizându-se pe cât posibil stâlpii desființați de la pridvoarele interioare.

Comisia, ținând seama și de cele stabilite în consultarea pe parcurs din ședința din 12 octombrie 1954 și de referatele favorabile, fără recomandări, ale Secțiunii de Arhitectură și Sistemizare a regiunii Bacău și a D.G.P.C. Inginerești din C.S.A.C., Sector Rezistență, dă

cu următoarele recomandări:

- Să se pună la punct dimensiunile golului de acces la scara din colțul nord-vest, de la parter, (planșa 12), care pare de proporție prea joasă, simplificându-se eventual și chenarul de piatră.

- Partea de jos a bazei stâlpilor de la parter să fie de piatră aparentă. Capitelul acestor stâlpi să fie studiat cu atenție, revăzându-se profilul și executându-se un model la fața locului, care va trebui să fie controlat de proiectanți.

- Stâlpii de lemn de la pridvoarele de la etaj să fie îngroșați, renunțându-se eventual la galb.

- Se va executa un model la fața locului și pentru acești stâlpi, care va fi examinat de proiectanți.

- Să se studieze cu atenție modul de execuție a pardoseliilor de stejar la pridvoarele de la etaj, precum și protejarea contra apei a grinzilor de beton armat care leagă stâlpii de la parter.

- Să se studieze un detaliu de coșuri.

- Să se prevadă într-o viitoare etapă de restaurare și refacerea înveltoarei la paraclis.

- Să se studieze, de asemenea, într-o etapă viitoare de restaurare, cauzele umezirii unora din zidurile exterioare, prevăzându-se canalizările și rigolele necesare.

- Este de dorit ca restul lucrărilor de restaurare să se execute în continuare în 1956.

II. Proiectul de instalații de încălzire centrală la Episcopia Romanului.

Adresa Episcopiei Romanului și Hușilor nr. 7955/955 înregistrată la C.S.A.C. sub nr. 877/954.

Referent: Arh. Ion Balș

Valoarea: Lei 597.000

Proiectant: Colectiv reprezentat prin
Ing. Minoniu

Faza: Proiect tehnic

la parte ca invitat tov. ing. Minoniu, proiectant.

Dosarul cuprinde: memoriu justificativ, breviar de calcul, antemăsurătoarea instalațiilor de încălzire, devizul lucrărilor de încălzire, extrasul de materiale pentru lucrări de încălzire, antemăsurătoarea lucrărilor accesorii de zidărie, devizul acestora precum și extrasul de materiale. De asemenea, dosarul mai cuprinde seria prețurilor, analiza prețurilor, devizul pentru părțile metalice ale coșului și 7 planșe desenate înfățișând traseul conductelor pe planul de situație și instalațiile interioare la pavilioane și la biserică.

Comisia, ținând seamă de cele discutate în legătură cu problema încălzirii la Episcopia Romanului în ședința din 1 octombrie 1954, și de referatul din ianuarie 1955 al D.G.P.C. Inginerești, Sector Instalații din C.S.A.C., este de părere:

SĂ SE APROBE

numai efectuarea lucrărilor exterioare precum și cele de la centrala termică și la pavilioane, dar să nu se aprobe proiectul prezentat în ceea ce privește instalația de încălzire în biserică, proiectul urmând să fie refăcut. Se va găsi altă soluție în locul radiatoarelor, care ar fi de un aspect supărător, cu atât mai mult că pictura interioară a acestei biserici are o deosebită valoare.

Este necesar ca un delegat al Direcției Generale a Monumentelor Istorice să se deplaseze la fața locului împreună cu proiectantul, pentru a cerceta soluțiile de încălzire care ar putea să fie adoptate, fără a dăuna aspectului interior al bisericii și în special picturii.

Proiectantul va trebui să mențină contactul cu D.G.M.I., prezentând cu ocazia unor consultări pe parcurs soluțiile propuse.

Proiectul definitiv pentru încălzirea bisericii se va prezenta din nou la avizare la C.S.A.C.

În ceea ce privește ansamblul instalațiilor, se fac următoarele recomandări:

- Presiunea pompelor să fie de 1,5 - 2 m C.A.
- Să se obțină avizul C.S.P. privitor la repartizarea combustibilului.

Președintele Comisiei:

Prof. arh. Duiliu Marcu

Membrii:

Arh. Șt. Balș

Arh. I. Berechet

Arh. E. Costescu

Prof. Gr. Ionescu

Arh. R. Lieblich

Arh. V. Moiescu

Arh. I. Paraschivescu

(delegatul Patriarhiei)

Tov. G. Russu

C.S.A.C. - D.G.M.I.

Comisia de avizare

PROCESUL VERBAL NR. 7 al ședinței din 4 februarie 1955 orele 9

Compunerea Comisiei:

Președinte: Prof. Duiliu Marcu

Membrii:

Arh. Șt. Balș

Prof. Gr. Ionescu

Arh. E. Costescu

Arh. V. Moiescu

Tov. G. Russu

I. Reparații la casa Capitulului Evanghelic din orașul Bistrița

Adresa Consistoriului Evanghelic Sibiu nr. 2780/954, înregistrată la C.S.A.C. sub nr. 21379/1954.

Dosarul a fost trimis spre examinare la Sfatul Popular al orașului Bistrița, de unde a fost înapoiat cu adresa nr. 202-V/955 înregistrată la C.S.A.C. sub nr. 1265/955.

Referent: Arh. F. Fischer

Valoarea: Lei 176.400

Proiectant: Ing. O. Dahinten

Cuprinsul dosarului și lucrările prevăzute sunt menționate în Proces Verbal nr. 89 al ședinței din 24 dec. 1954, când s-a examinat de către Comisie pentru prima oară proiectul și când s-a hotărât trimiterea dosarului la Sfatul Popular al orașului

Bistrița.

Comisia reluând în examinare lucrarea, și ținând seamă și de observațiile Sfatului Popular al orașului Bistrița, este de părere

SĂ SE APROBE

efectuarea lucrărilor menționate în proiect, cu următoarele recomandări:

- Să se refacă acoperișul, menținând forma actuală, păstrând și cornișa existentă (nu cu streășină înfundată cum se prevede în proiect).

Să se facă tot posibilul pentru a se obține țigle solzi de tip nou, pentru învelitoare, în lipsa țiglelor de tip vechi, fiind de dorit să se înlocuiască treptat și la celelalte case din ansamblul Sugălele țiglele tip Marsilia cu țigle solzi.

- Să se execute calcanele din pod, spre casele vecine, luându-se măsurile necesare din punct de vedere static.

- Ușile să fie refăcute după modelul celor vechi, cu tăblii (nu placate).

- Parchetele să fie executate în lung (verbund-parket)

- Să se refacă numai tencuielile burdușite, menținându-se pe cât posibil vechile tencuieli, atât la interior, cât și la fațade.

- Lucrările să fie efectuate sub controlul proiectantului, care va și răspunde. În privința fondurilor necesare pentru restaurare, ar fi de dorit să se facă demersuri la Ministerul Cultelor sau la Sfatul Popular regional, pentru a se executa măcar refacerea acoperișului și a înveltoarei în anul acesta.

II. Revenire în legătură cu proiectul de restaurare a trapezei mănăstirii Pasărea

Adresa mănăstirii Pasărea nr. 20/1955, înregistrată la C.S.A.C. sub nr. 1334/955

Referent: arh. N. Diaconu

Prin adresa menționată mai sus, conducerea mănăstirii cere revizuirea avizului dat de C.S.A.C. la proiectul de restaurare a trapezei, astfel ca aceasta din urmă să fie învelită cu tablă, așa cum sunt învelite și celelalte clădiri ale mănăstirii și nu cu olane sau șindriță, precum se ceruse în avizul dat

anterior.

Comisia luând în examinare problema, este de părere

SĂ SE AMÂNE LUAREA UNEI HOTĂRÂRI

pentru ca referentul să se deplaseze la fața locului spre a examina situația și a raporta asupra stadiului în care se află construcția

Comisia atrage în tot cazul atenția că proiectul de restaurare trebuia retrimis la avizare la C.S.A.C. așa precum s-a hotărât în ședința din octombrie 1954, înainte de a se trece la execuție.

III. Lucrări de reparații la Schitul Trivale (regiunea Pitești)

Adresa schitului Trivale nr. 4/955, înregistrată la C.S.A.C. sub nr. 151/1955.

Referent: Arh. N. Diaconu

Valoarea: Lei 12.167

Dosarul cuprinde: memoriu, deviz, antimăsurătoare și tabel de materiale.

Se prevede refacerea învelitorii de tablă, refaceri de tencuieli interioare și exterioare, spoieli interioare și exterioare, refacerea trotuarului etc.

Schitul este așezat într-un frumos cadru care face parte din parcul orașului Pitești, și merită o deosebită atenție.

Comisia luând în examinare lucrarea și ținând seamă și de referatul Secțiunii de Arhitectură și Sistematizare a regiunii Pitești, este de părere să se ceară

COMPLETAREA DOCUMENTAȚIEI

cu schițe de releveu (plan, fațade, secțiuni) și cu fotografii.

IV. Diverse

a) Consultare pe parcurs în legătură cu proiectul de restaurare a chiliilor mănăstirii Moldovița.

Iau parte ca invitați tov. Ing. Gherghe, ca proiectant pentru lucrările de instalații și tov. Ing. Georgescu de la D.G.P.C. Inginerești din C.S.A.C. (Sector Instalații).

Tov. arh. Ștefan Balș ca proiectant (I.C.S.O.R.) prezintă o serie de schițe în

original pentru a se stabili soluția ce urmează să fie adoptată pentru alimentarea cu apă și canalizare, precum și pentru arhitectura exterioară a incintei pe latura de Vest.

Comisia este de părere să se prezinte un studiu comparativ cu evaluarea lucrărilor de instalații pentru diferitele soluții de instalații propuse, alegându-se însă de preferință o soluție minimală de cost, fiind vorba de o mănăstire cu un efectiv destul de redus.

În ceea ce privește soluțiile de arhitectură la fațada de vest a incintei, Comisia este de părere să se adopte varianta I, în care grupul de closete proiectat se acoperă cu un acoperiș în 4 ape.

b) Consultare pe parcurs în legătură cu trotuarul de piatră al bisericii mănăstirea Golia din Iași.

Tov. arh. Ștefan Balș prezintă două soluții, una cu lespezi de dimensiuni egale și cu rosturi în prelungire și cealaltă cu lespezi de diferite dimensiuni.

Comisia este de părere că ar fi preferabil să se aleagă varianta cu lespezi regulate, de aceeași dimensiune, dacă posibilitățile bănești vor permite adoptarea acestor soluții. Dacă această soluție întâmpină dificultăți bănești sau de materiale, se va executa soluția cu lespezi de dimensiuni neregulate.

c) Consultarea pe parcurs pentru proiectul de restaurare a Casei vechi din incinta mănăstirii Frumoasa - Iași *

Tov. Arh. Șt. Balș prezintă o schiță de relevu înfățișând planul clădirii.

Comisia este de părere să se admită redistribuirea interioară a clădirii, pentru necesitățile de folosire, menținând pe cât posibil vechile ziduri.

d) Consultare pe parcurs pentru pardoseala bisericii mănăstirii Prislop

Tov. Arh. Șt. Balș, ca proiectant, comunică că executantul face propunerea de a se așeza pardoseala de lespezi de piatră, peste actualul strat de mozaic.

Comisia este de părere să nu se admită propunerea, pentru a se păstra vechiul nivel al pardoselii.

Președintele Comisiei:

204

Membrii: Prof. arh. Duiiliu Marcu
Arh. Șt. Balș
Prof. Gr. Ionescu
Arh. E. Costescu
Arh. V. Moiescu
Tov. G. Russu

*Șef proiect: <arh. E. Greceanu>

C.S.A.C. - D.G.M.I.
Comisia de avizare

PROCESUL VERBAL NR. 8 al ședinței din 11 februarie 1955 orele 9

Compunerea Comisiei:

Președinte: Prof. arh. Duiiliu Marcu
Membrii: Arh. Șt. Balș
Arh. E. Costescu
Prof. Gr. Ionescu
Arh. R. Lieblich
Arh. V. Moiescu
Arh. I. Paraschivescu
(delegatul Patriarhiei)
Tov. G. Russu
Prof. H. Teodoru

I. Proiectul de restaurare a bisericii Sf. Spiridon-Vechi din București (reluarea discuțiilor)

Adresa Min. Cultelor nr. 32283/954, înregistrată la C.S.A.C. sub nr. 59/955.

Referent: Arh. Ion Balș
la parte ca invitat și tov. arh. Virgil Popescu de la D.A.S. a Capitalei.

Pentru toate datele în legătură cu acest proiect, vezi Procesul Verbal nr. 4 din 14 ianuarie 1955, când a fost discutat pentru prima dată și când s-a amânat luarea unei hotărâri pentru a se rediscuta problema scoborării nivelului străzilor din jurul bisericii cu delegații Direcției de Arhitectură și Sistemizare a Capitalei.

Tov. arh. Virgil Popescu de la D.A.S. comunică că tov. prof. Macovei, arhitectul șef al Capitalei, nu a putut veni la prezenta

ședință, fiind chemat de urgență în altă parte.

D-sea propune să discute cu tov. prof. Macovei posibilitatea de a devia circulația care se face azi pe cele 2 străzi care înconjoară biserica, pe alte artere de circulație, creând astfel posibilitatea de a se realiza un scuar mai mare de jur împrejurul bisericii și la nivelul pardoselii acesteia.

Comisia, ținând seamă că prin această soluție s-ar putea obține scoborârea nivelului înconjurător la nivelul interior al bisericii, ceea ce ar opri cauza umezelii zidurilor și pe de altă parte s-ar evita astfel, în apropierea monumentului, circulația grea care provoacă trepidații dăunătoare, se declară de acord cu propunerea tov. arh. Virgil Popescu și propune să se

AMĂNE LUAREA UNEI HOTĂRĂRI

până la primirea răspunsului de la D.A.S. a Capitalei.

II. Lucrări de reparații la biserica din Golești

Adresa Min. Cultelor nr. 31610/954, înregistrată la C.S.A.C. sub nr. 861/955.

Referent: Arh. Ion Balș

Min. Cultelor înaintează cererea parohiei bisericii Sf. Treime din Golești (reg. Pitești) prin care aceasta solicită să fie trimis un arhitect la fața locului pentru a întocmi un deviz de reparații la învelitoare, la crăpăturile zidurilor și pentru scoaterea la iveală a vechilor fresce, care s-ar găsi, după spusele preotului paroh, sub actualul strat de pictură.

Comisia, luând în examinare cererea parohiei, este de părere să se comunice că Direcția Generală a Monumentelor Istorice nu întocmește devize și că parohia ar putea să se adreseze Patriarhiei pentru a lua măsuri pentru a se întocmi devizul necesar, în care să se prevadă refacerea învelitoarei și celelalte reparații la crăpături etc. menținându-se forma și materialele actuale, (acoperișul de șindrilă, fără turle, deși biserica a avut turle în trecut).

Se vor prevedea, dacă va fi necesar, și

rigole de scurgere a apelor de ploaie.

În ceea ce privește pictura, se va cere avizul Comisiei de Pictură a Patriarhiei.

III. Diverse

a) Prof. Grigore Ionescu comunică că Academia R.P.R. a primit listele lucrărilor la care trebuie să participe delegații ai Academiei, atât din partea C.S.A.C.-ului cât și din partea Min. Culturii și că aceste liste nu concordă.

Tov. Prof. Duiliu Marcu răspunde că lista definitivă a lucrărilor la care se va cere participarea delegaților Academiei va fi stabilită numai după ce planificarea va hotărî care din lucrările propuse de beneficiari se vor executa în acest an.

b) Consultarea pe parcurs în legătură cu Sinagoga din Tg. Neamț.

Proiectantul, tov. arh. R. Udriou (I.C.S.O.R.), pune problema înlocuirii învelitoarei actuale de tablă și a pardoselii de scânduri.

Comisia este de părere să se prevadă o învelitoare de olane și o pardoseală de cărămizi bine arse.

Președintele comisiei:

Prof. Duiliu Marcu

Membrii:

Arh. Șt. Balș

Arh. E. Costescu

Prof. Gr. Ionescu

Arh. R. Lieblich

Arh. I. Paraschivescu

Arh. V. Moisescu

Tov. Gh. Russu

Prof. H. Teodoru

C.S.A.C. - D.G.M.I.

Comisia de avizare

PROCES VERBAL NR. 9 al ședinței din 18 februarie 1955 orele 9

Compunerea Comisiei:

Președinte: Prof. Dăliu Marcu
Membrii: Arh. Șt. Balș
Arh. E. Costescu
Prof. Grig. Ionescu
Arh. V. Moisescu
Arh. I. Paraschivescu
(delegatul Patriarhiei)
Tov. G. Russu
Prof. H. Teodoru

Întrucât proiectanții lucrărilor în curs sau în curs de proiectare aduc la cunoștința Comisiei că sunt necesare consultări pe parcurs urgente, discutarea lucrărilor din ordinea de zi a ședinței se amână pentru ședința următoare.

I. Consultarea pe parcurs pentru instalarea de gaze la mănăstirea Antim din București

Referent: Arh. Ion Balș

Tov. ing. Iacobi, proiectant, prezintă 2 schițe sumare și arată că este posibil să se găsească o altă soluție pentru așezarea conductelor la biserică, fără a se sparge pardoseala actuală de mozaic. (Vezi Procesul Verbal nr. 86 din 14 dec. 1954).

Proiectantul propune de data aceasta așezarea conductei de-a lungul fațadei de nord, în jurul absidei laterale, imediat peste soclu, sub ciubucul orizontal care ar împiedica vederea acestei conducte.

Comisia consideră că această propunere este bună și se poate aproba.

Referentul mai atrage atenția că tov. arh. N. Diaconu s-a deplasat la fața locului în ziua de 16 februarie a.c., chemat fiind de proiectant. Cu această ocazie s-a discutat amplasarea și forma cabinei pentru instalația de gaze de lângă clopotniță precum și instalarea unui radiator cu apă caldă la garajul din spatele altarului bisericii (fostul gang de trecere).

Comisia este de părere să se ceară întocmirea unui proiect pentru cabina de lângă clopotniță, iar pentru încălzirea garajului să se examineze problema la fața locului, după care se va hotărî.

Tov. prof. Horia Teodoru și tov. prof. Grigore Ionescu își exprimă părerea că ar fi

mai nimerit să se renunțe la acest garaj în incinta mănăstirii, gararea mașinii putând să fie făcută la Mitropolie sau în alt loc apropiat.

Totodată d-lor sunt de părere că ar fi cazul să se comunice Patriarhiei că inițiativa de a crea ateliere și de a transforma mănăstirile în organisme vii este cât se poate de laudabilă, însă că Direcția Generală a Monumentelor Istorice are sarcina de a păstra intacte vechile monumente.

Atunci când amenajările necesare, spun d-lor în continuare, nu pot fi efectuate fără a denatura aspectul ansamblului, trebuie renunțat la ideea de a așeza neapărat noile construcții în spațiul restrâns al vechilor așezăminte, alegându-se terenuri libere în altă parte.

II. Consultarea pe parcurs pentru biserica Săn Nicoară din Curtea de Argeș

Proiectantul, tov. arh. Ștefan Balș, (I.C.S.O.R.), prezintă schițe în original arătând o propunere de consolidare care cuprinde și un gard de fier pentru protejarea monumentului și o a doua propunere de restaurare completă.

Comisia este de părere să se întocmească un proiect în faza „sarcină de proiectare” în care să se prezinte reconstituirea întreagă a monumentului, însă pentru execuție (proiectul tehnic) să se prevadă doar consolidarea zidurilor actuale și execuția gardului de fier.

III. Consultarea pe parcurs pentru turnul mănăstirii Brebu

Proiectantul, tov. arh. Toma Socolescu (I.C.S.O.R.), prezintă copii de releveu și pune problema dacă turnul trebuie acoperit cu olane sau cu șindrilă.

Comisia este de părere să se prezinte un studiu mai științific și comparații a mai multor soluții, cu arătarea formelor și materialelor la monumente similare din aceeași epocă.

IV. Consultarea pe parcurs pentru Sala Gotică de la biserica Trei Ierarhi din Iași

Proiectantul, tov. arh. Sandu Constantin (I.C.S.O.R.), prezintă copii după releveele lui Lecomte du Nouy și o serie de schițe cu propuneri de restaurare.

Comisia, ținând seamă că actuala construcție este în întregime refăcută de arh. Lecomte du Nouy, este de părere că i se pot aduce modificări importante pentru ca în acest ansamblu, biserica, una din cele mai frumoase ale arhitecturii noastre, să domine în mod hotărât, cadrul urmând să rămână subordonat bisericii, ceea ce nu era cazul la clădirea începută de Lecomte du Nouy (Sala gotică).

Președintele comisiei:

Membrii: Prof. arh. Duiliu Marcu
Arh. Șt. Balș
Arh. E. Costescu
Prof. Grig. Ionescu
Arh. V. Moiescu
Arh. I. Paraschivescu
(delegat Patriarhiei)
Tov. G. Russu
Prof. H. Teodoru

C.S.A.C. - D.G.M.I.
Comisia de avizare

**PROCES VERBAL NR. 10
al ședinței din 22 februarie 1955
orele 9**

Compunerea Comisiei:

Președinte: Prof. arh. Duiliu Marcu
Membrii: Arh. Șt. Balș
Arh. E. Costescu
Arh. R. Lieblich
Arh. V. Moiescu
Tov. G. Russu
Prof. H. Teodoru

**I. Amplasarea centralei termice la
Mitropolia din Iași**

Adresa Mitropoliei Moldovei și Sucevei
nr. 2307/995, înregistrată la C.S.A.C. sub nr.

2629/955

Referent: Arh. Ion Balș
Iau parte ca invitați tov. prof. ing. Popinceanu, proiectant și arh. Loiso de la Mitropolia Iași.

Dosarul cuprinde, pe lângă adresă, două schițe înfățișând planul de situație și un fragment de plan și secție.

Mitropolia Moldovei cere o aprobare de principiu pentru amplasarea centralei termice pentru instalațiile de încălzire centrală care urmează să fie proiectate.

Planul de situație cuprinde și o adnotare a tov. arh. Păunel, arhitect șef al orașului Iași, prin care se recomandă amplasamentul indicat în plan.

Comisia luând în examinare lucrarea este de părere

SĂ SE APROBE ÎN PRINCIPIU

amplasamentul propus în dosul palatului mitropolitan.

Proiectul de încălzire urmează să fie trimis la avizare la C.S.A.C.

**II. Restaurarea Turnului Cismarilor din
Cluj**

Adresa S.A.S. reg. Cluj nr. 76/114/115 /116/955, înregistrată la C.S.A.C. sub nr. B.S. 449/955.

Referent: Arh. Ferdinand Fischer
Valoarea: Lei 33.958
Proiectant: I.S.P.R.O.R.
Șef proiect: <arh. Eugenia Greceanu>
Faza: Proiect tehnic.

Dosarul cuprinde memorii de arhitectură, deviz, extras de norme, analiză de prețuri, bază de prețuri, serie de prețuri, extras de materiale, antemăsurătoare și două planșe desenate cu plan, fațade și secțiuni.

Se prevede înlocuirea planșeului de lemn, refacerea acoperișului, completări de zidărie, rostueli etc.

Dosarul cuprinde și referatul S.A.S. reg. Cluj.

Comisia luând în examinare lucrarea dă

AVIZ FAVORABIL

cu recomandarea de a se restudia, la proiectul de execuție, șarpanta și de a se preciza detaliile pentru grinziile planșeului, detaliile de tâmplărie etc. precum și indicarea locului unde se va așeza inscripția la ușa de trecere proiectată în zidul alăturat turnului.

Proiectul de execuție se va trimite la avizare la C.S.A.C.

III. Restaurarea bastionului Bethlen din Cluj

Adresa S.A.S. reg. Cluj nr. 76/114/115/116/955, înregistrată la C.S.A.C. sub nr. B.S. 459/955

Referent: Arh. Ferdinand Fischer

Valoare: Lei 250.000

Proiectant: I.S.P.R.O.R

Șef proiect: <arh. Eugenia Greceanu>

Faza: Proiect tehnic

Dosarul cuprinde: memoriu de arhitectură, deviz, antemăsurătoare, analiză de preț, extras de materiale, extras de norme, memoriu pentru instalații sanitare cu antemăsurătoare, deviz, serie de prețuri, lista materialelor principale (pentru instalații sanitare), memoriu pentru instalații electrice, breviar de calcul și deviz (pentru instalații electrice), precum și 4 planșe de arhitectură cuprinzând planuri, secțiuni și fațade, 4 planșe pentru instalațiile sanitare, și 4 planșe pentru instalații electrice.

Se prevăd următoarele lucrări:

Construirea scârilor interioare de lemn și a unei scări exterioare de beton, construirea unui balcon acoperit, revizuirea învelitoarei de țiglă, pardoseli de stejar, rostueli, tencuieli, instalații de apă pentru hidrofoare, instalație electrică etc.

Dosarul cuprinde și referatul S.A.S. reg. Cluj.

Comisia luând în examinare lucrarea și ținând seama și de referatele D.G.P.C. Inginerești din C.S.A.C. Sector Instalații dă:

AVIZ FAVORABIL

cu următoarele recomandări:

- Pentru proiectul de execuție se vor întocmi detalii pentru balcon, scări etc.

care se vor trimite la avizare la C.S.A.C.

- Acoperișul balconului va depăși lateral în ambele părți, balconul cu cca. 40-50 cm.

- De asemenea balustrada se va prelungi puțin spre zidul din stânga, unde se află în trecut galeria de strajă.

- Pentru proiectul de execuție se va întocmi o variantă de scară exterioară de fier și una de piatră și beton (cu arcadă).

- Dacă conductele de apă nu vor putea să fie îngropate în grosimea tencuielii, ar fi de dorit să se renunțe complet la hidrofoare, instalându-se în schimb extintoare.

- Dacă conductele de electricitate nu vor putea să fie îngropate în grosimea tencuielii, ele se vor lăsa aparente, alegându-se un traseu cât mai simplu și discret și cât mai regulat.

- Construcția de lemn aparent a balconului să fie vopsită cu culoare transparentă (cu ulei) în ton cafeniu.

IV. Parcelarea din str. Pavlov - Orașul Stalin <Brașov>

Adresa Sfatului popular al Orașului Stalin S.A.S. nr. 3937/954 înregistrată la C.S.A.C. sub numărul 21357/954

Referent: Arh. Ferdinand Fischer

Dosarul a mai fost examinat în ședința din 31 dec 1954 (vezi Proces Verbal nr. 90/954)

De data aceasta se dă citire raportului de inspecție a tov. prof. Duiliu Marcu, care a fost la fața locului, și referatul S.A.S. a regiunii Stalin, căreia dosarul fusese înaintat pentru a fi examinat și de colectivul de monumente istorice al Regiunii.

De asemenea se dă citire unei copii a adresei Dir. Proiectării Orașelor din C.S.A.C. către S.A.S. Orașul Stalin.

Comisia reluând în examinare problema, este de părere:

SĂ NU SE APROBE

parcelarea propusă, care ar reduce priveștiștea spre vechile ziduri, și care ar obliga la

lucrări edilitare costisitoare, la tăierea a numeroși arbori bătrâni și la dărâmarea unei clădiri cu 4 caturi.

Este de dorit să se elaboreze un proiect pentru crearea unui parc cu caracter public de-a lungul zidurilor, pentru ca acestea să fie puse în valoare în cât mai bune condiții.

V. Diverse

a) Tov. arh. Loiso, de la Mitropolia Moldovei, ridică problema alocării fondurilor pentru terminarea turnului bisericii Sf. Ioan din Piatra Neamț, care deși are schelele ridicate, nu figurează pe lista lucrărilor din acest an.

D-sa mai arată că este regretabil că fondurile au fost risipite la un număr mare de lucrări, ceea ce reprezintă o mare greutate în organizare și control, întrucât lucrările se vor efectua în regie.

b) Tov. arh. Ștefan Balș arată că o situație similară există și la mănăstirea Tismana.

Comisia propune să se facă intervenții pentru ambele aceste probleme.

Președintele Comisiei:

Prof. arh. Duiliu Marcu
Membrii: Arh. Șt. Balș
Arh. E. Costescu
Arh. R. Lieblich
Arh. V. Moiescu
Tov. G. Russu
Prof. H. Teodoru

C.S.A.C - D.G.M.I.

Comisia de avizare

PROCES VERBAL NR. 11 al ședinței din 25 februarie 1955 orele 9

Compunerea Comisiei:

Președinte: Prof. Grigore Ionescu
Membrii: Arh. I. Berechet
Arh. E. Costescu

Arh. R. Lieblich
Arh. V. Moiescu
Tov. G. Russu
Prof. H. Teodoru

I. Proiectul de restaurare a Cetății Bistrița-Năsăud

Adresa Sfat. Popular al reg. Cluj S.A.S nr. 76,114,115,116/955, înregistrată la C.S.A.C. sub nr. B.S. 459/955

Referent: Arh. F. Fischer

Valoare: Lei 154.291

Faza: Proiect tehnic

Proiectant: I.S.P.R.O.R

Dosarul cuprinde: memoriu justificativ, deviz, analiză de prețuri, extras de materiale, serie de prețuri, antemăsurătoare, memoriu pentru instalații electrice, breviar de calcul, deviz, antemăsurătoare și lista de materiale pentru instalații electrice și 8 planșe de arhitectură, 1 planșă de rezistență și 2 planșe pentru instalații electrice.

Se prevăd următoarele lucrări:

Completări și rostueli la ziduri, degajarea acestora pe unele porțiuni, reconstituirea unui fragment al drumului de strajă și reparații la Turnul Dogarilor, unde se vor desface și ușile spre drumul de strajă.

Dosarul cuprinde și referatul favorabil al S.A.S. reg. Cluj.

Comisia luând în examinare lucrarea și ținând seama și de referatele D.G.P.C. Inginerești din C.S.A.C. Sector de rezistență și Sector Instalații (electrice) dă:

AVIZ FAVORABIL

cu următoarele recomandări:

- Placa de protecție a zidurilor, să se facă din savură (beton cu piatră spartă de dimensiuni mici).
- Să se oprească drumul de strajă înaintea de extremitatea din dreapta a zidului, suprimându-se o travee a galeriei.
- Mâna curentă a balustradei să fie fixată de stâlpi prin așezarea a câte doi montanți scurți de lemn (de înălțimea balustradei), alăturați stâlpilor și nu prin piesele de lemn arătate în proiect.
- Consolele să fie terminate cu un profil

simplu, prevăzându-se și un lăcrimar.

- Să se prevadă o izolație hidrofugă în pantă sub pardoseala drumului de strajă, care să permită scurgerea apelor infiltrate printre scândurile pardoselii.
- Metrezele drumului de strajă să fie așezate la înălțimea potrivită scopului pe care îl îndeplineau în trecut (întrucât în proiect par a fi așezate prea sus).
- Să se renunțe la locurile de lumină prevăzute în proiectul de instalații electrice pe drumul de strajă.
- Să se renunțe la instalația de paratrăsnet, fiind vorba de o construcție de zidărie de piatră, în care nu vor fi aglomerări de oameni.
- Să se prevadă un trotuar din lespezi din piatră sau bolovani de râu, în locul trotuarului din plăci de mozaic prevăzută în proiect.

II. Referatul Secțiunii de Arhitectură și Sistemizare a orașului Roman în legătură cu Spitalul Militar din Roman

Adresa Sfatului Popular oraș Roman S.A.S. nr. 47/955, înregistrată la C.S.A.C sub nr. 1990/955.

Referent: Arh. Ion Baș

S.A.S. Roman trimite, pe lângă adresă, un chestionar SAS și arată că Spitalul Militar intenționează să facă reparații indispensabile funcționării spitalului.

Arhitectul șef al orașului întreabă dacă trebuie admise astfel de lucrări, sau dacă nu ar fi cazul să se declaseze clădirea de pe lista monumentelor istorice.

Comisia, luând în examinare lucrarea, este de părere să se comunice S.A.S. Roman că este necesar să se trimită și o fotografie.

În principiu, se pot admite amenajări la monumente istorice de categoria II și III, și chiar unele mici transformări dictate de necesitățile beneficiarilor, dacă nu se schimbă sensibil aspectul clădirii atât în exterior cât și în interior.

În tot cazul este necesar, în astfel de cazuri, să se trimită la avizare proiectul (cu memoriu, releveu, planuri, cu arătarea modificărilor propuse, devize, fotografii, etc.).

Este de dorit ca monumentele de categoria I să fie restaurate după toate regulile artei, neamîțându-se decât în mod cu totul excepțional unele mici lucrări, necesare bunei utilizări a celui monument de arhitectură.

III. Propunerea de clasare a fostei Băi Hamam din Brăila

Adresa Sfatului Popular Brăila S.A.S. nr. 2698/1955, înregistrată la C.S.A.C. nr. 2605/955

Referent: Dr. Petre Năsturel

Dosarul cuprinde, pe lângă adresă, o notă în legătură cu istoricul băii și a casei alăturate și o schiță înfățișând planuri, secțiuni și fațade ale băii și ale casei din str. Rubinelor nr. 7 și o fotografie.

Prin referat, S.A.S. Brăila propune aceste clădiri spre clasare ca monumente istorice și cere alocarea unor sume pentru reconstituire, restaurarea nemai fiind posibilă, în ceea ce privește casa.

Comisia luând în examinare lucrarea, este de părere să se propună spre clasare baia, iar pentru casă, dat fiind starea deteriorată în care se află, să se admită dărămarea ei, după ce se va efectua o schiță de releveu, mai precisă, în ceea ce privește tavanele decorative, însoțită de fotografii.

IV. Cererea de declasare pentru biserica SF. Voievozi din Cudalbi Regiunea Galați

Adresa Episcopiei Dunării de Jos nr. 599/955, înregistrată la C.S.A.C. sub nr. 1709/955

Referent: Dr. P. Năsturel

Episcopia înaintează, în copie, cererea parohiei de a se șterge biserica de pe listele de monumente istorice, motivată de faptul că vechea biserică din 1815, a fost complet dărâmată, actuala biserică fiind din 1881.

Comisia este de părere să se ceară Episcopiei să se trimită o fotografie, pentru a se cunoaște valoarea arhitecturală a bisericii.

V. Diverse

Se clasează la **categ. I-a** următoarele

monumente:

	In listele C.S.A.C
1. Palatul de la Potlogi	nr. 238
2. Ruinele de la Filipeștii de Pădure	nr. 286
3. Casa din Cartiu	nr. 378
4. Cula din Curtișoara	nr. 389
5. Cula din Groșera (Crâsnaru)	nr. 392
6. Cula Greceanu din Măldărești	nr. 741
7. Cula Duca din Măldărești	nr. 742
8. Casa veche din Herești	nr. 235
9. Casa veche din Pribești	nr. 544

În categoria II-a

10. Bis. din Bordești	nr. 779
11. Bis. Capu Dealului Mihăești	nr. 743
12. Cula din Cotofeni	nr. 382
13. Casa veche din Câmpulung	nr. 702
14. Casa din Calopârșu	nr. 2241
15. Casa Belu din Urlița	nr. 817
16. Casa Iorga din Văleni	nr. 1668
17. Cula din Brabova	nr. 362
18. Palatul A. Ghica din Căciulați (Pașcani)	nr. 2119

În categoria III-a

19. Bis. Din Guguești (Suvorov)	
20. Fântâna lui Manole din Curtea de Argeș	
21. Schitul Robaia	nr. 1532
22. Bis. de lemn din Lungești	nr. 739
23. Bis. de lemn din Ștefănești	nr. 771
24. Bis. din Glâmbocu	nr. 727
25. Casa veche din Titireciu	nr. 1544
26. Foișorul din Sadova	
27. Casa din Ciocănești	nr. 2124

Președinte: Prof. Grigore Ionescu

Membrii: Arh. I. Berechet
Arh. E. Costescu
Arh. R. Lieblich
Arh. V. Moiescu
Tov. G. Russu
Prof. H. Teodoru

C.S.A.C - D.G.M.I.
Comisia de Avizare

**PROCES VERBAL NR. 12
al ședinței din 4 martie 1955 orele 9**

Compunerea Comisiei:

Președinte: Prof. Duiliu Marcu

Membrii: Arh. Șt. Balș
Arh. E. Costescu
Arh. R. Lieblich
Prof. Gr. Ionescu
Arh. I. Paraschivescu
(deleg. Patriarhiei)
Arh. prof. H. Teodoru
Tov. G. Russu
Arh. V. Moiescu
Arh. D. Berechet

Întrucât tov. prof. Duiliu Marcu nu este prezent la începutul ședinței, aceasta se deschide sub președinția tov. prof. Grigore Ionescu

I. Revenire în legătură cu proiectul de instalare de gaze la biserica Flămânda din București

Adresa epitropiei biserica Flămânda nr. 11/1955 înregistrată la C.S.A.C. sub nr. 2976/955.

Proiectul de instalare de gaze a fost discutat în ședința din 21 ianuarie 1955.

Referent: Arh. F. Fischer

la parte ca invitat și preotul paroh, părintele Ghiță Gheorghe. Prin adresă, parohia cere aprobarea ca instalația de gaze, efectuată înainte de a se primi avizul C.S.A.C., să funcționeze, în mod provizoriu, cu traseul actual, până după anotimpul rece, urmând să fie refăcută odată cu restaurarea bisericii care se va face în cursul verii.

Comisia luând în examinare lucrarea, este de părere

SĂ SE APROBE ÎN MOD PROVIZORIU

menținerea soluției actuale, urmând ca parohia să ia măsuri pentru adoptarea soluției definitive, în cursul verii, odată cu efectuarea lucrărilor de restaurare a bisericii.

II. Consultarea pe parcurs pentru amenajarea Palatului Culturii (Tribunalul) din Ploiești

Tov. arh. Rantzer de la S.A.S. reg. Ploiești, prezintă tema de proiectare și pla-

nurile tribunalului din Ploiești, care urmează să fie transformat în Palat al Culturii.

Comisia luând în examinare problema, este de părere că tema de proiectare, cu planurile anexe, să fie trimisă Direcției Generale a Monumentelor Istorice, pentru a fi studiată în cadrul Direcției, urmând a figura pe ordinea de zi a ședinței viitoare.

III. Consultare pe parcurs pentru amenajarea Palatului Culturii din Iași (Palatul Administrativ)

Tov. arh. Korn de la I.C.S.O.R. expune verbal, fără să prezinte planuri, tema de proiectare pentru amenajarea palatului, arătând și greutățile care se prezintă în legătură cu repararea decorațiilor interioare pictate.

Comisia e de părere că se pot admite în principiu mici modificări strict necesare, păstrându-se însă elementele decorative de valoare. Aceste mici modificări vor fi avizate de C.S.A.C., la sarcina de proiectare.

Ar fi util ca o comisie, constituită din specialiști din localitate și de un delegat C.S.A.C., să examineze la fața locului toate elementele decorative pictate, pentru a face propuneri.

Odată cu prezentarea sarcinii de proiectare sau a proiectului de amenajare, se vor trimite aceste propuneri împreună cu fotografiile interioare.

IV. Consultarea pe parcurs pentru turnul mănăstirii Brebu

Ședința Comisiei de Avizare continuă, sub președinția tov. prof. Duiiu Marcu.

Tov. arh. I. Dumitrescu de la I.C.S.O.R. prezintă un studiu comparativ cu diferite turnuri, contemporane cu acela al mănăstirii Brebu și mai multe soluții pentru acoperișul acestuia din urmă.

Comisia luând studiile în examinare, propune să se adopte pentru turn și pentru biserică, forme de învelitoare cât mai apropiate, dar nu identice, iar la cele două turnuri ale bisericii, simplificate.

Comisia alege una din soluțiile de acoperiș prezentate pentru turn, cu învelitoare de șindrilă și streășina octogonală.

V. Consultare pe parcurs pentru tema de proiectare privind restaurarea palatului Ghica Tei din București

Adresa D.A.S. a Capitalei nr. 1100/X 1955, înregistrată la C.S.A.C. sub nr. 3112/955.

Tov. arh. Virgil Popescu de la D.A.S. expune tema de proiectare și prezintă și planurile clădirii.

Comisia constată cu satisfacție că urmează să se înceapă restaurarea acestui palat și este de părere că lucrările prevăzute în tema de proiectare pot fi efectuate, menținându-se zugrăveala interioară, care acoperă acum vechile picturi decorative, fiind dat că această clădire este utilizată ca școală; se va scoate însă la iveală această pictură într-una sau două încăperi (de pildă în cancelarie).

Ar fi de dorit să se întocmească un proiect general de restaurare, inclusiv corpul de gardă, eventual în faza sarcină de proiectare, pentru ca planificarea să cunoască evaluarea sumei totale, necesară restaurării ansamblului, urmând să se execute în acest an numai lucrările în limita sumei prevăzute, iar restul în anii următori.

Proiectul va trebui să cuprindă și lucrările de instalații.

VI. Consultare pe parcurs pentru chiliile mănăstirii Dealu din Târgoviște

Tov. arh. I. Paraschivescu, delegatul Patriarhiei, prezintă o serie de planuri în original, pentru construirea chiliilor pe laturile rămase libere ale ansamblului.

Tov. prof. Grigore Ionescu menționează că, după părerea d-sale, proiectul chiliilor mănăstirii Dealu ar trebui întocmit de un colectiv specializat sau pe bază de concurs, fiind dată valoarea excepțională a monumentului pe care aceste chilii îl încadrează.

Comisia amână, din lipsă de timp, discutarea problemei, se menține însă părerea exprimată cu privire la încadrarea spațiului înconjurător cu chiliile pe toate cele 4 laturi.

Președintele Comisiei:

Prof. Duiiu Marcu

Membrii: Arh. Șt. Balș
Arh. E. Costescu
Arh. R. Lieblich
Prof. Gr. Ionescu
Arh. I. Paraschivescu
(deleg. Patriarhiei)
Tov. G. Russu
Prof. H. Teodoru
Arh. D. Berechet
Arh. V. Moisescu

C.S.A.C. - D.G.M.I.
Comisia de Avizare

PROCES VERBAL NR. 13
al ședinței din 11 martie 1955 orele 9

Compunerea Comisiei:

Președinte: Prof. arh. Duiiu Marcu
Membri: Arh. Ștefan Balș
Arh. D. Berechet
Prof. Grigore Ionescu
Arh. Vasile Moisescu
Arh. Emanuel Costescu
Arh. prof. Horia Teodoru
Prof. N. Covaci
(delegatul Min. Culturii)
Pictor Gh. Russu
Arh. I. Paraschivescu
(deleg. Patriarhiei)
Arh. Eugen Salos
(delegatul Min. Cultelor)

**I. Restaurarea casei vechi (casa
aurarilor) din Bistrița, str. Malinovsky**

Adresa S.A.S. regiunea Cluj nr. 115/XVII,
din 25 feb. 1955, înregistrată la C.S.A.C.
sub nr. B.S. 459/4 feb. 1955.

Referent: Arh. Fischer F.

Valoarea: Lei 235.945,26

Faza: Proiect tehnic

Proiectant: I.S.P.R.O.R. (I.C.S.O.R.)

Șef proiect: <Arh. Ștefan Balș>

Dosarul cuprinde piese scrise (memorii
justificative) și nouă piese desenate de

releveu, precum și două piese desenate, la
restaurare.

Sarcina de proiectare a fost avizată de
C.S.A.C., dându-se avizul nr. 44 M. I. / 22
oct. 1954.

Se prevede amenajarea casei într-un
muzeu, executându-se următoarele lucrări:
scara principală cf. variantei nr. 1; închi-
derea pasajului de la parter cu glasvand și
uși; închiderea gangului cu o ușă cu geam;
închiderea ușii actuale de intrare și trans-
formarea ei în fereastră; refacerea montan-
ților de piatră la celelalte ferestre ale fațadei
principale; pardoseli de parchet, iar în hol
pardoseli de cărămidă; refacerea tavanelor
după modul de construcție inițial; îmbogă-
țirea fațadei posterioare prin profilațiuni mai
ample; tâmplăria interioară executată după
tipul vechilor uși existente; înlocuirea întregii
șarpante și acoperirea cu țigle solzi;
consolidarea elementelor degradate (bolți,
zidărie exterioară); facerea unei magazii și a
unui closet spre fațada dinspre str.
Caragiale; gardul dinspre vecini va fi execu-
tat din cărămidă; pavarea curții cu bolovani;
lavabou la parterul clădirii principale.

Comisia luând în examinare proiectul
tehnic dă

AVIZ FAVORABIL

cu următoarele recomandări:

1. Proiectantul se va interesa de
diferența care reiese din planuri între
releveul terenului dinspre str. Caragiale
și planul terenului care a servit pentru
amplasarea magaziei.
2. Parchetele să fie așezate în sens
paralel, întrețesute, dar nu la 45°.
3. Closetul proiectat la etaj să fie
înlocuit cu unul la parter, conducta
orașului neavând presiune suficientă
pentru a alimenta etajul cu apă.
Prof. H. Teodoru, făcând opinie separa-
tă, este de părere ca fațada posterioară să
nu fie îmbogățită conform proiectului decât
pe baza unor elemente care s-ar mai putea
găsi în cursul demolării zidului fațadei
posterioare.

II. Diverse

1. Tov. Pictor Gh. Russu propune să se claseze biserica Nașterea Sf. Ioan din Ocna Sibiului, din 1813. Tov. arh. Moisescu susține propunerea, punând și dânsul accentul asupra picturii. Comisia e de părere să se ceară documentare.
2. Preotul Vlad de la biserica Sf. Petru și Pavel din Brăila cere comisiei clasarea bisericii pe baza unei fotografii mai vechi. Tov. Năsturel care cunoaște clădirea dă câteva lămuriri, propunând clasarea ei și trecerea ei în categoria III. Clasarea este susținută de tov. arh. Berechet și Moisescu și de prof. Covaci. Comisia e de părere ca parohia să înainteze o cerere însoțită de documentare și de o fotografie a stării actuale a clădirii.
3. Tov. Arh. E. Salos dă citire tabelului șantierelor de restaurări pe 1955 de biserici și monumente istorice, cerând ca fondurile prevăzute pentru casa veche de la biserica Frumoasa din Iași să fie alocate parte pentru proiectare (sondaje), parte pentru terminarea lucrărilor de la biserica și casa parohială, sau să se renunțe la sondaje, al căror cost este foarte ridicat. Tov. Șt. Balș declară că sondajele au fost cerute de C.S.A.C. Tov. prof. Teodoru stăruie ca, după efectuarea sondajelor, banii rămași să fie cheltuiți în întregime pentru acea casă care e amenințată să dispară, pe când biserica și casa parohială sunt în bună stare, iar lucrările de finisaj la ele mai pot să aștepte. Se expune de asemenea de către tov. Salos situația șantierelor din Muntenia pe care Patriarhia nu vrea să le preia, ea propunând în schimb ca banii alocați pentru Aninoasa, Brebu, Căldărușani, să se cheltuiască pentru mănăstirea Dealului. După acest schimb de păreri, tov. președinte Duiliu Marcu subliniază că problema va trebui să fie cercetată îndeaproape și în vederea întocmirii planului cincinal.
4. În legătură cu opiniile separate ce ar putea să aibă de făcut unii membri ai comisiei, tov. președinte Duiliu Marcu atrage atenția tuturor membrilor comisiei

că au latitudinea de a face opinie separată și de a cere să se specifice în procesele verbale, numai cu condiția de a se cere aceasta în ședință, modificarea ulterioară a unui proces verbal fiind un lucru imposibil.

Președinte: Prof. arh. Duiliu Marcu
Membrii: Arh. Ștefan Balș
Arh. D. Berechet
Prof. Grigore Ionescu
Arh. Vasile Moisescu
Arh. Emanuel Costescu
Arh. prof. Horia Teodoru
Prof. N. Covaci
Pictor Gh. Russu
Arh. I. Paraschivescu
Arh. Eugen Salos

C.S.A.C. - D.G.M.I.
Comisia de Avizare

PROCES VERBAL NR. 14 al ședinței din 15 martie 1955 orele 9

Compunerea Comisiei:

Președinte: Prof. arh. Duiliu Marcu
Membrii: Prof. Gr. Ionescu
Prof. G. Russu
Arh. Șt. Balș
Arh. Em. Costescu
Arh. R. Lieblich
Arh. V. Moisescu
Prof. N. Covaci
Arh. D. Berechet

I. Lucrări de pictură neautorizate în Valea Troțușului

Adresa Comisiei de Pictură bisericească a Patriarhiei nr. 758/1955, înregistrată la C.S.A.C. sub nr. 2719/1955.

Referent: P. Năsturel

Adresa Comisiei de Pictură face cunoscut că un zugrav neautorizat a executat lucrări de pictură, spălări și retușări de catapetesme, icoane etc. la următoarele

biserici monumente istorice: biserica Răducanu și Sf. Gheorghe, Brătești-Bărsănești, Borzești, Râpele de sus, Cașin și m-rea Cașin.

Comisia este de părere să ceară Comisiei de Pictură a Patriarhiei ca în viitor să se trimită ca în trecut devizele și contractele de lucrări, spre avizare la C.S.A.C. și să se ia măsuri de către Patriarhie pentru a nu se mai repeta asemenea greșeli.

Comisia de Pictură va fi rugată să facă o anchetă la fața locului, trimițând un pictor să cerceteze monumentele istorice de mai sus, și mai ales biserica lui Ștefan cel Mare din Borzești.

II. Clasare de monumente istorice după importanța lor

În urma unui schimb de păreri și discuții ce au avut loc, cu privire la bisericile din lemn, s-au clasat după categorii următoarele monumente:

Categoria I	
Numele monumentului	Nr. C.S.A.C.
Bis. din Sat - Șugatag	89
Bis. din Desești	82
Bis. din Budeștii-Josani	73
Bis. Budeștii-Susani (pt. zugrăveli)	72
Bis. Cornești	81
Bis. Călinești-Josani	3077
Bis. Călinești-Susani	75
Bis. Oncești (excepțională)	1072
Bis. Bărsana (pentru zugrăveli)	1060
Bis. Văleni	95
Bis. Poienile Glodului	87
Bis. Șieu	3085
Bis. Rozavlea	3083
Bis. Cuhea (excepțională)	1086
Bis. Din Deal (veche) (excepțională)	1068
Bis. Săliștea de Sus (cea din vale)	88
Bis. Săliștea de Sus (cea din deal)	3084
Bis. Rona de Jos	3082
Bis. Valea porcului	

(bis. veche) 3088
Bis. din Hârtiești 731

Categoria a II-a

Bis. din Giulești	83
Bis. din Hârnicești	3080
Bis. din Sârbi-Josani	3086
Bis. din Sârbi-Susani	90
Bis. din Ferești	1067
Bis. din Botiza	1064
Geamia Hunchiar (minaret, din Constanța)	337
Farul Genovez din Constanța	341
Moscheea R.P.R. (arh. V. Ștefănescu)	339
Fosta m-re din Tisău	815
Schitul Flămânda	724
Bis. Cimitirului din Căineni	1453
Bis. din Greblești	1492
Bis. veche din Călimănești (și clopotnița)	695
Bis. din Robești	3784

Categoria a III-a

Bis. din Strâmtura	135
Bis. din Moisei	85
Bis. Greacă din Constanța	1261
Catedrala Ortodoxă din Constanța	336
Bis. din Starichiojd	806
Bis. din Brezoi	1443
Bis. din Voineasa	3806

Comisia propune totodată clasarea următoarelor biserici:

Bis. din Drăgănești - categ. II
Bis. din Zăvoieni Vâlcea - categ. II
Bis. din Maieri Alba Iulia - categ. III
Bis. din Proieni Brezoiu - categ. III

Comisia respinge propunerea de clasare a fostului cazinou din Constanța.

III. Diverse

Tov. arh. V. Moiescu semnalează importanța bisericii din Miclești-Mămăligari, cu nervuri de lemn imitând piatra și pictată direct pe lemn. Totodată d-se propune să facă relevee și fotografii de monumente

istorice pentru C.S.A.C., cu condiția ca acesta să-i pună bani la dispoziție pentru deplasări. Comisia ia notă, iar tov. președintele Duiliu Marcu îi mulțumește tovarășului Moisescu.

Tov. prof. N. Covaci semnalează că biserica din Mănăstirea Dej era amenințată cu distrugerea acum câțiva ani. Nu se știe dacă intervenția fostelor așezăminte culturale pentru a împiedica dărâmarea ei se respectă și azi.

Comisia recomandă a se face cercetări.

Președintele comisiei:

Prof. Arh. Duiliu Marcu
Membrii: Prof. Gr. Ionescu
Prof. G. Russu
Prof. N. Covaci
Arh. Șt. Balș
Arh. Em. Costescu
Arh. R. Lieblich
Arh. D. Berechet
Arh. V. Moisescu

C.S.A.C. - D.G.M.I.
Comisia de Avizare

PROCES VERBAL NR. 15 al ședinței din 18 martie 1955 orele 9

Compunerea Comisiei

Președinte: Prof. arh. Duiliu Marcu
Membrii: Arh. Șt. Balș
Arh. I. Berechet
Arh. E. Costescu
Prof. Gr. Ionescu
Arh. R. Lieblich
Arh. V. Moisescu
Arh. I. Paraschivescu
(deleg. Patriarhiei)
Arh. E. Salos
(deleg. Min. Cultelor)
Tov. G. Russu

I. Proiectul de restaurare a bisericii

216

Sf. Spiridon Vecchi din București (reluarea discuțiilor)

Adresa Min. Cultelor nr. 32283/1954, înregistrată la C.S.A.C. sub nr. 59/955.

Referent: Arh. N. Diaconu

Proiectul a mai fost discutat în ședințele din 14 ianuarie și 11 februarie a.c., când s-a amânat luarea unei hotărâri.

De data aceasta se dă citire adresei de răspuns a tov. prof. Pompiliu Macovei, arhitectul șef al Capitalei, din care rezultă că D.A.S. nu este de acord cu devierea circulației pe alte străzi pentru a se putea amenaja un scuar în jurul bisericii și propune crearea unei curți engleze acoperită cu grătar de fier.

Comisia, luând în examinare lucrarea, este de părere

SĂ SE AMÂNE DIN NOU LUAREA
UNEI HOTĂRÂRI

pentru a se rediscuta problema în prezența tov. prof. P. Macovei, după ce se vor obține de la D.A.S. eventuale date statistice în privința circulației pe străzile învecinate bisericii și un plan general de situație cu arătarea străzilor din acest sector.

II. Tema de proiectare pentru amenajarea Palatului Culturii (tribunalul) din Ploiești

Adresa S.A.S. reg. Ploiești nr. 1942/1955, înregistrată la C.S.A.C. sub nr. 3172/331/1955.

Referent: arh. N. Diaconu

Dosarul cuprinde tema de proiectare și 4 planșe desenate reprezentând planurile clădirii.

În temă se prevede evacuarea serviciilor tribunalului și celelalte servicii instalate în clădire și amenajarea acesteia în palat al culturii, având la parter: bibliotecă cu anexe, casa de cultură, casa de creație.

La etajul I: muzeul de artă plastică, muzeul științelor naturii, sala de spectacol pentru 300 de locuri și două săli de expoziție (construirea socialismului).

La etajul II: birouri și săli de repetiție pentru orchestre.

La subzol: săli de repetiție, birouri, instalații de încălzire etc.

Comisia, luând în examinare lucrarea și ținând seamă și de referatul Dir. Gen. a Proiectării Clădirilor Publice din C.S.A.C., este de părere

SĂ SE AMÂNE LUAREA UNEI HOTĂRĂRI

pentru a se obține textul H.C.M. prin care se hotărăște amenajarea tribunalului în palat al culturii și evaluarea sumară a sumelor necesare pentru amenajarea palatului și a clădirilor în care urmează să se mute serviciile adăpostite astăzi în palat.

La ședința în care se va rediscuta problema, urmează să fie convocat și arhitectul proiectant tov. arh. Doneaud.

Comisia observă că monumentele de arhitectură trebuie păstrate intacte atât ca exterior cât și ca interior și că în principiu se pot admite doar mici modificări, ca închideri și deschideri de uși, sau la instalații etc.

III. Lucrări de consolidare la biserica Adormirea Maicii Domnului din Urlueni, raionul Costești

Adresa Parohiei nr. 7/955, înregistrată la C.S.A.C. sub nr. 2064/229/1955.

Referent: arh. N. Diaconu

Dosarul cuprinde un deviz întocmit de fosta Comisie a Monumentelor Istorice și un plan.

Se prevăd lucrări de subzidire cu beton armat și legături de fier și tiranți la ziduri.

Comisia luând în examinare lucrarea, este de părere

SĂ SE AMÂNE LUAREA UNEI HOTĂRĂRI

pentru a se vizita biserica la fața locului de către un arhitect delegat al D.G.M.I., care să examineze și necesitatea de a face pe lângă tiranți și legături de fier.

IV. Clasificarea monumentelor istorice după importanța lor

Referent: arh. F. Fischer

Se clasează următoarele monumente (cetăți bisericesti) în categoriile de mai jos:

Categoria I-a	In listele C.S.A.C
1. Dealul Frumos	856
2. Hendorf	867
3. Cloașterf	848
4. Seliștat (I sau II)	899
5. Daia (I sau II)	855
6. Netuș (I sau II)	880
7. Mojna (exceptional)	877
8. Bunești (I sau II)	843
9. Rodbav (I sau II)	889
10. Homorod (exceptional)	865
11. Drăușeni	857
12. Cincu	847
13. Turnișor	922
14. Șaroș	

Categoria a II-a

15. Bela	
16. Șaroș (pe Târnave)	897
17. Roadăș	887
18. Alma între Vii	825
19. Meșendorf	876
20. Criț	853
21. Laslea	872
22. Proștea	1794

V. Diverse

Tov. arh. Salos (delegatul Min. Cultelor) aduce la cunoștința Comisiei că costul proiectării pentru lucrările de restaurare ale Min. Cultelor depășește sumele prevăzute pentru proiectare, prin faptul că I.C.S.O.R. a întocmit proiecte generale de restaurare, acolo unde sumele alocate prevedeau numai lucrări parțiale.

Comisia este de părere că este necesar ca, de câte ori se execută lucrări parțiale, acestea să facă parte dintr-un proiect general cu o evaluare a tuturor lucrărilor aceluși monument.

Președintele Comisiei:

	Prof. Duiuiu Marcu
Membrii:	Arh. Șt. Balș
	Arh. I. Berechet
	Arh. E. Costescu
	Arh. R. Lieblich
	Prof. Gr. Ionescu
	Arh. V. Moisescu
	Arh. I. Paraschivescu

C.S.A.C. - D.G.M.I.
Comisia de avizare

PROCES VERBAL NR. 16
al ședinței din 25 martie 1955 orele 9

Compunerea Comisiei:

Președinte: Prof. arh. Duiliu Marcu
Membrii: Arh. E. Costescu
Prof. Gr. Ionescu
Arh. V. Moisescu
Arh. I. Paraschivescu
(deleg. Patriarhiei)
Tov. G. Russu
Prof. H. Teodoru

I. Tema de proiectare pentru amenajarea Palatului culturii (Tribunalului) din Ploiești. (reluarea discuțiilor)

Adresa S.A.S. reg. Ploiești nr. 1942/1955 înregistrată la C.S.A.C. sub nr. 3172/331/1955.

Referent: Arh. N. Diaconu

Problema a mai fost discutată în ședința din 18 martie a.c. când s-a amânat luarea unei hotărâri pentru a se obține date suplimentare asupra H.C.M., care stabilește schimbarea destinației clădirii, evaluarea costului lucrărilor etc.

De aceasta dată ia parte, ca invitat și tov. arh. Doneaud, proiectant.

Înainte de reînceperea discuțiilor, tov. prof. Grigore Ionescu cere să se menționeze în prezentul proces verbal că în ședința din 18 martie a dat citire pasajului din discursul tov. N. Hrusciiov, ținut la Congresul Constructorilor de la Moscova la 7 decembrie 1954, pasaj referitor la obiceiul condamnable al unor autorități de a schimba destinația și de a modifica unele clădiri vechi. D-sa cere să se recomande autorităților ploieștene interesate studierea acestui discurs, după care să-și reconsidere, dacă va fi cazul, hotărârea.

218

Comisia reluând discuția din punct de vedere principal, pentru toate cazurile similare (Palatul Administrativ din Iași și Palatul de Justiție din București), este de părere că ar fi de dorit să nu se admită schimbarea destinației monumentelor de arhitectură, atunci când aceste schimbări denaturează sau modifică aspectul lor (interior sau exterior).

Tov. prof. Horia Teodoru cere să se menționeze următorul punct de vedere al domniei sale:

În principiu se pot admite schimbări de destinație a unui monument istoric de arhitectură în următoarele condiții:

a) modificările cerute de noua destinație să respecte întocmai elementele arhitectonice exterioare sau interioare, care sunt valabile, interesând din punct de vedere al evoluției arhitecturii noastre.

b) cheltuielile cerute de schimbarea de destinație și de aceste modificări să nu fie prea importante față de scopul urmărit, mai ales dacă noua destinație nu va funcționa în condiții satisfăcătoare, cu toate modificările făcute.

În continuarea discuțiilor, referentul arată că deocamdată nu a apărut un H.C.M. pentru aceste schimbări de destinație.

În ceea ce privește Palatul Culturii (Tribunalul) din Ploiești, proiectantul tov. arh. Doneaud arată că schimbările propuse ar fi greu de realizat și ar denatura aspectul interior al fostei săli a Curții cu jurați.

Comisia este de părere că se pot admite numai închideri și deschideri de uși.

Sala, fostă a Curții cu jurați, trebuie păstrată intactă și utilizată așa cum este, ca sală de ședințe sau conferințe, nu ca sală de spectacol.

II. Diverse

Lucrări de reparații la Muzeul de Artă din Craiova (fosta casă - fundație Mihail)

Adresa Muzeului din 25 martie 1955, înregistrată la C.S.A.C. sub nr. 4257/455/1955.

Referent: Arh. R. Lieblich

la parte ca invitată tovarășa Firu de la Secția Culturală regiunea Craiova.

Dosarul cuprinde o notă explicativă și două devize: unul de construcție și unul de instalații electrice. În nota explicativă se arată că în anul 1954 s-au efectuat lucrări curente de întreținere fără avizul C.S.A.C., aceste lucrări fiind urgent necesare.

Pentru 1955 se prevăd alte lucrări de reparații, arătate în devize, în valoare de Lei 60.000.

Comisia luând în examinare lucrarea este de părere

SĂ SE APROBE

efectuarea lucrărilor care urmează să fie executate de acum înainte, urmând să fie însă controlate și recepționate de arhitectul șef al orașului Craiova.

Întrucât este însă vorba de lucrări de întreținere, care nu denaturează aspectul monumentului, ele pot fi aprobate după ce vor fi examinate și recepționate de arhitectul șef al orașului, care va constata dacă au fost executate în bune condiții.

Președintele comisiei:

Prof. arh. Duiliu Marcu
Membrii: Arh. E. Costescu
Prof. H. Teodoru
Prof. Gr. Ionescu
Arh. V. Moiescu
Tov. G. Russu
Arh. I. Paraschivescu

C.S.A.C. - D.G.M.I.
Comisia de avizare

**PROCES VERBAL NR. 17
al ședinței din 29 martie 1955 orele 9**

Compunerea Comisiei:

Președinte: Prof. Duiliu Marcu
Membrii: Arh. E. Costescu
Prof. Gr. Ionescu
Arh. V. Moiescu

Tov. G. Russu
Arh. E. Salos

**I. Lucrări de transformare la biserica
Maia Catargi**

Adresa Parohiei nr. 13/1955 înregistrată la C.S.A.C. sub nr. 1923/1955

Referent: Arh. N. Diaconu

Dosarul cuprinde cererea parohiei și o planșă rudimentar desenată cu schița de plan și fațade și 10 fotografii.

Se prevede dărâmarea frontonului din fațada de vest pentru a se obține o învelitoare cu formă mai simplă, întrucât apa se infiltrează în doliile frontonului și deteriorează zidăria.

Comisia luând în examinare lucrarea este de părere

SĂ NU SE APROBE

dărâmarea frontonului, urmând a se efectua reparațiile la actuala învelitoare, fără a i se schimba forma.

Comisia este de părere că dacă acest monument se află și pe listele Academiei (pe lângă lista C.S.A.C. unde figurează sub nr. 1604), să se facă demersurile necesare pentru a fi ștearsă din listele de monumente istorice, nereprezentând nici un interes arhitectural.

**II. Propunerea de dărâmare a bisericii
de lemn din Lunca (regiunea Arad),
pentru a se construi în acel loc o biserică
nouă de zidărie.**

Adresa parohiei nr. 3/1955, înregistrată la C.S.A.C. sub nr. 4292/460/955

Referent: Arh. N. Diaconu

Dosarul cuprinde: memoriu justificativ, deviz cu antemăsurătoare, analiza de preț, extras de materiale și 8 planșe desenate, reprezentând releveul bisericii de lemn și proiectul celei de zidărie.

Comisia, luând în examinare lucrarea este de părere

SĂ NU SE APROBE

dărâmarea bisericii de lemn, deosebit de

reușită ca formă

De asemenea Comisia este de părere să nu se aprobe construirea unei biserici noi în vecinătatea celei existente. Totodată, propune ca parohia să fie făcută răspunzătoare de întreținerea în bune condiții a bisericii de lemn.

III. Lucrări de reparații la biserica Negustori din București

Adresa parohiei nr.12/1955, înregistrată la C.S.A.C. sub nr. 3677/1955

Referent: Arh. N.Diaconu

Valoarea: Lei 15.142

Dosarul cuprinde cererea parohiei și un deviz.

Se prevăd lucrări de reparații la tencuiei și spoiele exterioare, la acoperiș etc.

Comisia luând în examinare lucrarea este de părere

SĂ SE APROBE

efectuarea lucrărilor de reparații prevăzute în deviz cu condiția să se efectueze și următoarele lucrări:

- Desfacerea tencuiei de ciment la soclu și înlocuirea acestei tencuiei cu una de mortar de var gras, după uscarea zidului.
- Repararea trotuarului, asigurându-se și scurgerea apelor (dacă va fi nevoie și prin rigole).

IV. Restaurarea bisericii Sânt-Nicoară din Curtea de Argeș

Adresa Ministerului Cultelor nr. 7663/1955, înregistrată la C.S.A.C. sub nr. 4248/450/1955.

Referent: Arh. N.Diaconu

Valoarea: Lei 42.659

Faza: Proiect tehnic

Proiectant: I.S.P.R.O.R.

la parte ca invitat și tov. arh. Udroui (din partea proiectanților) *

Dosarul cuprinde: memoriu justificativ, deviz, analiza de preț, seria de prețuri, extras de materiale și 7 planșe desenate reprezentând planul, secții și fațade.

Se prevăd lucrări de consolidare a ruinelor cu completări de zidărie și cu închi-

derea spațiului unde zidul exterior lipsește cu un gard de fier.

Comisia luând în examinare lucrarea și ținând seama și de consultarea pe parcurs din ședința din 18 februarie 1955, dă

AVIZ FAVORABIL

cu următoarele recomandări dată fiind importanța istorică (cel mai târziu sec. al XIV-lea) și arhitecturală a monumentului:

- Să se întocmească în viitor și un proiect general de restaurare (eventual în faza sarcină de proiectare) în care să se prevadă reconstituirea bisericii, chiar dacă acest proiect ar rămâne doar ca document.
- Deși C.S.A.C. nu verifică cantitățile și prețurile din devize, Comisia atrage atenția că prețurile par prea mici și trebuie reverificate, fiind vorba de lucrări speciale.

V. Diverse

Tov. prof. Duiuiu Marcu comunică că la vechea clădire a Ministerului de Finanțe, monument istoric de arhitectură, se efectuează lucrări de reparații, aprobate de C.S.A.C.

Pe lângă aceste lucrări, beneficiarul dorește să înlocuiască cele două planșee cu tavane pictate existente, cu planșee de beton armat, așezate la un nivel mai jos, pentru a utiliza și spațiul de peste aceste planșee.

Tov.prof. arh. Duiuiu Marcu, cunoscând aceste tavane, roagă pe tov.prof. Grigore Ionescu, pe tov. arh. V. Moiescu și pe tov. G. Russu să se deplaseze la fața locului pentru ca Comisia să fie lămurită asupra valorii acestor picturi.

După înapoierea tovarășilor sus menționați, care au fost la fața locului, Comisia este de părere

SĂ NU SE APROBE

desfacerea tavanelor pictate, urmând să se găsească o soluție de consolidare a lor.

Președintele Comisiei:
Prof. Duiliu Marcu
Membrii:
Arh. E. Costescu
Arh. V. Moiescu
Prof. Gr. Ionescu
Tov. G. Russu
Arh. E. Salos

* Arhitectul Radu Udrouiu putea participa și în calitate de adjunct al șefului de atelier, Ștefan Balș. Precizarea șefului de proiect, părăsită pentru acest atelier în procesele verbale ale Comisiei de Avizare, poate fi făcută doar dacă în arhiva D.M.I. se mai păstrează proiectul respectiv.

C.S.A.C. - D.G.M.I.
Comisia de avizare

PROCES VERBAL NR. 18 al ședinței din 1 aprilie 1955 orele 9

Compunerea Comisiei

Președinte: Prof. arh. Duiliu Marcu
Membrii:
Arh. E. Costescu
Arh. R. Lieblich
Prof. Gr. Ionescu
Arh. V. Moiescu
Arh. I. Parascivescu
(delegatul Patriarhiei)
Tov. G. Russu
Prof. H. Teodoru

I. Proiectul de restaurare a mănăstirii Zamca

Adresa Ministerului Cultelor nr. 31440/
954, înregistrată la C.S.A.C. sub nr. 21752/
2065/1954.

Referent: Arh. Ion Balș
Valoarea: Lei 327.056
Proiectant: I.S.P.R.O.R
Faza: Proiect tehnic și proiect de
execuție

la parte ca invitat și tov.arh. R.Udrouiu, din
partea proiectanților (vezi nota de la

procesul verbal nr. 17).

Dosarul cuprinde: memoriu justificativ,
deviz, analiza de prețuri, tabel de materiale,
extras de materiale, seria de prețuri și 14
planșe de arhitectură, înfățișând planuri,
fațade, secțiuni și 6 planșe de rezistență.

Se prevăd următoarele lucrări:

Restaurarea turnului clopotniță (Inve-
litoare, completări de zidărie, centură de
beton, refacerea balconului, tencuiei, închi-
derea intrării etc.), la paraclis-stăreție
(refacerea acoperișului pentru degajarea
bazei stelate a turnului, completări de
zidărie, tencuiei etc.), completarea și
rostuirea zidurilor și construirea unei case
pentru paznic, cu anexe (peste urmele
fostelor chilii).

Comisia luând în examinare dosarul și
ținând seama și de referatele S.A.S. regiunii
Suceava și a D.G.P.C. Inginerești din
C.S.A.C. dă:

AVIZ FAVORABIL

cu următoarele recomandări:

- Intrarea pe sub clopotniță să fie închisă
cu o grilă de fier în loc de zidărie
prevăzută în proiect.

- Curățirea de tencuială a paramentului
exterior la clopotniță să fie efectuată
numai acolo unde este zidărie de piatră;
partea superioară, din zidărie de cără-
midă, rămânând cu tencuiala actuală
patinată, fiind interzis a se spoi supra-
fețele ce vor rămâne tencuite.

- Să se revadă detaliul bordurii de piatră
de la balconul clopotniței (planșa 11),
teșindu-se muchia superioară a plăcii de
beton pentru a permite un profil de piatră
mai rezistent.

Se va renunța la izolarea hidrofugă
prevăzută în proiect, executându-se doar o
șapă de ciment sclivisit sub dalele de piatră.

Se va verifica posibilitatea încastrării
centurii de beton armat în zidăria de piatră a
clopotniței.

De asemenea se va restudia conso-
lidarea intrării boltite, având în vedere faptul
că balconul se reazimă deasupra acestei
intrări și că fisura de la cheie este impor-

tantă și se prelungește pe înălțime (planșa a 2-a Rezistență).

- Să se studieze cu grijă profilul acoperișului la paraclis, deoarece curbura indicată în proiect pare exagerată (planșa 7 și 8).
- Se va verifica posibilitatea completării elementelor decorative smălțuite la paraclis, cu piese găsite eventual în jurul clădirii, în pod etc.
- Frescele interioare ale paraclisului se vor respecta cu strictețe.
- Să se restudieze fațada de nord la locuința paznicului, micșorând ferestrele care par prea mari (planșa 10). În jurul locuinței se va prevedea și un trotuar.
- Să se studieze dacă nivelul general al curții nu a fost mai coborât și să se verifice pantele de scurgere a apelor de ploaie.
- Să se examineze din punct de vedere al costului lucrării posibilitatea unei restaurări mai complete a zidurilor.
- Să se țină în tot timpul lucrărilor un jurnal de șantier, care va fi trimis la D.G.M.I. la sfârșitul lucrărilor.
- Să se examineze necesitatea unor lucrări de restaurare și la biserică, întocmindu-se în acest scop, dacă va fi cazul, un proiect, pentru ca în acest fel să se poată termina toate lucrările de punere la punct a acestui ansamblu, având în vedere importanța excepțională a acestui monument de categoria I-a.
- Să se întocmească un studiu care să stabilească spațiul de protecție al monumentului, ținând seama de planul de sistematizare a orașului.

Se va avea în vedere în acest studiu ca silueta mănăstirii să nu fie acoperită de plantații mari, prevăzându-se doar plantații joase sau eventual livezi de pomi fructiferi.

II. Proiectul de restaurare a turnului clopotniță al mănăstirii Brebu

Adresa Min. Cultelor nr. 7715/1955, înregistrată la C.S.A.C. sub nr. 4250/452/1955

Referent: Arh. N.Diaconu

Valoarea: Lei 134.751

Proiectant: I.C.S.O.R.

Șef proiect: <Arh. Toma Socolescu>

Faza: S.P. + P.T.

Dosarul cuprinde: memoriu justificative pentru arhitectură și pentru instalații electrice, deviz, notă explicativă, deviz pe categorii de lucrări, analiza de prețuri, seria de prețuri, extras de materiale, antemăsurătoare, deviz și lista de materiale pentru instalații electrice, 10 planșe de arhitectură cu planuri, fațade, secții, detalii, 2 planșe de rezistență și o planșă de instalații electrice.

Se prevăd următoarele lucrări:

Refacerea acoperișului cu învelitoare de șindrilă, o centură de beton armat la nivelul cornișei, grinzi de beton armat pentru susținerea clopotelor, placă de beton armat la etajul superior, refacerea scăriilor de lemn, refacerea treptelor de piatră la scara exterioră, reparații de zidărie, tâmplărie etc. și instalații electrice.

Comisia, luând în examinare dosarul și ținând seama și de referatele D.P.C. Inginerești, din C.S.A.C. (pentru rezistență și pentru instalații electrice) dă:

AVIZ FAVORABIL

cu următoarele recomandări:

- Să se execute pentru acoperiș o machetă rudimentară, în mărime naturală, la fața locului, care va fi examinată de proiectant și de către un delegat al CSAC pentru a se controla forma și proporțiile acoperișului, neexistând documentare asupra înveltoarei originale.
- Să se prevadă un trotuar în pantă, din lespezi de piatră sau din cărămizi pe muche, în jurul clopotniței.
- Să se revadă tâmplăria și grilele propuse (planșa nr. 2), fereastra trebuind să fie prevăzută fără șprosurii, într-o singură foaie (preferabil cu tâmplărie metalică), fixată cu forabere.
- Să se întocmească în viitor și un proiect general de restaurare pentru întreg complexul, cu un studiu al spațiului de protecție, inclusiv parcul.

Președintele Comisiei:

Membrii: Prof. Duiliu Marcu
Arh. E. Costescu
Prof. Gr. Ionescu
Arh. R. Lieblich
Arh. V. Moiescu
Arh. I. Paraschivescu
(delegatul Patriarhiei)
Tov. G. Russu
Prof. H. Teodoru

C.S.A.C. - D.G.M.I.
Comisia de avizare

PROCES VERBAL NR. 19
al ședinței din 5 aprilie 1955 orele 9

Compunerea Comisiei

Președinte: Prof. arh. Duiliu Marcu
Membrii: Arh. Șt. Balș
Arh. E. Costescu
Arh. V. Moiescu
Tov. G. Russu

I. Amenajarea vilei Brukental din Avrig
(Preventoriul T.B.C.)

Adresa Consiliului Central al Sindicatelor, Secția Gospodărire nr. 3725/18 martie 1955, înregistrată la C.S.A.C. sub nr. 2982/426/955

Referent: Arh. Ion Balș

Proiectant: Arh. Garcia

Iau parte ca invitați tov. ing. Zorojanu din partea beneficiarului, tov. Garcia, proiectant și tov. Gewoelb (care a colaborat cu proiectantul pentru studiile parcului).

Dosarul cuprinde: tema de proiectare, memoriu pentru alegerea terenului, referat istoric, memoriul soluției de arhitectură, memoriul soluției de rezistență, memoriu justificativ al spațiilor verzi, 19 planșe de arhitectură pentru pavilioanele vechi, 5 planșe pentru pavilionul nou proiectat și 6 planșe în legătură cu amenajările din parc.

Proiectul prevede:

- Amenajarea și repararea clădirii principale și a anexelor monumentului istoric

de arhitectură.

- Amenajarea parcului.

- Construirea unui pavilion nou (parter, 2 etaje și mansardă) în partea de jos a parcului.

Proiectul nu este însoțit de deviz sau de evaluare.

După tov. ing. Zorojanu, delegatul beneficiarului, valoarea lucrărilor ar fi de cca. 2.500.000 lei din care 1.200.000 pentru instalații. Din totalul lucrărilor s-au executat în 1954 lucrări de construcție în valoare de cca. 600.000 lei.

Comisia constată că nu se prezintă un proiect de restaurare a vechilor clădiri, ci mai degrabă un releveu al situației actuale, în urma efectuării lucrărilor de amenajare executate în 1954 fără aprobarea C.S.A.C.

Ca urmare a celor de mai sus, și întrucât beneficiarul nu a făcut dovada negației institutului de proiectare și proiectantul nu a făcut dovada asentimentului conducerii departamentului unde lucrează, călcându-se astfel H.C.M. nr. 2775/1952 și prevederile H.C.M. nr. 223, Comisia este de părere

SĂ NU SE AVIZEZE PROIECTUL.

Comisia constată însă că, în ceea ce privește fațadele, proiectul prezentat arată intenții bune.

De asemenea studiul parcului este satisfăcător, însă nu poate fi avizat pentru aceleași motive.

În ceea ce privește schița pavilionului nou, care s-ar așeza în partea de jos a parcului, se constată că și aceasta este întocmită de același arhitect particular (prin călcarea dispozițiilor H.C.M. 2775/1952 și H.C.M. 223), și deci nu poate fi avizată.

De altfel, amplasamentul arătat în plan nu pare cât de puțin indicat pentru următoarele motive:

- Terenul ales este umed și situat în partea de jos a localității;

- Necesită mari cheltuieli de aducere a apei;

- Nu s-au efectuat studii geotehnice

pentru a se constata adâncimea apelor subterane și natura terenului;
- Legătura între clădirea de jos și cea de sus, care ar fi destinată să fie utilizată pentru club, ar fi anevoioasă.
- Ca umare, pare cu totul indicat să se aleagă alt teren în partea de sus a localității, dacă trebuie neapărat să se execute acest preventoriu în Avrig.

II. Consultare pe parcurs în legătură cu amplasamentul replicii pavilionului administrativ al Institutului de Medicină - Iași (vechea universitate)

Tov. arh. Niculescu de la I.C.S.O.R., șeful atelierului Iași, prezintă un studiu cu arătarea a 3 soluții de amplasament, pentru clădirea menționată.

Comisia dă preferință soluției din actuala piață de zarzavaturi, (care urmează să fie mutată în altă parte) și propune să se întocmească un studiu pentru tot acest spațiu.

III. Lucrări de pictură la biserica din Drugănești, comuna Stoenеști

În legătură cu adresa C.S.A.C. nr. 17390/1570/1955

Referent: Dr. Petre Năsturel

Problema s-a mai discutat în ședința din 23 noiembrie 1954 (proces verbal nr. 81/1954).

În urma cercetării bisericii la fața locului de către referent, care propune să se restaureze biserica înainte de a se aproba lucrările de pictură, Comisia este de părere

SĂ NU SE APROBE

aceste lucrări, și ținându-se seamă de deosebita valoare a picturilor, să se aibă în vedere acest monument la întocmirea planului cincinal de restaurări.

Este necesar ca parohia să execute în cursul acestui an un troțuar în jurul bisericii, conform normativelor de execuție ale D.G.M.I.

Președintele comisiei:

Prof. Duliu Marcu

Membrii: Arh. Șt. Balș
Arh. E. Costescu
Arh. V. Moisescu
Tov. G. Russu

C.S.A.C. - D.G.M.I.
Comisia de avizare

**PROCES VERBAL NR. 20
al ședinței din 8 aprilie 1955 orele 9**

Compunerea Comisiei:

Președinte: Prof. arh. Duliu Marcu

Membrii: Arh. Șt. Balș
Arh. I. Berechet
Arh. E. Costescu
Prof. Gr. Ionescu
Arh. R. Lieblich
Arh. V. Moisescu
Arh. I. Paraschivescu
Prof. H. Teodoru

I. Proiectul tehnic de instalații și rezistență la aripa nouă a Amfiteatrului Institutului de Silvicultură din Orașul Stalin <Brașov>

Adresa Min. Învățământului nr. 1426/1955 înregistrată la C.S.A.C. sub nr. BS 827/955 (D.G.M.I. nr. 388/955)

Referent: Arh. R. Lieblich

Valoarea: după devize lei 1.124.773

Proiectant: Institutul de proiectări silvice

Faza: PT+PE

lau parte ca invitați tov. arh. Drăgan de la Min. Învățământului, ing. Mironiu proiectant pentru instalații de încălzire și tov. ing. Moraru* și tov. Savulian, ambii de la D.G.P.C. Inginerești din C.S.A.C. (Sectorul Rezistență)

Dosarul cuprinde piese scrise și desenate pentru partea de rezistență, un proiect complet pentru instalațiile sanitare, electrice și de încălzire centrală (total 7 dosare), precum și avizul Sf. Popular al Or. Stalin din 17 august 1953, avizul pompierilor

din 17 august 1953 și avizul C.S.A.C. 179/7 aug. 1953.

În ceea ce privește avizarea părții de arhitectură, proiectul acestei aripi noi a fost analizat și avizat în cadrul Comisiei de Avizare D.G.M.I., în ședințele din 28 iunie, 6 iulie, 24 iulie și 7 august 1953.

Avizarea s-a făcut de D.G.M.I. deoarece noua aripă este amplasată pe o porțiune de cca. 27 m din vechiul zid al cetății Brașov, zid ce datează din sec. XVI și care este clasat ca monument istoric.

La data de 28 iunie 1953, Comisia luând în discuție anteproiectul prezentat, a fost de părere că în orice caz vechiul zid al cetății Brașov să fie păstrat și, pe această porțiune, putând rămâne într-un subsol ușor vizibil și vizitabil și pus cât mai mult în valoare.

La data de 24 iulie 1953, Min. Gospodăriei Silvice, beneficiarul de atunci, se prezintă spre avizare cu o sarcină de proiectare în care s-a adoptat soluția de încălzire peste zidul cetății, dat fiind imposibilitatea de achiziționare a unui alt teren mai adecvat.

La acea dată, Comisia luând act de adresa Institutului de Istorie și Filozofie al Academiei R.P.R. nr. 1696/13 iulie 1953, prin care acesta se declară de acord cu soluția propusă de proiectanți în legătură cu vechiul zid și constatând că această soluție reprezintă o propunere ameliorată față de cea precedentă, dă aviz favorabil, cu condițiuni (proces verbal nr. 36/1953).

La data de 7 aug. 1953, Min. Gospodăriei Silvice prezintă proiectul tehnic de arhitectură, care obține aviz favorabil din partea Comisiei (proces verbal nr. 39/1953), cu unele condiții dintre care aceea (la punctul 6) conform căreia: „proiectul va fi completat cu toate piesele și avizele cerute de H.C.M. 223/952 și în special cu planșele și calculele de rezistență și instalații, care vor fi supuse spre avizare C.S.A.C.”.

Comisia, luând în examinare dosarul și ținând seamă de raportul de deplasare al tov. prof. Duiliu Marcu nr. 2 din 14 ian. 1955 și de referatele de specialitate ale D.G.P.C.I. Sector rezistență și Sector instalații, constată că lucrarea a fost executată și că

este aproape complet terminată, fără să aibă aprobările cerute expres prin avizul nr. 179 din 7 aug. 1953, ceea ce reprezintă o gravă culpă, atât din partea proiectantului cât și a executantului și a beneficiarului.

Comisia constată de asemenea că organul local S.A.S. al Orașului Stalin nu a controlat dacă există un proiect definitiv de execuție aprobat și condițiile în care s-a executat lucrarea.

În ceea ce privește proiectul de rezistență, Comisia constată că proiectul este necorespunzător deoarece:

1. Nu se prezintă în aviz geotehnic, care să justifice considerarea rezistenței pe teren 3,5 kg/cm².
2. Stâlpii de zidărie care susțin zidurile exterioare apar subdimensionați, de asemenea și fundațiile acestora (aceasta rezultă din evaluarea incorectă a încărcărilor).
3. Stâlpii pomeniți la punctul 2, dacă eventual rămân în proiect, se recomandă a se prevedea din beton armat.
4. Împingerea arcelor la colțurile aripei noi nu este preluată în condițiuni bune. Se va face o verificare în consecință.
5. Descărcarea zidurilor exterioare la fundațiile izolate și la zidul cetății prin intermediul bolților de beton simplu este necorespunzătoare.
6. Se vor verifica rezistențele șpaletilor de zidărie pe toate nivelele, de asemenea rezistența pe zidărie la reazemele grinzilor principale.
7. Grinzile principale sunt dispuse prea des, conducând la o soluție neeconomică, distanța economică între grinzi, la planșeu de 8 m deschidere, este de cca. 3,00 m.
8. Grosimile plăcilor la planșeu peste etaj și parter nu corespund, cu toate că sunt aceleași încărcări; afară de aceasta, nu apare justificată întrebuintarea unei grosimi unice de placă la sala de curs și la hol. Plăcile planșeului peste etaj I și parter apar supradimensionate.
9. Să se evite reazemea pe zidul cetății. În legătură cu proiectele de instalații se fac următoarele observații:

Instalații de încălzire:

- Să se restudieze proiectul și în ipoteza circulației apei prin gravitație.

- Se atrage atenția că instalațiile de încălzire nu au cazane de rezervă.

Instalații electrice:

- Să se prevadă instalații de iluminat de siguranță la amfiteatru, în casa scării și la ieșire.

Instalații sanitare:

- Se vor prevedea lavoare și closete din fontă emailată nu din faianță.

- Amplasarea lavoarelor se va face astfel încât să nu împiedice intrarea în closete.

- Se va completa dosarul cu avizul întreprinderii edilitare de salubritate.

Comisia, ținând seama că lucrarea este executată în condițiunile de mai sus, este de părere ca beneficiarul să fie obligat să ia toate măsurile pentru consolidarea elementelor subdimensionate și necorespunzătoare.

Pentru acestea va trebui să reexamineze proiectul și să verifice din nou calculele de rezistență și să facă apoi neîntârziat propuneri pentru consolidare, propuneri care vor fi supuse aprobării C.S.A.C.

Se va aduce la cunoștință atât beneficiarului cât și executantului și S.A.S. Orașului Stalin că edificiul nu va fi pus în folosință în nici un caz, decât după ce se vor executa lucrările de consolidare și corectare necesare, și numai după obținerea aprobării de funcționare a C.S.A.C. - ului, întrucât în situația actuală stabilitatea clădirii este periclitată.

II. Problema menținerii biserici

Sf. Visarion din București

Adresa parohiei nr. 9/1955, înregistrată la C.S.A.C. sub nr. 3794/399/1955.

Referent: Arh. F. Fischer care a fost la fața locului.

În adresa parohiei se semnalează că biserica prezintă grave crăpături și că unul din ziduri amenință cu prăbușirea peste școala vecină.

Comisia luând în discuție cererea parohiei

AMÂNĂ LUAREA UNEI HOTĂRĂRI

pentru a se cunoaște și părerea I.P.S. Patriarh.

Se va vedea cu această ocazie dacă se pot obține fonduri pentru consolidarea și restaurarea bisericii, ținându-se seama și de faptul că această biserică în stare de ruină se află în imediată vecinătate de cea nouă.

III. Lucrări de reparații la biserica

Sfinții Teodori din Iași

Adresa S.A.S. oraș Iași nr. 5355/955 înregistrată la C.S.A.C. sub nr. 4865/546/955.

Referent: Arh. Ion Balș.

Valoarea: Lei 90.380.

Devizul însoțit de memoriu, a fost înaintat de Mitropolia Moldovei, S.A.S. a Orașului Iași, care îl trimite cu referatul respectiv la avizare.

Se prevăd lucrări de completare la învelitoare, consolidarea și repararea turlei clopotniță, lucrări de tencuială exterioră la fațade etc.

Comisia luând în examinare dosarul este de părere

SA SE APROBE

efectuarea lucrărilor prevăzute în deviz, cu recomandarea de a se executa lucrările de consolidare (în special armăturile), conform proiectului întocmit de fosta Comisie a Monumentelor Istorice și după care s-au început lucrările de restaurare în 1948.

În ceea ce privește lucrările de finisaj la fațade (profile și alte elemente decorative), acestea nu vor fi efectuate, până ce nu se va avea la dispoziție mână de lucru perfect calificată pentru acest fel de lucrări, întrucât detaliile de fațadă executate în anul trecut la turla naosului nu au fost satisfăcătoare.

Învelitoare va fi vopsită în culoare verde.

IV. Diverse

Consultare pe parcurs în legătură cu Capela fostului Institut Pompiliu din București

Tov. Arh. Virgil Popescu de la D.A.S. a Capitalei prezintă o schiță de plan de

situație și arată că D.A.S. studiază
posibilitatea dărâmării porțiunii de clădire de
la vest de capelă pentru a se obține o curte,
care ar fi în directă legătură cu grădina M-rii
Antim.

Comisia luând în examinare problema,
își menține punctul de vedere exprimat în
Procesul Verbal nr. 70 al ședinței din 12
octombrie 1954.

În ceea ce privește curtea care ar urma
să fie creată, Comisia se declară de acord,
cu condiția ca fereastra care s-ar amenaja
în clădirea vecină să aibă parapetul la
minimum 2 m înălțime de la nivelul
pardoselii.

Președintele comisiei:

Prof. arh. Duiliu Marcu

Membrii:

Arh. Șt. Balș

Arh. I. Berechet

Arh. E. Costescu

Prof. Gr. Ionescu

Arh. R. Lieblich

Arh. V. Moisescu

Arh. I. Paraschivescu

Prof. H. Teodoru

* Ing. Dinu Moraru a fost referent pentru
proiecte de rezistență la Direcția
Monumentelor Istorice (după 1960) până
în 1965, după care s-a mutat la
I.N.C.E.R.C.

Preamble

The member States of the Council of Europe signatory hereto,

Considering that the aim of the Council of Europe is to achieve a greater unity between its members for the purpose of safeguarding and realising the ideals and principles which are their common heritage, and that this aim is pursued in particular through agreements in the economic and social fields;

Concerned to achieve sustainable development based on a balanced and harmonious relationship between social needs, economic activity and the environment;

Noting that the landscape has an important public interest role in the cultural, ecological, environmental and social fields, and constitutes a resource favourable to economic activity and whose protection, management and planning can contribute to job creation;

Aware that the landscape contributes to the formation of local cultures and that it is a basic component of the European natural and cultural heritage, contributing to human well-being and consolidation of the European identity;

Acknowledging that the landscape is an important part of the quality of life for people everywhere: in urban areas and in the countryside, in degraded areas as well as in areas of high quality, in areas recognised as being of outstanding beauty as well as everyday areas;

Noting that developments in agriculture, forestry, industrial and mineral production techniques and in regional planning, town planning, transport, infrastructure, tourism and recreation and, at a more general level, changes in the world economy are in many cases accelerating the transformation of landscapes;

Wishing to respond to the public's wish to enjoy high quality landscapes and to play an active part in the development of landscapes;

Believing that the landscape is a key element of individual and social well-being and that its protection, management and planning entail rights and responsibilities for everyone;

Having regard to the legal texts existing at international level in the field of protection and management of the natural and cultural heritage, regional and spatial planning, local self-government and transfrontier cooperation, in particular the Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats (Bern, 19 September 1979), the Convention for the Protection of the Architectural Heritage of Europe (Granada, 3 October 1985), the European Convention on the Protection of the Archaeological Heritage (revised) (Valletta, 16 January 1992), the European Outline Convention on Transfrontier Co-operation between Territorial Communities or Authorities (Madrid, 21 May 1980) and its additional protocols, the European Charter of Local Self-government (Strasbourg, 15 October 1985), the Convention on Biological Diversity (Rio, 5 June 1992), the Convention concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage (Paris, 16 November 1972), and the Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-making and Access to

Acknowledging that the quality and diversity of European landscapes constitute a common resource, and that it is important to co-operate towards its protection, management and planning;

Wishing to provide a new instrument devoted exclusively to the protection, management and planning of all landscapes in Europe,

Have agreed as follows:

CHAPTER I - GENERAL PROVISIONS

Article 1 - Definitions

For the purposes of the Convention:

- a) "Landscape" means an area, as perceived by people, whose character is the result of the action and interaction of natural and/or human factors;
- b) "Landscape policy" means an expression by the competent public authorities of general principles, strategies and guidelines that permit the taking of specific measures aimed at the protection, management and planning of landscapes;
- c) "Landscape quality objective" means, for a specific landscape, the formulation by the competent public authorities of the aspirations of the public with regard to the landscape features of their surroundings;
- d) "Landscape protection" means actions to conserve and maintain the significant or characteristic features of a landscape, justified by its heritage value derived from its natural configuration and/or from human activity;
- e) "Landscape management" means action, from a perspective of sustainable development, to ensure the regular upkeep of a landscape, so as to guide and harmonise changes which are brought about by social, economic and environmental processes;
- f) "Landscape planning" means strong forward-looking action to enhance, restore or create landscapes.

Article 2 - Scope

Subject to the provisions contained in Article 15, this Convention applies to the entire territory of the Parties and covers natural, rural, urban and peri-urban areas. It includes land, inland water and marine areas. It concerns landscapes that might be considered outstanding as well as everyday or degraded landscapes.

Article 3 - Aims

The aims of this Convention are to promote landscape protection, management and planning, and to organise European co-operation on landscape issues.

Article 4 - Division of responsibilities

Each Party shall implement this Convention, in particular Articles 5 and 6, according to its own division of powers, in conformity with its constitutional principles and administrative arrangements, and respecting the principle of subsidiarity, taking into account the European Charter of Local Self-government. Without derogating from the provisions of this Convention, each Party shall harmonise the implementation of this Convention with its own policies.

Article 5 - General measures

Each Party undertakes:

- a) to recognise landscapes in law as an essential component of people's surroundings, an expression of the diversity of their shared cultural and natural heritage, and a foundation of their identity;
- b) to establish and implement landscape policies aimed at landscape protection, management and planning through the adoption of the specific measures set out in Article 6;
- c) to establish procedures for the participation of the general public, local and regional authorities, and other parties with an interest in the definition and implementation of the landscape policies mentioned in paragraph b above;
- d) to integrate landscape into its regional and town planning policies and in its cultural, environmental, agricultural, social and economic policies, as well as in any other policies with possible direct or indirect impact on landscape.

Article 6 - Specific measures

A) Awareness-raising

Each Party undertakes to increase awareness among the civil society, private organisations, and public authorities of the value of landscapes, their role and changes to them.

B) Training and education

Each Party undertakes to promote:

- a) training for specialists in landscape appraisal and operations;
- b) multidisciplinary training programmes in landscape policy, protection, management and planning, for professionals in the private and public sectors and for associations concerned;
- c) school and university courses which, in the relevant subject areas, address the values attaching to landscapes and the issues raised by their protection, management and

planning.

C Identification and assessment

1. With the active participation of the interested parties, as stipulated in Article 5.c, and with a view to improving knowledge of its landscapes, each Party undertakes:

- a) i) to identify its own landscapes throughout its territory;
- ii) to analyse their characteristics and the forces and pressures transforming them;
- iii) to take note of changes;
- b) to assess the landscapes thus identified, taking into account the particular values assigned to them by the interested parties and the population concerned.

2. These identification and assessment procedures shall be guided by the exchanges of experience and methodology, organised between the Parties at European level pursuant to Article 8.

D Landscape quality objectives

Each Party undertakes to define landscape quality objectives for the landscapes identified and assessed, after public consultation in accordance with Article 5.c.

E Implementation

To put landscape policies into effect, each Party undertakes to introduce instruments aimed at protecting, managing and/or planning the landscape.

CHAPTER III - EUROPEAN CO-OPERATION

Article 7 - International policies and programmes

Parties undertake to co-operate in the consideration of the landscape dimension of international policies and programmes, and to recommend, where relevant, the inclusion in them of landscape considerations.

Article 8 - Mutual assistance and exchange of information

The Parties undertake to co-operate in order to enhance the effectiveness of measures taken under other articles of this Convention, and in particular:

- a) to render each other technical and scientific assistance in landscape matters through the pooling and exchange of experience, and the results of research projects;
- b) to promote the exchange of landscape specialists in particular for training and information purposes;
- c) to exchange information on all matters covered by the provisions of the Convention.

Article 9 - Transfrontier landscapes

The Parties shall encourage transfrontier co-operation on local and regional level and, wherever necessary, prepare and implement joint landscape programmes.

Article 10 - Monitoring of the implementation of the Convention

1. Existing competent Committees of Experts set up under Article 17 of the Statute of the Council of Europe shall be designated by the Committee of Ministers of the Council of Europe to be responsible for monitoring the implementation of the Convention.

2. Following each meeting of the Committees of Experts, the Secretary General of the Council of Europe shall transmit a report on the work carried out and on the operation of the Convention to the Committee of Ministers.

3. The Committees of Experts shall propose to the Committee of Ministers the criteria for conferring and the rules governing the Landscape award of the Council of Europe.

Article 11 - Landscape award of the Council of Europe

1. The Landscape award of the Council of Europe is a distinction which may be conferred on local and regional authorities and their groupings that have instituted, as part of the landscape policy of a Party to this Convention, a policy or measures to protect, manage and/or plan their landscape, which have proved lastingly effective and can thus serve as an example to other territorial authorities in Europe. The distinction may be also conferred on non-governmental organisations having made particularly remarkable contributions to landscape protection, management or planning.

2. Applications for the Landscape award of the Council of Europe shall be submitted to the Committees of Experts mentioned in Article 10 by the Parties. Transfrontier local and regional authorities and groupings of local and regional authorities concerned, may apply provided that they jointly manage the landscape in question.

3. On proposals from the Committees of Experts mentioned in Article 10 the Committee of Ministers shall define and publish the criteria for conferring the Landscape award of the Council of Europe, adopt the relevant rules and confer the Award.

4. The granting of the Landscape award of the Council of Europe is to encourage those receiving the award to ensure the sustainable protection, management and/or planning of the landscape areas concerned.

CHAPTER IV - FINAL CLAUSES

Article 12 - Relationship with other instruments

The provisions of this Convention shall not prejudice stricter provisions concerning landscape protection, management and planning contained in other existing or future binding national or international instruments.

Article 13 - Signature, ratification and entry into force

1. This Convention shall be open for signature by the member States of the Council of Europe. It shall be subject to ratification, acceptance or approval. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe.
2. The Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiry of a period of three months after the date on which ten member States of the Council of Europe have expressed their consent to be bound by the Convention in accordance with the provisions of the preceding paragraph.
3. In respect of any signatory State which subsequently expresses its consent to be bound by it, the Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiry of a period of three months after the date of the deposit of the instrument of ratification, acceptance or approval.

Article 14 - Accession

1. After the entry into force of this Convention, the Committee of Ministers of the Council of Europe may invite the European Community and any European State which is not a member of the Council of Europe, to accede to the Convention by a majority decision as provided in Article 20.d of the Council of Europe Statute, and by the unanimous vote of the States parties entitled to hold seats in the Committee of Ministers.
2. In respect of any acceding State, or the European Community in the event of its accession, this Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiry of a period of three months after the date of deposit of the instrument of accession with the Secretary General of the Council of Europe.

Article 15 - Territorial application

1. Any State or the European Community may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, specify the territory or territories to which the Convention shall apply.
2. Any Party may, at any later date, by declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, extend the application of this Convention to any other territory specified in the declaration. The Convention shall take effect in respect of such territory on the first day of the month following the expiry of a period of three months after the date of receipt of the declaration by the Secretary General.
3. Any declaration made under the two paragraphs above may, in respect of any territory mentioned in such declaration, be withdrawn by notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe. Such withdrawal shall become effective on the first day of the month following the expiry of a period of three months after the date of receipt of the notification by the Secretary General.

Article 16 - Denunciation

1. Any Party may, at any time, denounce this Convention by means of a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe.

2. Such denunciation shall become effective on the first day of the month following the expiry of a period of three months after the date of receipt of the notification by the Secretary General.

Article 17 - Amendments

1. Any Party or the Committees of Experts mentioned in Article 10 may propose amendments to this Convention.

2. Any proposal for amendment shall be notified to the Secretary General of the Council of Europe who shall communicate it to the member States of the Council of Europe, to the others Parties, and to any European non-member State which has been invited to accede to this Convention in accordance with the provisions of Article 14.

3. The Committees of Experts mentioned in Article 10 shall examine any amendment proposed and submit the text adopted by a majority of three-quarters of the Parties' representatives to the Committee of Ministers for adoption. Following its adoption by the Committee of Ministers by the majority provided for in Article 20.d of the Statute of the Council of Europe and by the unanimous vote of the States parties entitled to hold seats in the Committee of Ministers, the text shall be forwarded to the Parties for acceptance.

4. Any amendment shall enter into force in respect of the Parties which have accepted it on the first day of the month following the expiry of a period of three months after the date on which three Council of Europe member States have informed the Secretary General of their acceptance. In respect of any Party which subsequently accepts it, such amendment shall enter into force on the first day of the month following the expiry of a period of three months after the date on which the said Party has informed the Secretary General of its acceptance.

Article 18 - Notifications

The Secretary General of the Council of Europe shall notify the member States of the Council of Europe, any State or the European Community having acceded to this Convention, of:

- a) any signature;
- b) the deposit of any instrument of ratification, acceptance, approval or accession;
- c) any date of entry into force of this Convention in accordance with Articles 13, 14 and 15;
- d) any declaration made under Article 15;
- e) any denunciation made under Article 16;
- f) any proposal for amendment, any amendment adopted pursuant to Article 17 and the

date on which it comes into force;

g) any other act, notification, information or communication relating to this Convention.

In witness whereof the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Convention.

Done at Florence, this 20th day of October 2000, in English and in French, both texts being equally authentic, in a single copy which shall be deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General of the Council of Europe shall transmit certified copies to each member State of the Council of Europe and to any State or to the European Community invited to accede to this Convention.

Information and Documentation Center on the Council of Europe Bucharest ROMANIA

Centrul de Informare și Documentare al Consiliului Europei are plăcerea să vă aducă la cunoștință că la 20 octombrie 2000, Convenția Europeană a Peisajului, adoptată de Comitetul Miniștrilor al Consiliului Europei, a fost semnată de 18 state în cadrul conferinței ministeriale de la Florența. Acestea sunt: Belgia, Bulgaria, Croația, Danemarca, Spania, Finlanda, Franța, Italia, Lituania, Luxemburg, Malta, Moldova, Norvegia, Portugalia, România, San-Marino, Elveția și Turcia.

Convenția enunță obligația autorităților publice de a adopta la nivel local, regional, național și internațional politici și măsuri de protecție, de gestiune și de amenajare a peisajelor europene. Aceasta se referă la toate peisajele, extraordinare și obișnuite, care determină calitatea cadrului de viață al oamenilor. Textul prevede o abordare suplă a peisajelor ale căror caracteristici necesită diverse tipuri de măsuri: de la sticta conservare până la adevărata creație, trecând prin protecție, gestiune și ameliorare.

Ideea de a elabora un nou instrument juridic pentru mai buna gestionare și protecție a peisajelor europene este o inițiativă a Congresului Puterilor Locale și Regionale din Europa (C.P.L.R.E.) din cadrul Consiliului Europei. Aceasta a fost inițiată în 1994 și se înscrie în cadrul lucrărilor Consiliului Europei privind protejarea patrimoniului natural și cultural, amenajarea teritoriului, protejarea mediului și autonomia locală.

Convenția subliniază importanța participării publicului la procesul de decizie privind protecția peisajului, în mod special la nivel local și propune măsuri juridice și financiare la nivel național și european, destinate să formuleze „politicile peisajere” și să încurajeze interacțiunea dintre autoritățile locale și centrale cât și cooperarea transfrontalieră în acest domeniu. Ea propune o serie de soluții pentru a fi aplicate de state în funcție de nevoile lor specifice.

Comitetele interguvernamentale ale Consiliului Europei vor supraveghea punerea în aplicare a Convenției. Aceasta prevede în egală măsură atribuirea Premiului Consiliului Europei pentru Peisaj unor colectivități locale sau regionale sau unei organizații neguvernamentale pentru aplicarea unei politici sau a unor măsuri exemplare și durabile de protecție, gestiune și amenajare a peisajului.

Convenția va intra în vigoare după trei luni de la semnarea și ratificarea ei de către zece state membre ale Consiliului Europei.

6, Alexandru Doinici Steet - Sector 2 - 70224 Bucharest ROMANIA
Phone: 401 - 211 68 10 - Fax: 401 - 211 99 97
E-mail: dcbuc@attglobal.net - INTERNET: <http://www.dcbuc.at>

LEGE

privind protejarea patrimoniului cultural național mobil
Parlamentul României adoptă prezenta lege.

CAPITOLUL I

Dispoziții generale

Art. 1.

(1) Prezenta lege instituie regimul juridic al bunurilor aparținând patrimoniului cultural național mobil, denumit în continuare *patrimoniul cultural național*, indiferent de proprietarul acestora, prin reglementarea activităților specifice de protejare: evidență, expertizare, clasare, cercetare, depozitare, conservare, restaurare și punere în valoare, în vederea accesului democratic la cultură și transmiterii acestor valori generațiilor viitoare.

(2) Patrimoniul cultural național este alcătuit din bunuri cu valoare deosebită sau excepțională, istorică, arheologică, documentară, etnografică, artistică, științifică și tehnică, literară, cinematografică, numismatică, filatelică, heraldică, bibliofilă, cartografică și epigrafică, reprezentând măturii materiale ale evoluției mediului natural și ale relațiilor omului cu acesta, ale potențialului creator uman și ale contribuției românești la civilizația universală.

Art. 2.

(1) Statul garantează proprietatea și asigură, potrivit legii, protejarea bunurilor care fac parte din patrimoniul cultural național. De asemenea, asigură baza materială și resursele financiare necesare în vederea descoperirii, evidenței, expertizării, clasării, cercetării, depozitării, conservării, restaurării, protecției și punerii în valoare.

(2) Exercițarea dreptului de proprietate și a altor drepturi reale, precum și a dreptului de administrare asupra unui bun din patrimoniul cultural național este supusă reglementărilor prezentei legi.

Art. 3. Patrimoniul cultural național cuprinde:

1. **Bunuri arheologice și istoric-documentare de valoare deosebită sau excepțională**, cum sunt:

- a) descoperirile arheologice terestre și subacvatice, unelte, ceramică, inscripții, monede, sigilii, bijuterii, piese de vestimentație și harnașament, arme, însemne funerare;
- b) elemente provenite din dezmembrarea monumentelor istorice;
- c) măturii materiale și documentare privind istoria politică, economică, socială, militară, religioasă, științifică, artistică, sportivă sau din alte domenii;
- d) manuscrise, incunabile, cărți rare și cărți vechi, cărți cu valoare bibliofilă;
- e) documente și tipărituri de interes special: documente de arhivă, hărți și alte materiale cartografice;
- f) obiecte cu valoare memorialistică;
- g) obiecte și documente cu valoare numismatică, filatelică, heraldică: monede, medalii, ponduri, decorații, insigne, sigilii, brevete, mărci poștale, drapele și stindarde;
- h) piese epigrafice;
- i) fotografii, clișee fotografice, filme, înregistrări audio și video;

- j) instrumente muzicale;
 - k) uniforme militare și accesorii ale acestora;
 - l) obiecte cu valoare tehnică;
 - m) alte bunuri din această categorie.
2. **Bunuri cu semnificație artistică, de valoare deosebită sau excepțională**, cum sunt
- a) opere de artă plastică: pictură, sculptură, desen, gravură, fotografie și altele;
 - b) opere de artă decorativă și aplicată din sticlă, ceramică, metal, lemn, textile și a materiale, podoabe;
 - c) obiecte de cult: icoane, broderii, orfevrărie, mobilier și altele;
 - d) proiecte și prototipuri de design;
 - e) materialele primare ale filmelor artistice, documentare și de animație;
 - f) alte bunuri din această categorie.
3. **Bunuri cu semnificație etnografică, de valoare deosebită sau excepțională** precum sunt:
- a) unelte, obiecte de uz casnic și gospodăresc;
 - b) piese de mobilier;
 - c) ceramică;
 - d) textile, piese de port, pielărie;
 - e) alte obiecte din metal, lemn, os, piatră, sticlă;
 - f) obiecte de cult;
 - g) podoabe;
 - h) ansambluri de obiecte etnografice;
 - i) alte bunuri din această categorie.
4. **Bunuri de importanță științifică, de valoare deosebită sau excepțională**, precum sunt:
- a) specimene rare și colecții de zoologie, botanică, mineralogie și anatomie;
 - b) trofee de vânat;
 - c) alte bunuri din această categorie.
5. **Bunuri de importanță tehnică, de valoare deosebită sau excepțională**, precum sunt:
- a) creații tehnice unicate;
 - b) rarități, indiferent de marcă;
 - c) prototipurile aparatelor, dispozitivelor și mașinilor din creația curentă;
 - d) creații tehnice cu valoare memorială;
 - e) realizări ale tehnicii populare;
 - f) matricele de compact-discuri și CD-ROM;
 - g) alte bunuri din această categorie.

Art. 4. Bunurile aparținând patrimoniului cultural național fac parte, în funcție de importanță sau de semnificația lor istorică, arheologică, documentară, etnografică, artistică, științifică tehnică, literară, cinematografică, numismatică, filatelică, heraldică, bibliofilă, cartografică epigrafică, de vechimea, unicitatea sau raritatea lor, din:

- a) **Fondul patrimoniului cultural național**, denumit în continuare **fond**, alcătuit din bunuri culturale de valoare deosebită;
- b) **Tezaurul patrimoniului cultural național**, denumit în continuare **tezaur**, alcătuit din bunuri culturale de valoare excepțională

Art. 5.

(1) Bunurile culturale mobile pot fi în proprietatea publică sau privată, a statului ori unităților administrativ-teritoriale sau proprietate privată a persoanelor fizice și a persoanelor juridice de drept privat.

(2) Asupra bunurilor prevăzute la alin. (1) se pot constitui, potrivit formei de proprietate

în condițiile legii, un drept de administrare sau alte drepturi reale, după caz.

Art. 6.

(1) Ministerul Culturii și Comisia Națională a Muzeelor și Colectțiilor coordonează activitățile specifice din domeniul patrimoniului cultural național.

(2) Face excepție de la prevederile alin. (1) Fondul Arhivistic Național al României aflat în administrarea Arhivelor Naționale, precum și în cea a Direcțiilor județene ale Arhivelor Naționale, constituit în conformitate cu prevederile Legii Arhivelor Naționale nr. 16/1996.

(3) Ministerul Culturii reprezintă statul român în relațiile interne și internaționale care are ca obiect patrimoniul cultural național.

Art. 7. Autoritățile competente au obligația să facă toate demersurile, potrivit convențiilor internaționale la care România este parte, pentru redobândirea unor bunuri culturale care au fost exportate ilegal sau au fost sustrate din muzee și colecții ori sunt deținute fără temei legal în străinătate.

Art. 8. Autoritățile publice, proprietarii, titularii altor drepturi reale, precum și titularii dreptului de administrare asupra bunurilor ce fac parte din patrimoniul cultural național, au obligația de a le proteja împotriva oricăror acte comise sau omise care pot duce la degradarea, distrugerea, pierderea, sustragerea sau exportul ilegal al acestora.

CAPITOLUL II

Cercetarea, clasarea și evidența

Art. 9. Activitatea de cercetare desfășurată de cercetătorii științifici în instituții publice deținătoare de bunuri care fac parte din patrimoniul cultural național, are ca obiect cercetarea și valorificarea științifică a patrimoniului cultural național, în principal a celui deținut de instituția respectivă.

Art. 10. În sensul prezentei legi, prin clasare se înțelege procedura de stabilire a bunurilor culturale mobile care fac parte din categoriile juridice ale patrimoniului cultural național mobil, fond și tezaur, potrivit art. 4.

Art. 11. Declanșarea procedurii de clasare a bunurilor culturale mobile se face:

1. Din oficiu, în următoarele situații:

- a) pentru bunurile culturale mobile aflate în proprietatea statului sau a unităților administrativ-teritoriale și administrate de instituții publice;
- b) pentru bunurile culturale mobile aflate în proprietatea cultelor religioase;
- c) pentru bunurile culturale mobile care fac obiectul unei vânzări publice prin licitație sau prin intermediul unui agent autorizat;
- d) pentru bunurile culturale mobile pentru care se solicită exportul temporar sau definitiv;
- e) pentru bunurile culturale mobile descoperite întâmplător ori în cadrul unor cercetări sistematice;
- f) pentru bunurile culturale mobile confiscate;
- g) pentru bunurile culturale mobile care au făcut obiectul unor tentative de export ilegal;
- h) pentru bunurile aflate în custodia instituțiilor publice, care urmează să fie restituite.

2. La solicitarea persoanelor fizice și a celorlalte persoane juridice de drept privat, proprietare ale bunului respectiv.

Art. 12.

(1) Clasarea se va efectua pe baza unui raport de expertiză, întocmit de experți acreditați de Comisia Națională a Muzeelor și Colectțiilor.

(2) Clasarea unui bun trebuie finalizată în cel mult 3 luni din momentul declanșării proce-

durii de clasare.

(3) Organismul științific competent să hotărască asupra propunerilor de clasare este Comisia Națională a Muzeelor și Colecțiilor.

(4) Hotărârea de clasare va fi semnată de președintele Comisiei Naționale a Muzeelor și Colecțiilor și va fi aprobată prin ordin al ministrului culturii, în interiorul termenului prevăzut la alin. (2).

(5) La hotărârea de clasare, se anexează în extras și concluziile raportului de expertiză prin care se asigură identificarea bunului cultural mobil respectiv, fișa standard a obiectului și fotografia alb-negru sau color, după caz.

(6) În cazul bunurilor culturale mobile, care nu au fost propuse spre clasare, concluziile raportului de expertiză ce cuprinde datele de identificare a bunurilor, se vor comunica proprietarului sau titularului de alte drepturi reale în termen de 30 de zile de la data finalizării expertizei.

(7) Contestarea expertizei bunurilor culturale mobile care nu au fost propuse spre clasare se va face la Comisia Națională a Muzeelor și Colecțiilor în termen de 10 zile de la primirea înștiințării expertului. Soluționarea contestației se comunică în termen de 20 de zile.

Art. 13.

(1) Instituțiile publice deținătoare de bunuri culturale mobile aparținând patrimoniului cultural național au obligația de a constitui evidența acestor bunuri, atât analitic, prin fișa standard, conform normelor emise de Ministerul Culturii, cât și sinoptic, prin banca de date, conținând și arhiva imagistică.

(2) Autoritățile publice în subordinea cărora funcționează instituțiile deținătoare de bunuri aparținând patrimoniului cultural național, au obligația de a asigura resursele financiare necesare în vederea constituirii evidenței informatizate.

Art. 14.

(1) Ministerul Culturii va comunica în scris proprietarului, titularului altor drepturi reale sau, după caz, titularului dreptului de administrare, ordinul de clasare în termen de 10 zile de la aprobare.

(2) Ministerul Culturii va elibera, pentru fiecare bun clasat, un certificat de clasare și fișa standard a obiectului.

(3) Certificatul de clasare și fișa standard a obiectului însoțesc bunul clasat și nu constituie prin ele însele un titlu de proprietate.

Art. 15.

(1) Clasarea are ca efect înscrierea bunurilor culturale mobile în cele două inventare:

- **Inventarul Fondului patrimoniului cultural național;**
- **Inventarul Tezaurului patrimoniului cultural național.**

(2) Inventarele fondului și tezaurului sunt întocmite, pe baza ordinelor privind bunurile culturale mobile clasate, de către Direcția de specialitate din cadrul Ministerului Culturii. Centralizarea, evidența informatizată și administrarea documentelor care au stat la baza întocmirii inventarelor, se efectuează de Institutul de Memorie Culturală.

(3) Datele privind patrimoniul cultural național, cu excepția listei cuprinzând bunurile culturale mobile și imaginea acestora, nu au destinație publică fără acordul proprietarilor bunurilor.

(4) Datele privind patrimoniul cultural național pot fi furnizate, la cerere, de Ministerul Culturii, instituțiilor specializate, cercetătorilor și altor specialiști acreditați, în vederea desfășurării unor activități specifice de identificare și cercetare. Valorificarea datelor dobândite astfel poate fi făcută numai cu consimțământul deținătorului. Comunicarea publică a datelor de identificare a proprietarului se poate face numai cu acordul prealabil al acestuia.

(5) Se pot furniza informații cuprinse în aceste inventare organelor de poliție, organelor de urmărire penală și instanțelor judecătorești, numai pentru soluționarea unor cauze în

directă legătură cu respectarea bunuri culturale mobile clasate și numai cu respectarea prevederilor legale în materie.

Art. 16.

(1) Proprietarii, titularii altor drepturi reale sau ai dreptului de administrare și deținătorii cu orice titlu ai bunurilor culturale mobile, pentru care s-a declanșat procedura de clasare au **obligăția** de a permite examinarea bunurilor respective de către experți acreditați.

(2) Bunurile culturale mobile pot fi preluate pentru analize de laborator numai în cazuri deosebite și pentru perioade determinate, prevăzute în normele de clasare a bunurilor culturale mobile, doar cu acordul proprietarilor sau al titularilor altor drepturi reale, după caz; preluarea acestora se face pe baza unui act de predare-primire încheiat cu persoanele fizice sau juridice, după caz, menționate la alin. (1), în forma prevăzută de normele emise de Ministerul Culturii.

Art. 17. În timpul desfășurării procedurii de clasare din oficiu a unui bun cultural mobil acesta se afla sub regimul de protecție prevăzut, potrivit dispozițiilor prezentei legi, pentru bunurile clasate în tezaur.

Art. 18.

(1) Dreptul proprietarului de a solicita clasarea unui bun cultural mobil este imprescriptibil.

(2) În cazul în care un bun cultural mobil nu a fost clasat, procedura poate fi reluată, la cerere, după minimum 3 ani; în situațiile în care au apărut elemente noi justificative, acest termen poate fi redus de Comisia Națională a Muzeelor și Colecțiilor.

Art. 19.

(1) Declasarea bunurilor culturale mobile are loc la cererea titularilor drepturilor de proprietate sau din oficiu, în următoarele cazuri:

- a) invalidarea expertizei;
- b) distrugere;
- c) deteriorare gravă care nu poate fi remediată prin operațiuni de restaurare.

(2) Declasarea urmează procedura stabilită la clasare.

(3) Ordinul de declasare este luat în evidența inventarului patrimoniului cultural național în care figurează bunul respectiv, procedându-se la radierea acestuia din inventar.

(4) Ordinul de declasare se comunică în scris proprietarului, titularului altor drepturi reale, precum și titularului dreptului de administrare, după caz.

Art. 20. Trecerea unui bun cultural mobil dintr-o categorie juridică a patrimoniului cultural național în alta se poate face numai cu respectarea aceluiași proceduri prevăzute pentru clasare.

Art. 21.

(1) Ordinul de clasare, declasare sau de trecere dintr-o categorie în alta a patrimoniului cultural național, a unui bun cultural mobil poate fi contestat de proprietarul sau de titularul dreptului de administrare la Ministerul Culturii, în termen de 30 de zile de la comunicare.

(2) Ministerul Culturii este obligat să soluționeze contestația în termen de 30 de zile de la înregistrarea acesteia.

(3) În cazul în care proprietarul sau titularul dreptului de administrare este nemulțumit de răspunsul la contestația adresată Ministerului Culturii, el se poate adresa, în condițiile Legii contenciosului administrativ, instanțelor judecătorești competente.

CAPITOLUL III

Păstrarea, depozitarea și asigurarea securității bunurilor culturale mobile

Art. 22.

(1) Proprietarii, titularii altor drepturi reale sau ai dreptului de administrare, precum și deținătorii cu orice titlu ai bunurilor culturale mobile, clasate au următoarele obligații:

- a) să asigure cele mai bune condiții de păstrare, conservare și, după caz, de depozitare a bunurilor, prevenind orice degradare, deteriorare sau distrugere a acestora;
- b) să nu deterioreze și să nu distrugă aceste bunuri, iar în cazul celor din metal, să nu le topească;
- c) să asigure securitatea acestor bunuri;
- d) să înștiințeze în termen de maximum 5 zile Direcțiile județene pentru cultură și patrimoniul cultural național în cazul constatării unui pericol iminent de distrugere sau de degradare gravă a acestor bunuri;
- e) să nu utilizeze și să nu permită utilizarea acestor bunuri la organizarea de spectacole, parade ale modei, ca recuzită cinematografică sau teatrală, precum și în orice alte scopuri care le-ar periclita integritatea sau le-ar expune pierderii, deteriorării sau sustragerii;
- f) să permită accesul specialiștilor din cadrul Direcțiilor județene pentru cultură și patrimoniul cultural național, în scopul constatării stării de conservare a acestor bunuri; în cazul deținătorilor ce sunt persoane fizice și al persoanelor juridice de drept privat, accesul specialiștilor Direcțiilor județene pentru cultură și patrimoniul cultural național va fi posibil numai cu acordul scris al proprietarului privind condițiile de acces.

(2) Proprietarii sau titularii dreptului de administrare a bunurilor culturale mobile clasate au în această calitate și următoarele obligații:

- a) să asigure restaurarea bunurilor;
- b) să încredințeze executarea lucrărilor de restaurare exclusiv specialiștilor restauratori acreditați de Comisia Națională a Muzeelor și Colecțiilor.

(3) Instituțiile publice specializate și nespecializate, cultele, precum și agenții economici, care dețin cu orice titlu bunuri culturale mobile clasate, au obligația să finanțeze achiziționarea și instalarea de sisteme antifracție, antiincendiu și de asigurare a microclimatului pentru protecția bunurilor culturale mobile.

(4) Fac excepție de la prevederile alin. (1) lit. e) proprietarii, persoane fizice și juridice de drept privat, care pot permite, în condiții contractuale, utilizarea bunurilor culturale mobile clasate în fond la organizarea de spectacole, parade ale modei și ca recuzită teatrală și cinematografică.

Art. 23. Persoanele fizice și juridice care dețin cu orice titlu bunuri culturale mobile clasate, beneficiază de consultanță gratuită din partea instituțiilor specializate, în scopul păstrării, conservării și punerii în valoare a acestor bunuri.

Art. 24.

(1) Pentru efectuarea de studii și lucrări de specialitate instituțiile publice au obligația să permită accesul specialiștilor acreditați și al cercetătorilor la bunurile culturale mobile deținute în administrare, în condiții convenite de comun acord.

(2) În cazul bunurilor culturale mobile aflate în proprietate privată, pentru efectuarea de studii și lucrări de specialitate este necesar acordul proprietarului.

Art. 25.

(1) Copiile, mulajele, tirajele postume și facsimilele, executate de pe bunuri culturale mobile clasate, trebuie să fie marcate vizibil pentru a nu fi confundate cu originalul; ele vor purta mențiunea copie, facsimil, tiraj postum, numele autorului și anul în care au fost realizate, precum și specificarea colecției în care se află originalul.

(2) Mențiunile prevăzute la alin. (1) sunt obligatorii, indiferent de anul în care au fost realizate copiile, mulajele, tirajele postume și facsimilele și ori de câte ori acestea sunt aduse la cunoștință publicului.

Art. 26.

(1) Copiile, mulajele, tirajele postume și facsimilele de pe bunurile culturale mobile clasate, aflate în proprietate publică, pot fi executate numai cu acordul scris al titularului

dreptului de administrare, în conformitate cu normele avizate de Comisia Națională a Muzeelor și Colecțiilor.

(2) Reproducerea bunurilor culturale mobile clasate prin mijloace foto, video sau numerice, se face cu acordul scris al titularului dreptului de administrare, sau al proprietarului bunului reprodus, după caz.

(3) Persoanele care execută copii, mulaje, tiraje postume și facsimile de pe bunuri culturale mobile clasate sunt obligate să utilizeze tehnici adecvate și să ia măsurile necesare pentru a nu fi afectate, imediat sau în timp, integritatea și calitatea originalelor.

CAPITOLUL IV

Conservarea și restaurarea bunurilor culturale mobile clasate

Art. 27.

(1) Lucrările de conservare și restaurare a bunurilor culturale mobile clasate se efectuează numai de către experți, acreditați pe baza unui contract încheiat potrivit dispozițiilor dreptului comun.

(2) Acreditarea experților, care efectuează lucrări de conservare și restaurare a bunurilor culturale mobile, se face de Comisia Națională a Muzeelor și Colecțiilor, potrivit normelor de acreditare a conservatorilor și restauratorilor, care vor cuprinde și proceduri de contestare.

(3) Pe baza acreditării obținute, Ministerul Culturii eliberează experților certificate de liberă practică, potrivit normelor de acreditare a conservatorilor și restauratorilor.

(4) Laboratoarele și atelierelor, care efectuează lucrări de conservare și restaurare a bunurilor culturale mobile, funcționează pe baza unei autorizații eliberate de Ministerul Culturii, cu avizul Comisiei Naționale a Muzeelor și Colecțiilor, potrivit normelor privind autorizarea laboratoarelor și atelierelor de conservare și restaurare.

(5) În cazul comiterii de erori profesionale, constatate de Comisia Națională a Muzeelor și Colecțiilor, aceasta va suspenda pe termen de până la 2 ani acreditarea prevăzută la alin. (2) sau avizul prevăzut la alin. (4).

(6) Ministerul Culturii va lua măsurile necesare pentru aducerea la îndeplinire a hotărârilor Comisiei Naționale a Muzeelor și Colecțiilor, putând solicita acesteia o contraexpertiză, la cererea persoanelor în cauză.

(6) Persoanele juridice de drept privat, proprietare ale laboratoarelor sau atelierelor autorizate, sunt obligate să afișeze la loc vizibil autorizația eliberată potrivit dispozițiilor alin. (4).

(7) Funcționarea în continuare a laboratoarelor de conservare și restaurare existente în cadrul instituțiilor publice specializate, precum și înființarea de noi astfel de laboratoare se aprobă de Ministerul Culturii, cu avizul Comisiei Naționale a Muzeelor și Colecțiilor.

(8) Laboratoarele de conservare și restaurare, care funcționează în cadrul instituțiilor publice muzeale, pot efectua astfel de lucrări pentru alte instituții publice muzeale, pentru persoane fizice sau juridice de drept public ori privat, cu respectarea condițiilor prevăzute în prezenta lege; în aceste cazuri solicitanții vor suporta cheltuielile legate de aceste lucrări, în condiții contractuale.

Art. 28. Restaurarea bunurilor culturale mobile clasate în tezaur se face numai cu avizul prealabil al Comisiei Naționale a Muzeelor și Colecțiilor și numai în laboratoarele sau atelierelor autorizate, nominalizate în aviz.

Art. 29.

(1) Bunurile culturale mobile clasate în tezaur, indiferent de forma de proprietate, care sunt în pericol iminent de distrugere sau degradare gravă, vor fi supuse operațiunilor de restaurare și conservare printr-un ordin al ministrului culturii, pe baza unui raport de expertiză aprobat de către Comisia Națională a Muzeelor și Colecțiilor.

(2) Operațiunile de restaurare și conservare astfel dispuse vor fi efectuate pe cheltuiala proprietarului.

(3) Sumele utilizate de proprietari pentru operațiunile de restaurare și conservare dispuse în conformitate cu prevederile alin. (1) și cu cele prevăzute la art. 22 alin. (2) lit. a) sunt deductibile la calcularea impozitului pe venit sau profit, după caz.

(4) În cazul în care proprietarul bunului cultural mobil clasat în tezaur este o persoană fizică, din a cărei declarație pe propria răspundere rezultă că nu are posibilități financiare pentru acoperirea cheltuielilor de restaurare și conservare, aceste operațiuni vor fi finanțate, parțial sau integral, de la bugetul de stat, ori de la bugetele locale, după caz, potrivit dispozițiilor prezentei legi. În cazul vânzării ulterioare a acestor bunuri culturale mobile, costurile operațiunilor de restaurare și conservare vor fi restituite de proprietarul-vânzător instituției finanțatoare.

Art. 30.

(1) Dispozițiile prezentei legi se aplică în mod corespunzător bunurilor cu valoare culturală realizate din metale prețioase ori conținând pietre prețioase, sau semiprețioase, care se află în proprietatea, administrarea ori sunt deținute cu orice titlu de Banca Națională a României, de către Monetăria Statului sau de celelalte bănci.

(2) Persoanele juridice enumerate la alin. (1) sunt obligate să permită examinarea bunurilor de către experții anume desemnați de Ministerul Culturii, care vor propune, dacă este cazul, declanșarea procedurii de clasare.

Art. 31. Este interzisă topirea sau modificarea, sub orice formă, a bunurilor culturale mobile clasate, care sunt deținute cu orice titlu de Banca Națională a României, de Monetăria Statului sau de celelalte bănci.

CAPITOLUL V

Circulația bunurilor culturale mobile

Art. 32. Bunurile culturale mobile clasate, aflate în proprietatea publică a statului sau a unităților administrativ-teritoriale, sunt inalienabile, insesizabile și imprescriptibile.

Art. 33.

(1) Pentru organizarea unor expoziții sau realizarea unor proiecte culturale, instituțiile publice pot împrumuta, după caz, unor instituții publice sau persoane juridice de drept privat din țară, în condițiile dreptului comun, bunuri culturale mobile clasate pe care le dețin în administrare, cu avizul Comisiei Naționale a Muzeelor și Colecțiilor și cu aprobarea Ministerului Culturii.

(2) Persoanele fizice și juridice de drept privat pot împrumuta instituțiilor publice sau persoanelor juridice de drept privat, în condițiile dreptului comun și ale prezentei legi, bunuri culturale mobile clasate.

(3) Bunurile culturale mobile clasate, aparținând cultelor religioase, pot fi împrumutate instituțiilor publice specializate, în condițiile dreptului comun și ale prezentei legi, cu aprobarea șefilor de cult.

(4) Organizatorul expoziției sau inițiatorul/autorul proiectului cultural răspunde civil, material, disciplinar, contravențional sau penal, după caz, de integritatea bunurilor expuse, luând toate măsurile necesare pentru înlăturarea oricărui risc, în condiții de securitate, de conservare, de asigurare și de stabilire a cotelor valorice respective.

Art. 34.

(1) Bunurile culturale mobile proprietate publică, aflate în patrimoniul unor societăți comerciale cu capital integral sau majoritar de stat, care se privatizează, vor fi supuse procedurii de clasare înainte de declanșarea procesului de privatizare.

(2) Societățile comerciale prevăzute la alin. (1) au obligația de a anunța înscrierea pe lista de privatizare, în scris, Direcției Județene pentru Cultură și Patrimoniul Cultural Național în a cărei rază teritorială își are sediul societatea, în termen de 5 zile de la data înscrierii.

(3) În termen de 10 zile de la data înregistrării comunicării prevăzute la alin. (2) Direcția Județeană pentru Cultură și Patrimoniul Cultural Național va verifica la societatea comercială în curs de privatizare bunurile culturale mobile susceptibile de a fi clasate și va declanșa procedura de clasare.

(4) Bunurile culturale mobile astfel clasate vor fi date în administrarea unei instituții publice specializate, desemnată de Comisia Națională a Muzeelor și Colecțiilor.

Art. 35.

(1) Autorizarea se face de Ministerul Culturii, cu avizul Comisiei Naționale a Muzeelor și Colecțiilor, cu respectarea normelor privind comerțul cu bunuri culturale mobile.

(2) Vânzarea publică a bunurilor culturale mobile clasate, aflate în proprietate privată, sau intermedierea vânzării se efectuează numai prin agenți economici autorizați, cu respectarea prevederilor prezentei legi.

(3) Agenții economici autorizați să comercializeze bunuri culturale mobile sunt obligați să afișeze la loc vizibil normele privind comerțul cu bunuri culturale mobile.

(4) Agenții economici autorizați să comercializeze bunuri culturale mobile sunt obligați să dețină un registru în care să menționeze, corect și complet, numele și adresa ofertantului, descrierea și prețul fiecăruia bun. Informațiile conținute în registru au caracter confidențial.

(5) Agenții economici autorizați să comercializeze bunuri culturale mobile au obligația de a înștiința în scris, în termen de 5 zile de la data ofertei, Direcțiile Județene pentru Cultură și Patrimoniul Cultural Național despre existența unor bunuri susceptibile de a fi clasate.

(6) Agenții economici autorizați să comercializeze bunuri culturale mobile au obligația ca în termen de 5 zile să informeze în scris proprietarul bunului cu privire la posibilitatea de declanșare a procedurii de clasare.

(7) Agenții economici autorizați să comercializeze bunuri culturale mobile sunt obligați ca, în termen de 3 zile de la data înregistrării în registrul propriu a bunurilor clasate în tezaur, să comunice în scris Direcției Județene pentru Cultură și Patrimoniul Cultural Național în a cărei rază teritorială își au sediul punerea acestora în vânzare.

Art. 36.

(1) Bunurile culturale mobile, proprietate a persoanelor fizice sau juridice de drept privat, clasate în tezaur, pot face obiectul unei vânzări publice numai în condițiile exercitării dreptului de preemțiune de către statul român, prin Ministerul Culturii, și cu respectarea dispozițiilor art. 35 alin. (7).

(2) Direcțiile județene pentru Cultură și Patrimoniul Cultural Național sunt obligate să transmită Ministerului Culturii, în termen de 3 zile de la primirea comunicării scrise a agentului economic autorizat, înregistrarea privind punerea în vânzare a unui bun cultural mobil clasat în tezaur.

(3) Termenul de exercitare a dreptului de preemțiune al statului este de maximum 30 de zile, calculat de la data înregistrării comunicării prevăzute la alin. (2), iar valoarea de achiziționare este cea negociată cu vânzătorul sau cu agentul economic autorizat ori cea rezultată din licitația publică.

(4) Ministerul Culturii va prevedea în bugetul propriu sumele necesare destinate exercitării dreptului de preemțiune.

(5) Nerespectarea dispozițiilor alin. (1) atrage nulitatea absolută a vânzării.

Art. 37.

(1) Scoaterea peste frontieră a bunurilor culturale mobile constituie operațiune de export, care poate fi temporară sau definitivă.

(2) Exportul temporar sau definitiv al bunurilor culturale mobile clasate sau neclasate se

efectuează numai pe baza certificatului de export.

(3) Certificatul de export va fi emis de Direcțiile Județene pentru Cultură și Patrimoniul Cultural Național, în condițiile prezentei legi.

(4) Certificatul de export temporar pentru bunurile culturale mobile clasate în tezaur, indiferent de proprietar sau de titularul dreptului de administrare, va fi avizat de Comisia Națională a Muzeelor și Colecțiilor și aprobat de ministrul culturii.

(5) Scoaterea din țară, pe orice cale, a bunurilor culturale mobile pentru care nu s-a obținut certificat de export temporar sau definitiv, eliberat în condițiile legii, constituie operațiune de export ilegal.

Art. 38.

(1) Bunurile culturale mobile clasate, aflate în proprietatea statului sau a unităților administrativ-teritoriale, se exportă numai temporar și numai pentru organizarea unor expoziții în străinătate, pentru investigații de laborator, restaurare sau expertizare.

(2) Bunurile culturale mobile clasate în tezaur, aflate în proprietatea persoanelor fizice sau juridice de drept privat, pot fi exportate numai temporar.

(3) Exportul definitiv al bunurilor culturale mobile clasate în fond, aflate în proprietatea persoanelor fizice sau juridice de drept privat, se face numai potrivit dispozițiilor din art. 37 alin. (2) și (3), după modificarea prealabilă în evidența fondului, efectuată de Ministerul Culturii.

Art. 39.

(1) Prin derogare de la prevederile art. 38 alin. (1), bunurile culturale mobile clasate în fond, aflate în proprietatea statului sau a unităților administrativ-teritoriale, pot fi exportate definitiv în cadrul unui schimb de bunuri culturale de aceeași importanță și semnificație culturală numai în cazuri cu totul excepționale, în care prevalează interesul istoric, științific sau cultural.

(2) Bunul cultural obținut prin schimb urmează regimul juridic al bunului dat în schimb.

(3) În vederea schimbului prevăzut la alin. (1), în cazul bunurilor proprietate publică a statului sau a unităților administrativ-teritoriale, printr-o hotărâre a Guvernului sau printr-o hotărâre a consiliului local, după caz, se aprobă dezafectarea bunurilor culturale mobile clasate din proprietatea publică în proprietatea privată a statului sau a unității administrativ-teritoriale.

(4) Schimbul, indiferent de proprietar, este avizat de către Comisia Națională a Muzeelor și Colecțiilor și este aprobat printr-o hotărâre a Guvernului, inițiată de Ministerul Culturii.

Art. 40. În cazul persoanelor fizice sau juridice de drept privat, proprietare ale bunului cultural mobil sau ale bunurilor clasate în tezaur, schimbul, în cazul unei operațiuni de export definitiv al acestor bunuri, va putea fi aprobat prin ordin al ministrului culturii, cu avizul Comisiei Naționale a Muzeelor și Colecțiilor.

Art. 41.

(1) În cazul cererii de export temporar sau definitiv al unui bun cultural mobil neclasat termenele prevăzute la art. 12 alin. (2) și la art. 14 alin. (1), cumulate, se reduc la 30 de zile.

(2) Comisia Națională a Muzeelor și Colecțiilor este obligată să se pronunțe, în legătură cu clasarea bunului cultural mobil, în termen de 30 de zile de la data declanșării procedurii de clasare.

Art. 42. Donațiile având ca obiect bunuri culturale mobile făcute instituțiilor publice specializate ori cultelor religioase, potrivit legii, sunt scutite de orice taxe.

Art. 43.

(1) Persoanele fizice sau juridice de drept privat, proprietare ale bunurilor culturale mobile clasate, au obligația de a anunța în scris Direcțiile Județene pentru Cultură și Patrimoniul Cultural Național în termen de 15 zile de la data transferării unui astfel de bun în proprietatea altei persoane, precum și de la data instituirii unui drept real asupra unui astfel de bun.

(2) În cazul pierderii sau al furtului bunurilor culturale mobile clasate, proprietarii, titularii

altor drepturi reale, titularii de administrare, precum și deținătorii cu orice titlu ai acestor bunuri au obligația de a anunța, în scris, în termen de 24 de ore de la constatare, organul de poliție din raza teritorială.

(3) În cazurile prevăzute la alin. (2), precum și în cazul distrugerii totale sau parțiale a bunurilor culturale mobile clasate, proprietarii sau titularii altor drepturi reale, titularii dreptului de administrare, precum și deținătorii cu orice titlu ai acestor bunuri au obligația de a anunța în scris **Direcția Județeană pentru Cultură și Patrimoniul Cultural Național** în termen de 3 zile de la constatare.

(4) După înregistrarea comunicării prevăzute la alin. (3) Direcțiile județene pentru cultură și patrimoniul cultural național vor anunța imediat, în scris, organele de poliție din raza teritorială.

Art. 44.

(1) Succesorii rezervatari sunt scutiți de taxele succesoriale pentru bunurile culturale mobile clasate care fac parte din masa succesorală.

(2) În cazul celorlalți succesori, aceștia pot ceda, în contul taxelor succesoriale, astfel de bunuri, care vor intra în proprietatea publică și vor fi date, potrivit legii, în administrarea instituțiilor publice specializate, cu avizul Comisiei Naționale a Muzeelor și Colecțiilor.

(3) Donațiile sau legatele privind bunuri culturale mobile clasate, efectuate în favoarea statului, unităților administrativ-teritoriale sau cultelor religioase, sunt scutite de orice taxe.

CAPITOLUL VI

Regimul juridic al bunurilor arheologice mobile descoperite întâmplător sau prin cercetări sistematice

Art. 45.

(1) Bunurile arheologice, epigrafice, numismatice, paleontologice sau geolitice, descoperite în cadrul unor cercetări sistematice cu scop arheologic sau geologic, precum și cele descoperite întâmplător prin lucrări de orice natură, efectuate în locuri care fac obiectul exclusiv al proprietății publice, conform art. 135 alin. (4) din Constituția României, intră în proprietate publică, potrivit dispozițiilor legale.

(2) Din momentul descoperirii bunurile prevăzute la alin. (1) sunt supuse procedurii de clasare, în condițiile prezentei legi, și intră în administrarea instituției care finanțează sau coordonează cercetările; în cazul în care Comisia Națională a Muzeelor și Colecțiilor constată că în instituția respectivă nu sunt îndeplinite condițiile corespunzătoare de conservare și securitate, aceasta va propune Direcției județene pentru cultură și patrimoniul cultural național în a cărei rază de activitate au fost descoperite bunurile arheologice în cauză, alte instituții publice specializate din aceeași rază, care îndeplinesc condițiile corespunzătoare. Direcția județeană pentru cultură și patrimoniul cultural național va decide asupra instituției căreia i se vor transmite în administrare bunurile arheologice respective.

Art. 46.

(1) Cercetările arheologice sistematice, precum și cele de prospectare preventivă sau de salvare, efectuate de persoane juridice, sunt autorizate, coordonate și controlate de Comisia Națională de Arheologie și de Ministerul Culturii.

(2) Persoanele fizice sau persoanele juridice neautorizate nu au dreptul de a efectua în siturile arheologice detecții și cercetări sau orice fel de alte intervenții care pot deteriora sau pot afecta aceste situri.

Art. 47.

(1) Cercetările arheologice efectuate pe terenurile proprietate privată aparținând persoanelor fizice sau persoanelor juridice de drept privat ori cultelor religioase, se fac numai

cu acordul proprietarului și, după caz, al șefului cultului.

(2) În cazul în care proprietarul terenului nu își dă acordul pentru efectuarea cercetărilor arheologice, acestea vor putea fi autorizate de instanța judecătorească competentă, la cererea autorității publice sau a instituției publice, sau după caz, în subordinea căreia se află inițiatorul cercetărilor arheologice.

(3) Proprietarul terenului este îndreptățit să solicite negocierea unui termen maxim pentru efectuarea lucrărilor și să primească despăgubiri, anterior începerii lucrărilor, de la autoritățile publice sau de la instituțiile publice în subordinea cărora se află inițiatorul cercetărilor arheologice, pentru daunele aduse solului, plantațiilor sau construcțiilor, precum și pentru orice alte prejudicii produse ca urmare a cercetărilor efectuate.

(4) Despăgubirile se stabilesc de comun acord cu proprietarul sau, în caz de divergențe de către instanțele judecătorești competente.

(5) Despăgubirile vor fi suportate din sumele prevăzute în bugetele instituțiilor publice sau după caz, în subordinea cărora se află inițiatorul cercetărilor arheologice.

(6) Emiterea certificatului privind eliberarea de sarcină arheologică a unui teren, indiferent de regimul proprietății acestuia, este obligatorie înaintea începerii oricăror lucrări, care poartă asupra sitului.

(7) Finanțarea cercetărilor arheologice pentru emiterea certificatului prevăzut la alin. (6) cu privire la terenurile în care se găsesc bunuri arheologice, identificate prin investigații anterioare, este asigurată de beneficiarul lucrărilor.

Art. 48.

(1) Persoanele fizice care au descoperit în mod întâmplător bunuri din categoria celor prevăzute la art. 45 alin. (1) sunt obligate să le predea, în termen de 48 de ore de la descoperire, primarului unității administrativ-teritoriale în a cărei rază a fost făcută descoperirea.

(2) Primarul este obligat să înștiințeze despre bunurile descoperite, în termen de 48 de ore, Direcția județeană pentru cultură și patrimoniul cultural național, luând totodată măsură de pază și de conservare a acestora.

(3) Primarul este obligat să predea bunurile astfel descoperite, în termen de 10 zile direcției județene pentru cultură și patrimoniul cultural național.

(4) Autorii descoperirilor întâmplătoare, care au predat, în condițiile prevăzute la alin. (1) bunurile descoperite, au dreptul la o recompensă bănească de până la 30% din valoarea bunului, calculată în momentul acordării recompensei, iar în cazul descoperirii unor bunuri culturale de valoare excepțională, se poate acorda și o bonificație suplimentară de până la 15% din valoarea bunului.

(5) Valoarea bunurilor astfel descoperite se stabilește de experții acreditați ai Direcției județene pentru cultură și patrimoniul cultural național sau, după caz, de alți experți acreditați.

(6) Recompensele și bonificația, stabilite potrivit alin. (4) și (5), vor fi suportate din bugetul ordonatorului principal de credite sau din bugetele locale, în funcție de subordonarea instituțiilor culturale, în administrarea cărora vor fi transmise bunurile descoperite și vor fi plătite în cel mult 18 luni de la data predării bunului.

(7) În cazul în care autorul descoperirii nu primește recompensa în termenul stabilit la alin. (6), acesta se poate adresa instanței judecătorești competente printr-o acțiune scutită de taxa judiciară de timbru.

Finanțarea activităților de descoperire, cercetare, expertizare, clasare, evidență, depozitare, conservare, restaurare, protejare și punere în valoare a bunurilor culturale mobile**Art. 49.**

(1) Finanțarea activităților de descoperire, cercetare, expertizare, clasare, evidență, depozitare, conservare, restaurare, protejare și punere în valoare a bunurilor culturale mobile clasate, indiferent de proprietar, de titularii altor drepturi reale și de titularii dreptului de administrare, se poate face de către Ministerul Culturii sau Ministerul Educației Naționale, autoritățile administrației publice centrale și locale, Academia Română, alte instituții publice, sau după caz, din venituri gestionate de acestea în regim extrabugetar și din alocații bugetare.

(2) Alocațiile bugetare destinate activităților prevăzute la alin. (1) vor fi nominalizate cu aceste destinații în bugetul Ministerului Culturii, al Ministerului Educației Naționale, în bugetele autorităților administrației publice centrale și locale, precum și în bugetele altor instituții publice.

(3) Achiziționarea de bunuri culturale mobile pentru instituțiile publice specializate, în funcție de subordonarea acestora, se poate face din sumele prevăzute cu această destinație în bugetele autorităților administrației publice centrale sau locale.

Art. 50.

(1) Veniturile gestionate în regim extrabugetar pot proveni din următoarele surse:

- a) donațiile sau legatele dobândite de la persoane fizice sau persoane juridice, din țară ori din străinătate;
- b) cota de 5% instituită de autoritățile administrației publice locale asupra prețului de vânzare al reproducerilor realizate de pe bunuri culturale mobile, proprietate publică și introduse în circuit comercial;
- c) cota de 5% instituită de autoritățile administrației publice locale, asupra prețului obținut din vânzările de bunuri culturale, efectuate prin licitații, anticariate, consignații și case de amanet;
- d) tarifele percepute de Direcțiile județene pentru cultură și patrimoniul cultural național pentru efectuarea oricăror expertize solicitate.

(2) Cotele prevăzute la alin. (1) lit. b) și c) se adaugă la prețurile de vânzare ale bunurilor respective.

CAPITOLUL VIII**Organisme și instituții specializate**

Art. 51. Descoperirea, cercetarea, expertizarea, clasarea, evidența, depozitarea, conservarea, restaurarea, protejarea, achiziționarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural național mobil se realizează prin organisme și instituții specializate, care au competențe generale și speciale în domeniu, precum și prin persoane fizice sau juridice, în condițiile prezentei legi.

Art. 52.

(1) Comisia Națională a Muzeelor și Colecțiilor este organismul științific consultativ și de avizare în domeniu al Ministerului Culturii și este condusă de un președinte, numit printr-un ordin al ministrului culturii ce face parte dintre specialiștii cu autoritate recunoscută în domeniu.

(2) Comisia Națională a Muzeelor și Colecțiilor este alcătuită din 21 de specialiști numiți printr-un ordin al ministrului culturii, pe o perioadă de 4 ani, propuși de:

- a) președintele comisiei - 8 membri;
- b) instituțiile publice specializate - 9 membri;
- c) Secretariatul de Stat pentru Culte, Academia Română și reprezentanții colecționarilor de bunuri culturale mobile - 3 membri.

(3) Comisia Națională a Muzeelor și Colecțiilor își desfășoară activitatea pe baza unui regulament de funcționare elaborat de membrii comisiei și aprobat printr-un ordin al ministrului culturii.

(4) Comisia Națională a Muzeelor și Colecțiilor numește și coordonează subcomisii pentru domeniile prevăzute la art. 3. Secretarul comisiei și secretarii subcomisiilor sunt numiți din cadrul direcției de specialitate a Ministerului Culturii. Subcomisiile funcționează conform regulamentului Comisiei Naționale a Muzeelor și Colecțiilor, prevăzut la alin. (3).

(5) Cheltuielile de finanțare a Comisiei Naționale a Muzeelor și Colecțiilor se efectuează din bugetul Ministerului Culturii. Indemnizația lunară a fiecărui membru al comisiei reprezintă cel mult 30% din salariul secretarului de stat.

Art. 53. Comisia Națională a Muzeelor și Colecțiilor are următoarele atribuții:

- a) evaluează rapoartele de expertiză și hotărăște asupra clasării bunurilor culturale mobile;
- b) primește contestațiile făcute de persoane fizice și juridice cu privire la procedura de clasare a bunurilor culturale mobile și face propuneri referitoare la soluționarea acestora;
- c) avizează normele de clasare a bunurilor culturale mobile și normele privind comerțul cu bunuri culturale mobile;
- d) avizează normele privind executarea mulajelor, facsimilelor și copiilor, precum și a tirajelor postume, după plăcile originale de gravură, în cazul bunurilor culturale mobile clasate;
- e) avizează normele de conservare și de restaurare a bunurilor culturale mobile clasate. Pentru bunurile culturale mobile clasate în tezaur Comisia Națională a Muzeelor și Colecțiilor poate stabili prioritățile de restaurare;
- f) avizează normele de acreditare a experților, normele de acreditare a conservatorilor și restauratorilor, precum și normele privind autorizarea laboratoarelor și a atelierelor de conservare și restaurare;
- g) avizează funcționarea laboratoarelor și a atelierelor care urmează să efectueze operațiuni de restaurare;
- h) avizează exportul temporar al bunurilor culturale mobile clasate;
- i) avizează normele metodologice privind exportul definitiv sau temporar al bunurilor culturale mobile;
- j) avizează funcționarea agenților economici care comercializează sau organizează licitații cu bunuri culturale mobile;
- k) avizează regulamentele de organizare și funcționare a muzeelor și colecțiilor publice;
- l) acreditează experții, conservatorii și restauratorii;
- m) acreditează specialiștii care pot avea acces, în condițiile legii, la informația conținută în registrele agenților economici autorizați să comercializeze bunuri culturale mobile;
- n) orice alte atribuțiuni date în competența sa, potrivit legii.

Art. 54.

(1) La nivelul județelor și al municipiului București funcționează Direcțiile județene pentru cultură și patrimoniul cultural național, servicii publice descentralizate ale Ministerului

Culturii.

(2) În termen de 30 de zile de la data intrării în vigoare a prezentei legi, printr-o hotărâre a Guvernului, inițiată de Ministerul Culturii, se reorganizează Inspectoratele județene pentru cultură, prin comasare cu oficiile județene pentru patrimoniul cultural național, în Direcții județene pentru cultură și patrimoniul cultural național.

Art. 55. Direcțiile județene pentru cultură și patrimoniul cultural național au următoarele atribuții în domeniul protejării patrimoniului cultural național mobil:

a) întocmesc baza de date privind evidența bunurilor culturale mobile clasate, aflate pe raza lor teritorială;

b) înregistrează cererile de clasare a bunurilor culturale mobile deținute de instituții nespecializate, de cultele religioase, de alte persoane juridice, precum și de persoane fizice;

c) efectuează expertiza necesară și întocmesc documentația prevăzută de prezenta lege, în vederea clasării bunurilor culturale mobile;

d) înaintează Comisiei Naționale a Muzeelor și Colecțiilor propunerile de clasare;

e) înregistrează înștiințările de schimbare a proprietarului sau deținătorului, în cazul bunurilor culturale mobile clasate;

f) controlează periodic starea de conservare și de securitate a bunurilor culturale mobile clasate, acordând consultanță de specialitate, la solicitarea proprietarilor sau titularilor altor drepturi reale;

g) fac propuneri de includere în prioritățile de restaurare a bunurilor mobile clasate în tezaur, aflate la instituțiile nespecializate, cultele religioase, alte persoane juridice decât instituțiile publice specializate, precum și la persoanele fizice;

h) verifică dacă agenții economici autorizați să comercializeze bunuri culturale mobile respectă obligațiile ce le revin conform prezentei legi și normelor emise în aplicarea acesteia;

i) aprobă, conform prezentei legi, exportul definitiv al bunurilor culturale mobile, eliberând, pe baza expertizei, certificatul de export întocmit potrivit normelor metodologice privind exportul definitiv sau temporar al bunurilor culturale mobile;

j) gestionează, în regim extrabugetar, veniturile realizate potrivit prevederilor art. 50 alin. (1) lit. a) și d), după caz, precum și alocațiile de la bugetul de stat, destinate finanțării activităților prevăzute la art. 49 alin. (1);

k) colaborează și stabilesc, împreună cu structurile abilitate ale Ministerului Apărării Naționale și ale Ministerului de Interne, după caz, măsurile de protecție a bunurilor culturale mobile, în caz de conflict armat sau de calamități naturale;

l) orice alte atribuțiuni date în competența lor prin prezenta lege.

Art. 56.

(1) În termen de 90 de zile de la data intrării în vigoare a prezentei legi se înființează Laboratorul Național de Cercetare în Domeniul Conservării și Restaurării Patrimoniului Național Cultural Mobil, instituție publică în subordinea Ministerului Culturii.

(2) Organizarea și funcționarea Laboratorului Național de Cercetare în Domeniul Conservării și Restaurării Patrimoniului Cultural Național Mobil se stabilesc printr-o hotărâre a Guvernului, inițiată de Ministerul Culturii.

(3) Laboratorul Național de Cercetare în Domeniul Conservării și Restaurării Patrimoniului Cultural Național Mobil are următoarele atribuții principale:

a) investighează cu mijloace specifice de analiză materialele constitutive ale bunurilor culturale mobile, în funcție de compoziție, tehnologie de prelucrare și proveniență;

b) experimentează materiale necesare pentru conservarea și restaurarea bunurilor culturale mobile, precum și pentru combaterea agenților biologici;

c) colaborează cu specialiștii de profil la expertizarea bunurilor culturale clasate sau în curs de clasare;

d) pregătește și perfecționează specialiști în domeniile investigării, conservării și

restaurării bunurilor culturale mobile;

e) colaborează cu instituții de profil din țară și din străinătate.

Art. 57.

(1) În subordinea Ministerului Culturii funcționează Institutul de Memorie Culturală, instituție publică ce administrează bazele de date privind bunurile culturale mobile.

(2) Regulamentul de funcționare a Institutului de Memorie Culturală se aprobă printr-un ordin al ministrului culturii.

Art. 58. Institutul de Memorie Culturală are următoarele atribuții principale:

a) centralizează și înregistrează în baza națională de date fișele de evidență a bunurilor culturale mobile clasate, transmise de instituțiile specializate și de Direcțiile județene pentru cultură și patrimoniul cultural național;

b) administrează bazele de date privind evidența informatizată și circulația bunurilor culturale mobile;

c) stochează inventarele privind bunurile culturale mobile clasate și documentele care au stat la baza operațiunilor de clasare;

d) cercetează și valorifică documentar, inclusiv prin publicare, informațiile cuprinse în baza de date privind bunurile culturale mobile și acordă asistență de specialitate, pe bază de contract, privind valorificarea documentar-științifică a informației deținute, cu acordul proprietarilor și cu avizul Comisiei Naționale a Muzeelor și Colecțiilor;

e) elaborează norme, instrumente și sisteme informatice pentru evidența bunurilor culturale mobile;

f) colaborează cu instituții similare din țară și din străinătate.

CAPITOLUL IX

Contravenții și infracțiuni

SECȚIUNEA 1

Contravenții

Art. 59. Încălcarea dispozițiilor prezentei legi atrage răspunderea disciplinară, materială, civilă, contravențională sau penală, după caz.

Art. 60.

(1) Constituie contravenții, dacă nu sunt săvârșite astfel încât, potrivit legii penale, să constituie infracțiuni, următoarele fapte:

a) nerespectarea de către persoanele fizice sau juridice de drept privat a termenului și a condițiilor prevăzute la art. 43 alin. (1);

b) nerespectarea de către persoanele fizice sau juridice a termenului stabilit la art. 43 alin. (2) privind comunicarea pierderii, furtului, distrugerii totale sau parțiale a unui bun cultural mobil clasat;

c) nerespectarea de către agenții economici autorizați în comercializarea bunurilor culturale mobile, prevăzute la art. 35 alin. (3);

d) nerespectarea de către agenții economici autorizați în comercializarea bunurilor culturale mobile a obligației de înștiințare despre existența unor bunuri culturale mobile susceptibile să fie clasate, în termenul și condițiile prevăzute la art. 35 alin. (5);

e) nerespectarea de către persoanele fizice a obligației de predare a unui bun cultural mobil descoperit întâmplător, în termenul prevăzut la art. 48 alin. (1);

f) neîndeplinirea de către proprietari, de titularii altor drepturi reale, de titularii drepturilor de administrare sau de deținătorii cu orice titlu ai bunurilor mobile clasate

a obligațiilor prevăzute la art. 22 alin. (1) lit. a), c) -f);

g) neîndeplinirea de către societățile comerciale cu capital integral sau majoritar de stat a obligațiilor ce le revin potrivit dispozițiilor art. 34 alin. (2);

h) înființarea și funcționarea agenților economici specializați în comercializarea bunurilor culturale mobile, fără autorizarea Ministerului Culturii, emisă potrivit art. 35 alin. (1);

i) neîndeplinirea de către agenții economici autorizați în comercializarea bunurilor culturale mobile, a obligației de a întocmi registrul prevăzut la art. 35 alin. (4);

j) nerespectarea și funcționarea agenților economici autorizați în comercializarea bunurilor culturale mobile, a termenului și condițiilor prevăzute la art. 35 alin. (7) privind punerea în vânzare a bunurilor culturale mobile clasate în tezaur;

k) executarea copiilor, mulajelor, tirajelor postume și facsimilelor de pe bunuri culturale mobile clasate, de către persoanele fizice sau juridice, fără respectarea dispozițiilor art. 25 alin. (1);

l) realizarea de către persoanele fizice sau juridice de reproducere prin mijloace foto sau video sau numerice de pe bunuri culturale mobile clasate, fără acordul scris al titularului dreptului de administrare sau al proprietarului bunului reprodus, potrivit art. 26 alin. (3);

m) utilizarea de către persoanele fizice sau juridice de tehnici neadecvate de reproducere, de natură să afecteze integritatea sau calitatea bunurilor culturale mobile clasate, potrivit art. 26 alin. (4);

n) neîndeplinirea de către proprietarii și titularii dreptului de administrare a bunurilor culturale mobile clasate a obligației prevăzute la art. 22 alin. (2) lit. b);

o) restaurarea bunurilor culturale mobile, clasate în tezaur, fără avizul Comisiei Naționale a Muzeelor și Colecțiilor ori în afara laboratoarelor sau atelierelor autorizate, potrivit art. 28;

p) efectuarea oricăror lucrări care pot afecta situl arheologic, înaintea obținerii certificatului privind eliberarea terenului de sarcină arheologică potrivit art. 47 alin. (6);

r) împiedicarea efectuării cercetărilor pentru eliberarea terenului de sarcină arheologică potrivit art. 47 alin. (6).

(2) Contravențiile prevăzute la alin. (1) lit. a) și b) se sancționează cu amendă de la 1.000.000 lei la 5.000.000 lei.

(3) Contravențiile prevăzute la alin. (1) lit. c) - f) se sancționează cu amendă de la 2.000.000 lei la 10.000.000 lei.

(4) Contravențiile prevăzute la alin. (1) lit. g) - r) se sancționează cu amendă de la 3.000.000 lei la 12.000.000 lei.

(5) Amenzile contravenționale pot fi aplicate și persoanelor juridice.

(6) Limitele amenzilor contravenționale se actualizează prin hotărâre a Guvernului.

Art. 61. Copiile, mulajele, tirajele postume, facsimilele și reproducerea prin mijloace foto, video, numerice sau prin alte mijloace, executate cu încălcarea dispozițiilor art. 25 ori ale art. 26 alin. (3), se confiscă de către agentul constator și se transmit în administrarea unor instituții publice specializate, cu avizul Comisiei Naționale a Muzeelor și Colecțiilor.

Art. 62. Constatarea contravențiilor și aplicarea sancțiunilor prevăzute la art. 60 se face de specialiștii direcțiilor județene pentru cultură și patrimoniul cultural național, care, la cererea lor, vor fi asistați de organele de poliție.

Art. 63.

(1) Împotriva procesului-verbal de constatare a contravenției și de aplicare a sancțiunii se poate face plângere în termen de 15 zile de la comunicare.

(2) Plângerea împotriva procesului-verbal de constatare a contravenției și de aplicare a sancțiunii se soluționează de către instanța judecătorească în a cărei rază teritorială a fost

Art. 64.

(1) Prevederile prezentei legi, referitoare la contravenții, se completează cu dispozițiile Legii nr. 32/1968 privind stabilirea și sancționarea contravențiilor, cu excepția art. 25-27.

(2) Amenzile se fac venit la bugetul de stat.

SECȚIUNEA a 2-a
Infrațiuni

Art. 65.

(1) Executarea de copii, mulaje, tiraje postume sau facsimile de pe bunuri culturale mobile clasate, fără acordul scris al titularului dreptului de administrare ori al proprietarului, potrivit art. 26 alin. (1) sau (2), după caz, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă de la 3.000.000 lei la 20.000.000 lei.

(2) Copiile, mulajele, tirajele postume sau facsimilele, executate în condițiile prevăzute la alin. (1), se confiscă și se transmit în administrarea unor instituții publice specializate, cu avizul Comisiei Naționale a Muzeelor și Colectțiilor.

Art. 66. Executarea de falsuri ale bunurilor culturale mobile clasate, în scopuri comerciale sau în orice alte scopuri, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 5 ani.

Art. 67.

(1) Degradarea, aducerea în stare de neîntreținere sau distrugerea unui bun cultural mobil clasat ori împiedicarea luării măsurilor de conservare sau de salvare a unui astfel de bun, precum și înlăturarea măsurilor luate constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 2 la 7 ani.

(2) Tentativa se pedepsește.

Art. 68. Degradarea, aducerea în stare de neîntreținere sau distrugerea din culpă a unui bun cultural mobil clasat, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă de la 3.000.000 lei la 15.000.000 lei.

Art. 69.

(1) Efectuarea fără certificat de export a oricăror acte sau fapte care, potrivit dispozițiilor prezentei legi, constituie operațiuni de export ilegal se pedepsește cu închisoare de la 2 la 7 ani.

(2) Bunurile culturale mobile care au făcut obiectul exportului ilegal se confiscă și vor fi transmise în administrare instituțiilor publice specializate, cu avizul Comisiei Naționale a Muzeelor și Colectțiilor.

(3) Dacă fapta prevăzută la alin. (1) a avut ca urmare pierderea unui bun cultural mobil clasat, pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani.

Art. 70. Efectuarea oricăror operațiuni pentru export definitiv de bunuri culturale mobile clasate, aflate în proprietate publică, sau de bunuri culturale mobile clasate în tezaur, aflate în proprietatea persoanelor fizice sau juridice de drept privat, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 3 la 10 ani, iar bunurile se confiscă și vor fi transmise în administrare instituțiilor publice specializate, cu avizul Comisiei Naționale a Muzeelor și Colectțiilor.

Art. 71. Furnizarea de date confidențiale privind patrimoniul cultural național mobil altor persoane fizice sau juridice decât cele prevăzute la art. 15 alin. (4) și (5) constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani.

Art. 72. Trecerea unui bun cultural mobil dintr-o categorie juridică a patrimoniului cultural în alta, precum și declararea unui bun cultural mobil, fără respectarea procedurilor prevăzute la art. 19 și 20, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 3 luni

la 2 ani sau cu amendă de la 5.000.000 lei la 15.000.000 lei.

Art. 73.

(1) Efectuarea de către persoanele fizice sau juridice neautorizate conform art. 46 a unor detecții sau săpături în siturile arheologice constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 5 ani.

(2) Tentativa se pedepsește.

Art. 74. Executarea de către persoanele fizice, fără acreditare și certificat de liberă practică, prevăzute la art. 27 alin. (2) și (3), a unor lucrări de conservare sau de restaurare de bunuri culturale mobile clasate constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă de la 5.000.000 lei la 15.000.000 lei.

Art. 75. Funcționarea fără autorizația prevăzută la art. 27 alin. (4) a laboratoarelor sau atelierelor care execută lucrări de restaurare și conservare a bunurilor culturale mobile clasate constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă de la 5.000.000 lei la 15.000.000 lei.

Art. 76. Topirea sau modificarea, sub orice formă, a bunurilor culturale mobile clasate care sunt deținute cu orice titlu de Banca Națională a României, de Monetăria Statului sau de celelalte bănci constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 5 ani.

CAPITOLUL X

Dispoziții tranzitorii și finale

Art. 77.

(1) În termen de 90 de zile de la data publicării prezentei legi în Monitorul Oficial al României, Partea I, Ministerul Culturii va emite, cu avizul Comisiei Naționale a Muzeelor și Colecțiilor:

- a) Normele de clasare a bunurilor culturale mobile;
- b) Normele de conservare și restaurare a bunurilor culturale mobile clasate;
- c) Normele de acreditare a experților;
- d) Normele de acreditare a conservatorilor și restauratorilor;
- e) Normele privind autorizarea laboratoarelor și a atelierelor de conservare și restaurare;
- f) Normele metodologice privind exportul definitiv sau temporar al bunurilor culturale mobile;
- g) Normele privind comerțul cu bunuri culturale mobile.

(2) Normele prevăzute la alin. (1) lit. a) - f) vor fi aprobate printr-un ordin al ministrului culturii și vor fi publicate în Monitorul Oficial al României, Partea I.

(3) Normele prevăzute la alin. (1) lit. g) vor fi aprobate printr-o hotărâre a Guvernului.

Art. 78. În termen de 3 luni de la data intrării în vigoare a prezentei legi Ministerul Culturii va institui următoarele registre:

- a) Registrul experților, în care vor fi înscrși specialiștii în domeniile menționate la art. 3;
- b) Registrul conservatorilor și restauratorilor;
- c) Registrul bunurilor culturale distruse, furate, dispărute sau exportate ilegal.

Art. 79.

(1) În termen de 3 luni de la data intrării în vigoare a prezentei legi instituțiile publice specializate, sunt obligate să prezinte Comisiei Naționale a Muzeelor și Colecțiilor propuneri în legătură cu clasarea în tezaur a bunurilor culturale mobile deținute.

(2) În termen de 6 luni de la data intrării în vigoare a prezentei legi, cultele religioase, precum și instituțiile publice nespecializate sunt obligate să depună la Direcțiile județene pentru cultură și patrimoniul cultural național în a căror rază teritorială își au sediul inventarul

de bunuri culturale mobile deținute, în vederea efectuării operațiunilor de clasare.

(3) Termenul de finalizare a procedurii de clasare este de 6 luni pentru bunurile culturale mobile prevăzute la alin. (1) și (2), care sunt supuse acestei proceduri în primele 9 luni de aplicare a prezentei legi.

Art. 80.

(1) Bunurile culturale mobile, aflate în custodia unor instituții publice, vor fi restituite direct de aceste instituții deținătoare, persoanelor fizice sau juridice, care le-au depus în custodie, potrivit dreptului comun, la cererea scrisă a acestora, cu avizul Comisiei Naționale a Muzeelor și Colecțiilor.

(2) Bunurile culturale mobile, preluate în orice mod de autorități ale statului, revendicate de proprietarii de drept, vor fi restituite acestora de către instituțiile care le-au preluat, pe baza unei hotărâri judecătorești definitive. Acțiunile în justiție pentru revendicare sunt scutite de taxe judiciare de timbru. Instituțiile deținătoare de arhive privind bunurile culturale mobile sunt obligate să permită accesul la documentele privind proveniența și preluarea acestora.

(3) Proprietarii bunurilor culturale mobile clasate sunt obligați ca, înainte de preluarea bunurilor restituite, să garanteze în scris respectarea dispozițiilor prezentei legi.

Art. 81.

(1) Operele de artă plastică și fotografică, operele de artă decorativă sau de cult, operele cu caracter etnografic, ale meșteșugarilor populari, precum și alte opere create de autori în viață nu pot face obiectul clasării.

(2) Bunurile culturale prevăzute la alin. (1) pot fi exportate definitiv sau temporar fără nici o restricție.

Art. 82. În termen de 6 luni de la data intrării în vigoare a prezentei legi declarațiile persoanelor fizice, precum și fișierele alfabetiche sau pe domenii, completate ca urmare a aplicării prevederilor Legii nr. 63/1974 privind ocrotirea patrimoniului cultural național al Republicii Socialiste România, publicată în Buletinul Oficial, Partea I, nr. 137 din 2 noiembrie 1974, abrogată prin Decretul nr. 90/1990 privind înființarea și organizarea Comisiei Muzeelor și Colecțiilor, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 20 din 6 februarie 1990, aflate în păstrarea direcțiilor județene pentru cultură și patrimoniul cultural național și a Institutului de Memorie Culturală, se inventariază, se sigilează și se predau Arhivelor Naționale.

Art. 83. În termen de 90 de zile de la data intrării în vigoare a prezentei legi, în cadrul Inspectoratului General al Poliției din Ministerul de Interne se organizează structuri specializate în prevenirea, descoperirea și urmărirea faptelor ilegale la regimul bunurilor care fac parte din patrimoniul cultural național mobil.

Art. 84. În termen de 90 de zile de la data intrării în vigoare a prezentei legi Ministerul Finanțelor, cu avizul Ministerului Culturii, va crea, în cadrul Direcției Generale a Vămirilor, structuri specializate în prevenirea și combaterea traficului ilegal cu bunuri culturale mobile.

Art. 85. Ministerul Culturii, Ministerul de Interne și Ministerul Apărării Naționale vor asigura, printr-un program de acțiuni coordonate, protecția și integritatea bunurilor culturale mobile clasate, aflate în instituții specializate și nespecializate, în instituții de cult, precum și în colecții private, împotriva riscurilor ce decurg din calamități naturale, tulburări publice sau conflicte armate.

Art. 86.

(1) Prezenta lege intră în vigoare la 90 de zile de la data publicării ei în Monitorul Oficial al României, Partea I.

(2) La aceeași dată se abrogă dispozițiile art. 2 alin. 2, art. 3-5, art. 9, 11 și 12 din Ordonanța Guvernului nr. 27/1992 privind unele măsuri pentru protecția patrimoniului cultural național, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 215 din 28 august 1992, aprobată și modificată prin Legea nr. 11/1994, publicată în Monitorul Oficial al României,

Partea I, nr. 65 din 14 martie 1994, și dispozițiile art. 3 lit. a) și b), art. 4, 6, art. 8 alin. (1) lit. d), art. 9 lit. b) și d), art. 11, 15, 20, 25, art. 27 alin. (1), art. 28 și ale art. 30 alin. (1) din Ordonanța Guvernului nr. 68/1994 privind protejarea patrimoniului cultural național, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 247 din 31 august 1994, aprobată și modificată prin Legea nr. 41/1995, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 105 din 30 mai 1995, cu modificările și completările ulterioare, precum și orice alte dispoziții contrare.

Această lege a fost adoptată de Senat în ședința din 26 septembrie 2000, cu respectarea prevederilor art. 74 alin. (1) din Constituția României.

**PREȘEDINTELE SENATULUI
MIRCEA IONESCU-QUINTUS**

Această lege a fost adoptată de Camera Deputaților în ședința din 3 octombrie 2000, cu respectarea prevederilor art. 74 alin. (1) din Constituția României.

**p: PREȘEDINTELE CAMEREI DEPUTAȚILOR,
VASILE LUPU**

București, 25 octombrie 2000.
Nr. 182.

PREȘEDINTELE ROMÂNIEI

DECRET

pentru promulgarea Legii privind protejarea patrimoniului cultural național mobil

În temeiul art. 77 alin. (1) și al art. 99 alin. (1) din Constituția României,
Președintele României decretează:

Articol unic. – Se promulgă Legea privind protejarea patrimoniului cultural național mobil și se dispune publicarea în Monitorul Oficial al României, Partea I.

**PREȘEDINTELE ROMÂNIEI
EMIL CONSTANTINESCU**

București, 23 octombrie 2000.
Nr. 407

**ORDONANȚĂ DE URGENȚĂ
privind protejarea monumentelor istorice**

În temeiul prevederilor Art. 114 alin. 4 din Constituția României,
Guvernul României adoptă prezenta ordonanță de urgență:

**Titlul I
Dispoziții generale**

Art. 1.

(1) Prezenta ordonanță de urgență reglementează regimul juridic general al monumetelor istorice.

(2) În sensul prezentei ordonanțe de urgență monumentele istorice sunt bunuri imobile construcții și terenuri situate pe teritoriul României și care sunt semnificative pentru cultură și civilizația națională și universală.

(3) Regimul de monument istoric este conferit prin clasarea acestor bunuri imobile în Lista Monumentelor Istorice conform procedurii prevăzute în prezenta ordonanță de urgență.

Art. 2.

(1) Monumentele istorice constituie parte integrantă a patrimoniului cultural național și sunt protejate prin lege.

(2) Protejarea monumentelor istorice este de interes public; în condițiile legii, intervențiile asupra monumentelor istorice pot constitui cauză de utilitate publică.

(3) În sensul prezentei ordonanțe de urgență, prin protejare se înțelege ansamblul de măsuri cu caracter științific, juridic, administrativ, financiar, fiscal și tehnic menite să asigure identificarea, cercetarea, inventarierea, clasarea, conservarea, inclusiv paza și întreținerea; consolidarea, restaurarea, punerea în valoare a monumentelor istorice și integrarea socială economică și culturală a acestora în viața colectivităților locale.

(4) Pentru protejarea monumentelor istorice se stabilesc, prin lege, măsuri stimulative de caracter economic sau de altă natură.

(5) Asupra monumentelor istorice se pot aplica servituți de utilitate publică instituite potrivit legii.

Art. 3. Conform prevederilor prezentei ordonanțe de urgență pot fi protejate, sub titlul de monument istoric, următoarele categorii de bunuri imobile situate la suprafața solului, în subteran sau subacvatic:

a) **MONUMENT:** construcție sau parte de construcție, împreună cu instalațiile, componentele artistice, elementele de mobilare interioară sau exterioară care fac parte integrantă din acestea, precum și lucrări artistice comemorative, funerare și de for public, împreună cu terenul aferent delimitat topografic, care constituie măturii cultural-istorice remarcabile din punct de vedere arhitectural, arheologic, istoric, artistic, etnografic, religios, social, științific sau tehnic;

b) **ANSAMBLU:** grup coerent din punct de vedere cultural, istoric, arhitectural, urbanistic de construcții urbane sau rurale, împreună cu terenul aferent, care formează o unitate

delimitată topografic, ce constituie o mărurie cultural-istorică remarcabilă din punct de vedere arhitectural, urbanistic, arheologic, istoric, artistic, etnografic, religios, social, științific sau tehnic;

c) SIT: teren delimitat topografic cuprinzând acele creații ale naturii sau creații ale omului, în cadru natural, care sunt mărturie cultural-istorice remarcabile, din punct de vedere arhitectural, urbanistic, arheologic, istoric, artistic, etnografic, religios, social, științific, tehnic sau al peisajului cultural.

Art. 4.

(1) Monumentele istorice pot aparține domeniului public sau privat al statului, ori al județelor, orașelor și comunelor sau pot fi proprietatea privată a persoanelor fizice sau juridice.

(2) Dreptul de proprietate asupra monumentelor istorice aparținând domeniului public este inalienabil, imprescriptibil și insesizabil; potrivit legii, aceste monumente istorice pot fi date în administrare instituțiilor publice, pot fi concesionate sau închiriate, în condițiile legii, numai cu avizul Ministerului Culturii.

(3) Monumentele istorice aparținând domeniului privat pot face obiectul circuitului civil în condițiile stabilite prin prezenta ordonanță de urgență.

(4) Asupra monumentelor istorice aflate în circuitul civil se exercită dreptul de preemțiune al statului sau al autorităților administrației publice locale numai în ce privește vânzarea-cumpărarea acestora și în condițiile prezentei ordonanțe de urgență.

(5) În condițiile legii, în vederea protejării monumentelor istorice se poate proceda, în cazuri extreme, la strămutarea acestora.

(6) Monumentele istorice care se află pe teritoriul României și care sunt proprietatea altor state sunt protejate în condițiile prevederilor prezentei ordonanțe de urgență.

Art. 5.

(1) Paza, întreținerea, conservarea, consolidarea, restaurarea și punerea în valoare prin mijloace adecvate a monumentelor istorice revin proprietarilor, sau titularilor de alte drepturi reale asupra acestora, în conformitate cu prevederile prezentei ordonanțe de urgență.

(2) În cazul în care un monument istoric nu are un proprietar cunoscut, obligațiile decurgând din prezenta ordonanță de urgență revin autorității administrației publice locale, din unitatea administrativ teritorială în care se află situat monumentul istoric ori autorităților administrației publice centrale, după caz.

Art. 6.

(1) Statul garantează și asigură protejarea monumentelor istorice în condițiile stabilite prin prezenta ordonanță de urgență.

(2) Ministerul Culturii este autoritatea administrației publice centrale de specialitate, care răspunde de elaborarea strategiilor și normelor specifice de protejare a monumentelor istorice și care urmărește aplicarea lor.

(3) Autoritățile administrației publice centrale de specialitate, instituțiile de specialitate subordonate acestora și autoritățile administrației publice locale colaborează și răspund, după caz, de activitatea de protejare a monumentelor istorice.

(4) Autoritățile administrației publice centrale de specialitate și instituțiile din subordinea acestora, precum și autoritățile administrației publice locale cooperează cu proprietarii monumentelor istorice, persoane fizice sau juridice, cu deținătorii și administratorii acestora, precum și cu instituțiile publice și organizațiile neguvernamentale din domeniul protejării monumentelor istorice și pe care îi sprijină, în condițiile legii.

Art. 7. Organismul științific de specialitate cu atribuții și competențe specifice în domeniul protejării monumentelor istorice este Comisia Națională a Monumentelor Istorice.

CAPITOLUL I

Monumentele istorice

Art. 8.

(1) În Lista Monumentelor Istorice se înscriu:

- a) în grupa A: monumentele istorice care prin valoare sunt reprezentative, pe plan național pentru patrimoniul cultural, inclusiv monumentele istorice declarate de valoare universală;
- b) în grupa B: monumentele istorice care prin valoare sunt reprezentative, pentru patrimoniul cultural în plan local.

(2) Înscrierea monumentelor istorice în grupe se face prin ordin al ministrului culturii, conform prevederilor prezentei ordonanțe de urgență.

(3) Monumentele istorice înscrise în grupele prevăzute la alin. (1) și aflate în proprietate publică pot fi declarate, potrivit legii, ca fiind de interes public național sau local, după caz, printr-o hotărâre a Guvernului, și, respectiv, a consiliilor locale și județene, la propunerea Ministerului Culturii.

Art. 9.

(1) Pentru fiecare monument istoric se instituie zona sa de protecție, prin care se urmărește conservarea integrată a monumentului istoric în cadrul său construit sau natural și care permite perceperea nealterată a monumentului.

(2) Delimitarea și instituirea zonei de protecție se realizează simultan cu clasarea bunului imobil ca monument istoric, în condițiile legii.

(3) În zona de protecție pot fi instituite servituți de utilitate publică și reglementări speciale de construire prin planurile și regulamentele de urbanism, aprobate și avizate conform legii.

(4) Procedura de delimitare și instituire a zonelor de protecție se stabilește de către Ministerul Culturii, în termen de 6 luni de la intrarea în vigoare a prezentei ordonanțe de urgență.

Art. 10.

(1) Monumentele istorice sunt protejate indiferent de regimul lor de proprietate sau de starea lor de conservare.

(2) Protejarea monumentelor istorice este parte componentă a strategiilor de dezvoltare economico-socială, urbanistică și de amenajare a teritoriului, la nivel național și local.

(3) Exproprierea monumentelor istorice nu poate fi inițiată și nici o servitute nu poate fi instituită și aplicată monumentelor istorice și zonelor lor de protecție fără avizul emis de Ministerul Culturii.

(4) Aplicarea de servituți care au drept consecință desființarea, distrugerea parțială sau degradarea monumentelor istorice și a zonelor lor de protecție este interzisă.

Art. 11.

(1) Orice intervenție asupra monumentelor istorice și a imobilelor din zona lor de protecție, precum și orice modificare a situației juridice a monumentelor istorice se face numai în condițiile prevăzute în prezenta ordonanță de urgență.

(2) Desființarea, distrugerea parțială sau degradarea monumentelor istorice sunt interzise și se sancționează conform legii.

Clasarea și evidența monumentelor istorice**Art. 12.**

(1) În sensul prezentei ordonanțe de urgență, prin clasare se înțelege procedura prin care unui bun imobil i se conferă regimul de monument istoric.

(2) Evidența monumentelor istorice cuprinde procedura de alcătuire a listei, precum și consemnarea informațiilor științifice și tehnice privind monumentele istorice, cât și a tuturor intervențiilor umane și a modificărilor naturale ale acestora survenite în decursul timpului; acestea alcătuiesc baza de date a monumentelor istorice.

(3) Clasarea și evidența monumentelor istorice se realizează în conformitate cu prevederile prezentei ordonanțe de urgență și potrivit normelor metodologice de clasare și evidență.

Art. 13.

(1) Procedura de clasare se declanșează, indiferent de regimul de proprietate a bunului imobil respectiv, de către direcțiile județene pentru cultură și patrimoniului cultural național, în conformitate cu prevederile legii, din oficiu sau la propunerea:

- a) proprietarului bunului imobil;
- b) primarului localității ori a consiliului local sau județean pe al cărui teritoriu administrativ se află bunul imobil în cauză;
- c) prefectului județului pe al cărui teritoriu administrativ se află bunul imobil în cauză;
- d) Comisiei Zonale a Monumentelor Istorice din zona în care se află bunul imobil respectiv, Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice sau, după caz, Comisiei Naționale de Arheologie;
- e) asociațiilor și fundațiilor, legal constituite, cu activitate în domeniul protejării monumentelor istorice.

(2) Comisia Națională a Monumentelor Istorice analizează dosarul de clasare întocmit de către direcțiile județene pentru cultură și patrimoniul cultural național și, după caz, înaintează ministrului culturii propunerea de clasare.

(3) Bunul imobil se clasează prin ordin al ministrului culturii.

(4) Ordinul de clasare emis de ministrul culturii sau hotărârea de neclasare adoptată de Comisia Națională a Monumentelor Istorice se comunică proprietarului sau titularilor de alte drepturi reale, precum și autorității administrației publice locale, în termen de cel mult 11 luni de la data declanșării procedurii de clasare.

Art. 14.

(1) Direcțiile județene pentru cultură și patrimoniul cultural național au obligația de a comunica neîntârziat declanșarea procedurii de clasare, după caz, proprietarului, titularului dreptului de administrare sau, respectiv, titularului altui drept real asupra bunului imobil.

(2) De la data comunicării către proprietar sau către titularul de alte drepturi reale a declanșării procedurii de clasare, și până la publicarea ordinului de clasare, dar nu mai mult de 12 luni, bunul imobil în cauză nu poate fi modificat, desființat, strămutat sau expropriat și nu poate face obiectul unor servituți sau al unei autorizări de construire, fără avizul Ministerului Culturii.

Art. 15.

(1) Contestația la decizia de clasare sau neclasare poate fi depusă de proprietarul bunului imobil în cauză, în termen de 30 de zile de la data primirii comunicării, la Ministerul Culturii, iar contestația se rezolvă în termen de 30 de zile de la înregistrare.

(2) În perioada rezolvării contestației, bunului imobil în cauză i se aplică prevederile Art. 14 alin. (2); în cazul în care contestatarul nu este mulțumit de răspunsul primit, acesta se

poate adresa instanței de contencios administrativ, în condițiile legii.

(3) În cazul în care, prin votul a 2/3 din membri, Comisia Națională a Monumentelor Istorice își susține hotărârea inițială de clasare sau de neclasare, ministrul culturii este îndreptățit să respingă contestația.

(4) În cazul în care ordinul de clasare emis de ministrul culturii nu este contestat în condițiile Legii contenciosului administrativ nr. 29/1990, cu modificările ulterioare, acesta rămâne definitiv.

(5) La data adoptării deciziei de neclasare efectele aplicării prevederilor Art. 14 alin. (2) încetează; reluarea procedurii de clasare nu poate interveni înainte de 3 ani, în absența descoperirii unor elemente noi care să o justifice.

(6) În situația introducerii unei acțiuni în contencios administrativ împotriva ordinului de clasare, până la emiterea unei hotărâri judecătorești rămase definitive și irevocabile, asupra bunului imobil în cauză se aplică prevederile Art. 14 alin. (2).

Art. 16.

(1) Ordinul de clasare rămas definitiv este publicat în termen de 15 zile de la emitere, de către Ministerul Culturii în Monitorul Oficial al României, Partea I și într-un ziar cu acoperire națională, precum și într-un ziar cu acoperire locală din județul în care se află bunul imobil respectiv.

(2) Calitatea de monument istoric a bunului imobil respectiv se înscrie, de către proprietar în cartea funciară în termen de 30 de zile de la publicarea ordinului de clasare în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Art. 17.

(1) În termen de 90 de zile de la publicarea în Monitorul Oficial al României, Partea I, a ordinului de clasare, Direcția județeană pentru cultură și patrimoniul cultural național stabilește și comunică proprietarului „Obligația privind folosința monumentului istoric”, act prin care sunt stabilite condițiile și regulile de utilizare sau exploatare și de întreținere a bunului imobil în cauză. „Obligația privind folosința monumentului istoric” însoțește actele de proprietate, de concesiune sau închiriere, pe tot parcursul existenței imobilului în cauză.

(2) „Obligația privind folosința monumentului istoric” este servitute constituită în folosul imobilului și se înscrie în cartea funciară de către proprietar, în termen de 30 de zile de la comunicarea ei.

(3) Procedura de întocmire și aprobare, precum și conținutul „Obligației privind folosința monumentului istoric” sunt stabilite de către Comisia Națională a Monumentelor Istorice și, după caz, de Comisia Națională de Arheologie, prin metodologie aprobată prin ordin al ministrului culturii, în termen de 90 de zile de la intrarea în vigoare a prezentei ordonanțe de urgență.

Art. 18.

(1) Monumentele istorice și zonele lor de protecție sunt evidențiate în planurile urbanistice generale și în toate celelalte documentații de urbanism, respectiv, de amenajare a teritoriului.

(2) Calitatea de monument istoric este evidențiată, în mod obligatoriu, pe bunul imobil, printr-un însemn amplasat de către reprezentanții primăriei, în conformitate cu normele metodologice de semnalizare a monumentelor istorice.

Art. 19.

(1) În sensul prezentei ordonanțe de urgență, prin declasare se înțelege procedura de eliminare din Lista Monumentelor Istorice a unui bun imobil, sau numai a unei părți din acesta.

(2) Declasarea monumentelor istorice urmează aceeași procedură ca și cea de clasare. Ea este declanșată din oficiu.

Art. 20.

(1) Potrivit dispozițiilor prezentei ordonanțe de urgență, schimbarea grupei de înscriere a

monumentelor istorice în Lista Monumentelor Istorice se decide de către Comisia Națională a Monumentelor Istorice, din proprie inițiativă, la propunerea motivată a unei Comisii Zonale a Monumentelor Istorice sau, după caz, a Comisiei Naționale de Arheologie.

(2) Schimbarea grupei este validată printr-un ordin al ministrului culturii și intră în vigoare odată cu publicarea sa în Monitorul Oficial al României, conform prevederilor Art. 22 alin. (2).

(3) Schimbarea grupei se comunică în scris, de către Direcția județeană pentru cultură și patrimoniul cultural național, în termen de 15 zile de la intrarea în vigoare a ordinului, proprietarului sau titularului de alte drepturi reale, precum și autorității administrației publice locale din unitatea administrativ teritorială în care se afla bunul imobil în cauză.

Art. 21.

(1) Clasarea de urgență este procedura excepțională prin care un bun imobil aflat în pericol iminent de distrugere sau de alterare fizică este înscris în Lista Monumentelor Istorice, dacă îndeplinește criteriile de clasare, în vederea luării măsurilor urgente necesare salvării sale.

(2) Declanșarea procedurii de clasare de urgență se face, de îndată, de către Comisia Națională a Monumentelor Istorice, în situațiile și prin procedurile stabilite prin normele metodologice de aplicare a prezentei ordonanțe de urgență.

(3) Împotriva ordinului de clasare de urgență, proprietarul se poate adresa instanței de contencios administrativ, în condițiile legii.

(4) Până la soluționarea litigiului, bunului imobil în cauză i se aplică dispozițiile Art. 14 alin. (2).

Art. 22.

(1) Lista Monumentelor Istorice este întocmită de către Oficiul Național al Monumentelor Istorice și este avizată de către Comisia Națională a Monumentelor Istorice și, după caz, de Comisia Națională de Arheologie.

(2) Lista Monumentelor Istorice este aprobată prin ordin, de către ministrul culturii și se va publica în Monitorul Oficial al României, Partea I, reactualizându-se la fiecare 5 ani.

(3) Modificările aduse Listei Monumentelor Istorice se operează în condițiile alineatelor precedente publicându-se de asemenea în Monitorul Oficial al României, Partea I, în termen de 15 de zile de la aprobare.

(4) Lista Monumentelor Istorice stă la baza întocmirii cadastrului de specialitate al monumentelor istorice.

CAPITOLUL III

Intervenții asupra monumentelor istorice

Art. 23.

(1) Intervențiile asupra monumentelor istorice se fac numai pe baza și cu respectarea avizului emis de Ministerul Culturii.

(2) În sensul prezentei ordonanțe de urgență, intervențiile ce se efectuează asupra monumentelor istorice, sunt:

- a) toate lucrările de cercetare, construire, extindere, reparare, consolidare, conservare, restaurare, amenajări peisagistice, precum și orice alte lucrări care modifică substanța sau aspectul monumentelor istorice, inclusiv reparațiile curente, lucrările de întreținere, iluminarea interioară și exterioară de siguranță și decorativă;
- b) executarea de muleje după componente ale monumentelor istorice;
- c) amplasarea definitivă sau temporară de împrejurimi, construcții de protecție, piese de mobilier fix, de panouri publicitare, firme, sigle sau orice fel de însemne pe și în monumente istorice;

- d) schimbări ale modului de folosință a monumentelor istorice, inclusiv schimbările temporare.
- e) strămutarea monumentelor istorice;
- f) amenajări de căi de acces, pietonale și carosabile, utilități anexe, indicatoare, inclusiv în zonele de protecție a monumentelor istorice.
- (3) Fac excepție de la prevederile alin. (1) intervențiile efectuate în regim de urgență, cu condiția ca acestea să fie reversibile.
- (4) Autorizația de construire, autorizația de desființare, precum și autorizațiile referitoare la intervențiile enumerate la alin. (2) sunt eliberate numai pe baza și în conformitate cu avizul Ministerului Culturii și al celorlalte avize, potrivit dispozițiilor legale în vigoare.
- (5) Autorizațiile prevăzute la alin. (4), emise fără avizul instituțiilor abilitate prin lege și fără respectarea condițiilor acestora, sunt nule.
- (6) „Obligația privind folosința monumentului istoric” face parte integrantă din Cartea tehnică a construcției; în situația în care aceasta nu există, „Obligația privind folosința monumentului istoric” ține locul documentației tehnice de utilizare a bunului imobil, în condițiile legii.

Art. 24. Intervențiile ce se efectuează asupra imobilelor care nu sunt monumente istorice, dar se află în ansambluri, situri, sau zone de protecție ale monumentelor istorice, se autorizează pe baza avizului Ministerului Culturii, al Ministerului Lucrărilor Publice și Amenajării Teritoriului și a celorlalte avize, potrivit dispozițiilor legale în vigoare.

Art. 25.

(1) Toate intervențiile care se efectuează asupra monumentelor istorice, altele decât cele de schimbare a modului de folosință, întreținere sau reparații curente, indiferent de sursa lor de finanțare și de regimul de proprietate al imobilului, se fac sub inspecția și controlul propriu al Ministerului Culturii și a Direcțiilor județene pentru cultură și patrimoniul cultural național, cu personal atestat și agreat, în condițiile legii.

(2) În condițiile legii, în cazul realizării de lucrări neautorizate sau care încalcă avizele de specialitate, personalul de inspecție abilitat are dreptul să întrerupă lucrările, până la intrarea în legalitate, să aplice sancțiuni și, după caz, să dispună revenirea la situația inițială, să sesizeze organele de cercetare penală.

(3) Expertizarea structurală a monumentelor istorice și verificarea tehnică a proiectelor de consolidare a monumentelor istorice se face numai de către experții și verficatorii tehnici atestați de către Ministerul Lucrărilor Publice și Amenajării Teritoriului, pentru cerințele prevăzute în legislația specifică privind calitatea construcțiilor și de către Ministerul Culturii, pentru exigențele specifice domeniului monumentelor istorice.

Art. 26. În perioada efectuării cercetărilor arheologice și până la luarea deciziei finale asupra materialului arheologic descoperit, de către instituțiile abilitate, conservarea lucrărilor la monumentele istorice în cauză, precum și a mărturiilor arheologice descoperite revine atât responsabilului științific, al șantierului arheologic, cât și instituției organizatoare, conform avizului Ministerului Culturii, respectiv al Direcțiilor județene pentru cultură și patrimoniul cultural național, în funcție de grupa în care monumentul istoric este înscris în Lista Monumentelor Istorice.

Art. 27.

(1) Conservarea monumentelor istorice care reprezintă descoperiri arheologice rămase decopertate se face de către autoritățile administrației publice locale, sub coordonarea unor specialiști și experți atestați în condițiile legii.

(2) Programul de conservare a monumentelor istorice, reprezentând descoperiri arheologice rămase decopertate este avizat de către Ministerul Culturii pentru cele înscrise în Lista Monumentelor Istorice în grupa A, și de către direcțiile județene pentru cultură și patrimoniul cultural național pentru cele înscrise în Lista Monumentelor Istorice în grupa B.

CAPITOLUL I

Instituții

Art. 28.

(1) Ministerul Culturii asigură aplicarea strategiei naționale, respectarea prevederilor legale, a normelor și metodologiilor din domeniul protejării monumentelor istorice.

(2) Ministerul Culturii asigură îndeplinirea angajamentelor statului asumate prin convențiile internaționale referitoare la protecția monumentelor istorice la care România este parte.

(3) Ministerul Culturii reprezintă statul în relația cu proprietarii de monumente istorice și cu titularii de alte drepturi reale asupra acestora.

(4) Pentru îndeplinirea atribuțiilor sale, potrivit prevederilor prezentei ordonanțe de urgență, Ministerul Culturii organizează compartimente de specialitate în aparatul propriu și instituții subordonate, având drept atribuții activitățile de cercetare, evidență, clasare, inspecție și control, conservare, restaurare și punere în valoare a monumentelor istorice.

Art. 29.

(1) În vederea protejării monumentelor istorice, pe baza strategiei elaborate de către Comisia Națională a Monumentelor Istorice, și după caz, de către Comisia Națională de Arheologie, Ministerul Culturii îndeplinește direct sau prin instituțiile sale subordonate, următoarele atribuții:

- a) organizează sistemul național de cercetare, evidență, elaborare de reglementări tehnice, de supraveghere și inspecție a monumentelor istorice, și avizează reglementările tehnice cu aplicabilitate pentru domeniul monumentelor istorice, în cazul în care ele sunt elaborate de alte autorități decât Ministerul Culturii;
- b) conferă, prin ordin al ministrului culturii, regimul de monument istoric imobilelor clasate și instituie zonele lor de protecție;
- c) publică Lista Monumentelor Istorice în Monitorul Oficial al României și o actualizează, periodic;
- d) instituie cadastrul monumentelor istorice;
- e) face propuneri pentru cuprinderea în proiectul bugetului de stat a sumelor necesare finanțării cheltuielilor pentru protejarea monumentelor istorice;
- f) emite avizele de specialitate necesare eliberării autorizațiilor de construire pentru lucrările și intervențiile de orice natură asupra monumentelor istorice;
- g) emite avizul de specialitate privind regulamentele de construcție din zonele de protecție a monumentelor istorice;
- h) colaborează la elaborarea secțiunilor Planului de Amenajare a Teritoriului Național care au ca obiect monumentele istorice și emite avizele de specialitate privind Planurile de Amenajare a Teritoriului Județean;
- i) emite avizele de specialitate necesare eliberării autorizațiilor de construire sau desființare, pentru imobilele aflate în zonele de protecție a monumentelor istorice, până la aprobarea în condițiile legii a documentațiilor de urbanism pentru zonele respective;
- j) emite avizele de specialitate privind planurile urbanistice generale ale localităților care cuprind monumente istorice, precum și pentru planurile urbanistice zonale în care sunt zonele protejate care conțin monumente istorice, precum și planurile urbanistice

de detalii ce au ca obiect monumente istorice ori imobile din zona lor de protecție;

k) inițiază, atunci când este necesar, și, respectiv, solicită consiliilor județene, exproprierea pentru cauză de utilitate publică a monumentelor istorice de grupa A, respectiv a celor de grupa B, în vederea salvării acestora de la distrugere și degradare;

l) coordonează prin diriginții de specialitate acreditați conform legii, lucrările de conservare și restaurare a monumentelor istorice, atunci când intervențiile sunt finanțate în totalitate sau în proporție de cel puțin 51% din fondurile alocate de către Ministerul Culturii;

m) asigură inspecția și controlul propriu la monumentele istorice privind starea lor de conservare și respectarea avizelor de specialitate emise, cât și controlul propriu al șantierelor având drept obiect monumentele istorice, indiferent de regimul de proprietate și grupa monumentului istoric, de natura operațiunilor și de sursa lor de finanțare;

n) constată contravenții și aplică sancțiuni prin imputernicirile săi și ia măsurile corespunzătoare de sesizare a organelor de cercetare penală în cazul infracțiunilor;

o) înstitue pentru domeniul protejării monumentelor istorice, Registrul specialiștilor, Registrul experților și verifcătorilor tehnici, precum și Registrul agenților economici autorizați, în condițiile legii;

p) emite pentru domeniul protejării monumentelor istorice atestatul de specialist, atestatul de expert și atestatul de verifcător și emite certificatul de agreere pentru verifcătorii tehnici, experții tehnici, responsabilii tehnici cu execuția, responsabilii cu urmărirea comportării construcțiilor și diriginții de specialitate atestați de Ministerul Lucrărilor Publice și Amenajării Teritoriului în conformitate cu Regulamentul privind atestarea specialiștilor, a experților și verifcătorilor tehnici din domeniul protejării monumentelor istorice, aprobat prin ordin al ministrului culturii;

q) avizează, potrivit legii constituirea agenților economici, care au ca obiect de activitate efectuarea de cercetări, proiectarea și executarea de lucrări asupra monumentelor istorice;

r) colaborează cu Ministerul Educației Naționale, Ministerul Lucrărilor Publice și Amenajării Teritoriului și cu Ministerul Muncii și Protecției Sociale în organizarea și funcționarea sistemului național de educație, pregătire și perfecționare a specialiștilor și meseriașilor din domeniul protejării monumentelor istorice;

s) susține, în condițiile legii, programe și proiecte de revitalizare și punere în valoare a monumentelor istorice, hotărăște strategii și cofinanțează programe și publicații pentru animarea culturală și stimularea interesului public față de monumentele istorice;

ș) elaborează, împreună cu Ministerul de Interne, normele de prevenire și stingere a incendiilor la monumente istorice;

t) stabilește, împreună cu Ministerul Apărării Naționale, măsurile speciale de protecție a monumentelor istorice, în caz de conflict armat;

ț) colaborează cu instituțiile culturale subordonate și cu autoritățile publice locale la realizarea planurilor și la luarea măsurilor de prevenire a distrugerilor cauzate de dezastrele naturale;

u) înstitue și controlează amplasarea însemnului distinctiv care atestă regimul de monument istoric al unui bun imobil, în vederea protejării sale în timp de pace sau conflict armat;

v) avizează implicarea organizațiilor neguvernamentale din domeniul protejării monumentelor istorice și colaborează cu acestea, în condițiile legii, la realizarea de programe și proiecte de protejare a monumentelor istorice;

w) asigură funcționarea, logistica, secretariatul tehnic permanent și sediul Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice și al Comisiei Naționale de Arheologie;

x) colaborează cu organismele internaționale interesate și participă în cooperare cu acestea la finanțarea programelor de protejare a monumentelor istorice;

y) exercită, în numele statului, dreptul de preemțiune asupra monumentelor istorice, în vederea protejării acestora, precum și asupra imobilelor din zona de protecție a monumentelor istorice, în vederea păstrării integrității fizice, și a cadrului construit al monumentelor istorice;

z) instituie și acordă, la propunerea Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice, și, după caz, a Comisiei Naționale de Arheologie, titlul și statutul de „Oraș istoric” sau „Sat istoric”, în conformitate cu prevederile normelor metodologice de clasare a monumentelor istorice.

(2) Pentru eliberarea avizelor prevăzute la alin (1) lit. f), g), i), j) și v) nu se percep taxe sau tarife.

(3) Pentru eliberarea atestatelor, certificatelor de agreere și avizelor prevăzute la alin (1) lit. p) și q) se percep taxe ce vor fi virate bugetului de stat.

(4) Nivelurile taxelor pentru eliberarea atestatelor, a certificatelor de agreere și a avizelor sunt:

a) pentru eliberarea atestatelor prevăzute la alin. (1) lit. p) – 800.000 lei;

b) pentru eliberarea certificatelor de agreere prevăzute la alin. (1) lit. p) – 400.000 lei;

c) pentru eliberarea avizelor prevăzute la alin. (1) lit. q) – 800.000 lei;

(5) Nivelurile taxelor prevăzute la alin. (5) pot fi actualizate prin hotărâre a Guvernului.

Art. 30.

(1) Centrul de Proiectare pentru Patrimoniul Cultural Național se reorganizează în Oficiul Național al Monumentelor Istorice, ca instituție publică cu personalitate juridică, în subordinea Ministerului Culturii, finanțată din venituri extrabugetare și alocații de la bugetul de stat.

(2) Organizarea și funcționarea Oficiului Național al Monumentelor Istorice se stabilește printr-o hotărâre a Guvernului, la propunerea Ministerului Culturii, în termen de 120 de zile de la intrarea în vigoare a prezentei ordonanțe de urgență.

(3) Principalele atribuții ale Oficiului Național al Monumentelor Istorice sunt :

a) elaborarea și actualizarea Listei Monumentelor Istorice și a evidenței monumentelor istorice;

b) administrarea fondurilor provenite de la bugetul de stat prin bugetul Ministerului Culturii cu destinația efectuării lucrărilor de intervenție asupra monumentelor istorice, cu excepția fondurilor pentru creditele prevăzute la Art. 53 alin. (3) lit. a);

c) fundamentarea științifică a deciziilor și avizelor Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice privitoare la clasarea și evidența monumentelor istorice, la intervențiile asupra lor, în zonele lor de protecție cât și în zonele protejate care conțin monumente istorice;

d) elaborarea de normative și metodologii pentru domeniul monumentelor istorice.

(4) Oficiul Național al Monumentelor Istorice gestionează baza de date, arhiva, fototeca, fondul cartografic și biblioteca monumentelor istorice, realizează cadastrul monumentelor istorice și studii pilot pentru monumente istorice, **editează Buletinul Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice, precum și alte publicații de specialitate.**

(5) În realizarea atribuțiilor sale, Oficiul Național al Monumentelor Istorice poate încheia contracte de colaborare cu persoane fizice sau juridice de specialitate.

Art. 31.

(1) Oficiul Național pentru Protejarea Patrimoniului se reorganizează în Eforia Monumentelor Istorice, ca instituție publică cu personalitate juridică, în subordinea Ministerului Culturii, finanțată din venituri extrabugetare și alocații acordate de la bugetul de stat.

(2) Organizarea și funcționarea Eforiei Monumentelor Istorice se stabilesc prin hotărâre a Guvernului, la propunerea Ministerului Culturii, în termen de 120 de zile de la intrarea în vigoare a prezentei ordonanțe de urgență.

(3) Principalele atribuții ale Eforiei Monumentelor Istorice sunt:

- a) fundamentarea necesarului de credite, propunerea priorităților și evaluarea, în conformitate cu normele elaborate de către Ministerul Culturii și aprobate prin hotărâre a Guvernului, a documentațiilor prezentate de persoanele de drept privat, în vederea obținerii de credite fără dobândă, cu dobândă redusă sau cu dobândă pieței, pentru efectuarea de lucrări de protejare la monumentele istorice deținute;
- b) gestionarea, în conformitate cu prevederile alin. 3 lit. a), în regim extrabugetar, a sumelor provenite din aplicarea Timbrului Monumentelor Istorice, instituit potrivit prevederilor Art. 54 din prezenta ordonanță de urgență, precum și din alte surse cu aceeași destinație, obținute în condițiile legii; sumele încasate din rambursări de credite și plăți de dobânzi se utilizează în sistem revolving, cu același scop;
- c) administrarea, în numele Ministerului Culturii, cu toate drepturile și obligațiile care decurg din aceasta, de monumente istorice intrate cu orice titlu în proprietatea statului, altele decât cele administrate de instituții publice aflate în subordinea Ministerului Culturii, în vederea protejării acestora; concesionarea și închirierea de monumente istorice, intrate cu orice titlu în proprietatea statului sau achiziționate în numele statului de către Ministerul Culturii;
- d) **editarea Revistei Monumentelor Istorice, editarea și comercializarea de publicații privind protejarea și punerea în valoare a monumentelor istorice;**
- e) realizarea de alte activități aducătoare de venituri, pe care le gestionează în regim extrabugetar.

Art. 32.

(1) În termen de 60 de zile de la intrarea în vigoare a prezentei ordonanțe de urgență, în vederea protejării monumentelor istorice, printr-o hotărâre a Guvernului la propunerea Ministerului Culturii, în cadrul direcțiilor județene pentru cultură și patrimoniul cultural național se constituie serviciul monumentelor istorice, încadrat cu personal specializat în domeniu.

(2) Organizarea serviciilor monumentelor istorice se face prin preluarea atribuțiilor și fondului documentar din domeniu de la Oficiile județene și al Municipiului București pentru Patrimoniul Cultural Național.

CAPITOLUL II

Comisia Națională a Monumentelor Istorice

Art. 33.

(1) La data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe de urgență se reorganizează structura și modul de funcționare ale Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice.

(2) Comisia Națională a Monumentelor Istorice elaborează sau, după caz, avizează strategiile, metodologiile, normativele și măsurile tehnico-științifice din domeniul protejării monumentelor istorice.

(3) Comisia Națională a Monumentelor Istorice este formată din specialiști din domeniul protejării și punerii în valoare a monumentelor istorice, în sensul prezentei ordonanțe de urgență.

(4) Comisia Națională a Monumentelor Istorice este compusă din 31 de membri și este condusă de către un președinte.

(5) Comisia Națională a Monumentelor Istorice funcționează în conformitate cu regulamentul său de organizare și funcționare, aprobat printr-un ordin al ministrului culturii.

(6) La propunerea președintelui Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice și cu aprobarea, prin vot, a membrilor acesteia, sunt aleși, ca membri de onoare ai comisiei, specialiști din țară sau din străinătate, personalități științifice cu recunoaștere internațională din domeniul cercetării și protejării monumentelor istorice.

(7) Funcționarea Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice este asigurată de către Ministerul Culturii și se finanțează din fondurile bugetare aprobate Ministerului Culturii.

Art. 34.

(1) În exercitarea atribuțiilor sale, Comisia Națională a Monumentelor Istorice emite avize și adoptă hotărâri, în conformitate cu prevederile prezentei ordonanțe de urgență și a regulamentului său de organizare și funcționare.

(2) În conformitate cu prevederile regulamentului său de organizare și funcționare, atribuțiile și activitatea Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice se realizează prin lucrări în plen, prin lucrări pe secțiuni de specialitate sau prin activitatea Comisiilor Zonale ale Monumentelor Istorice.

(3) Secțiunile de specialitate ale Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice sunt conduse de către un președinte de secțiune, ales din rândul membrilor acesteia, care este, de drept, vicepreședinte al Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice.

(4) Președintele Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice, împreună cu vicepreședinții și secretarul, formează Biroul Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice.

(5) Deciziile plenului Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice sau ale Comisiilor Zonale ale Monumentelor Istorice, ale secțiunilor și biroului Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice se iau, de regulă, cu majoritatea simplă de voturi, cu excepția cazurilor prevăzute în prezenta ordonanță de urgență.

Art. 35.

(1) Președintele Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice conduce activitatea acesteia și o reprezintă pe plan național și internațional.

(2) Președintele Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice este ales prin vot secret de către membrii Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice din rândul membrilor acesteia pentru un mandat de 5 ani, care poate fi reînnoit consecutiv, o singură dată.

(3) Propunerea Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice privind persoana președintelui acesteia se înaintează ministrului culturii care poate să o aprobe sau să o respingă, motivat, o singură dată.

(4) În cazul în care prin votul a 2/3 din totalul membrilor Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice, aceasta își susține propunerea nominală inițială, este validată prin ordin al ministrului culturii.

Art. 36.

(1) Mandatul membrilor Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice este de 3 ani, cu posibilitatea reînnoirii.

(2) Primii membri ai Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice, numiți după intrarea în vigoare a prezentei ordonanțe de urgență, au mandate pentru o perioadă de 1 an, de 2 ani și, respectiv, de 3 ani.

(3) Propunerile de noi membri se fac din rândul specialiștilor și experților din domeniul protejării monumentelor istorice, de către:

- a) Academia Română;
- b) Ministerul Culturii;
- c) Ministerul Lucrărilor Publice și Amenajării Teritoriului;
- d) Ministerul Educației Naționale;
- e) organizații neguvernamentale cu o activitate în domeniul protejării monumentelor istorice.

(4) Comisia Națională a Monumentelor Istorice înaintează lista membrilor care își încheie

mandatul conform alin. (1), precum și lista persoanelor ce urmează să completeze Comisia Națională a Monumentelor Istorice, în conformitate cu prevederile alin. (2).

(5) Lista noilor membri ai Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice se înaintează ministrului culturii care o aprobă sau o poate returna, motivat, o singură dată, Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice.

(6) În cazul în care, prin votul a 2/3 din totalul membrilor Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice, aceasta își susține lista nominală inițială, ministrul validează, prin ordin, noii membri.

(7) La solicitarea Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice, la lucrările acesteia participă, cu rol consultativ, responsabilii serviciilor de specialitate ale Ministerului Culturii, după caz.

(8) Funcția de secretar al Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice este îndeplinită de către șeful compartimentului de specialitate din cadrul Ministerului Culturii.

Art. 37.

(1) Comisia Națională a Monumentelor Istorice are următoarele atribuții principale:

- a) formulează și avizează, din punct de vedere științific, strategia națională de protejare a monumentelor istorice;
- b) fundamentează din punct de vedere științific normele și metodologiile din domeniul protejării monumentelor istorice, care se aprobă printr-un ordin al ministrului;
- c) decide clasarea și stabilirea grupelor monumentelor istorice;
- d) avizează, din punct de vedere științific, criteriile de atestare a specialiștilor și experților din domeniul monumentelor istorice, criteriile de agreere a experților și verificatorilor tehnici atestați de către Ministerul Lucrărilor Publice și Amenajării Teritoriului și criteriile de avizare a constituirii agenților economici cu activitate în domeniul protejării monumentelor istorice;
- e) desemnează reprezentanți în Consiliul Științific al Oficiului Național al Monumentelor Istorice și în Consiliul de Administrație al Eforiei Monumentelor Istorice;
- f) avizează Planurile Urbanistice Generale ale localităților care cuprind monumente istorice, Planurile Urbanistice Zonale ale zonelor protejate care cuprind monumente istorice, precum și regulamentele de construire aferente acestora, iar în absența unor astfel de documentații de urbanism și amenajarea teritoriului aprobate, Planurile Urbanistice de Detaliu care au drept obiect monumentele istorice sau imobilele din zona lor de protecție;
- g) avizează studiile de fundamentare istorică și din domeniul monumentelor istorice, care urmărește definirea, instituirea și delimitarea zonelor protejate de patrimoniu construit, precum și reglementările generale de amenajare a teritoriului acestora;
- h) avizează documentațiile tehnice privind intervențiile asupra monumentelor istorice;
- i) avizează documentațiile tehnice privind intervențiile asupra imobilelor din zonele de protecție a monumentelor istorice, în cazurile în care, pentru aceste zone, nu există un regulament urbanistic avizat și aprobat conform legii;
- j) formulează prioritățile lucrărilor de protejare a monumentelor istorice în vederea fundamentării sumelor necesare ce urmează să fie alocate în acest scop de la bugetul de stat, examinează și avizează prioritățile de finanțare din fondurile aprobate prin buget, precum și modificările survenite în alocarea lor pe parcursul anului bugetar;
- k) avizează propunerile de achiziții de monumente istorice, ce se realizează prin Ministerul Culturii;
- l) avizează contractele Oficiului Național al Monumentelor Istorice privind intervențiile asupra monumentelor istorice;
- m) propune monumente istorice pentru Lista Patrimoniului Cultural și Natural Mondial, precum și pentru Lista Patrimoniului Mondial în pericol elaborate de UNESCO;

- n) controlează aplicarea deciziilor sale, luate în conformitate cu prevederile prezentei legi de către Oficiul Național al Monumentelor Istorice, Eforia Monumentelor Istorice și direcțiile județene pentru cultură și patrimoniul cultural național;
- o) sesizează organele competente pentru aplicarea de sancțiuni și luarea de măsuri de protejare, ca urmare a constatărilor controalelor efectuate de către membrii săi, potrivit procedurilor stabilite de prezenta lege și a regulamentului de organizare și funcționare al Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice;
- p) analizează contestațiile și sesizările legate de activitatea de protejare a monumentelor istorice;
- r) avizează programele de pregătire a specialiștilor și planurile de învățământ și specializare în domeniul protejării monumentelor istorice;
- s) reprezintă România în cadrul organismelor internaționale de specialitate similare.
- (2) Atribuțiile Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice menționate în alin. (1) la lit. d), f), g), h), i), n) și o) pot fi delegate secțiunilor sau Comisiilor Zonale ale Monumentelor Istorice în condițiile stabilite de regulamentul de organizare și funcționare al Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice.

Art. 38.

(1) În termen de 30 de zile de la data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe de urgență se înființează Comisiile Zonale ale Monumentelor Istorice ca organisme științifice din teritoriul ale Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice.

(2) Numărul, teritoriul de competență, organizarea și funcționarea comisiilor zonale ale monumentelor istorice sunt stabilite printr-un ordin al ministrului culturii.

Art. 39. În domeniul protejării monumentelor istorice, proprietarii acestora au obligații și beneficiază de drepturile stabilite prin prezenta ordonanță de urgență și prin alte acte normative; aceste drepturi pot fi cesionate de către proprietari deținătorilor cu orice titlu ai monumentelor istorice.

Titlul IV

Responsabilitățile proprietarilor de monumente istorice și ale autorităților administrației publice locale

CAPITOLUL I

Obligațiile și drepturile proprietarilor de monumente istorice

Art. 40.

(1) În scopul protejării monumentelor istorice, proprietarii și titularii de alte drepturi reale asupra monumentelor istorice sunt obligați:

- a) să întrețină, să folosească și să exploateze imobilul numai cu respectarea prevederilor prezentei ordonanțe de urgență și a „Obligației privind folosința monumentului istoric”, conform Art. 17;
- b) să asigure paza monumentelor istorice și să ia măsuri pentru apărarea împotriva incendiilor;
- c) să înștiințeze, în scris, direcția județeană pentru cultură și patrimoniul cultural național sau primarul orașului sau comunei respective, în termen de 5 zile de la constatare, orice modificări sau degradări de natură fizică a monumentelor istorice deținute și aflate în teritoriul unității administrativ-teritoriale;
- d) să înștiințeze, în scris, direcția județeană pentru cultură și patrimoniul cultural național sau primarul orașului sau comunei respective, în termen de 5 zile de la constatare,

- descoperirea întâmplătoare a oricăror construcții, elemente de construcții, a unor piese de inventar fix ori mobil sau a unui vestigiu arheologic necunoscut anterior; până la sosirea delegatului instituției de specialitate, dar nu mai mult de 15 zile, proprietarul este obligat să asigure păstrarea descoperirilor;
- e) să permită accesul specialiștilor desemnați de direcțiile județene pentru cultură și patrimoniul cultural național, în vederea constatării stării de conservare sau pentru efectuarea de cercetări, inclusiv arheologice, și de expertizare a monumentelor istorice; în cazul proprietarilor care sunt persoane fizice, accesul va fi posibil numai cu acordul acestora;
- f) în cazul în care solicită descărcarea imobilului de sarcină arheologică, să finanțeze săpătura și cercetarea arheologică aferentă;
- g) să obțină avizele prevăzute de lege pentru toate intervențiile prevăzute la Art. 23;
- h) să asigure efectuarea lucrărilor de conservare, consolidare, restaurare, precum și a oricăror alte lucrări conform prevederilor legale, numai cu persoane fizice sau juridice atestate în acest sens și să prevadă în contracte obligativitatea respectării tuturor condițiilor și termenelor de execuție cuprinse în avizul de specialitate;
- i) să respecte toate condițiile și termenele de execuție cuprinse în avizul de specialitate atunci când execută el însuși lucrări de întreținere curentă, precum și orice alte intervenții, conform prevederilor prezentei ordonanțe de urgență;
- j) să permită, pe baza prevederilor contractuale, executarea intervențiilor asupra monumentelor istorice deținute, în cazul în care acestea sunt inițiate și finanțate de către persoane juridice abilitate în condițiile prezentei ordonanțe de urgență;
- k) să permită montarea și să întrețină însemnul și sigla de „Monument Istoric”;
- l) să comunice și să obțină avizul Direcției județene pentru cultură și patrimoniul cultural național pentru programul, capacitatea de vizitare și condițiile oferite vizitatorilor în cazul în care, din inițiativa proprie, proprietarii pun monumentele istorice la dispoziția publicului pentru vizitare sau alte activități.
- (2) În cazul în care, în îndeplinirea obligațiilor prevăzute la alin. 1 lit. e) proprietarii monumentelor istorice constată producerea unor pagube, aceștia au dreptul la o justă despăgubire, ce intră în sarcina instituțiilor care au realizat cercetarea sau expertizarea, în termen de 60 de zile de la încheierea acestor acțiuni.
- (3) În situația înstrăinării, închirierii sau concesiunii imobilelor, ce sunt monumente istorice, proprietarii acestora au următoarele obligații și drepturi:
- a) să notifice viitorului proprietar, chirias sau concesionar, regimul juridic al monumentului istoric pe care îl dețin și „Obligația privind folosința monumentului istoric”;
- b) să solicite direcției județene pentru cultură și patrimoniul cultural național pe teritoriul unității administrativ - teritoriale al căreia se află respectivul monument istoric, eliberarea neîntârziată a „Obligației privind folosința monumentului istoric”, în cazul în care aceasta nu este elaborată;
- c) să înștiințeze, în scris, intenția de a înstrăina monumentul istoric, prefectului județului, în cazul în care monumentul istoric este clasat în grupa A, sau, după caz, primarului localității unde se află amplasat monumentul istoric, în cazul în care monumentul istoric este clasat în grupa B, în vederea exercitării dreptului de preemțiune al statului, sau, respectiv, al unității administrativ - teritoriale, în condițiile prezentei ordonanțe de urgență;
- d) să înștiințeze, în scris, Direcția județeană pentru cultură și patrimoniul cultural național, cu privire la schimbarea proprietarului sau a administratorului, în termen de 15 zile de la data legalizării actelor de înstrăinare, cesiune sau partajare.

Art. 41.

(1) Pentru protejarea monumentelor istorice aflate în proprietatea privată a persoanelor fizice sau juridice, statul sau autoritățile administrației publice locale, după caz, sunt obligate să asigure, la cererea proprietarilor, cu titlu gratuit, sprijinul științific, tehnic, și de specialitate, prevăzut în condițiile legii.

(2) Sprijinul prevăzut la alin. (1) se oferă pe baza convențiilor încheiate între părți care stipulează condițiile de acordare, utilizare și de retragere a acestuia.

(3) Sprijinul statului este acordat prin intermediul Ministerului Culturii.

(4) Asistența științifică se realizează prin acces la evidențele de specialitate privind monumentele istorice deținute, consultanță, elaborarea de cercetări, studii și expertize.

(5) Sprijinul tehnic constă în expertizarea de specialitate, elaborarea de documentații și asistență de profil pe parcursul executării lucrărilor de intervenții asupra monumentelor istorice.

(6) Sprijinul științific și tehnic este asigurat de către instituțiile abilitate prin prezenta ordonanță de urgență, în conformitate cu prioritățile stabilite în strategia națională de protejare a monumentelor istorice.

(7) Proprietarii în cauză au dreptul să cunoască modul în care s-au utilizat sumele provenite de la bugetul de stat sau de la bugetele locale pentru lucrările privind protejarea monumentelor istorice deținute.

(8) În cazul în care statul sau autoritățile publice locale acordă sprijin material, acesta constă în furnizarea de materiale de construcții, echipamente, instalații și utilaje pentru executarea lucrărilor de intervenții asupra monumentelor istorice.

(9) În cazul în care statul sau autoritățile publice locale acordă sprijin financiar, acesta constă în acoperirea parțială sau totală a costurilor studiilor și documentațiilor tehnice, precum și a lucrărilor de intervenție asupra monumentelor istorice. Sprijinul financiar poate fi acordat și sub formă de credite, potrivit Art. 31 alin. (3) lit. a).

Art. 42.

(1) Contribuția financiară a statului, constând din sume alocate prin bugetul Ministerului Culturii cu destinația protejării monumentelor istorice, poate să acopere în întregime sau, respectiv, parțial, costul lucrărilor de protejare pentru monumente istorice, în funcție de grupa în care acestea sunt înscrise în Lista Monumentelor Istorice.

(2) Contribuția financiară a consiliilor județene, municipale, orașenești și comunale, după caz, poate să acopere integral costul lucrărilor de intervenție asupra monumentelor istorice care fac parte din grupa B, precum și, individual sau cumulativ, costul lucrărilor de protejare a monumentelor istorice care fac parte din grupa A, aflate pe teritoriul unității administrativ-teritoriale.

(3) Contribuția financiară a statului și a autorităților administrației publice locale poate fi asigurată prin cofinanțare, precum și în parteneriat, inclusiv cu proprietarul sau cu alte persoane fizice sau juridice.

(4) Procedurile și condițiile pe care trebuie să le respecte proprietarul, altul decât statul, municipiul, orașul sau comuna, pentru obținerea contribuțiilor prevăzute la alin. (1) și (2), sunt stabilite prin norme metodologice aprobate prin hotărâre a Guvernului, la propunerea Ministerului Culturii și a Ministerului Funcției Publice, în termen de 6 luni de la intrarea în vigoare a prezentei ordonanțe de urgență.

(5) În situațiile și condițiile prevăzute la alin. (4), la data alocării sprijinului financiar și în cuantumul contribuției statului sau a autorităților administrației publice locale, asupra imobilului monument istoric în cauză, se constituie o garanție imobiliară pentru o perioadă de 10 ani în favoarea statului sau, respectiv, a unităților administrativ-teritoriale.

(6) Garanția imobiliară prevăzută la alin. (5) se recuperează în totalitate de la beneficiarul contribuției statului sau, după caz, a autorităților administrației publice locale, împreună cu

dobânzile aferente, în situația în care bunul în cauză a fost înstrăinat de către proprietar altei persoane decât statul sau autoritatea administrației publice locale, înainte de împlinirea a 10 ani de la constituirea garanției imobiliare.

(7) Constituirea garanției imobiliare în favoarea statului sau a unităților administrativ-teritoriale este scutită de taxa de timbru.

(8) La data împlinirii termenului de 10 ani, garanția imobiliară instituită asupra imobilului se stinge de drept.

Art. 43. Pentru stimularea protejării monumentelor istorice, proprietarii, persoane fizice, care realizează pe cheltuială proprie, integral sau parțial, lucrări de întreținere, reparare, conservare, consolidare, restaurare, punere în valoare, precum și acțiuni de animare culturală beneficiază, în condițiile legii, de reducere de până la 50% a cuantumurilor impozitelor și a taxelor cuvenite bugetelor locale.

Art. 44.

(1) Proprietarii de monumente istorice sunt scutiți în totalitate de plata impozitului pe clădirile care sunt monumente istorice, cu excepția spațiilor în care se desfășoară activități economice sau comerciale, potrivit legii.

(2) Pentru suprafața ocupată la sol de către construcțiile care sunt monumente istorice, nu se plătește impozitul pe teren.

(3) Potrivit legii, consiliile locale pot reduce impozitul pe suprafețele neconstruite din terenurile cu regimul de monument istoric în funcție de suprafața afectată și perioada punerii monumentelor istorice la dispoziția publicului pentru vizitare.

Art. 45.

(1) Este exonerată de plata taxelor de timbru persoana fizică sau juridică care dobândește prin moștenire un bun imobil clasat ca monument istoric, utilizat în scopul locuirii sau pentru activități necomerciale și care se angajează în scris, la Direcția județeană pentru cultură și patrimoniul cultural național pe al cărui teritoriu de competență se află bunul imobil în cauză, să execute, în termen de 12 luni, lucrările de restaurare și consolidare stabilite prin documentație tehnică aprobată și avizată în condițiile legii.

(2) În situații justificate și cu avizul direcției județene pentru cultură și patrimoniul cultural național, acest termen poate fi prelungit o singură dată cu încă 12 luni.

(3) În condițiile neîndeplinirii obligațiilor menționate la alin.(1) și asumate de către proprietar la dobândirea bunului, precum și în cazul înstrăinării bunului, înaintea efectuării sau încheierii lucrărilor de consolidare sau restaurare, taxa de timbru se recuperează prin Direcția Generală a Finanțelor Publice și Controlului Financiar al Statului, pe baza notei de constatare a Direcției județene pentru cultură și patrimoniul cultural național.

(4) Prevederile alin. (1) - (3) se aplică și celor care dobândesc prin donație un bun imobil clasat ca monument istoric.

(5) Înstrăinarea cu titlu gratuit, sau oneros către stat sau către unitățile administrativ-teritoriale a monumentelor istorice este scutită de plata taxelor de timbru.

Art. 46. Proprietarii de monumente istorice sunt scutiți de plata taxei de autorizare a oricărei intervenții asupra monumentelor istorice deținute, în cazul în care utilizează bunul imobil numai pentru activități necomerciale sau, în mod direct, numai pentru locuire.

Art. 47. În condițiile legii, de prevederile Art. 46 beneficiază și proprietarii imobilelor din zona de protecție a monumentelor istorice, pentru lucrările pe care le finanțează și care sunt necesare păstrării integrității fizice și a cadrului construit sau natural al monumentelor istorice, așa cum sunt ele reglementate prin documentația de urbanism sau de amenajare a teritoriului aprobată pentru zona de protecție respectivă sau prin avizul direcției județene pentru cultură și patrimoniul cultural național.

Atribuțiile autorităților administrației publice locale

Art. 48.

(1) În vederea protejării monumentelor istorice și a respectării prevederilor legale în acest domeniu, autoritățile administrației publice locale au următoarele atribuții principale:

- a) cooperează cu organismele de specialitate și cu instituțiile publice cu responsabilități în domeniul protejării monumentelor istorice și asigură punerea în aplicare și respectarea deciziilor acestora;
- b) asigură protejarea monumentelor istorice aflate în domeniul public sau privat al municipiului, respectiv orașului sau comunei, precum și protejarea monumentelor istorice abandonate sau aflate în litigiu alocând resurse financiare în acest scop;
- c) cooperează cu ceilalți proprietari sau administratori de monumente istorice;
- d) se pot asocia între ele, precum și cu persoane fizice sau juridice pentru realizarea unor lucrări de protejare a monumentelor istorice și pot înființa în acest scop instituții și servicii publice de interes local;
- e) participă, în condițiile legii, la finanțarea din bugetele proprii a lucrărilor de protejare a monumentelor istorice, prevăzând distinct sumele necesare în acest scop în bugetele pe care le administrează;
- f) cuprind în programele de dezvoltare economico-socială și urbanistică, respectiv de amenajarea teritoriului, obiective specifice privind protejarea monumentelor istorice, elaborează, actualizează și aprobă documentațiile de amenajare a teritoriului și urbanism privind monumentele istorice sau zonele protejate care conțin monumente istorice;
- g) hotărăsc măsurile tehnice și administrative necesare prevenirii degradării monumentelor istorice;
- h) prevăd în structura aparatului propriu al autorităților administrației publice locale compartimente specializate sau, după caz, posturi sau sarcini de serviciu precise în domeniul protejării monumentelor istorice.

(2) Autoritățile administrației publice locale au obligația să realizeze studiile de fundamentare, delimitare și instituire a zonelor protejate care conțin monumente istorice numai cu personal de specialitate atestat.

Art. 49. Pentru protejarea monumentelor istorice din unitatea administrativ-teritorială de responsabilitate, consiliile locale au următoarele atribuții:

- a) colaborează în permanență cu Direcția județeană pentru cultură și patrimoniul cultural național, furnizând acesteia toate informațiile actualizate din domeniul protejării monumentelor istorice;
- b) asigură, în vederea întocmirii sau modificării planurilor urbanistice generale sau pe cele ale planurilor urbanistice zonale, elaborează documentațiile pentru delimitarea zonelor construite și protejate care conțin monumente istorice;
- c) elaborează sau aprobă regulamentele de urbanism pentru aceste zone protejate pe baza avizului Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice sau a Comisiei Zonale a Monumentelor Istorice, după caz;
- d) prevăd în bugetele proprii, în termen de 12 luni de la clasarea siturilor ca monumente istorice, fondurile necesare pentru elaborarea documentațiilor aferente de urbanism și amenajare a teritoriului;
- e) asigură elaborarea și aprobă programe speciale de prevenire a degradării monumentelor istorice din municipiul, orașul sau comuna respectivă, cu respectarea avizelor Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice sau a Comisiei Zonale a Monumentelor Istorice,

după caz;

f) la solicitarea direcției județene pentru cultură și patrimoniul cultural național iului descentralizat al Ministerului Culturii, împreună cu organele de poliție, iau măsura interzicerii circulației cu vehicule grele și a transportului de materiale explozive în zona de protecție a monumentelor istorice;

g) colaborează cu compartimentele specializate ale altor autorități ale administrației publice locale, în cazul în care monumentele istorice se află pe teritoriul mai multor unități administrativ-teritoriale.

Art. 50. Primarul are următoarele atribuții specifice:

a) dispune oprirea oricăror lucrări de construire sau desființare în situația descoperirii de vestigii arheologice, hotărâște și, după caz, organizează paza acestora și anunță în cel mai scurt timp direcția județeană pentru cultură și patrimoniul cultural național;

b) asigură prin aparatul propriu de specialitate și în colaborare cu direcția județeană pentru cultură și patrimoniul cultural național aplicarea însemnelor distinctive și a sigelilor de monumente istorice și controlează întreținerea lor de către proprietar;

c) asigură prin intermediul gardienilor publici paza și protecția monumentelor istorice aflate în domeniul public și privat al statului și al unităților administrativ teritoriale, precum și cea a monumentelor istorice abandonate sau aflate în litigiu, semnalând direcției județene pentru cultură și patrimoniul cultural național, de urgență, orice nerespectare a legii.

d) asigură, cu serviciile publice de pompieri, acțiuni de prevenire și stingere a incendiilor la monumente istorice.

Art. 51. Consiliile județene și Consiliul general al municipiului București au următoarele atribuții:

a) cooperează cu Direcțiile județene pentru cultură și patrimoniul cultural național, asigurând comunicarea tuturor informațiilor referitoare la monumentele istorice, aflate în teritoriul lor administrativ de competență și facilitează comunicarea dintre direcțiile județene pentru cultură și patrimoniul cultural național și consiliile locale ale orașelor și comunelor din teritoriul județului, respectiv ale sectoarelor, în cazul municipiului București;

b) inițiază, numai cu avizul obligatoriu al Comisiei Zonale a Monumentelor Istorice, procedura de expropriere pentru cauză de utilitate publică în vederea protejării unor monumente istorice înscrise în Lista Monumentelor Istorice în grupa B, în situațiile și cu respectarea condițiilor prevăzute de lege;

c) sprijină și îndrumă activitatea consiliilor locale ale comunelor sau ale orașelor care nu au organizat servicii în domeniu sau posturi specializate în aparatul propriu pentru protejarea monumentelor istorice înscrise în Lista Monumentelor Istorice în grupa B și aflate pe teritoriul administrativ al acestora.

Titlul V

Finanțarea protejării monumentelor istorice

Art. 52.

(1) Finanțarea protejării monumentelor istorice se realizează prin bugetul de stat, prin bugetele locale, precum și de către proprietarii sau administratorii monumentelor istorice, sau prin cofinanțare publică și privată.

(2) Lucrările de proiectare: și de execuție care se efectuează la monumente istorice și care sunt finanțate din fonduri publice sunt supuse regimului general de atribuire a lucrărilor publice, de proiectare și execuție, potrivit legii achizițiilor publice.

Art. 53.

(1) Autoritățile administrației publice locale sunt obligate să-și prevadă în bugetele proprii

fondurile necesare în vederea protejării monumentelor istorice aflate în proprietate publică de interes local.

(2) Autoritățile publice centrale își prevăd în bugetele proprii fondurile aprobate prin bugetul de stat pentru protejarea monumentelor istorice aflate în proprietate publică și în administrarea acestora.

(3) În bugetul Ministerului Culturii se prevăd:

- a) credite bugetare necesare pentru monumentele istorice aflate în administrarea Eforiei Monumentelor Istorice;
- b) credite bugetare necesare finanțării sau cofinanțării lucrărilor de protejare a monumentelor istorice aflate în proprietate publică;
- c) credite bugetare necesare finanțării sau cofinanțării lucrărilor de protejare a monumentelor istorice aflate în proprietate privată.

Art. 54.

(1) Se instituie „Timbrul Monumentelor Istorice”, care este administrat în condițiile legii de către Ministerul Culturii, prin Eforia Monumentelor Istorice.

(2) Valoarea, modalitățile de percepere, de încasare, virare, utilizare și evidențiere ale sumelor rezultate din aplicarea Timbrului Monumentelor Istorice se stabilesc prin norme metodologice elaborate de Ministerul Culturii, avizate de Ministerul Finanțelor și aprobate printr-o hotărâre a Guvernului, în termen de 90 de zile de data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe de urgență.

(3) Timbrul Monumentelor Istorice se aplică asupra:

- a) cărților poștale ilustrate comercializate în România, reprezentând monumente istorice individualizate sau în ansambluri, prin imagini fotografice sau reprezentări grafice de interior sau exterior;
- b) ghidurilor turistice comercializate în România și care prezintă teritoriul românesc cu localizarea monumentelor istorice de interes turistic;
- c) casetelor video și compact discurilor comercializate în România și care prezintă monumente istorice;
- d) biletelor de intrare, inclusiv taxelor de fotografiere sau filmare, pentru monumentele istorice puse la dispoziția publicului, în totalitate sau în parte, prin lucrări finanțate de la bugetul statului sau al autorităților administrației publice locale;
- e) biletelor de intrare la manifestările culturale și sportive, desfășurate în acele monumente și situri istorice care au fost protejate și puse la dispoziția publicului pentru vizitare prin fonduri de la bugetul statului sau al autorităților administrației publice locale.

(4) Timbrul Monumentelor Istorice se percepe de la editorii cărților poștale ilustrate, ghidurilor turistice, casetelor video, compact discurilor, după caz, sau de la proprietarii sau administratorii monumentelor istorice, care realizează venituri din activitățile menționate la alin.(3).

Art. 55. Fondurile obținute din aplicarea Timbrului Monumentelor Istorice se utilizează de către Eforia Monumentelor Istorice în mod exclusiv pentru:

a) acordarea de credite în condițiile Art. 31, alin 3 lit. a) și b), cu prioritate pentru proprietarii sau administratorii care pun la dispoziția publicului monumentele istorice pentru vizitare și pentru programe de animare culturală;

b) finanțarea unor lucrări necesare pregătirii pentru vizitare, precum și pentru realizarea unor lucrări sau programe de animare culturală a monumentelor istorice;

c) organizarea de manifestări culturale, științifice și de popularizare a monumentelor istorice, în cooperare cu proprietarii sau administratorii lor.

Titlul VI Sanctiuni

Art. 56. Încălcarea dispozițiilor prezentei ordonanțe de urgență atrage, după caz, răspunderea civilă, administrativă, materială, disciplinară, contravențională sau penală.

Art. 57.

(1) Desființarea, distrugerea parțială sau degradarea monumentelor istorice constituie infracțiune și se sancționează conform legii penale.

(2) În cazul degradării monumentelor istorice, se poate aplica și măsura corelativă a obligării făptuitorului la restaurarea părților de monument istoric pe care l-a degradat, pe baza avizului organismelor de specialitate prevăzute în prezenta ordonanță de urgență.

Art. 58.

(1) Constituie contravenții la regimul de protecție al monumentelor istorice următoarele fapte, dacă nu au fost săvârșite în astfel de condiții încât, potrivit legii penale, să fie considerate infracțiuni:

- a) declanșarea procedurii de expropriere a monumentelor istorice fără avizul Ministerului Culturii;
- b) modificarea, desființarea sau strămutarea unui imobil, fără avizul Ministerului Culturii, după declanșarea procedurii de clasare;
- c) încălcarea de către proprietar a obligațiilor prevăzute la Art. 40 din prezenta ordonanță de urgență;
- d) neaplicarea și nevirarea Timbrului Monumentelor Istorice, în condițiile prevăzute de Art. 54 din prezenta ordonanță de urgență;
- e) încălcarea prevederilor Art. 63 de către proprietar sau de către titularul dreptului de administrare a imobilelor menționate în acesta.

(2) Contravențiile prevăzute la litera b) se sancționează cu amendă de la 10 milioane lei la 50 de milioane lei, iar cele de la literele a), c), d), și e), se sancționează cu amendă de la 3 milioane lei la 30 milioane lei.

Art. 59.

(1) Contravențiile se constată și amenziile se aplică de specialiștii direcțiilor județene pentru cultură și patrimoniul cultural național, de împuterniciții Ministerului Culturii, de inspectorii teritorialii ai Inspecției de Stat în Construcții, Urbanism și Amenajarea Teritoriului sau de inspectorii Ministerului Finanțelor, după caz.

(2) Pentru contravențiile prevăzute la Art. 58 alin. (1) lit. b) și c), constatarea și aplicarea amenziilor se pot face și de către primar, președintele consiliului județean și împuterniciții acestora sau de către organele de poliție, după caz.

Art. 60. Contravențiilor prevăzute în Art. 58 le sunt aplicabile dispozițiile Legii nr. 32/1968 privind stabilirea și sancționarea contravențiilor, cu modificările și completările ulterioare.

Titlul VII Dispoziții tranzitorii și finale

Art. 61. Până la instituirea zonei de protecție a fiecărui monument istoric, conform Art. 9 din prezenta ordonanță de urgență, se consideră ca zonă de protecție suprafața delimitată cu o rază de 100 m, în localități urbane; 200 de m în localități rurale și 500 de m în afara localităților, măsurați de la limita exterioară, de jur împrejurul monumentului istoric.

Art. 62.

(1) Lista Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice, aprobată de către Comisia Națională a Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice, în 1991-1992, rămâne în vigoare.

re și produce efecte ca atare timp de maximum 3 ani de la data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe de urgență, perioadă în care aceasta va fi reactualizată conform Art. 3, Art. 8 și Art. 22.

(2) În termen de 6 luni de la intrarea în vigoare a prezentei ordonanțe de urgență, Direcțiile județene pentru cultură și patrimoniul cultural național sunt obligate să încunoștiințeze, în scris, proprietarii sau titularii de drepturi reale asupra monumentelor istorice despre obligațiile ce le revin prin lege, ca urmare a regimului juridic special al bunurilor imobile în cauză.

Art. 63. Înstrăinarea cu orice titlu a unui monument istoric se face numai după emiterea, în condițiile legii, către proprietar a „Obligației privind folosința monumentului istoric”; proprietarii de construcții și terenuri clasate ca monument istoric, iar pentru imobilele care fac obiectul Legii nr.112/1995 pentru reglementarea situației juridice a unor imobile cu destinația de locuințe, trecute în proprietatea statului, titularii dreptului de administrare, și care nu dispun, la data înstrăinării, de „Obligația privind folosința monumentului istoric”, sunt obligați să solicite emiterea sa ori, până la aprobarea metodologiei prevăzută la Art. 17 alin. (3) din prezenta lege, să obțină avizul de folosință de la direcția județeană pentru cultură și patrimoniul cultural.

Art. 64. Pe data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe de urgență orice prevederi contrare se abrogă.

Art. 65. Pe data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe de urgență, Art. 10, alin. (2) din Legea nr.112/1995 pentru reglementarea situației juridice a unor imobile cu destinația de locuințe, trecute în proprietatea statului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 279 din 29 noiembrie 1995, se modifică după cum urmează:

„Sunt, de asemenea, exceptate de la vânzare locuințele care au avut destinația de case de oaspeți, de protocol, precum și cele folosite ca reședințe pentru foștii și actualii demnitari.”

ORDONANȚA
privind protecția patrimoniului arheologic și declararea unor situri
arheologice ca zone de interes național

În temeiul prevederilor art. 107 alin. (1) și (3) din Constituția României și ale art. 1 lit. K pct. 1 din Legea nr. 206/1999 privind abilitarea Guvernului de a emite ordonanțe,

Guvernul României emite prezenta ordonanță.

CAPITOLUL I

Dispoziții generale

Art. 1. Prezenta ordonanță reglementează protejarea patrimoniului arheologic prin definirea regimului juridic general al descoperirilor și al cercetării arheologice.

Art. 2. Pentru înțelegerea prezentei ordonanțe:

a) *prin regimul juridic general al descoperirilor și cel al cercetării arheologice* se înțelege ansamblul de măsuri științifice, juridice, administrative, financiar-fiscale și tehnice menite să asigure prospectarea, identificarea, decopertarea, inventarierea, conservarea și restaurarea, asigurarea pazei, întreținerea și punerea în valoare a bunurilor arheologice, precum și a terenurilor în care se găsesc acestea, în vederea cercetării sau, după caz, clasării acestora ca bunuri culturale mobile sau ca monumente istorice;

b) prin *patrimoniul arheologic* se înțelege ansamblul bunurilor arheologice formate din:

(i) *siturile arheologice clasate în Lista cuprinzând monumentele istorice situate supraterran, subteran sau subacvatic, ce cuprind vestigii arheologice: structuri, construcții, grupuri de clădiri, precum și terenurile cu potențial arheologic reperat, instituite conform legii;*

(ii) *bunurile mobile, obiecte sau urme ale manifestărilor umane, împreună cu terenul în care acestea au fost descoperite;*

c) prin *cercetare arheologică* se înțelege ansamblul de măsuri cu caracter științific și tehnic menite să asigure prospectarea, identificarea, decopertarea prin săpături arheologice, investigarea, recoltarea, înregistrarea și valorificarea științifică, inclusiv publicarea patrimoniului arheologic.

Cercetarea arheologică se realizează în condițiile prezentei ordonanțe de către personalul de specialitate atestat și înregistrat în Registrul arheologilor.

Evaluarea rezultatelor cercetării arheologice stă la baza stabilirii statutului juridic de protecție a descoperirilor arheologice sau, după caz, și descărcării de sarcină arheologică a zonei;

d) prin *descoperire arheologică* se înțelege evidențierea, prin intermediul săpăturii arheologice, a vestigiilor, obiectelor și urmelor manifestărilor umane, care constituie măturii ale epocilor și civilizațiilor dispărute;

e) prin *descoperire arheologică întâmplătoare* se înțelege evidențierea de bunuri de patrimoniu arheologic, ca urmare a acțiunii factorilor naturali, sau a acțiunilor umane, altele decât cercetarea arheologică;

f) prin *zona cu patrimoniu arheologic cunoscut și cercetat* se înțelege terenul în care, ca

urmare a cercetărilor arheologice, au fost descoperite bunuri din categoria celor prevăzute la art. 2 lit. b);

g) prin sit arheologic declarat zonă de interes național se înțelege zona de interes arheologic prioritar, care se instituie asupra teritoriului unității administrativ-teritoriale ce cuprinde acele situri arheologice a căror cercetare științifică, protejare și punere în valoare este de o importanță excepțională pentru istoria și cultura națională prin măturile materiale, bunurile mobile sau imobile, ce fac parte sau sunt propuse să facă parte din categoria „Tezaur al patrimoniului cultural național mobil” sau, respectiv, fac parte ori sunt propuse să fie incluse în categoria monumentelor istorice aflate în Lista patrimoniului mondial.

Zonele de interes arheologic prioritar se instituie prin lege, în baza cercetării științifice de specialitate și potrivit documentațiilor specifice de urbanism sau, după caz, de amenajare a teritoriului.

La data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe zonele de interes arheologic prioritar sunt cele cuprinse în anexa care face parte integrantă din prezenta ordonanță;

h) prin zona cu patrimoniu arheologic reperat, se înțelege terenul delimitat conform legii, în care urmează să se efectueze cercetări arheologice pe baza informațiilor sau a studiilor științifice care atestă existența subterană sau subacvatică, a bunurilor de patrimoniu arheologic, susceptibile să facă parte din patrimoniul cultural național.

Până la finalizarea cercetării arheologice precum și luarea măsurilor corespunzătoare de protecție și punere în valoare a descoperirilor arheologice, zonele de protecție a siturilor arheologice sau istorice, instituite conform legii, sunt totodată și zone cu potențial arheologic reperat;

i) prin zonă cu potențial arheologic evidențiat întâmplător se înțelege terenul delimitat conform legii, în care existența de bunuri de patrimoniu arheologic se evidențiază în mod neprevăzut, ca urmare a:

- (i) acțiunilor umane, altele decât cercetarea arheologică, cum ar fi: lucrări de construcții, lucrări de prospecțiuni geologice, inclusiv teledetecție, lucrări agricole, precum și alte tipuri de lucrări și cercetări efectuate subteran sau subacvatic;
- (ii) acțiunilor factorilor naturali, cum ar fi: seism, alunecări de teren, inundații, eroziunea solului și altele;

și în cazul cărora este necesară o cercetare arheologică în vederea înregistrării și valorificării științifice a acestora.

Zona cu patrimoniu arheologic evidențiat întâmplător se delimitează în jurul locului descoperirii arheologice întâmplătoare, după caz, astfel:

- (i) pe toată suprafața terenului care face obiectul autorizării de construire;
- (ii) pe o rază de 50 metri față de locul descoperirii, în cazul în care descoperirea s-a făcut ca urmare a lucrărilor agricole sau a altor lucrări care nu au nevoie de autorizație de construire;
- (iii) pe toată suprafața terenului afectat de acțiunea factorilor naturali.

CAPITOLUL II

Protejarea patrimoniului arheologic

Art. 3.

(1) Statul garantează și asigură protejarea patrimoniului arheologic în condițiile stabilite prin prezenta ordonanță.

(2) Ministerul Culturii este autoritatea administrației publice centrale de specialitate, care răspunde de elaborarea strategiilor și normelor specifice de cercetare, în vederea protejării patrimoniului arheologic și care urmărește aplicarea acestora.

(3) Autoritățile administrației publice centrale de specialitate, instituțiile de specialitate subordonate acestora și autoritățile administrației publice locale colaborează și răspund, conform legii, de activitatea de protejare a patrimoniului arheologic.

Art. 4.

(1) Bunurile de patrimoniu arheologic pot fi parte integrantă a patrimoniului cultural național și pot fi clasate și protejate ca bunuri de patrimoniu cultural național mobil sau ca monumente istorice, conform legii.

(2) Descoperirile de vestigii arheologice sau de bunuri mobile din categoria celor care fac obiectul clasării în patrimoniul cultural național mobil, realizate ca urmare a cercetărilor arheologice, se anunță de către titularul autorizației de cercetare, serviciilor publice descentralizate ale Ministerului Culturii, în conformitate cu Regulamentul săpăturilor arheologice.

(3) Persoana descoperitoare sau proprietarul ori administratorul terenului în care s-a făcut descoperirea arheologică întâmplătoare, este obligat să anunțe acest fapt primarului localității, în termen de 72 de ore de la descoperire.

Art. 5.

(1) Prin protejarea bunurilor și terenurilor de patrimoniu arheologic din zonele definite la art. 2 lit. h) și i) se înțelege adoptarea măsurilor științifice, administrative și tehnice care urmăresc păstrarea vestigiilor descoperite întâmplător sau ca urmare a cercetării arheologice, până la clasarea bunurilor respective sau până la finalizarea cercetării arheologice, prin instituirea de obligații în sarcina proprietarilor, administratorilor sau a titularilor de alte drepturi reale asupra terenurilor care conțin sau au conținut bunurile de patrimoniu arheologic respective, precum și prin reglementarea sau interzicerea activităților umane, inclusiv a celor autorizate anterior.

(2) Descărcarea unei zone de sarcină arheologică este confirmată prin Certificatul de descărcare de sarcină arheologică, care reprezintă actul administrativ, emis în condițiile prezentei ordonanțe, prin care se anulează regimul de protecție instituit anterior.

(3) În cazul zonelor cu potențial arheologic cunoscut și cercetat, regimul de protecție este reglementat de legislația în vigoare privitoare la protejarea monumentelor istorice și a bunurilor mobile care fac parte din patrimoniul cultural național.

(4) Zonele cu patrimoniu arheologic reperat, delimitate și instituite conform legii, beneficiază de protecția acordată zonelor protejate, precum și de măsurile specifice de protecție prevăzute de prezenta ordonanță.

(5) În cazul zonelor cu patrimoniu arheologic evidențiat întâmplător, în interiorul delimitării prevăzute la art. 2 lit. i) se instituie, din momentul descoperirii de bunuri arheologice, în vederea cercetării și stabilirii regimului de protejare, **temporar, pentru o perioadă ce nu poate depăși 12 luni**, regimul de protecție pentru bunurile arheologice și zonele cu potențial arheologic.

(6) Săpătura arheologică și activitățile umane întreprinse asupra patrimoniului arheologic se efectuează numai pe baza și în conformitate cu autorizația emisă de Ministerul Culturii, în condițiile legii.

(7) Utilizarea detectoarelor de metale în situri arheologice, în zonele de interes arheologic prioritar și în zonele cu patrimoniu arheologic reperat este permisă numai pe baza autorizării prealabile emise de Ministerul Culturii.

(8) Până la descărcarea de sarcină arheologică terenul care face obiectul cercetării este protejat ca sit arheologic, conform legii.

(9) Autorizarea lucrărilor de construire sau desființare din zonele cu patrimoniu arheologic reperat se aprobă, numai pe baza și în conformitate cu avizul Ministerului Culturii.

(10) În cazul zonelor cu patrimoniu arheologic evidențiat întâmplător, în condițiile prevederilor alin. (5), până la descărcarea de sarcină arheologică, autorizarea de construire

se suspendă sau, după caz, primarul localității dispune întreruperea oricăreia alte activități, în conformitate cu avizul serviciilor publice descentralizate ale Ministerului Culturii și se instituie regimul de supraveghere sau săpătură arheologică.

Art. 6. În cazul lucrărilor de construire, modificare, extindere sau de reparare a căilor de comunicație, dotări tehnico-edilitare, subterane și subacvatic, excavări, exploatare de cariere, investiții, persoanele fizice ori juridice de drept privat, sau ordonatorii de credite ai instituțiilor publice finanțatoare, după caz, au obligația de a finanța:

a) stabilirea, prin studiul de fezabilitate a investiției, a măsurilor tehnice ce urmează să fie detaliate prin proiectul tehnic și a necesarului de fonduri pentru cercetarea și protejarea patrimoniului arheologic sau, după caz, a descărcării de sarcină arheologică din zona afectată de lucrări;

b) activitatea de supraveghere arheologică pe întreaga durată a lucrărilor, având drept scop luarea măsurilor necesare pentru protecția patrimoniului arheologic și a descoperirilor arheologice întâmplătoare;

c) orice modificări ale proiectului, necesare pentru protejarea descoperirilor arheologice.

Art. 7.

(1) Oficiul Național de Cadastru, Geodezie și Cartografie, oficiile din subordinea sa și, după caz, oficiile de cadastru agricol și organizarea teritoriului agricol au obligația să includă zonele de patrimoniu arheologic reperat, pe baza listei cuprinzând zonele cu patrimoniu arheologic reperat, în planurile cadastrale și în hărțile topografice.

(2) Zonele cu patrimoniu arheologic reperat se includ în cadastrul de specialitate al zonelor protejate naturale și construite.

Art. 8.

(1) Proprietarii, administratorii sau titularii de alte drepturi reale asupra terenurilor în care se află situri arheologice sau pe care au fost instituite zone cu patrimoniu arheologic reperat au obligația de a permite accesul personalului autorizat în condițiile prezentei ordonanțe, în vederea cercetării arheologice și protejării patrimoniului arheologic, precum și a asigurării măsurilor de protecție și de pază a bunurilor de patrimoniu arheologic.

(2) Proprietarii sau administratorii de terenuri, persoane fizice sau juridice de drept privat, sunt îndreptățiți la plata unor despăgubiri pentru veniturile agricole nerealizate, pe terenurile care fac obiectul săpăturilor arheologice și pentru perioada în care se desfășoară acestea, în cuantumul și condițiile stabilite prin metodologia aprobată printr-o hotărâre de Guvern.

(3) Despăgubirea pentru venitul agricol nerealizat se plătește persoanei îndreptățite de către finanțatorul săpăturii arheologice în termen de 60 de zile de la data începerii cercetării arheologice.

(4) Aducerea terenului la condiția sa inițială revine finanțatorului cercetării arheologice.

Art. 9. Proprietarii terenurilor agricole sunt scutiți de plata impozitului pe terenul agricol pentru suprafețele afectate de cercetările arheologice pe întreaga durată a efectuării acestora.

CAPITOLUL III

Instituții și organisme de specialitate cu atribuții în protejarea patrimoniului arheologic

Art. 10. În domeniul protejării patrimoniului arheologic, Ministerul Culturii îndeplinește direct sau prin instituțiile sale subordonate următoarele atribuții:

a) asigură aplicarea strategiei naționale, elaborarea normelor și metodologiilor specifice și urmărește respectarea prevederilor legale din domeniu;

- b) asigură îndeplinirea angajamentelor asumate prin convențiile internaționale referitoare la protecția patrimoniului arheologic la care România este parte;
 - c) reprezintă statul în relația cu proprietarii imobilelor, terenurilor sau ai construcțiilor din zonele cu patrimoniu arheologic și din zonele în care se evidențiază descoperiri arheologice;
 - d) eliberează autorizația de săpătură arheologică în baza deciziei Comisiei Naționale de Arheologie;
 - e) instituie Regulamentul săpăturilor arheologice;
 - f) **instituie lista cuprinzând zonele de patrimoniu arheologic reperat, precum și metodologia de avizare a lucrărilor din aceste zone;**
 - g) administrează baza de date care alcătuiește Repertoriul arheologic național;
 - h) **instituie Registrul arheologilor;**
 - i) finanțează sau cofinanțează, împreună cu autoritățile și instituțiile publice, cu persoanele fizice sau juridice de drept privat interesate, cercetarea patrimoniului arheologic;
 - j) asigură editarea anuarului Comisiei Naționale de Arheologie, precum și a altor publicații de specialitate;
 - k) organizează sesiunea anuală de rapoarte arheologice.
- Art. 11. Serviciile publice descentralizate ale Ministerului Culturii îndeplinesc, în domeniul protejării patrimoniului arheologic, următoarele atribuții:
- a) **supraveghează săpăturile arheologice** efectuate în unitatea administrativ-teritorială, urmărind respectarea autorizației emise de Ministerul Culturii;
 - b) avizează, pe baza referatelor de specialitate, lucrările ce urmează să fie efectuate în zonele cu patrimoniu arheologic reperat;
 - c) răspunde de supravegherea din punct de vedere științific a lucrărilor la care au fost consemnate descoperiri arheologice întâmplătoare, declanșând, după caz, procedurile de clasare prevăzute de lege;
 - d) emite Certificatul de descărcare de sarcină arheologică, pe baza deciziei Comisiei Naționale de Arheologie, în cazul săpăturilor arheologice sau pe baza raportului de supraveghere arheologică, în cazul descoperirilor întâmplătoare.

Art. 12.

(1) Se reorganizează Comisia Națională de Arheologie, ca organism științific de specialitate, fără personalitate juridică, cu rol consultativ în domeniul patrimoniului arheologic, pe lângă Ministerul Culturii. Comisia Națională de Arheologie funcționează sub autoritatea științifică a Academiei Române.

(2) Comisia Națională de Arheologie este formată din specialiști în domeniu care își desfășoară activitatea în institutele de profil arheologic, muzee, precum și în alte instituții.

(3) Comisia Națională de Arheologie elaborează strategiile, avizează programele naționale de cercetare, metodologiile, normativele și reglementările tehnico-științifice din domeniul cercetării arheologice.

(4) Comisia Națională de Arheologie are 31 de membri și funcționează în conformitate cu regulamentul său de organizare și funcționare, aprobat printr-un ordin al ministrului culturii în termen de 60 de zile de la data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe.

(5) Funcționarea Comisiei Naționale de Arheologie este asigurată de Ministerul Culturii.

(6) Conducătorul compartimentului de specialitate din cadrul Ministerului Culturii este de drept secretarul Comisiei Naționale de Arheologie.

Art. 13.

(1) Componenta nominală a Comisiei Naționale de Arheologie este aprobată prin ordin al ministrului culturii, din rândul specialiștilor din domeniu, propuși în conformitate cu prevederile prezentului articol. La data numirii lor, membrii Comisiei Naționale de Arheologie au un mandat de 3 ani ce poate fi reînnoit, consecutiv, o singură dată.

(2) Membrii Comisiei Naționale de Arheologie sunt propuși de:

- a) Comisia Națională de Arheologie;
 - b) Academia Română, prin institutele sale de specialitate;
 - c) Facultățile și institutele de cercetare, de specialitate, din domeniul educației naționale;
 - d) Ministerul Culturii;
 - e) Muzeele și asociațiile profesionale în domeniu, conform metodologiei stabilite prin ordin al ministrului culturii.
- (3) Propunerile Comisiei Naționale de Arheologie se vor face începând cu al doilea mandat de la data reorganizării.
- (4) Președintele Comisiei Naționale de Arheologie este propus ministrului culturii de către membrii acesteia prin vot secret și are, la data alegerii sale, un mandat de 5 ani.
- (5) Ministrul culturii aprobă prin ordin propunerea Comisiei Naționale de Arheologie cu privire la președintele acesteia sau o poate respinge, motivat, o singură dată.

Dacă prin votul a două treimi din numărul membrilor săi Comisia Națională de Arheologie își menține propunerea inițială, ministrul culturii are obligația să o aprobe prin ordin. Dacă nu sunt întrunite cele două treimi, ministrul culturii solicită Comisiei Naționale de Arheologie, o nouă propunere.

Art. 14. Comisia Națională de Arheologie are următoarele atribuții principale:

- a) **elaborează strategia națională în domeniul cercetării arheologice;**
- b) **avizează planul anual al cercetărilor arheologice finanțate sau cofinanțate prin bugetul Ministerului Culturii;**
- c) **avizează normele și metodologiile din domeniul cercetării arheologice;**
- d) **elaborează Regulamentul săpăturilor arheologice;**
- e) emite avizele pentru eliberarea autorizațiilor de săpături arheologice indiferent de sursa lor de finanțare;
- f) propune clasarea siturilor arheologice;
- g) avizează criteriile de atestare a specialiștilor și experților din domeniul cercetării arheologice, înregistrați în Registrul arheologilor;
- h) **avizează documentațiile de urbanism și amenajare a teritoriului, care cuprind situri arheologice sau zone cu patrimoniu arheologic reperat;**
- i) **avizează studiile de fundamentare care urmăresc definirea, instituirea și delimitarea zonelor protejate de patrimoniu, care cuprind patrimoniu arheologic;**
- j) **formulează prioritățile cercetării arheologice în vederea fundamentării sumelor necesare ce urmează să fie alocate în acest scop de la bugetul de stat, prin bugetul Ministerului Culturii, și avizează prioritățile de finanțare din fondurile aprobate Ministerului Culturii prin bugetul de stat;**
- k) **propune Ministerului Culturii achiziționarea de terenuri,** cu bunuri de patrimoniu arheologic;
- l) analizează contestațiile din domeniul său de competență;
- m) avizează programele de pregătire a specialiștilor și planurile de specializare în domeniul cercetării arheologice;
- n) reprezintă România în cadrul organismelor internaționale de specialitate similare;
- o) avizează planul cercetărilor arheologice efectuate de misiunile arheologice române pe teritoriul altor state, precum și protocoalele de colaborare cu parteneri străini privind cercetările arheologice din România;
- p) îndeplinește și alte atribuții din domeniu, în condițiile legii.

Art. 15.

(1) **Se instituie Repertoriul arheologic național,** administrat de Ministerul Culturii, potrivit regulamentului aprobat prin ordinul ministrului culturii în termen de 60 de zile de la data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe.

(2) Repertoriul arheologic cuprinde imagini, date cartografice, topografice și științifice, precum și orice alte informații privitoare la:

a) **zonele cu potențial arheologic cunoscut și cercetat, zonele cu potențial arheologic necercetat și, pe măsură ce acestea devin cunoscute, zonele al căror potențial arheologic devine cunoscut întâmplător;**

b) **monumentele, ansamblurile și siturile istorice în care s-au efectuat sau sunt în curs de desfășurare cercetări arheologice;**

c) date provenite din fișele de evidență a bunurilor mobile descoperite în zonele sau la monumentele istorice prevăzute la lit. a) și b).

Art. 16. Monumentele, ansamblurile și siturile arheologice înregistrate în Repertoriul arheologic național sunt cuprinse în lista cuprinzând monumentele istorice.

CAPITOLUL IV

Atribuțiile autorităților administrației publice locale

Art. 17. În vederea protejării patrimoniului arheologic și a respectării prevederilor legale în acest domeniu, autoritățile administrației publice locale au următoarele atribuții principale:

a) cooperează cu organismele și instituțiile publice ce au responsabilități în domeniul protejării patrimoniului arheologic, pentru punerea în aplicare și urmărirea respectării deciziilor acestora;

b) asigură protejarea patrimoniului arheologic și a descoperirilor arheologice întâmplătoare aflate în domeniul public, sau privat, al unităților administrativ-teritoriale, respective, alocând resursele financiare în acest scop;

c) pot colabora cu persoane fizice sau juridice, de drept public, ori privat, pentru finanțarea cercetării și punerea în valoare a descoperirilor arheologice;

d) finanțează cercetarea arheologică în vederea descărcării de sarcină arheologică a terenurilor pe care se efectuează lucrări publice, pentru care sunt ordonatori principali de credite, prevăzând distinct sumele necesare în acest scop în bugetele lucrărilor pe care le finanțează;

e) cuprind în programele de dezvoltare economico-socială și urbanistică, respectiv de amenajare a teritoriului, obiective specifice privind protejarea patrimoniului arheologic, aprobă documentațiile de amenajare a teritoriului și urbanism în conformitate cu avizele de specialitate ale Ministerului Culturii și sunt obligate să elaboreze sau să modifice astfel de documentații în scopul stabilirii măsurilor de protejare a patrimoniului arheologic evidențiat întâmplător, potrivit legii;

f) **colaborează cu serviciile publice descentralizate ale Ministerului Culturii, transmițând acestora informații actualizate cu privire la cererile de autorizare de construire în zonele de patrimoniu arheologic reperat;**

g) precizează în certificatul de urbanism regimul imobilelor aflate în zone cu patrimoniu arheologic reperat;

h) decid măsurile administrative corespunzătoare și notifică proprietarilor și titularilor de drepturi reale asupra imobilelor, obligațiile ce le revin pentru prevenirea degradării descoperirilor arheologice întâmplătoare.

Art. 18. În domeniul protejării patrimoniului arheologic aflat în teritoriul său administrativ de competență, primarul are următoarele atribuții specifice:

a) **dispune suspendarea autorizației de construire și oprirea oricăror lucrări de construire sau desființare de construcții în situația descoperirii de vestigii arheologice sau de alte bunuri pentru care s-a declanșat procedura de clasare, anunță în cel mai scurt timp serviciile publice descentralizate ale Ministerului Culturii și, după caz, la**

solicitarea serviciilor publice descentralizate ale Ministerului Culturii, organizează paza descoperirilor arheologice întâmplătoare;

b) eliberează autorizația de construire sau de desființare pe bază și în conformitate cu avizul Ministerului Culturii pentru lucrările din zonele cu patrimoniu arheologic reparat, precum și pentru lucrările din zonele cu patrimoniu arheologic evidențiat întâmplător;

c) asigură paza și protecția descoperirilor arheologice aflate în proprietate publică, semnalând de urgență serviciilor publice descentralizate ale Ministerului Culturii orice nerespectare a legii.

CAPITOLUL V

Zone de interes arheologic prioritar

Art. 19.

(1) Dezvoltarea durabilă a zonelor de interes arheologic prioritar este un obiectiv de interes național, iar protejarea și punerea în valoare a patrimoniului arheologic din aceste zone constituie, în condițiile legii, cauza de utilitate publică.

(2) Finanțarea cercetării arheologice, a conservării, a restaurării și a punerii în valoare a siturilor din zonele de interes arheologic prioritar se va face de la bugetul de stat prin bugetul alocat Ministerului Culturii.

(3) Cheltuielile necesare în vederea cercetărilor arheologice, conservării, restaurării și punerii în valoare a siturilor din zonele de interes arheologic prioritar se pot asigura, prin cofinanțare, în condițiile legii, din bugetele autorităților administrației publice locale pe al căror teritoriu se află aceste situri.

Art. 20.

(1) Autoritățile administrației publice locale pe al căror teritoriu se găsesc zonele de interes arheologic prioritar au obligația de a prevedea măsurile administrative și tehnice necesare, pentru protejarea patrimoniului arheologic și punerea sa în valoare prin integrarea acestuia, în planurile de dezvoltare economică, socială și teritorială a localităților.

(2) În acest scop, autoritățile prevăzute la alin. (1) își prevăd în bugetele proprii fondurile necesare pentru asigurarea:

a) **elaborării și, după caz, modificării documentațiilor de urbanism și amenajare a teritoriului, în vederea includerii măsurilor necesare de protecție și punere în valoare a patrimoniului arheologic;**

b) elaborării reglementărilor speciale de protecție în zonă;

c) marcării limitelor zonei de interes arheologic prioritar și informării publicului cu privire la regimul special de protecție a zonei.

(3) Pentru îndeplinirea atribuțiilor ce le revin, autoritățile administrației publice locale pot beneficia de transferuri cu destinație specială din bugetul de stat, în condițiile legii, precum și de cofinanțare de la bugetul Ministerului Culturii și Ministerului Lucrărilor Publice și Amenajării Teritoriului pentru elaborarea documentațiilor prevăzute la alin. (2).

(4) Avizarea documentațiilor de urbanism și amenajare a teritoriului pentru zonele de interes arheologic prioritar se face de Ministerul Culturii și de Ministerul Lucrărilor Publice și Amenajării Teritoriului.

Art. 21. Guvernul, la propunerea Ministerului de Interne, Ministerului Culturii și a Ministerului Funcției Publice, va aproba metodologia de organizare și pregătire a pazei speciale a siturilor de interes arheologic prioritar și modul lor de finanțare.

Art. 22.

(1) Proprietarii, administratorii și titularii altor drepturi reale asupra imobilelor din siturile

arheologice din zonele de interes arheologic, prioritar au obligația de a permite accesul personalului autorizat de Ministerul Culturii în vederea cercetării arheologice și protejării patrimoniului arheologic și de a asigura măsurile de protecție și de pază, a bunurilor de patrimoniu arheologic, conform legii.

(2) Ca urmare a protecției speciale a siturilor arheologice înscrise în Repertoriul arheologic național, în condițiile prevederilor art. 20, proprietarii sau administratorii de terenuri, persoane fizice ori juridice de drept privat, sunt îndreptățiți la plata unor despăgubiri pentru veniturile agricole nerealizate pe terenurile care fac obiectul săpăturilor arheologice și pentru perioada în care se desfășoară acestea, în cuantumul și în condițiile stabilite prin metodologia aprobată prin hotărâre a Guvernului.

(3) Despăgubirea pentru venitul agricol nerealizat se plătește persoanei îndreptățite de către finanțatorul săpăturii arheologice, în termen de 60 de zile de la data începerii cercetării arheologice.

CAPITOLUL VI

Contravenții și sancțiuni

Art. 23. Încălcarea dispozițiilor prezentei ordonanțe atrage, după caz, răspunderea civilă, administrativă, materială, disciplinară, contravențională sau penală.

Art. 24.

(1) Constituie contravenții, dacă nu au fost săvârșite în astfel de condiții încât, potrivit legii penale, să fie considerate infracțiuni, următoarele fapte:

- a) desfășurarea, fără autorizația emisă în condițiile prezentei ordonanțe, de cercetări arheologice, precum și orice alte activități umane întreprinse asupra patrimoniului arheologic, care afectează integritatea sau pun în pericol conservarea acestuia;
- b) neanunțarea descoperirilor arheologice în termenul prevăzut la art. 4 alin. (2) de către titularul autorizației de cercetare și, respectiv, de persoanele prevăzute la art. 4 alin. (3) pentru descoperiri arheologice întâmplătoare;
- c) încălcarea prevederilor art. 6 lit. a) și b);
- d) nerespectarea avizului Ministerului Culturii sau emiterea autorizației de construire în absența acestuia pentru lucrările de construire sau desființare din zonele cu patrimoniu arheologic reperat;
- e) neluarea măsurilor prevăzute la art. 11 lit. a) și c);
- f) desfășurarea de activități de cercetare arheologică de către persoane neatestate, precum și folosirea detectoarelor de metale în alte condiții decât cele prevăzute la art. 5 alin. (7);
- g) încălcarea prevederilor art. 8 alin. (1) și ale art. 22 alin. (1).

(2) Contravențiile prevăzute la alin. (1) lit. b), d) și g) se sancționează cu amendă de la 10.000.000 lei la 100.000.000 lei, iar cele de la alin. (1) lit. a), c), e) și f) se sancționează cu amendă de la 5.000.000 lei la 50.000.000 lei, care se fac venit la bugetul de stat.

Art. 25.

(1) Constatarea contravențiilor și aplicarea sancțiunilor se fac de către:

- a) specialiștii serviciilor publice descentralizate ale Ministerului Culturii;
- b) împuterniciții Ministerului Culturii;
- c) inspectorii teritoriale ai Inspecției de Stat în Construcții, Lucrări Publice, Urbanism și Amenajarea Teritoriului;
- d) organele de poliție.

(2) Pentru contravențiile prevăzute la art. 24 alin. (1) lit. a), b) și g) constatarea contravențiilor și aplicarea sancțiunilor se pot face și de către primar, președintele consiliului județean

și imputerniciții acestora.

Art. 26. Contravențiilor prevăzute la art. 24 le sunt aplicabile dispozițiile Legii nr. 32/1968 privind stabilirea și sancționarea contravențiilor, cu modificările și completările ulterioare, cu excepția prevederilor art. 25-27.

Art. 27.

(1) Desființarea, distrugerea parțială sau degradarea monumentelor istorice se sancționează conform legii penale.

(2) În cazul degradării monumentelor istorice se aplică și măsura corelativă a obligării făptuitorului la refacerea părților de construcție degradate, pe baza avizului organismelor de specialitate prevăzute în prezenta ordonanță.

PRIM-MINISTRU
MUGUR CONSTANTIN ISARESCU

Contrasemnează:

Ministrul culturii,

Ion Caramitru

p. Ministrul funcției publice,

Ioan Onisei

p. Ministrul lucrărilor publice
și amenajării teritoriului,

Lászlo Borbély,

secretar de stat

Ministrul finanțelor,

Decebal Traian Remeș

30 ianuarie 2000

ANEXĂ

LISTA

cuprinzând zonele de interes arheologic prioritare

Nr. crt.	Situl arheologic	Comuna	Județul
1.	Histria	Istria	Constanța
2.	Cetățile dacice din Munții Orăștiei	Orăștioara de Sus Boșorod Bănița Săsciori	Hunedoara Hunedoara Hunedoara Alba
3.	Ulpia Traiana Sarmizegetusa	Sarmizegetusa	Hunedoara
4.	Târgșor	Târgșorul Vechi	Prahova
5.	Orașul de Floci	Giurgeni	Ialomița

ORDIN

pentru înființarea Comisiei de Atestare în Domeniul Monumentelor Istorice și aprobarea normelor și criteriilor de atestare a experților în domeniul protejării monumentelor istorice și a specialiștilor în domeniul conservării și restaurării monumentelor istorice

Ministrul culturii,

În temeiul prevederilor art. 9 alin. (4) și ale art.10 alin. (1) din Hotărârea Guvernului nr. 134/1998 privind organizarea și funcționarea Ministerului Culturii,

în vederea exercitării de către Ministerul Culturii a rolului de organizator al activității de atestare tehnico-profesională a specialiștilor care activează în domeniul conservării monumentelor istorice, conform art. 5 pct. 5.14 lit. a) din Hotărârea Guvernului nr.134/1998, având în vedere dispozițiile art. 8 lit. b) și c) și ale art. 10 lit. k) și l) din Ordonanța Guvernului nr. 68/1994 privind protejarea patrimoniului cultural național, aprobată și modificată prin Legea nr. 41/1995, modificată prin Ordonanța Guvernului nr. 24/1197, aprobată și modificată prin Legea nr. 56/1998,

emite următorul ordin:

Art. 1

(1) Se înființează Comisia de Atestare în Domeniul Monumentelor Istorice, denumită în continuare C.A.D.M.I.

(2) Regulamentul de organizare și funcționare a C.A.D.M.I. se aprobă prin ordin al Ministerului Culturii în termen de 30 de zile de la data intrării în vigoare a prezentului ordin.

Art. 2

(1) Se aprobă Normele privind atestarea experților în domeniul protejării monumentelor istorice și a specialiștilor în domeniul conservării și restaurării monumentelor istorice, prevăzute în anexa nr. 1 care face parte integrantă din prezentul ordin.

(2) Se aprobă Criteriile de atestare a experților în domeniul protejării monumentelor istorice și a specialiștilor în domeniul restaurării monumentelor istorice, prevăzute în anexa nr. 3, care face parte integrantă din prezentul ordin.

Art. 3

(1) Se instituie Registrul experților în domeniul protejării monumentelor istorice, denumit în continuare *registru* *experților*.

(2) Se instituie Registrul experților în domeniul conservării și restaurării monumentelor istorice, denumit în continuare *registru* *specialiștilor*.

Art. 4

(1) Înscrierea persoanelor fizice în registrul experților și în registrul specialiștilor se face de către Direcția Monumentelor Istorice, în conformitate cu prevederile normelor privind atestarea experților în domeniul protejării monumentelor istorice și a specialiștilor în domeniul conservării și restaurării monumentelor istorice.

(2) Persoanele fizice străine care au dreptul de a realiza activități în domeniul protejării, conservării și restaurării monumentelor istorice în statul a cărui cetățenie o au, vor putea fi înscrise în registrul experților și în registrul specialiștilor pe o perioadă determinată de maximum 12 luni, la propunerea C.A.D.M.I., prin ordin al ministrului culturii.

(3) Numele persoanelor înscrise în registrul experților și în registrul specialiștilor vor fi publicate anual în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Art. 5.

(1) Centrul de Perfecționare și Formare a Personalului din Instituțiile de Cultură, instituție aflată în subordinea Ministerului Culturii, va asigura spațiile, personalul, materialele și aparatura necesare în vederea desfășurării activității de atestare.

(2) În vederea acoperirii cheltuielilor cu desfășurarea activității de atestare, efectuate de Centrul de Perfecționare și Formare a Personalului din Instituțiile de Cultură, acesta va practica tarifele stabilite în conformitate cu prevederile cu Ordinul ministrului culturii nr. 4.067/1999.

Art. 6. Direcția Monumentelor, Ministerului Culturii și Centrul de Perfecționare și Formare a Personalului din Instituțiile de Cultură vor duce la îndeplinire prevederile prezentului ordin.

Art. 7. Prezentul ordin intră în vigoare la data publicării lui în Monitorul Oficial al României, Partea I.

**MINISTRUL CULTURII,
Ion CARAMITRU**

București, 14 iulie 1999.
Nr. 2032

ANEXA NR. 1

NORME

Privind atestarea experților în domeniul protejării monumentelor istorice și a specialiștilor în domeniul conservării și restaurării monumentelor istorice

CAPITOLUL I

Dispoziții generale

Art. 1. Toate intervențiile asupra monumentelor istorice, astfel cum sunt definite la art. 1 din Ordonanța Guvernului nr. 68/1994, aprobată și modificată prin Legea nr. 41/1995, cu modificările ulterioare, indiferent de regimul lor juridic, vor fi efectuate numai de către experți și de specialiști atestați și înscrși, după caz, în registrul experților sau în registrul specialiștilor, conform prezentelor norme.

Art. 2. Atestarea persoanelor fizice are ca scop asigurarea premiselor necesare pentru realizarea și verificarea corespunzătoare a lucrărilor de specialitate din domeniul protejării, conservării și restaurării monumentelor istorice, în vederea îndeplinirii cerințelor tehnice și calitative prevăzute în actele normative în vigoare și în avizele date de Comisia Națională a Monumentelor Istorice denumită în continuare C.N.M.I.

Art.3. Pe baza evaluării pregătirii profesionale, a experienței și a competenței solicitantului în domeniul protejării, conservării, restaurării și punerii în valoare a monumentelor istorice, C.A.D.M.I., hotărăște acordarea certificatului de atestare.

Atestarea persoanelor fizice**A. Categoriile de activități și condiții de atestare****Art. 4.**

(1) Persoanele fizice atestate și înscrise, după caz, în registrul experților sau în registrul specialiștilor pot încheia contracte de prestări servicii și pot fi angajate pentru realizarea activităților de protejare, conservare, restaurare și punere în valoare a monumentelor istorice din următoarele domenii:

- a) restaurare arhitectură;
- b) urbanism, parcuri și grădini;
- c) cercetarea monumentelor istorice;
- d) inginerie-consolidare și/sau restaurare de structuri istorice;
- e) inginerie-instalație;
- f) restaurare pictură murală și restaurare pictură pe lemn;
- g) restaurare lemn, piatră și metal;
- h) restaurare sculpturi din lemn și piatră;
- i) arheologie - preistorie și antichitate, ev mediu și perioada modernă.

(2) Activitățile realizate în domeniile prevăzute la alin. (1) revin angajatorului potrivit legii.

Art. 5.

(1) Atestarea persoanelor fizice care desfășoară activități în domeniul protejării, conservării și punerii în valoare a monumentelor istorice, se solicită și se acordă, cu respectarea specializărilor și a criteriilor cuprinse în prezentele norme, pentru unul sau mai multe domenii, prevăzute în anexa nr. 2, având următoarele calități:

- a) expert în domeniul protejării monumentelor istorice, denumit în continuare *expert*
- b) specialist în domeniul conservării și restaurării monumentelor istorice, denumit în continuare *specialist*.

(2) Criteriile ce trebuie îndeplinite pentru atestarea ca expert sau ca specialist în domeniile și în specialitățile prevăzute în prezentele norme sunt cuprinse în anexa nr. 3.

B. Documentele necesare în vederea atestării**Art. 6.**

(1) În vederea atestării, persoanele interesate vor depune un dosar de atestare conținând următoarele documente:

- a) cerere-tip conform anexei nr. 4;
- b) copie legalizată de pe carnetul de muncă;
- c) copie legalizată de pe diploma de studii, de pe titluri științifice etc.;
- d) copie legalizată de pe actul de echivalare a studiilor, eliberat de Ministerul Educației Naționale din România după caz;
- e) copie legalizată a certificatului de naștere;
- f) cazier;
- g) memoriu de activitate generală – curriculum vitae;
- h) memoriu de activitate în domeniul de atestare;
- i) lista cuprinzând lucrările efectuate în domeniul protejării, conservării și restaurării monumentelor istorice; pentru fiecare caz se va specifica calitatea și responsabilitățile deținute;
- j) două recomandări din partea unor instituții cu atribuții în domeniul protejării monu-

mentelor istorice sau din partea unor persoane atestate;

k) chitanța de achitare a tarifului de atestare, în copie.

(2) Pentru persoanele fizice străine dosarul va cuprinde următoarele documente:

a) cerere-tip conform anexei nr. 4;

b) copie de pe diploma de studii, titluri științifice etc., în formă autentică și în traducere legalizată în limba română;

c) memoriu de activitate generală – curriculum vitae;

d) memoriu de activitate în domeniul de atestare;

e) chitanța de achitare a tarifului de atestare, în copie;

f) două recomandări din partea autorității din țara sa, cu atribuții în domeniul protejării monumentelor istorice, sau din partea unor persoane atestate;

Art. 7.

(1) Dosarele de atestare se depun direct sau se transmit prin poștă, cu confirmare de primire, pentru Ministerul Culturii – Direcția Monumentelor Istorice.

(2) Evidența dosarelor de atestare primite la Ministerul Culturii se ține într-un registru special la Direcția Monumentelor Istorice.

(3) Dosarele de atestare se pot restitui solicitanților respinși pe bază de semnătură.

C. Procedura de atestare a persoanelor fizice

Art. 8. Atestarea persoanelor fizice în domeniul protejării, conservării și restaurării monumentelor istorice, este organizată și coordonată de Ministerul Culturii, prin Direcția Monumentelor Istorice și se realizează de către Comisia de Atestare în Domeniul Monumentelor Istorice denumită în continuare C.A.D.M.I.

Art. 9.

(1) Dosarele de atestare sunt verificate de secretarul C.A.D.M.I., care întocmește listele cuprinzând solicitările primite și propune, pe baza documentelor din fiecare dosar, acceptarea sau respingerea acestuia cu precizarea motivelor în cazul propunerii de respingere. În cazul în care se constată că dosarul depus este incomplet, secretarul C.A.D.M.I. poate solicita completarea acestuia.

(2) Secretarul C.A.D.M.I. prezintă în prima ședință a plenului acesteia listele cuprinzând solicitările primite și propunerile de acceptare sau de respingere a acestora.

Art. 10.

(1) C.A.D.M.I. analizează dosarele prezentate și decide:

a) admiterea pentru examinare;

b) solicitarea de completări;

c) respingerea dosarelor

(2) Deciziile C.A.D.M.I. se consemnează în registrul special al ședințelor C.A.D.M.I., și se transmit persoanelor interesate în termen de 15 zile lucrătoare.

(3) În cazul în care C.A.D.M.I. decide admiterea pentru examinare, candidatului i se vor modifica data, ora și locul unde va avea loc examinarea, precum și documentele necesare pe care va trebui să le aibă asupra sa.

(4) În cazul în care C.A.D.M.I. decide solicitarea de completări, candidatului i se va comunica termenul de depunere și documentele solicitate. Nedepunerea documentelor în termenul prevăzut va conduce la respingerea dosarului. Termenul de depunere a documentelor solicitate nu poate fi mai mic de 15 zile și mai mare de 30 de zile.

(5) În cazul în care C.A.D.M.I. decide respingerea dosarului, candidatului i se vor comunica motivele care au condus la această decizie.

Art. 11. Deciziile C.A.D.M.I. prevăzute la art. 10 alin. (1) pot fi contestate în scris în termen de 30 de zile de la data primirii comunicării.

Art. 12.

(1) Examinarea candidatului constă într-un interviu de specialitate, având la bază una sau mai multe lucrări reprezentative din activitatea candidatului.

(2) C.A.D.M.I. poate cere, după caz, examinarea la fața locului a lucrărilor de proiectare si execuție efectuate de către candidat.

Art. 13.

(1) Rezultatul examinării se afișează la sediul Ministerului Culturii în termen de 24 de ore de la data examinării.

(2) Constațiile cu privire la rezultatul examinării se depun la Ministerul Culturii – Direcția Monumentelor Istorice în termen de 72 de ore de la data afișării rezultatelor.

(3) Constațiile se rezolvă de către C.A.D.M.I. în termen de 30 de zile lucrătoare de la data expirării termenului de depunere a constațiilor. Rezultatul constațiilor se afișează la sediul Ministerului Culturii.

Art. 14.

(1) Hotărârea C.A.D.M.I. de acordarea certificatului de atestare se comunică Direcției Monumentelor Istorice în vederea înscrinerii persoanelor atestate, după caz, în registrul experților sau în registrul specialiștilor.

(2) Direcția Monumentelor Istorice eliberează în termen de 30 de zile de la data primirii comunicării documentele de atestare, respectiv certificatul de atestare, legitimația și ștampila de expert sau de specialist conform modelelor prezentate în anexele nr. 5, 6 și 7.

CAPITOLUL III

Atribuții și răspunderi ale experților și specialiștilor

Art. 15. Atribuții și răspunderi comune experților și specialiștilor:

a) elaborarea expertizelor, a proiectelor și a cercetărilor se va efectua avându-se în vedere cerințele celorlalte domenii implicate, altele decât cele pentru care sunt atestați;

b) proiectantul, proprietarul, investitorul sau administratorul, împreună cu executantul răspund, potrivit legii, de supunerea spre verificare a întregului proiect, precum și de modificările efectuate fără acceptul verificatorului tehnic, dacă prin acestea se afectează calitatea edificiului.

c) Experții și/sau specialiștii vor pune la dispoziție organismelor de control abilitate, la cererea acestora, spre consultare datele și documentațiile solicitate;

d) Experții și/sau specialiștii sunt obligați să înștiințeze C.N.M.I. și Direcția Monumentelor Istorice despre orice situație de degradare, de folosire necorespunzătoare și/sau de încălcare a prevederilor legale privind monumentele istorice clasate, altele decât cele care fac obiectul propriilor studii sau lucrări.

e) Experții și/sau specialiștii sunt obligați să semnaleze C.N.M.I. și Direcției Monumentelor Istorice și edificiile care pot fi incluse în lista cuprinzând monumentele istorice;

f) Pentru modificarea soluțiilor din proiectul avizat experții și specialiștii au obligația de a obține avizul C.N.M.I.

Art. 16. Atribuții și răspunderi specifice experților:

a) experții atestați conform prezentelor norme au dreptul să elaboreze expertize numai pentru domeniul în care au fost atestați;

b) experții răspund de asigurarea cerințelor impuse de doctrinele și principiile de restaurare, stipulate în actele internaționale din domeniul monumentelor istorice, la care România a aderat, atât prin stabilirea conceptului de abordare a studiilor și cercetărilor preliminare, cât și prin conceptele de restaurare, de la conservare până la

- punerea în valoare;
- c) experții în specialitatea arhitectură coordonează toate specialitățile ce concură la elaborarea expertizelor și la întocmirea studiului de fezabilitate;
 - d) experții vor certifica, în fazele următoare de proiectare, că s-au respectat soluțiile de principiu conținute în concluziile expertizei, precum și avizele C.N.M.I., iar pe parcursul executării lucrărilor și la recepția acestora, punerea în practică a proiectului;
 - e) experții vor stabili domeniile pentru care sunt necesare investigații și verificări pentru extinderea expertizei și/sau fazele următoare de cercetare și proiectare;
 - f) experții vor semna și vor stampila toate piesele scrise și desenate ale expertizelor pe care le întocmesc;
 - g) experții pot elibera studii, investigații și proiecte, dar nu pot verifica documentațiile proprii elaborate în calitate de proiectant;
 - h) experții vor ține la zi registrul de evidență a expertizelor întocmite și a acordurilor cu privire la documentațiile elaborate de specialiștii întocmitori.

Art. 17. Atribuții și răspunderi specifice specialiștilor:

A. Specialiștii atestați în specializarea „studii, investigații, cercetări și evidență” au următoarele atribuții și răspunderi:

- a) să cunoască criteriile de atribuire sau de pierdere a calității de monument istoric;
- b) să cunoască metodologia de întocmire a fișelor de monument;
- c) să întocmească documentele primare ce stau la baza fișelor de monument (relevee sumare, investigații locale, fotografiile, cercetare de arhivă, măsurători, alte investigații specifice, după caz), precum și a rapoartelor de inspecție.
- d) Să cunoască legislația în vigoare din domeniu precum și cartele din convențiile internaționale privind protejarea și conservarea monumentelor istorice.

B. Specialiștii atestați în specializarea „verificare studii, proiecte” au următoarele atribuții și răspunderi:

- a) să verifice, conform domeniilor și specializărilor pentru care au fost atestați, conținutul și calitatea proiectelor tehnice de specialitate;
- b) să verifice documentațiile tehnice de execuție privind intervențiile la monumentele istorice;
- c) să nu exercite atribuțiile de verificator asupra propriilor proiecte;
- d) să urmărească respectarea în fazele de proiectare a prevederilor expertizelor avizate, precum și a conținutului C.N.M.I.;
- e) să atenționeze proiectantul cu privire la modificările ce pot decurge din alte cerințe și/sau reglementări tehnice în vigoare și să stabilească modul de soluționare;
- f) să semneze și să stampileze piesele scrise și desenate, care au făcut obiectul verificării, și să întocmească referatul de verificare în conformitate cu exigențele C.N.M.I.;
- g) să întocmească și să țină la zi registrul de evidență a proiectelor verificate;

C. Specialiștii atestați în specializările „șef de proiect complex” și „șef de proiect” au următoarele atribuții și răspunderi:

- a) să întocmească proiecte sau să conducă și să coordoneze lucrări de această natură, conform domeniului și specializării în care au fost atestați;
- b) să fundamenteze riguros, din punct de vedere științific și tehnic, soluțiile adoptate, în acord cu cerințele stipulate în actele internaționale din domeniul monumentelor istorice;
- c) să respecte concluziile conceptuale ale expertizelor, precum și prevederile referatelor de verificare tehnică;
- d) să prezinte C.N.M.I., la cererea acesteia, datele științifice și tehnice necesare pentru susținerea lucrărilor elaborate;

- e) să respecte avizele C.N.M.I. prin introducerea prevederilor acestora în lucrările elaborate;
- f) să prezinte spre revizuire eventualele modificări și completări majore față de soluțiile avizate anterior, în cazul apariției unor situații noi pe șantierele de restaurare;
- g) să urmărească, să verifice și să aprobe pe șantier modul de punere în practică a documentațiilor pe care le-au întocmit;
- h) să dispună, fără încălcarea avizului C.N.M.I., adaptările soluțiilor tehnice în conformitate cu situația reală din șantier;
- i) să participe la analizarea ofertelor de execuție a lucrărilor propriu-zise, precum și la recepționarea acestora;
- j) să semneze și să ștampileze toate documentațiile elaborate;
- k) să țină la zi registrul de evidență a lucrărilor întocmite.

D. Specialiștii atestați în specializarea „executare lucrări” au următoarele atribuții și răspunderi:

- a) să conducă lucrări de intervenții la monumentele istorice în baza documentațiilor de execuție avizate de C.N.M.I., cu respectarea prevederilor cuprinse autorizația și în avizele legale de construire;
- b) să verifice și să avizeze fișele și proiectele tehnologice de execuție, procedeele de realizare a lucrărilor, planurile de verificare a execuției, proiectele de organizare a execuției, precum și programele de realizare a lucrărilor.
- c) Să asigure conducerea punctelor de lucru din subordine cu personal atestat;
- d) Să cunoască cu exactitate conținutul documentațiilor de execuție pentru toate punctele de lucru din subordine;
- e) Să asigure informarea operativă a șefului de proiect, ori de câte ori este cazul, despre evoluția lucrărilor și, în special, despre necesitatea de adaptare a soluțiilor din documentație cu situația reală din teren;
- f) Să cunoască principiile generale de restaurare și conservare stipulate în actele internaționale din domeniul monumentelor istorice;
- g) Să nu permită abaterea de la prevederile documentației avizate sau de la dispozițiile de șantier;
- h) Să cunoască tehnicile și materialele tradiționale de execuție, specifice domeniului de activitate;
- i) Să asigure punctele de lucru cu personal muncitor calificat și specializat în lucrări de restaurare și să se preocupe de perfecționarea permanentă a acestuia în meseriile ce acoperă domeniul;
- j) Să întocmească și să țină la zi registrele de evidență a lucrărilor pe care le coordonează tehnic și de care răspund;
- k) Să oprească executarea lucrărilor în cazul în care s-au produs defecte grave de calitate, abateri de la prevederile proiectului de execuție sau au fost descoperite urme de interes arheologic, arhitectural sau artistic și să permită reluarea lucrărilor numai după decizia șefului de proiect;
- l) Să răspundă, conform atribuțiilor ce le revin, de realizarea nivelului de calitate corespunzător cerințelor specifice lucrărilor de conservare, consolidare, restaurare și punere în valoare.

E. Specialiștii atestați în specializarea „dirigintare lucrări” au următoarele atribuții și răspunderi:

- a) dirigintele de șantier este reprezentantul angajatorului pentru lucrările propriu-zise de conservare, prin care aceasta își exercită controlul asupra corectitudinii tehnice și economice a lucrărilor;
- b) dirigintele de șantier are toate atribuțiile și răspunderile pe care i le acordă angaja-

torul în conformitate cu prevederile juridice și tehnice privind activitatea generală în construcții, la care se adaugă cele specifice domeniului monumentelor istorice, după cum urmează:

- cunoașterea temeinică, din punct de vedere tehnic și științific, a documentațiilor avizate ce se execută;
- supravegherea și controlul corectitudinii intervențiilor de orice natură pe perioada executării lucrărilor, în acord cu specificul lucrărilor de conservare-restaurare;
- aducerea la cunoștința angajatorului a necesității asigurării protecției monumentului în caz de întrerupere sezonieră, sau pe perioadă nedeterminată, după caz, a lucrărilor de restaurare aflate în curs de execuție;
- urmărirea aplicării cu strictețe a înscrisurilor din registrul de comunicări de șantier, inspecție și control și din registrul de dispoziții de șantier;
- asigurarea în permanență a celei mai bune conlucrări între beneficiari și finanțatori, pe de o parte, și specialiști-cercetători, proiectanți, antreprenori, restauratori, pe de altă parte;
- verificarea în permanență a calității și aspectului materialelor puse în operă, în acord cu prevederile proiectului avizat;
- verificarea temeinică a înscrisurilor și a schițelor din caietele de atașamente ale monumentului, cu poziționarea exactă a fiecărei intervenții, având în vedere importanța acestor caiete în cadrul jurnalului de restaurare;
- semnalarea promptă a oricăror descoperi de urme de interes istoric, artistic și arhitectural și luarea măsurilor de protejare provizorie a acestora până la înregistrarea lor;
- participarea și urmărirea întocmirii jurnalului de restaurare – cartea construcției și predarea acestuia angajatorului la recepția lucrărilor.

F. Specialiștii atestați în specializarea „inspecția și urmărirea comportării în timp a monumentelor istorice” au următoarele atribuții și răspunderi:

- a) să cunoască proiectul și lucrările efectuate sau în curs de efectuare pentru menținerea stării de conservare și exploatare a monumentelor istorice pentru care au atribuții de serviciu;
- b) să verifice existența cărții tehnice a monumentului la fiecare deținător și să cunoască conținutul acesteia pentru monumentele istorice pentru care au atribuții de serviciu;
- c) să completeze la zi elementele survenite în existența monumentului, atât în cartea tehnică cât și în fișa monumentului pentru monumentele istorice pentru care au atribuții de serviciu;
- d) să controleze periodic respectarea condițiilor cuprinse în proiectul de urmărire specială a comportării în exploatare și a celor prevăzute în cartea tehnică a monumentului pentru monumentele istorice pentru care au atribuții de serviciu;
- e) să solicite deținătorului de monumente istorice efectuarea de cercetări sau expertize de către specialiști sau experți atestați, în cazul constatării unor degradări la monumentele istorice pentru care au atribuții de serviciu;
- f) să controleze periodic starea de conservare a monumentelor istorice pentru care au atribuții de serviciu;
- g) să verifice și să completeze periodic și în cazuri de dezastre cartea tehnică a construcției;
- h) să analizeze comportarea obiectivului în directă legătură cu soluțiile tehnico-economice propuse în faza de cercetare-proiectare, precum și condițiile de intervenție stabilite pe parcurs;
- i) să urmărească realizarea obiectivului potrivit caietului de sarcini, măsurile speciale, comportarea acestuia în timp, acceptând schimbarea funcționalității acesteia numai în

- condițiile legii;
- j) pe baza analizei asupra comportării în timp să prezinte periodic concluzii asupra disfuncțiilor apărute, făcând propuneri fundamentate tehnico-economic;
- k) responsabilul cu urmărirea în timp are obligația de a efectua în totalitate analiza obiectivului, inclusiv în relația acestuia cu mediul și cu poziția lui în teritoriu. Analiza va identifica efectele favorabile și disfuncțiile în coabitarea diverselor calități ale obiectivului.

CAPITOLUL IV

Sancțiuni

Art. 18.

(1) Încălcarea obligațiilor și atribuțiilor ce revin specialiștilor sau experților conform prevederilor prezentelor norme, în funcție de gravitatea faptei comise, se sancționează astfel:

- avertisment;
- suspendarea valabilității certificatului de atestare pe o perioadă de minim 6 luni și maximum 2 ani;
- anularea certificatului de atestare.

(2) Aplicarea sancțiunilor se face gradual sau direct, în funcție de gravitatea faptei.

Art. 19. Aplicarea sancțiunilor se face prin hotărâre a C.A.D.M.I., care are la bază:

- raportul de constatare întocmit de Direcția Monumentelor Istorice sau de alte organisme abilitate, înaintat C.A.D.M.I.;
- referatul unei comisii formate din 3 specialiști, care analizează și confirmă raportul și care propune sancțiunea și durata acesteia. Comisia este constituită din următoarele persoane: un specialist numit de C.A.D.M.I., unul recomandat de Direcția Monumentelor Istorice și unul propus de către cel nominalizat pentru sancționare din rândul persoanelor înscrise în registrul experților sau în registrul specialiștilor.

Art. 20. Pe perioada suspendării, sau anulării certificatului de atestare persoana fizică în cauză nu mai poate realiza activități în domeniul protejării, conservării și restaurării monumentelor istorice.

Art. 21. Avertismentul și suspendarea certificatului de atestare se consideră ridicate la data îndeplinirii condițiilor care au condus la luarea măsurii de sancționare, respectiv la sfârșitul perioadei de suspendare.

Art. 22. Anularea certificatului de atestare se face în următoarele cazuri:

- când a mai fost sancționat de 2 ori cu suspendarea certificatului de atestare;
- când persoanele fizice atestate realizează alte activități decât cele pentru care sunt atestate sau realizează activități în perioada în care sunt suspendate;
- când prin activitatea sa persoana fizică atestată produce mutilări sau distrugerii ale monumentului istoric din cauza nerespectării avizelor;
- când persoana fizică atestată a fost condamnată prin sentință definitivă pentru fapte comise în exercitarea profesiei.

Art. 23. Documentele de atestare – certificatul de atestare, ștampila și legitimația – suspendate sau anulate se predau la Ministerul Culturii – Direcția Monumentelor Istorice de către deținători, în termen de 15 zile de la înștiințare.

Art. 24. În cazul în care faptele care au condus la suspendarea sau la anularea certificatului de atestare întrunesc elementele constitutive ale infracțiunii, C.A.D.M.I. dispune sesizarea autorităților publice competente.

Art. 25. Persoana al cărei certificat de atestare a fost anulat nu mai poate solicita și nici primi un alt certificat de atestare decât după trecerea a cel puțin 5 ani de la data anulării,

reluând procedura de atestare.

Art. 26.

(1) Hotărârile C.A.D.M.I. privind aplicarea sancțiunilor se aduc la cunoștința persoanelor fizice și Direcției Monumentelor Istorice, prin înștiințare scrisă, de către C.A.D.M.I.

(2) Înștiințarea persoanelor fizice în cauză se va face prin scrisoare cu confirmare de primire, în termen de 15 zile lucrătoare de la data pronunțării hotărârii și va conține motivele care au determinat luarea măsurii de sancționare și sancțiunea aplicată.

Art. 27.

(1) Sancțiunile pot fi contestate în scris, în termen de 15 zile de la data primirii înștiințării. După această dată sancțiunea rămâne definitivă.

(2) Contestația cu privire la hotărârea C.A.D.M.I. de aplicare a unei sancțiuni se rezolvă de Direcția Monumentelor Istorice din cadrul Ministerului Culturii în termen de 60 de zile de la depunere.

(3) În cazul în care cel sancționat este nemulțumit de modul în care i-a fost soluționată contestația, el se poate adresa instanțelor de drept comun, potrivit procedurii contenciosului administrativ.

(4) Pe perioada rezolvării contestațiilor drepturile pe care le acordă certificatul de atestare sunt suspendate.

Art. 28. Direcția Monumentelor Istorice are obligația de a face mențiunile necesare, după caz, în registrul experților sau în registrul specialiștilor, precum și în legitimația de specialist sau de expert.

CAPITOLUL VI

Dispoziții finale

Art. 29. În termen de 6 luni de la data intrării în vigoare a prezentelor norme, persoanele fizice care desfășoară activități în domeniul protejării, conservării și restaurării monumentelor istorice sunt obligate să obțină certificatul de atestare.

Art. 30. Nu pot fi atestate persoanele cărora li s-a aplicat pedeapsa complementară a interzicerii dreptului de a ocupa o funcție sau de a exercita o profesie de natură celei de care s-a folosit pentru săvârșirea unei infracțiuni.

TABEL

Privind domeniile, calitățile și exigențele de atestare a experților și specialiștilor în domeniul protejării, conservării și restaurării monumentelor istorice

Nr. crt.	Domenii	Experți	Calități						
			Specialiști						
			Specializări						
			Studii, investigații, cercetări și evidența monumentelor istorice	Verificare proiecte	Șef proiect complex	Șef proiect	Executare lucrări	Dirigență lucrări	Inspecția și urmărirea componentei în timp a monumentelor istorice
A	B	C	D	E	F	G			
1.	Restaurare arhitectură	E1	*)	*)	*)	*)	*)	*)	
2.	Urbanism, parcuri și grădini		*)	*)	*)	*)	*)	*)	
3.	Cercetare monumente istorice	E1	*)					*)	
4.	Inginerie - consolidare și/sau restaurare structuri istorice	E2		*)		*)	*)	*)	
5.	Inginerie - instalații			*)		*)	*)	*)	
6.	Componente artistice Restaurare pictură murală	E3	*)	*)		*)	*)	*)	
7.	Componente artistice Restaurare pictură pe lemn		*)	*)		*)	*)	*)	
8.	Componente artistice Restaurare lemn, sculptură lemn	E4	*)	*)		*)	*)	*)	
9.	Componente artistice Restaurare piatră, sculptură piatră		*)	*)		*)	*)	*)	
10.	Componente artistice Restaurare metal		*)	*)		*)	*)	*)	
11.	Arheologie – preistorie, antichitate	E5	*)	*)			*)	*)	
12.	Arheologie – ev mediu, perioada modernă		*)	*)			*)	*)	

ANEXA NR. 3

Criterii de atestare a experților în domeniul protejării monumentelor istorice și a specialiștilor în domeniul conservării și restaurării monumentelor istorice

CAPITOLUL I

Calități și domenii de atestare

Art. 1. Calitățile în care, potrivit legii, se face atestarea specialiștilor, persoane fizice cu activitate în domeniul monumentelor istorice, sunt:

- expert în domeniul protejării monumentelor istorice, denumit în continuare *expert*;
- specialist în domeniul conservării și restaurării monumentelor istorice, denumit în continuare *specialist*.

Art. 2. Domeniile în care se face atestarea experților conform anexei nr. 2 sunt:

- E1 – restaurarea arhitectură; urbanism, parcuri și grădini; cercetare de monumente istorice;

- b) E2 – Inginerie – consolidare și/sau restaurare structuri istorice;
- c) E3 – Componente artistice – restaurare pictură murală și pictură pe lemn;
- d) E4 – Componente artistice – restaurare lemn și sculptură lemn, restaurare piatră și sculptură piatră, restaurare metal;
- e) E5 – Arheologie-preistorie, antichitate, ev mediu, perioada modernă.

Art. 3. Domeniile în care se face atestarea specialiștilor conform anexei nr. 2 sunt:

1. Restaurare de arhitectură;
2. Urbanism, parcuri și grădini;
3. Cercetare la monumentele istorice;
4. Inginerie-consolidare și/sau restaurare structuri istorice;
5. Inginerie-instalații;
6. Componente artistice-restaurare pictură murală;
7. Componente artistice-restaurare pictură pe lemn;
8. Componente artistice-restaurare lemn, sculptură lemn;
9. Componente artistice-restaurare piatră, sculptură piatră;
10. Componente artistice-restaurare metal;
11. Arheologie-preistorie și antichitate;
12. Arheologie - ev mediu și perioada modernă.

Art. 4. Atestarea specialiștilor se face conform specializărilor marcate cu *) în anexa nr. 2, respectiv:

- A – studii, investigații, cercetări și evidența monumentelor istorice;
- B – verificare proiecte;
- C – șef proiect complex;
- D – șef proiect;
- E – executare lucrări;
- F – dirigență lucrări;
- G – inspecția și urmărirea comportării în timp a monumentelor istorice.

CAPITOLUL II

Criterii de atestare

Art. 5. Domeniile, calitățile și criteriile de atestare sunt cele stabilite în continuare, astfel:

A. pentru calitatea de expert:

* domeniile – toate mai puțin inginerie – instalații.

* criteriile de atestare:

1. studii – absolvent de studii universitare cu diplomă de licență în domeniul de atestare;
2. vechime – 20 (douăzeci) de ani de activitate efectivă în domeniul monumentelor istorice;
3. experiență – 12 (doisprezece) ani de lucrări complexe în domeniul evidenței, protejării, conservării, restaurării, consolidării, punerii în valoare a monumentelor istorice. Se pot cumula: lucrări de sinteză, cărți de specialitate, teză de doctorat în domeniu, proiecte de restaurare-consolidare, lucrări de restaurare-conservare executate, lucrări de investigare-cercetare arheologică, lucrări de restaurare de componente artistice, cursuri universitare predate în domeniu, cursuri și/sau stagii de specialitate absolvite;
4. polivalență - experiență în 3 (trei) dintre următoarele 6 (șase) grupe de activități:
 - a) științifică: cercetare – studii - investigații;
 - b) conceptuală: expertizare – proiectare – restaurare – conservare - protejare;

- c) practică: execuție propriu-zisă a lucrărilor;
- d) de sinteză: avizare – coordonare - conducere;
- e) didactică: de învățământ superior de specialitate;
- f) adiacentă: publicistică, redacțională;

B. pentru calitatea de specialist:

* domeniile – restaurare arhitectură; urbanism, parcuri și grădini; cercetare de monumente istorice; inginerie; consolidare-restaurare structuri istorice, instalații, componente artistice, arheologie;

* specializările – studii, investigații, cercetări și evidență monumentelor istorice, verificare proiecte, șef proiect, șef proiect complex, executare lucrări, dirigență lucrări, inspecția și urmărirea comportării în timp a monumentelor istorice;

* criteriile de atestare:

1. studii – absolvent de studii universitare cu diploma de licență în domeniul de atestare;

2. vechime – activitate efectivă de 7 (șapte) ani în proiectare, execuție sau avizare pentru monumente istorice. Se cumulează activitatea efectivă, pregătirea universitară specifică, postuniversitară de specialitate, durata cursurilor și a specializărilor aprobate de Ministerul Culturii.

3. Experiință:

- participarea la întocmirea a minimum 5 (cinci) proiecte sau la executarea a minimum 5 (cinci) lucrări;

- minimum 5 (cinci) ani de avizare, cumulată cu proiecte și/sau cu lucrări executate;

- pentru specialitatea șef proiect complex solicitantul trebuie să aibă aceeași experiență în domeniu ca și cea cerută pentru calitatea de expert;

C. pentru calitatea de specialist în specializarea „executare lucrări” :

* domeniile – toate, mai puțin cercetarea monumentelor istorice;

* criteriile de atestare:

1. studii – absolvent de studii universitare cu diplomă de licență în domeniul de atestare;

2. vechime – 3 (trei) ani;

3. experiență:

- 2 (două) lucrări pentru candidații cu studii superioare de lungă durată;

- 3 (trei) lucrări pentru candidații cu studii superioare de scurtă durată;

D. pentru calitatea de specialist în specializarea „dirigență lucrări”:

* toate domeniile, mai puțin cercetarea monumentelor istorice;

* criteriile de atestare:

1. studii – absolvent de studii universitare cu diplomă de licență în domeniul de atestare sau de studii medii tehnice de specialitate în domeniul de atestare.

2. vechime:

- a) pentru toate domeniile, mai puțin componentele artistice și arheologie:

- activitate efectivă de 7 (șapte) ani pentru tehnicieni, de 5 (cinci) ani pentru subingineri și conducători arhitecți de 3 (trei) ani pentru arhitecți și ingineri;

- b) pentru componente artistice și arheologie;

- activitate efectivă de 5 (cinci) ani;

3. experiență – proiectarea sau executarea de lucrări la:

- * 5 (cinci) monumente istorice, pentru tehnicieni constructori;

- * 4 (patru) monumente istorice, pentru ingineri și conducători arhitecți;

- * 3 (trei) monumente istorice, pentru artiști plastici, arhitecți, ingineri și

- arheologi.

Domnule Director,

Subsemnatul/subsemnata.....
 Nascut/nascută la data de.....În localitatea.....
 Județul....., domiciliat în....., str.....
 nr., sectorul, județul....., tel/fax....., legitimat/legitimată
 cu.....seria.....nr....., eliberat de.....
 absolvent/absolventă al/a....., promoția....., țara.....
 solicit atestarea profesională în domeniul monumentelor istorice pentru:

- calitatea
- domeniile.....;
- specializarea.....;

În susținerea cererii anexez documentele prevăzute în normele de atestare.

Rog ca după analizarea documentelor depuse să mi se comunice data la care sunt programat/programată pentru examinare.

Declar că am luat cunoștință de atribuțiile și de răspunderile care îmi vor reveni potrivit prevederilor normelor de atestare, aprobate prin Ordinul ministrului culturii nr...../....., și înțeleg să le respect întocmai.

Localitatea.....

Data.....

Semnătura

Domnului Director al Direcției monumentelor istorice

PROIECT

ORDONANȚA
privind stabilirea unor măsuri de protecție a monumentelor istorice
care fac parte din Lista patrimoniului mondial

În temeiul prevederilor art. 1 lit. K pct. 7 din Legea nr. 206/1999 privind abilitarea Guvernului de a emite ordonanțe, Guvernul României emite următoarea ordonanță:

CAPITOLUL I

Dispoziții generale

Art. 1. Prezenta ordonanță reglementează măsurile speciale de protecție a monumentelor istorice, care fac parte din Lista patrimoniului mondial.

Art. 2. În sensul prezentei ordonanțe, prin monumente istorice care fac parte din Lista patrimoniului mondial se înțeleg monumentele istorice din România înscrise în Lista patrimoniului Mondial de către Comitetul Patrimoniului Mondial de pe lângă UNESCO.

CAPITOLUL II

Protejarea monumentelor istorice care fac parte din Lista patrimoniului mondial

Art. 3.

(1) Pentru monumentele istorice care fac parte din Lista patrimoniului mondial se instituie măsuri speciale de protecție.

(2) Prin măsuri speciale de protecție pentru monumentele istorice care fac parte din Lista patrimoniului mondial, se înțeleg măsurile de ordin științific, juridic, administrativ, financiar, fiscal și tehnic menite să asigure paza, întreținerea și reparațiile curente, conservarea, consolidarea și restaurarea, precum și punerea în valoare a monumentelor, ansamblurilor și siturilor pe care le compun.

(3) Conservarea, restaurarea și punerea în valoare a monumentelor istorice care fac parte din Lista patrimoniului mondial reprezintă un obiectiv de interes național; în condițiile legii, pentru protejarea acestora se poate proceda la expropriere pentru o cauză de utilitate publică.

Art. 4. Finanțarea pazei, a lucrărilor de reparație, întreținere curentă, punere în valoare, restaurare, consolidare și conservare a monumentelor istorice, care fac parte din Lista patrimoniului mondial, este în sarcina proprietarilor, administratorilor sau titularilor altor drepturi reale, după caz.

Art. 5.

(1) În condițiile legii, finanțarea lucrărilor de conservare, consolidare și restaurare a monumentelor istorice care fac parte din Lista patrimoniului mondial, indiferent de regimul de proprietate al acestora, se poate face și de la bugetul de stat prin bugetul Ministerului Culturii.

(2) În condițiile legii, finanțarea pazei, a lucrărilor de reparație, întreținere curentă, precum și a celor de punere în valoare a monumentelor istorice, care fac parte din Lista patrimoniului

mondial se poate face și din venituri extrabugetare și din alocații acordate de la bugetul de stat, sau bugetele locale, în limita sumelor prevăzute în bugetele anuale, ale ordonatrilor principali de credite, după caz.

(3) Pentru monumentele istorice ale cultelor religioase, finanțarea pazei, a lucrărilor de reparație, întreținere curentă, precum și a celor de punere în valoare a monumentelor istorice, care fac parte din Lista patrimoniului mondial se poate face, în condițiile legii, de către Secretariatul de Stat pentru Culte.

Art. 6.

(1) Pentru fiecare monument istoric care face parte din Lista patrimoniului mondial se întocmește un program de gestiune și protecție.

(2) Programul de gestiune și protecție cuprinde măsurile administrative, ce trebuie întreprinse de autoritățile competente, precum și măsurile tehnice la care sunt obligați proprietarii, administratorii și titularii altor drepturi reale asupra monumentelor istorice care fac parte din Lista patrimoniului mondial și cei ai imobilelor din zona de protecție a acestora.

(3) Programul de gestiune și protecție se detaliază prin planuri anuale de gestiune și protecție, care este fundamentat necesarul de fonduri, și finanțarea lucrărilor prevăzute la art. 4 și 5.

(4) Programul de gestiune și protecție a monumentului istoric, care face parte din Lista patrimoniului mondial, este elaborat de Ministerul Culturii, avizat de către autoritățile administrației publice locale respective și aprobat printr-o hotărâre de Guvern.

(5) Planurile anuale de gestiune și protecție sunt elaborate de către consiliul județean, pe teritoriul căruia se afla monumentul istoric care face parte din Lista patrimoniului mondial, cu consultarea proprietarilor, administratorilor sau titularilor altor drepturi reale asupra imobilelor în cauză și a consiliului local respectiv și sunt avizate de Ministerul Culturii, Secretariatul de Stat pentru Culte și Ministerul Lucrărilor Publice și Amenajării Teritoriului.

(6) În condițiile speciale stabilite prin programele de gestiune și protecție, paza monumentelor istorice, ce fac parte din Lista patrimoniului mondial, se realizează de efective sau de subunități ale Ministerului de Interne, în condițiile stabilite printr-o hotărâre a Guvernului.

(7) Imobilele monument istoric sau împrejurimile siturilor ce fac parte din Lista patrimoniului mondial sunt marcate, prin grija primarului localității, cu sigla „Monument istoric înscris în Lista patrimoniului mondial”, prezentată în anexă fiind parte integrantă din prezenta ordonanță.

Art. 7.

(1) Documentațiile de urbanism și amenajarea teritoriului pentru zonele care cuprind monumentele istorice care fac parte din Lista patrimoniului mondial și zonele lor de protecție se elaborează sau se actualizează, prin includerea prevederilor și reglementărilor de urbanism și amenajarea teritoriului, din programele de gestiune și protecție, în termen de 12 luni de la aprobarea programelor.

(2) Finanțarea elaborării sau actualizării documentațiilor de amenajare a teritoriului și urbanism pentru zonele care cuprind monumente istorice, care fac parte din Lista patrimoniului mondial se face din bugetul de stat, din bugetul Ministerului Lucrărilor Publice și Amenajării Teritoriului.

(3) Aprobarea planurilor zonale de amenajare a teritoriului și, după caz, a planurilor urbanistice generale sau zonale pentru localitățile sau, respectiv, zonele care cuprind monumentele istorice care fac parte din Lista patrimoniului mondial și zonele lor de protecție se face printr-o hotărâre a Guvernului.

(4) Intervențiile asupra monumentului istoric care face parte din Lista patrimoniului mondial și asupra imobilelor din zona sa de protecție sunt avizate, în condițiile legii, de Ministerul Culturii și, respectiv, de Ministerul Culturii și Ministerul Lucrărilor Publice și

Amenajării Teritoriului și sunt comunicate Comitetului patrimoniului mondial în conformitate cu reglementările Convenției pentru protejarea patrimoniului mondial natural și cultural a UNESCO, prin grija Ministerului Culturii.

Art. 8.

(1) La data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe se instituie titlul „Localitate cu monument istoric înscris în Lista patrimoniului mondial”, care se acordă unităților administrativ-teritoriale pe al cărui teritoriu se află monumente istorice ce fac parte din Lista patrimoniului mondial.

(2) Titlul se înregistrează, prin grija primarului localității, pe panouri aflate la intrările în localitate, de dimensiunea celor cu denumirea localității, cu litere albe pe fond maro, și este însoțit de sigla patrimoniului mondial.

(3) Pentru șederea pe o durată mai mare de 48 de ore în unitățile administrativ-teritoriale declarate „Localitate cu monument istoric înscris în Lista patrimoniului mondial”, autoritățile administrației publice locale pot stabili o taxă, ce va fi încasată de către persoanele fizice sau juridice care asigură servicii de cazare turistică.

Sumele ce reprezintă aceste taxe sunt virate bugetului local.

(4) Sumele realizate prin aplicarea taxei prevăzute la alin. (3) vor fi folosite exclusiv pentru finanțarea lucrărilor de întreținere și reparații curente, la monumentele istorice care fac parte din Lista patrimoniului mondial.

CAPITOLUL III

Atribuțiile autorităților administrației publice locale

Art. 9. În vederea protejării monumentelor istorice care fac parte din Lista patrimoniului mondial și a respectării prevederilor legale în acest domeniu, autoritățile administrației publice locale au următoarele atribuții principale:

a) cooperează cu organismele și instituțiile publice, cu responsabilități în domeniul protejării monumentelor istorice și asigură punerea în aplicare și respectarea deciziilor acestora;

b) colaborează cu proprietarii, administratorii sau titularii altor drepturi reale asupra monumentelor istorice, care fac parte din Lista patrimoniului mondial;

c) participă, în condițiile legii, la finanțarea din bugetele proprii, precum și din venituri extrabugetare, a lucrărilor prevăzute la art. 5 alin. (2);

d) includ obiectivele specifice prevăzute în programul de gestiune și protecție privind monumentele istorice incluse în Lista patrimoniului mondial, în programele și planurile de dezvoltare economico-socială și urbanistică, respectiv de amenajare a teritoriului, precum și în autorizațiile pe care le emit potrivit legii;

e) decid măsurile tehnice și administrative necesare pentru prevenirea degradării monumentelor istorice, incluse în Lista patrimoniului mondial, în colaborare cu serviciile publice descentralizate ale Ministerului Culturii;

f) înființează, în structura aparatului propriu compartimente specializate sau posturi ori, după caz, stabilesc sarcini de serviciu precise în domeniul protejării monumentelor istorice, monitorizării și controlului aplicării reglementărilor legale cu privire la protejarea monumentelor istorice care fac parte din Lista patrimoniului mondial, a programelor și planurilor de gestiune;

g) emit autorizația de construire, în conformitate cu avizul Ministerului Culturii, în vederea executării lucrărilor provizorii și urgente de consolidare temporară și punerea în siguranță a monumentelor istorice care fac parte din Lista patrimoniului mondial;

h) asigură, împreună cu serviciile publice descentralizate ale Ministerului Culturii,

aplicarea siglei „Monument istoric înscris în Lista patrimoniului mondial” și controlează întreținerea acestora de către proprietar;

i) stabilesc măsurile de pază și protecție a monumentelor istorice care fac parte din Lista patrimoniului mondial, indiferent de regimul de proprietate al acestora, semnalând serviciilor publice descentralizate ale Ministerului Culturii, orice nerespectare a legii.

CAPITOLUL IV

Sancțiuni

Art. 10. Încălcarea dispozițiilor prezentei ordonanțe atrage, după caz, răspunderea civilă, administrativă, materială, disciplinară sau contravențională.

Art. 11. Desființarea, distrugerea parțială sau degradarea monumentelor istorice care fac parte din Lista patrimoniului mondial se sancționează conform legii penale.

Art. 12.

(1) Constituie contravenții la regimul de protecție al monumentelor istorice care fac parte din Lista patrimoniului mondial următoarele fapte, dacă nu au fost săvârșite în astfel de condiții încât, potrivit legii penale, să fie considerate infracțiuni, următoarele fapte:

- a) autorizarea lucrărilor de construire sau de desființare a imobilelor cu regim de monumente istorice incluse în Lista patrimoniului mondial, fără avizele prevăzute în prezenta ordonanță;
- b) modificarea sau desființarea de construcții din zonele de protecție a monumentelor care fac parte din Lista patrimoniului mondial, fără avizul Ministerului Culturii și al Ministerului Lucrărilor Publice și Amenajării Teritoriului;
- c) încălcarea de către proprietar a obligațiilor prevăzute de legislația în vigoare referitoare la protecția monumentelor istorice;
- d) încălcarea prevederilor art. 6 alin. (7), art. 7 alin. (1) și precum ale art. 9 lit. e);
- e) încălcarea prevederilor art. 8 alin. (2).

(2) Contravențiile prevăzute la alin. (1) lit. a), b) și c) se sancționează cu amendă de la 5.000.000 lei la 50.000.000 lei, iar cele de la lit. d) și e), cu amendă de la 3.000.000 lei la 20.000.000 lei.

(3) Sancțiunile prevăzute la alin. (1) se aplică persoanelor fizice cât și celor juridice, după caz, potrivit legii.

Art. 13. Contravențiile se constată și amenzi se aplică de către:

- a) specialiștii serviciilor publice descentralizate ale Ministerului Culturii, pentru contravențiile prevăzute la art. 12 alin. (1) lit. c) și d);
- b) inspectorii teritoriali ai Inspecției de Stat în Construcții, Urbanism și Amenajarea Teritoriului, pentru contravențiile prevăzute la art. 12 alin. (1) lit. a), b) și e).

Art. 14.

Contravențiilor prevăzute la art. 12 le sunt aplicabile dispozițiile Legii nr. 32/1968 privind stabilirea și sancționarea contravențiilor, cu modificările și completările ulterioare, cu excepția art. 25-27.

CAPITOLUL V

Dispoziții tranzitorii și finale

Art. 15. Măsurile speciale de protecție a monumentelor istorice incluse Lista patrimoniului mondial se vor aplica și monumentelor istorice pentru care România a depus dosarul de

înscrise la Comitetul patrimoniului mondial de pe lângă UNESCO, în vederea înscrierii acestora în Lista patrimoniului mondial.

Art. 16. Ministerul Culturii va comunica autorităților administrației publice datele de identificare a monumentelor istorice care sunt înscrise în Lista patrimoniului mondial, precum și a celor pentru care România a depus dosarul la Comitetul patrimoniului mondial de pe lângă UNESCO, în vederea înscrierii acestora în Lista patrimoniului mondial.

Art. 17.

(1) În termen de 90 de zile de la data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe Ministerul Culturii elaborează metodologia de monitorizare a monumentelor înscrise în Lista patrimoniului mondial, care se aprobă prin hotărâre a Guvernului.

(2) Metodologia de elaborare și conținutul-cadru al programelor de gestiune și protecție se stabilesc de Ministerul Culturii, în conformitate cu reglementările UNESCO din domeniu, în termen de 90 de zile de la data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe.

Art. 18. Îndrumarea metodologică în vederea aplicării prezentei ordonanțe se realizează, potrivit competențelor specifice și în conformitate cu reglementările UNESCO, de Ministerul Culturii și Ministerul Lucrărilor Publice și Amenajării Teritoriului.

ROMÂNIA
COMISIA NAȚIONALĂ A MONUMENTELOR ISTORICE
MINISTERUL CULTURII

În baza prevederilor Hotărârii Guvernului nr. 134/19.03.1998 privind organizarea și funcționarea Ministerului Culturii,

Având în vedere dispoziția Ordonanței Guvernului României nr. 68/1994, aprobată cu modificările ulterioare Ministrul Culturii emite următorul

ORDIN

Art. 1. La data emiterii prezentului Ordin se modifică lista membrilor Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice - C.N.M.I., precum și componența structurilor acesteia.

Art. 2. Comisia Națională a Monumentelor Istorice are componența și funcțiile prevăzute în Anexa 1.

Art. 3. Biroul Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice are componența și funcțiile prevăzute în Anexa 2.

Art. 4. Secțiunile de specialitate ale Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice au componența și funcțiile prevăzute în Anexele nr. 3/1,3/2,3/3,3/4,3/5.

Art. 5. Secțiunile teritoriale ale Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice au componența și funcțiile prevăzute în Anexele nr. 4/1,4/2,4/3,4/4,4/5,4/6,4/7,4/8,4/9,4/10.

Art. 6. Cheltuielile de funcționare ale Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice, a Biroului și Secțiunilor de specialitate, se suportă din bugetul Direcției Monumentelor Istorice.

Art. 7. Cheltuielile de funcționare a Secțiunilor Teritoriale ale Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice, se suportă din bugetul Inspectoratelor Județene pentru Cultură și al Municipiului București.

Art. 8. Indemnizațiile de participare la ședințe sunt cele prevăzute în Anexa nr. 5 din prezentul Ordin și se acordă membrilor Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice, membrilor cooptați și membrilor invitați, începând cu data emiterii prezentului Ordin.

Art. 9. În termen de 30 de zile de emiteria prezentului Ordin se va elabora și aproba prin Ordin al Ministrului Culturii, Regulamentul de Organizare și Funcționare al Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice.

Art. 10. Anexele 1, 2, 3, 4 și 5 fac parte integrată din prezentul Ordin.

Art. 11. Prezentul Ordin anulează Ordinul Ministrului Culturii nr. 2003/18.02.1999.

Art. 12. Instituțiile interesate vor duce la îndeplinire prevederile prezentului Ordin.

MINISTRU
Ion CARAMITRU

COMISIA NAȚIONALĂ A MONUMENTELOR ISTORICE

1. Președinte:	1. - Andrei PIPPIDI
2. Vicepreședinți:	2. - Aurelian TRIȘCU
	3. - Petre ALEXANDRESCU
	4. - Alexandru CIȘMIGIU
	5. - Sanda IGNAT
	6. - Marius PORUMB
3. Membri de onoare:	- Dinu ADAMEȘTEANU
	- Virgil CÂNDEA
	- Șerban CANTACUZINO
	- Petre DIACONU
	- Cristoph MACHAT
	- Panaithe MAZILU
	- Benjamin MOUTON
	- Andrei PLEȘU
4. Membri:	7. - Ștefan ANDREESCU
	8. - Alexandru BELDIMAN
	9. - Horia BERNEA
	10. - Ovidiu BOLDURA
	11. - Anca BRĂTULEANU
	12. - Nicolae CONSTANTINESCU
	13. - I.P.S. Daniel CIOBOTEA
	14. - Peter DERER
	15. - Herman FABINI
	16. - Călin HOINĂRESCU
	17. - Liviu IANAȘI
	18. - Nicolae LASCU
	19. - Monica MĂRGINEANU
	20. - Vasile MITREA
	21. - Cezara MUCENIC
	22. - Paul NIEDERMAIER
	23. - Nicolae NOICA
	24. - Constantin PAVELESCU
	25. - Ioan PISO
	26. - Corina POPA
	27. - Voica Maria PUȘCAȘU
	28. - Adrian Andrei RUSU
	29. - Șerban STURDZA
	30. - Balint SZABO
	31. - Nicolae VLĂDESCU
	32. - Sanda VOICULESCU
5. Secretar:	- Director D.M.I. Dan NICOLAE

Comisia Națională a Monumentelor Istorice
SECTIUNEA TEHNICĂ
Comisia Națională a Monumentelor Istorice
BIROUL - C.N.M.I.

1. Președinte: 1. Andrei PIPPIDI
2. Membri: 2. Aurelian TRIȘCU
- 1. Președinte:** 1. - Andrei PIPPIDI
- 2. Vicepreședinți:** 2. - Aurelian TRIȘCU
3. - Petre ALEXANDRESCU
4. - Alexandru CIȘMIGIU
5. - Sanda IGNAT
6. - Marius PORUMB
7. - Peter DERER
8. - Corina POPA
9. - Sanda VOICULESCU
- 3. Membri invitați:** -
-
-
- 4. Secretar:** - Directorul D.M.I...

NOTĂ:
Membrii invitați se convoacă în funcție de subiectele ce vor fi puse în discuție.

Comisia Națională a Monumentelor Istorice
SECȚIUNEA TEHNICĂ
ARHITECTURĂ - INGINERIE

- 1. Președinte:** 1. - Aurelian TRIȘCU
- 2. Membri:** 2. - Anca BRĂTULEANU
3. - Alexandru CIȘMIGIU
4. - Herman FABINI
5. - Călin HOINĂRESCU
6. - Sanda IGNAT
7. - Constantin PAVELESCU
8. - Șerban STURDZA
9. - Balint SZABO
10. - Nicolae VLĂDESCU
- 3. Membri cooptați:** 11. - Alexandra CHILIMAN
12. - Mariana ILIESCU
13. - Dan IONESCU
14. - Ion MAREȘ
15. - Mircea MIRONESCU
16. - Edmund OLSEVSCHI
17. - Constantin RULEA
18. - Gheorghe SION
19. - Laurențiu SPOIALĂ
- 4. Membri invitați:** -
-
-
- 5. Secretar:** - Inspector D.M.I.

NOTĂ:

Membrii invitați se convoacă în funcție de subiectele ce vor fi puse în discuție.

Comisia Națională a Monumentelor Istorice
SECȚIUNEA COMPONENTE ARTISTICE

1. Președinte:	1. - Corina POPA
2. Membri:	2. - Oliviu BOLDURA
3. Membri cooptați:	3. - Constanța COSTEA
	4. - Viorel GRIMALSCHI
	5. - Mihai LUPU
	6. - Doina MÂNDRU
	7. - Grigore Ion POPESCU
	8. - Dana POSTOLACHE
	9. - Ion SFRIJAN
4. Membri invitați:	-
	-
	-
5. Secretar:	- Inspector D.M.I.

NOTĂ:

Membrii invitați se convoacă în funcție de subiectele ce vor fi puse în discuție.

Comisia Națională a Monumentelor Istorice
SECȚIUNEA TERITORIALĂ
Comisia Națională a Monumentelor Istorice
SECȚIUNEA ARHEOLOGIE

- 1. Președinte:** 1. - Petre ALEXANDRESCU
- 2. Membri:** 2. - Nicolae CONSTANTINESCU.....
3. - Ioan PISO
4. - Voica Maria PUȘCAȘU
5. - Monica MĂRGINEANU CĂRSTOIU.....
6. - Adrian Andrei RUSU
- 3. Membri cooptați:** 7. - Mircea BABEȘ
8. - Gheorghe CANTACUZINO
9. - Ioan GLODARIU
- 4. Membri invitați:** -
-
-
- 5. Secretar:** - Inspector D.M.I.....

NOTĂ:
Membrii invitați se convoacă în funcție de subiectele ce vor fi puse în discuție.

NOTĂ:
Membrii invitați se convoacă în funcție de subiectele ce vor fi puse în discuție.

Comisia Națională a Monumentelor Istorice
SECȚIUNEA DE URBANISM ȘI ZONELE PROTEJATE

- 1. Președinte:** 1. - Peter DERER
- 2. Membri:** 2. - Alexandru BELDIMAN
3. - Liviu IANASI
4. - Nicolae LASCU
5. - Vasile MITREA
6. - Paul NIEDERMAIER
- 3. Membri cooptați:** 7. - Theodor GHEORGHIU
8. - Șerban POPESCU CRIVEANU.....
9. - Șerban NĂDEJDE
- 4. Membri invitați:** -
-
-
- 5. Secretar:** - Inspector D.M.I.....

NOTĂ:
Membrii invitați se convoacă în funcție de subiectele ce vor fi puse în discuție.

Comisia Națională a Monumentelor Istorice
SECȚIUNEA TERITORIALĂ
NR. 1
BUCUREȘTI

Cuprinde județele: - B - Municipiul București
- IF - Județul Ilfov
Sediul secțiunii: - BUCUREȘTI
- Inspectoratul pentru Cultură
al Municipiului București

- 1. Președinte:** 1. - Sanda VOICULESCU B.....
- 2. Vicepreședinte:** 2. - Cezara MUCENIC B.....
- 3. Membri:**
3. - Aurel BOTEZ B.....
4. - Alexandra CHILIMAN B.....
5. - Mircea CRIȘAN B.....
6. - Valeriu DRĂGAN B.....
7. - Dan IONESCU B.....
8. - Șerban NĂDEJDE B.....
9. - Marta NICOLESCU B.....
10. - Aristide ȘTEFĂNESCU B.....
11. - Oliver VELESCU B.....
- 4. Membri invitați:** -
-
-
- 5. Secretariat:** - Inspectoratul pentru Cultură al Municipiului București

NOTĂ:
Membrii invitați se convoacă în funcție de subiectele ce vor fi puse în discuție.

Comisia Națională a Monumentelor Istorice
SECȚIUNEA TERITORIALĂ
NR. 2
MUNTENIA

Cuprinde județele: - AG - Argeș
- DB - Dâmbovița
- GR - Giurgiu
- PH - Prahova
- TR - Teleorman

Sediul secțiunii: - PLOIEȘTI
- Inspectoratul Județean pentru Cultură
Prahova

- 1. Președinte:** 1. - Călin HOINĂRESCU PH.....
- 2. Vicepreședinte:** 2. - Corneliu IONESCU DB.....
- 3. Membri:**
3. - Gheorghe BULEI DB.....
4. - Spiridon CĂRSTOCEA AG.....
5. - Gabriel DAVIDENCO TR.....
6. - Petru Virgil DIACONESCU DB.....
7. - Eugenia DUMITRACHE AG.....
8. - Dan LICHIAROPOL PH.....
9. - Maria MULȚESCU AG.....
10. - Zoltan SANDOR PH.....
11. - Ecaterina ȚĂNȚĂREANU TR.....
- 4. Membri invitați:** -
-
-
- 5. Secretariat:** - Inspectoratul Județean pentru Cultură Prahova.....

NOTĂ:

Membrii invitați se convoacă în funcție de subiectele ce vor fi puse în discuție.

Comisia Națională a Monumentelor Istorice
SECȚIUNEA TERITORIALĂ
NR. 3
OLTENIA

Cuprinde județele: - DJ - Dolj
- GJ - Gorj
- MH - Mehedinți
- OT - Olt
- VL - Vâlcea

Sediul secțiunii: - CRAIOVA
- Inspectoratul Județean pentru Cultură
Dolj

- 1. Președinte:** 1. - Peter DERER B
- 2. Vicepreședinte:** 2. - Dumitru CERNĂTESCU DJ.....
- 3. Membri:** 3. - Monica BUTOI OT.....
4. - Liviu BUZEC MH.....
5. - Cristian CIOMU DJ.....
6. - Ioana ENE VL.....
7. - Radu IONESCU DJ.....
8. - Mariana IOSIFARU VL.....
9. - Doru PASĂRE GJ.....
10. - Toma RĂDULESCU DJ.....
11. - Ion STĂNGĂ MH.....
- 4. Membri invitați:** -
-
-
- 5. Secretariat:** - Inspectoratul Județean pentru Cultură Dolj.....

NOTĂ:
Membrii invitați se convoacă în funcție de subiectele ce vor fi puse în discuție.

Comisia Națională a Monumentelor Istorice
SECȚIUNEA TERITORIALĂ
NR. 4
BANAT-CRIȘANA

Cuprinde județele: - AR - Arad
- BH - Bihor
- CS - Caraș-Severin
- TM - Timiș

Sediul secțiunii: - TIMIȘOARA
- Inspectoratul Județean pentru Cultură
Timiș

- 1. Președinte:** 1. - Șerban STURDZATM.....
- 2. Vicepreședinte:** 2. - Liana ROȘIUTM.....
- 3. Membri:** 3. - Emil ANGHELAR.....
4. - Ovidiu BĂDESCUTM.....
5. - Teodor GHEORGHIUAR.....
6. - Octavian LUNGUBH.....
7. - Erno PAFCABH.....
8. - Zaharia PANTEABH.....
9. - Alexandru RĂDULESCUTM.....
10. - Dumitru TEICUCS.....
11. - Ion Aurelian TRIFTM.....
- 4. Membri invitați:** -
-
-
- 5. Secretariat:** - Inspectoratul Județean pentru Cultură Timiș.....

NOTĂ:
Membrii invitați se convoacă în funcție de subiectele ce vor fi puse în discuție.

Comisia Națională a Monumentelor Istorice
SECȚIUNEA TERITORIALĂ
NR. 5
MARAMUREȘ

Cuprinde județele: - BN - Bistrița Năsăud
- MM - Maramureș
- SM - Satu Mare
- SJ - Sălaj

Sediul secțiunii: - BISTRIȚA
- Inspectoratul Județean pentru Cultură
Bistrița

- 1. Președinte:** 1. - Vasile MITREACJ.....
- 2. Vicepreședinte:** 2. - Ildiko MITRUMM.....
- 3. Membri:** 3. - Mihai DĂNCUȘMM.....
4. - Emil EFELMANBN.....
5.- Cornel GAIUBN.....
6.- Imola KISSSM.....
7.- Valeria LEHENESJ.....
8.- Ioan MUSCĂSJ.....
9.- Silaghi Gh. POPSM.....
10.-Mihai POPMM.....
11.-Cornel ZEBACINSCHISJ.....
- 4. Membri invitați:** -
-
-
- 5. Secretariat:** - Inspectoratul Județean pentru Cultură Bistrița Năsăud.....

NOTĂ:
Membrii invitați se convoacă în funcție de subiectele ce vor fi puse în discuție.

Comisia Națională a Monumentelor Istorice
SECȚIUNEA TERITORIALĂ
NR. 6
TRANSILVANIA DE VEST

Cuprinde județele: - AB - Alba
- CJ - Cluj
- HD - Hunedoara
- MS - Mureș

Sediul secțiunii: - CLUJ NAPOCA
- Inspectoratul Județean pentru Cultură
Cluj

- 1. Președinte:** 1. - Ioan PISOCJ.....
- 2. Vicepreședinte:** 2. - Nicolae SABĂUCJ.....
- 3. Membri:**
3. - Cristina GHEORGHEHD.....
4. - Andras KOVACSCJ.....
5. - Vasile MITREACJ.....
6. - Adriana RUSU PESCARIUHD.....
7. - Adrian Andrei RUSUCJ.....
8. - Mircea SABĂU TĂȚARAB.....
9. - Adrian BORDACJ.....
10. - Balint SZABOCJ.....
11. - Iolanda SZEKERESMS.....
- 4. Membri invitați:** -
-
-
- 5. Secretariat:** - Inspectoratul Județean pentru Cultură Cluj.....

NOTĂ:

Membrii invitați se convoacă în funcție de subiectele ce vor fi puse în discuție.

Comisia Națională a Monumentelor Istorice
SECȚIUNEA TERITORIALĂ
NR. 7
TRANSILVANIA DE EST

Cuprinde județele: - BV - Brașov
- CV - Covasna
- HG - Harghita
- SB - Sibiu

Sediul secțiunii: - SIBIU
- Inspectoratul Județean pentru Cultură
Sibiu

- 1. Președinte:** 1. - Aurelian TRIȘCUB
- 2. Vicepreședinte:** 2. - Paul NIEDERMAIERSB.....
- 3. Membri:** 3. - Gernot NUSSBACHERBV.....
4. - Alexandru AVRAMSB.....
5.- Daniela MARCUBV.....
6.- Ioana MUNTEANUBV.....
7.- Edmund OLVESCHIBV.....
8.- Herman FABINISB.....
9.- Zita MIHALYHG.....
10.-Gabriela OLOSZCV.....
11.- Sandor BENCZEDICV.....
- 4. Membri invitați:** -
-
-
- 5. Secretariat:** - Inspectoratul Județean pentru Cultură Sibiu.....

NOTĂ:
Membrii invitați se convoacă în funcție de subiectele ce vor fi puse în discuție.

Comisia Națională a Monumentelor Istorice
SECȚIUNEA TERITORIALĂ
NR. 8
MOLDOVA DE NORD

Cuprinde județele: - BT - Botoșani
- IS - Iași
- NT - Neamț
- SV - Suceava
- VS - Vaslui

Sediul secțiunii: - IAȘI
- Inspectoratul Județean pentru Cultură
Iași

- 1. Președinte:** 1. - Voica Maria PUȘCASUB
- 2. Vicepreședinte:** 2. - Cristina ANDREIIS.....
- 3. Membri:**
3. - Ion AUR IS.....
4. - Ion CAPROȘU IS.....
5. - Ștefan GOROVEI IS.....
6. - Lucia IONESCU IS.....
7. - Ion IONIȚĂ IS.....
8. - Mihai MIHĂILESCU BT.....
9. - Marcel PĂTRAȘ IS.....
10. - Ion SASU IS.....
11. - Doina ROTARU VS.....
- 4. Membri invitați:** -
-
-
- 5. Secretariat:** - Inspectoratul Județean pentru Cultură Iași.....

NOTĂ:
Membrii invitați se convoacă în funcție de subiectele ce vor fi puse în discuție.

Comisia Națională a Monumentelor Istorice
SECȚIUNEA TERITORIALĂ
NR. 9
MOLDOVA DE SUD

Cuprinde județele: - BC - Bacău
- BZ - Buzău
- GL - Galați
- VN - Vrancea

Sediul secțiunii: - GALAȚI
- Inspectoratul Județean pentru Cultură
Galați

- 1. Președinte:** 1. - Constantin PAVELESCUB
- 2. Vicepreședinte:** 2. - Viorica PISICĂGL.....
- 3. Membri:** 3. - Viorel BOBIVN.....
4. - Viorel CONSTANTINESCU.....BZ.....
5. - Octavian COȘOVLIUGL.....
6. - Ana DICUBZ.....
7. - Constantin GRAPĂBC.....
8. - Mariana MOLDOVEANUBC.....
9. - Aritoneta NEGOIȚĂGL.....
10. - Jan RĂDOIGL.....
11. - Ștefan STANCIUGL.....
- 4. Membri invitați:** -
-
-
- 5. Secretariat:** - Inspectoratul Județean pentru Cultură Galați.....

NOTĂ:
Membrii invitați se convoacă în funcție de subiectele puse în discuție.

Comisia Națională a Monumentelor Istorice
SECȚIUNEA TERITORIALĂ
NR. 10
DUNĂREA DE JOS

Cuprinde județele: - BR - Brăila
- CL - Călărași
- CT - Constanța
- IL - Ialomița
- TL - Tulcea

Sediul secțiunii: - CONSTANȚA
- Inspectoratul Județean pentru Cultură
Constanța

- 1. Președinte:** 1. - Petre ALEXANDRESCUB
- 2. Vicepreședinte:** 2. - Mihai IRIMIACT.....
- 3. Membri:** 3. - Alinta ISACOV BUTTUCT.....
4. - Ionel CÂNDEABR.....
5. - Dan CORNELIUCT.....
6. - Radu COȚOFANĂCT.....
7. - Marian NEAGUCL.....
8. - Dana SARVAȘTL.....
9. -Gavrilă SIMIONTL.....
10. - Maria STOICABR.....
11. - Gheorghe VECERDEACT.....
- 4. Membri invitați:** -
-
-
- 5. Secretariat:** - Inspectoratul Județean pentru Cultură Constanța.....

NOTĂ:
Membrii invitați se convoacă în funcție de subiectele ce vor fi puse în discuție.

ROMÂNIA
MINISTERUL CULTURII

În temeiul prevederilor Hotărârii Guvernului nr. 134/1998; privind organizarea și funcționarea Ministerului Culturii;

Având în vedere dispozițiile Ordonanței Guvernului nr. 68/1994, privind protejarea patrimoniului cultural național, aprobată și modificată prin legea nr. 41/1995, cu modificările ulterioare,

Ministrul Culturii emite următorul

ORDIN

ART. 1. Se aprobă Regulamentul privind Organizarea și Funcționarea Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice prevăzut în Anexa 1 care face parte integrată din prezentul ordin.

ART. 2. Direcția Monumentelor Istorice, Direcția generală a Așezămintelor, Centrelor și Inspectoratelor pentru Cultură, precum și Inspectoratele pentru Cultură județene și al municipiului București, vor aduce la îndeplinire prevederile prezentului Ordin.

Ion CARAMITRU,
MINISTRUL CULTURII

REGULAMENT

PRIVIND ORGANIZAREA ȘI FUNCȚIONAREA COMISIEI NAȚIONALE A MONUMENTELOR ISTORICE

CAPITOLUL 1

Dispoziții generale

ART. 1. Comisia Națională a Monumentelor istorice, denumită în continuare „Comisia”, se organizează și funcționează în conformitate cu prevederile prezentului regulament.

ART. 2.

(1) Comisia este organismul științific de specialitate al Ministerului Culturii având un rol de consultanță și de avizare științifică, în domeniul cercetării, inventarierii, evidenței, protecției, conservării, restaurării, punerii în valoare și revitalizării monumentelor istorice.

(2) Comisia Națională a Monumentelor Istorice este abilitată să reprezinte România în organismele internaționale de specialitate similare.

ART. 3.

(1) Comisia are următoarele atribuții principale:

- a) avizează strategia în domeniile evidenței, cercetării, protecției, conservării, restaurării, revitalizării și punerii în valoare a monumentelor istorice;
- b) avizează, după caz, norme și metodologii privind cercetarea, evidența, protecția, punerea în valoare și revitalizarea monumentelor istorice;
- c) avizează, norme și metodologii privind conservarea și restaurarea monumentelor istorice și a bunurilor culturale imobile comune, proprietate publică;
- d) avizează propunerile Direcției Monumentelor Istorice privind lista de priorități a lucrărilor de conservare și restaurare a monumentelor istorice, aflate în proprietate publică sau aflate în proprietatea cultelor;
- e) avizează lucrările de conservare și restaurare a monumentelor istorice la solicitarea proprietarilor sau a titularilor de alte drepturi reale asupra acestora;
- f) avizează proiectele de conservare și restaurare pentru monumentele istorice;
- g) avizează studiile prin care se stabilesc zonele de protecție a monumentelor istorice;
- h) avizează schimbarea destinației și funcționalităților monumentelor istorice;
- i) avizează normele și criteriile pentru funcționarea agenților economici și a altor persoane juridice care desfășoară activități în domeniul cercetării, proiectării și execuției lucrărilor de specialitate a monumentelor istorice;
- j) avizează funcționarea agenților economici și a altor persoane juridice care desfășoară activități în domeniul cercetării, proiectării și execuției lucrărilor de specialitate a monumentelor istorice;
- k) avizează normele și criteriile de atestare în vederea înscrierii lor în Registrul specialiștilor, din domeniul conservării și restaurării monumentelor istorice;
- l) avizează nomele și criteriile de atestare a specialiștilor în vederea înscrierii lor în Registrul experților în domeniul protejării monumentelor istorice;
- m) avizează, împreună cu Comisia Națională a Muzeelor și Colecțiilor, exportul

- temporar al componentelor artistice, elementelor constitutive și elementelor de mobilare interioară și exterioară a monumentelor istorice, elemente care sunt ele însele bunuri culturale mobile clasate;
- n) avizează, împreună cu Comisia de specialitate a Ministerului Lucrărilor Publice și Amenajării Teritoriului, planurile de urbanism și planurile de amenajare a teritoriului ce privesc monumentele istorice și zonele lor de protecție;
 - o) avizează normele și criteriile de clasare a bunurilor imobile ce aparțin patrimoniului cultural național, precum și metodologia de declasare a acestora;
 - p) avizează Lista monumentelor, ansamblurilor și siturilor istorice;
 - q) avizează executarea de lucrări în zonele de protecție a monumentelor istorice.

CAPITOLUL 2

Organizarea Comisiei

ART. 4.

(1) *Comisia* este compusă dintr-un președinte și dintr-un număr de până la 33 de membri și un secretar.

(2) Președintele *Comisiei* este numit prin ordin al Ministrului Culturii.

(3) Membrii *Comisiei* sunt propuși de președinte și numiți prin ordin al Ministrului Culturii.

(4) *Comisia* alege, prin vot secret, din rândul membrilor săi, 6 vicepreședinți, președinții secțiunii de specialitate și secțiunilor teritoriale. Președinții secțiunilor de specialitate, au și calitatea de membri ai Biroului *Comisiei*.

(5) *Comisia* poate hotărî asupra acordării calității de membru de onoare unor specialiști recunoscuți în domeniul protejării monumentelor istorice. Aceștia vor putea fi consultați în probleme specifice, de mare importanță.

ART. 5.

(1) În alcătuirea *Comisiei* se va urmări reprezentarea echilibrată a tuturor domeniilor, care contribuie la protejarea monumentelor istorice.

(2) Nu pot face parte din *Comisie* persoanele care au contribuit, direct sau indirect, la distrugerea unuia sau mai multor monumente istorice.

ART. 6.

(1) Directorul Direcției Monumentelor Istorice este de drept secretarul *Comisiei*. Acesta coordonează Secretariatul Tehnic al *Comisiei*, alcătuit din specialiști din cadrul Direcției Monumentelor Istorice.

(2) Secretarul *Comisiei* propune și stabilește împreună cu președintele *Comisiei* ordinea de zi a ședințelor.

(3) Structura și atribuțiile Secretariatului Tehnic sunt stabilite de către directorul Direcției Monumentelor Istorice.

ART. 7.

(1) Mandatul președintelui *Comisiei* este de 5 ani. Nici o persoană nu poate îndeplini funcția de președinte al *Comisiei* decât pentru cel mult două mandate. Acestea pot fi succesive.

(2) Mandatul vicepreședinților este exercitat pe perioada mandatului de membru al *Comisiei*.

(3) Mandatul unui membru al *Comisiei* este de maximum 3 ani. Anual, președintele *Comisiei* propune înlocuirea unei treimi din numărul membrilor *Comisiei*.

(4) În cazul în care unul dintre membrii *Comisiei* se află în imposibilitatea exercitării atribuțiilor sale, din motive obiective sau din rațiuni personale, el poate cere înlocuirea sa.

ART. 8.

(1) Președintele, vicepreședintele, membrii *Comisiei* și ai secțiunilor pot pierde această calitate, la cererea a cel puțin jumătate plus unu din numărul membrilor acesteia, în următoarele situații:

- a) dacă persoana în cauză a nesocotit sau a încălcat prevederile legii sau ale prezentului regulament;
- b) dacă persoana în cauză a lipsit nejustificat de la trei ședințe consecutive ale *Comisiei* ori este în imposibilitatea exercitării atribuțiilor funcției, pe o perioadă mai mare de trei luni.

(2) Constatarea situațiilor de la alineatul (1) lit. a) și b) este de competența Ministrului Culturii.

(3) Eliberarea din funcție se face de către Ministrul Culturii, cu avizul președintelui *Comisiei*.

ART. 9. În cazul în care există un loc vacant în componența *Comisiei*, președintele *Comisiei* va propune Ministrului Culturii persoana care va fi numită pentru continuarea mandatului respectiv.

ART. 10.

(1) Pentru desfășurarea unor activități în intervalele dintre două întruniri ale *Comisiei*, acesta își organizează un Birou format din președinte, vicepreședinte, președintele secțiilor de specialitate și secretarul comisiei.

(2) Biroul se întrunește la convocarea președintelui *Comisiei* și are următoarele atribuții principale:

- a) urmărește prin Secretariatul Tehnic respectarea hotărârilor *Comisiei*;
- b) analizează contestațiile primite cu privire la avizele *Comisiei* sau a secțiunilor acesteia și prezintă *Comisiei* propuneri de soluționare;
- c) alte atribuții acordate pe baza mandatului *Comisiei*;

(3) La ședințele Biroului pot fi invitați, după caz, și alți membri ai *Comisiei* sau din secțiunile acesteia.

(4) Biroul va prezenta *Comisiei* un raport cu privire la activitatea desfășurată de către acesta în perioada dintre ședințele *Comisiei*.

CAPITOLUL 3

Funcționarea Comisiei

ART. 11. *Comisia* își desfășoară activitatea în ședințe plene, în Secțiuni de Specialitate în Secțiuni Teritoriale Pluridisciplinare și în ședințe de Birou, care sunt statutar întrunite în prezența a jumătate plus unu din numărul total de membri.

ART. 12.

(1) Ședințele *Comisiei* au loc, de regulă, lunar sau ori de câte ori este nevoie.

(2) Convocarea lor se face la inițiativa Ministrului Culturii, a președintelui, a Biroului sau la solicitarea președinților secțiunilor de specialitate prin secretarul *Comisiei*.

ART. 13.

(1) În exercitarea atribuțiilor sale, *Comisia* adoptă hotărâri cu votul majorității simple a membrilor prezenți.

(2) Hotărârile prin care *Comisia* avizează o documentație vor putea conține recomandări și condiții cu privire la exercitarea drepturilor rezultate ca urmare a eliberării avizului. Recomandările și condițiile prevăzute în hotărârile *Comisiei* vor fi aduse la cunoștința celor îndreptățiți prin menționarea lor în cuprinsul avizului eliberat.

(3) În cazul avizelor de clasare / declasare, precum și, în anumite situații, la solicitarea Ministrului Culturii, deciziile *Comisiei* se exercită prin, votul a cel puțin jumătate plus unu din numărul membrilor *Comisiei*.

(4) Hotărârile de respingere a documentațiilor supuse aprobării *Comisiei* se motivează. Motivele respingerii documentației se vor aduce la cunoștința solicitantului în același timp cu comunicarea hotărârii *Comisiei*.

SECȚIUNILE DE SPECIALITATE

ART. 14. Secțiunile de specialitate și cele teritoriale vor prezenta *Comisiei* rapoarte anuale de activitate.

ART. 15.

(1) Secțiunile de specialitate ale *Comisiei* se organizează în următoarele domenii:

- a) evidență;
- b) tehnică;
- c) artă, componente artistice;
- d) arheologie;
- e) urbanism și zone protejate.

(2) Secțiunile de specialitate au ca atribuție principală analizarea și avizarea documentațiilor transmise spre avizare, potrivit domeniului de specialitate.

(3) Documentațiile pentru care se cere o analiză interdisciplinară în ceea ce privește conservarea, restaurarea sau punerea în valoare a monumentelor istorice, precum și, după caz, documentațiile de urbanism cu un caracter de excepție față de reglementările legale, vor fi transmise *Comisiei* în vederea avizării.

ART. 16.

(1) Secțiunile de specialitate sunt formate dintr-un președinte și un număr de 9 membri, cu excepția secțiunii tehnice care are numai 19 membri, și cuprinde membri ce sunt ai *Comisiei* și membri cooptați.

(2) Secțiunile de specialitate sunt conduse de președinte numit de către *Comisie*, din rândul membrilor acesteia.

(3) Desemnarea membrilor *Comisiei* în fiecare secțiune de specialitate se stabilește de către *Comisie*, la propunerea președintelui secțiunii respective.

(4) Membrii cooptați sunt propuși de către *Comisie* din rândul specialiștilor în domeniul secțiunii din care fac parte și sunt numiți prin Ordin al Ministrului Culturii.

(5) În cazul în care există un loc vacant în cadrul secțiunii, președintele acesteia va propune *Comisiei* persoana care va continua mandatul respectiv, în condițiile alin. (3), (4).

(6) La lucrările secțiunilor pot participa, fără drept de vot, și 1-3 invitați.

ART. 17.

(1) Secretariatul secțiunilor de specialitate este asigurat de către Direcția Monumentelor Istorice.

(2) Secretarii secțiunilor sunt desemnați de către secretarul *Comisiei* din rândul specialiștilor Direcției Monumentelor Istorice.

ART. 18.

(1) Secțiunile de specialitate se întrunesc ori de câte ori este necesar, la solicitarea secretarului *Comisiei*.

(2) Secțiunile își desfășoară activitatea în plen sau în ședințe comune cu alte secțiuni și adoptă hotărâri cu votul majorității simple a membrilor prezenți.

(3) Ședințele secțiunilor sunt statuate în prezența a cel puțin jumătate plus unu din numărul membrilor acesteia.

ART. 19.

(1) În vederea îndeplinirii atribuțiilor de consultanță și avizare științifică în domeniul cercetării, inventarierii, evidenței, evaluării, protecției, conservării, restaurării, punerii în valoare și revitalizării monumentelor istorice, *Comisia* își desfășoară activitatea în secțiuni teritoriale pluridisciplinare.

(2) Secțiunile Teritoriale sunt:

1) Secțiunea 1 cuprinde municipiul București și județul Ilfov.

(în municipiul București).

2) Secțiunea 2 cuprinde județele: Argeș, Dâmbovița, Giurgiu, Prahova, Teleorman.

Cu sediul în municipiul Ploiești.

3) Secțiunea 3 cuprinde județele: Dolj, Gorj, Mehedinți, Olt, Vâlcea.

Cu sediul în municipiul Craiova.

4) Secțiunea 4 cuprinde județele: Arad, Bihor, Caraș-Severin, Timiș.

Cu sediul în municipiul Timișoara.

5) Secțiunea 5 cuprinde județele: Bistrița Năsăud, Maramureș, Satu-Mare, Sălaj.

Cu sediul în municipiul Bistrița Năsăud.

6) Secțiunea 6 cuprinde județele: Alba, Cluj, Hunedoara, Mureș.

Cu sediul în municipiul Cluj-Napoca.

7) Secțiunea 7 cuprinde județele: Brașov, Covasna, Harghita, Sibiu.

Cu sediul în municipiul Sibiu.

8) Secțiunea 8 cuprinde județele: Botoșani, Iași, Neamț, Suceava, Vaslui.

Cu sediul în municipiul Iași.

9) Secțiunea 9 cuprinde județele: Bacău, Buzău, Galați, Vrancea.

Cu sediul în municipiul Galați.

10) Secțiunea 10 cuprinde județele: Brăila, Călărași, Constanța, Ialomița, Tulcea.

Cu sediul în municipiul Constanța.

(3) Secțiunile Teritoriale au în componență un președinte, un vicepreședinte și 9 membri, specialiști care își desfășoară activitatea în teritoriul de competență al secțiunii.

(4) Președintele și vicepreședintele fiecărei Secțiuni Teritoriale sunt aleși, prin vot secret, de *Comisie*. Președinții Secțiunilor Teritoriale vor fi aleși dintre membrii *Comisiei*.

(5) Componența nominală a fiecărei Secțiuni Teritoriale se aprobă prin Ordin al Ministrului Culturii, la propunerea Inspectoratelor pentru Cultură județene, cu avizul *Comisiei*.

(6) Secretarul fiecărei Secțiuni Teritoriale este specialistul cu atribuții în domeniul protejării monumentelor istorice al Inspectoratului pentru Cultură din localitatea în care își are sediul Secțiunea Teritorială.

(7) Secretariatul Secțiunilor Teritoriale este asigurat de Inspectoratul pentru Cultură din localitatea în care își are sediul secțiunea teritorială.

ART. 20. Secțiunile Teritoriale Pluridisciplinare au următoarele atribuții principale:

a) propun *Comisiei* avizul asupra documentațiilor pentru monumentele istorice din categoriile A și B;

b) avizează documentații pentru monumente istorice din categoria C;

c) avizează documentații pentru monumente istorice din categoriile A și B numai pentru lucrări de întreținere și reparații curente care nu aduc modificări de arhitectură ori ale componentelor artistice, în condițiile în care lucrările se execută cu respectarea materialelor, tehnicilor și formei constructive inițiale a monumentului istoric;

d) alte atribuții legale pe care C.N.M.I. le delegă Secțiunilor Teritoriale prin D.M.I.

ART. 21.

(1) Secțiunile Teritoriale se întrunesc la solicitarea Inspectoratelor Județene pentru

CONTESTAȚIILE

ART. 22.

(1) Împotriva hotărârilor *Comisiei*, ale Secțiunilor de Specialitate sau ale Secțiunilor Teritoriale se pot face contestații în termen de 15 zile de la primirea comunicării.

(2) Contestațiile se soluționează în termen de 30 de zile de la depunerea acestora.

(3) Contestațiile se depun la Direcția Monumentelor Istorice și sunt analizate de către Biroul *Comisiei*. Acesta va examina temeinicia contestației și va prezenta *Comisiei* sau secțiunilor propuneri de menținere a hotărârii contestate sau de reanalizare a documentației care constituie obiectul contestației.

(4) Propunerile Biroului se supun spre aprobare plenului *Comisiei* sau secțiunilor de specialitate, după caz, în prima ședință a acestora.

(5) Hotărârile prin care *Comisia* sau secțiunea de specialitate aprobă sau respinge propunerile Biroului se iau cu votul a cel puțin jumătate plus unu din numărul membrilor prezenți.

DISPOZIȚII FINALE

ART. 23. Membrii *Comisiei*, ai Secțiunilor de Specialitate și ai Secțiunilor Teritoriale nu au drept de vot și nu sunt prezenți la vot atunci când se analizează documentații pentru care au calitatea de autor sau de colaborator.

ART. 24.

(1) Avizele *Comisiei* sunt semnate de președinte, secretar, inspectorul din cadrul Direcției Monumentelor Istorice, după caz de referenții de specialitate și se aprobă de Ministerul Culturii.

(2) Avizele Secțiunilor de Specialitate vor fi aprobate de Ministerul Culturii după ce sunt semnate de secretarul secțiunii, de inspector și, după caz, referenții de specialitate din cadrul Direcției Monumentelor Istorice.

(3) Avizele Secțiunilor Teritoriale se elaborează de către Inspectoratul pentru Cultură județean și cel al municipiului București, după caz, pe teritoriul cărui se află obiectivul de avizat, se semnează de angajatul Inspectoratului, responsabilul cu protecția monumentelor istorice și se aprobă de Consilierul Șef.

ART. 25. Membrii *Comisiei* și ai secțiunilor sale primesc o legitimație eliberată de Ministerul Culturii și care le dă următoarele drepturi:

- a) de a constata starea de întreținere a monumentelor istorice;
- b) de a verifica modul în care sunt respectate avizele *Comisiei*;
- c) de a controla modul în care sunt executate intervențiile asupra monumentelor istorice.

ART. 26.

(1) Pentru activitatea desfășurată în cadrul *Comisiei*, a Secțiunilor de Specialitate, membrii cooptați încheie convenții civile cu Ministerul Culturii.

(2) Pentru activitatea desfășurată în cadrul Secțiunilor Teritoriale, membrii acestora, alții decât membrii *Comisiei*, vor încheia convenții civile cu fiecare Inspectorat pentru Cultură județean sau al Municipiului București, după caz, în care își desfășoară activitatea curentă membrii în cauză.

ROMÂNIA
MINISTERUL CULTURII
INSPECTORATUL PENTRU CULTURĂ

Nr.

Către (solicitant)

Spre știință: - Primăria.....
- O.J.P.C.N.....
- D.M.I.....

**AVIZ NR. /(cod)/(data ședinței)
Privind (lucrările și obiectivul)**

Obiectivul:
Localitatea:
Proiect:
Faza:
Proiectant:
Beneficiar:
Finanțator:

Documentația conține piese scrise:;
piese desenate:;
(documentar fotografic - dacă este cazul);

Se propune
(descrierea lucrărilor).

În urma analizării documentației în ședința Secțiunii Teritoriale nr.
a C.N.M.I. din data de, se acordă

**AVIZ FAVORABIL
(cu condiții, recomandări - dacă este cazul)**

CONSILIER SEF,

INSPECTOR,

Nota: cod aviz: M-lucrări la obiective monument istoric;
Z-lucrări în zona de protecție sau rezervații de arhitectură și urbanism;
U-documentații de urbanism - P.A.T.J., P.U.G. etc.

Nr. Crt.	OBIECTIV	CONȚINUT DOCUMENTAȚIE	DESCRIEREA LUCRĂRILOR	NR. AVIZ	OBS. Condiții/recomandări

Consilier Șef,

.....

RUȚIU JURIBHM
RTIMASAO

* Opusul va fi transmis la D.M.I. lunar.

București, 22 februarie 2005
Nr. 2015

ORDIN

**Privind aprobarea criteriilor generale pentru clasarea bunurilor culturale imobile
în Lista monumentelor istorice**

Ministrul culturii,
în temeiul Hotărârii Guvernului nr. 134/1998 privind organizarea și funcționarea
Ministerului Culturii, cu modificările ulterioare,

în aplicarea dispozițiilor Ordonanței Guvernului nr. 27/1992 privind unele măsuri pentru
protecția patrimoniului cultural național, aprobată și modificată prin Legea nr. 11/1994, cu
modificările ulterioare,

în conformitate cu dispozițiile Ordonanței Guvernului nr. 68/1994 privind protejarea
patrimoniului cultural național, aprobată și modificată prin Legea nr. 41/1995, cu modificările
ulterioare,

emite următorul ordin:

Art. 1.

(1) Se aprobă criteriile generale pentru clasarea bunurilor imobile în Lista monumentelor
istorice, cuprinse în anexa nr.1.

(2) În baza criteriilor menționate la alin. (1) se vor elabora norme metodologice privind
clasarea bunurilor culturale imobile în Lista monumentelor istorice.

Art. 2.

(1) Lista monumentelor istorice este structurată pe capitole, conform anexei nr.2, și se
întocmește pentru fiecare județ, respectiv pentru municipiul București.

(2) Pentru municipiul București bunurile culturale imobile cuprinse la cap II „Monumente
și ansambluri de arhitectură; monumente tehnice” din Lista monumentelor istorice se vor
repartiza pe categorii valorice, conform anexei nr. 3.

Art. 3. Încadrarea bunurilor culturale imobile în Lista monumentelor istorice se face la
propunerea inspectoratelor pentru cultură județene, respectiv al municipiului București, prin
oficiile județene pentru patrimoniul cultural național.

Art. 4. Lista monumentelor istorice, avizată de Comisia Națională a Monumentelor Istorice,
se aprobă de ministrul culturii și se transmite de Direcția Monumentelor Istorice, în termen
de 30 zile de la aprobare, inspectoratelor pentru cultura județene, respectiv al municipiului
București, precum și consiliilor județene, respectiv Primăriei Municipiului București.

Art. 5. Anexele nr. 1-3 fac parte integrantă din prezentul ordin.

Art. 6. Direcția Monumentelor Istorice, Direcția generală așezăminte, centre și inspec-
torate pentru cultură, precum și inspectoratele pentru cultură județene, respectiv al muni-
cipiului București, vor aduce la îndeplinire prevederile prezentului ordin.

Art. 7. Prezentul ordin va fi publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I.

**MINISTRUL CULTURII,
Ion CARAMITRU**

București, 22 februarie 2000
Nr. 2013

CRITERII GENERALE

Pentru clasarea bunurilor culturale imobile în Lista monumentelor istorice

CAPITOLUL I

Dispoziții cu caracter general

Art. 1. Propunerea de clasare a unui bun cultural imobil ca monument istoric se poate face numai pe baza expertizei efectuate, de persoane atestate ca specialiști sau experți în domeniul protecției, conservării și punerii în valoare a monumentelor istorice.

Art. 2. Clasarea unui imobil în Lista monumentelor istorice se poate face dacă acesta întrunește unul sau mai multe criterii valorice.

Art. 3. Criteriile valorice pot fi aplicate și numai unei părți a unui imobil, dacă acesta nu întrunește condițiile necesare în întregul său.

Art. 4. Criteriile valorice de clasare se aplică în funcție de natura imobilului: monument, ansamblu, rezervație.

Art. 5. În sensul prezentei anexe se definesc următorii termeni:

a) *monument* – construcția sau partea de construcție, împreună cu instalațiile, componentele artistice, elementele de mobilare interioară sau exterioră care fac parte integrantă din acesta, precum și lucrările artistice comemorative, funerare și de for public, împreună cu terenul aferent delimitat topografic, și care constituie mărturie cultural-istorice remarcabile din punct de vedere arhitectural, arheologic, artistic, religios, social, științific sau tehnic;

b) *ansamblu* – grup coerent, din punct de vedere cultural, istoric, arhitectural, urbanistic, de construcții urbane sau rurale, împreună cu terenul aferent, care formează o unitate delimitată topografic și care constituie mărturie cultural-istorice remarcabile din punct de vedere arhitectural, arheologic, artistic, religios, social, științific sau tehnic;

c) *rezervație* – teren delimitat topografic, care cuprinde acele creații ale naturii sau ale omului, în cadru natural și care constituie mărturie cultural-istorice remarcabile din punct de vedere arhitectural, arheologic, artistic, religios, social, științific sau tehnic;

Art. 6.

(1) Valoarea locală sau națională a unui monument, ansamblu sau a unei rezervații se va aprecia prin raportarea acestora și a fiecărui criteriu valoric care le definește la alte monumente, ansambluri sau rezervații similare din țară.

(2) Pentru aprecierea valorii internaționale a unui monument, ansamblu sau a unei rezervații se vor aplica criteriile stabilite prin convențiile internaționale.

(3) Condițiile de departajare între categoriile valorice A, B și C prezentate în anexa nr. 3 vor fi precizate prin metodologie.

CAPITOLUL II

Criterii valorice pentru clasare

Art. 7. Clasarea unui imobil în Lista monumentelor istorice se face în baza următoarelor criterii valorice, pentru care se stabilesc subcriteriile specifice:

1. criteriul referitor la vechime, în funcție de natura imobilului:

a) pentru monumente;

- b) pentru ansambluri;
- c) pentru rezervații;
- 2. criteriul referitor la valoarea arhitectural-urbanistică, artistică, în funcție de natura imobilului:
 - a) pentru monumente;
 - b) pentru ansambluri;
 - c) pentru rezervații;
- 3. criteriul referitor la valoarea memorial-simbolică;
- 4. criteriul referitor la raritate, unicitate.

CAPITOLUL III

Criteriul referitor la vechime

Art. 8. Criteriul referitor la vechime și subcriteriile sale se referă exclusiv la construcția existentă, nu și la eventualele atestări documentare ale unor construcții anterioare care au fost total înlocuite de construcția existentă.

Art. 9. Posibilitatea ca un imobil să fie clasat în una dintre categoriile monumentelor istorice crește proporțional cu vechimea lui.

Art. 10. În cazul monumentelor se vor avea în vedere următoarele subcriterii:

- a) vechimea construcției inițiale și a intervențiilor ulterioare;
- b) vechimea componentelor artistice inițiale și ulterioare;
- c) vechimea amenajărilor întregului teren aferent bunului imobil;
- d) ponderea diferitelor părți provenite din intervențiile efectuate de-a lungul timpului;
- e) ponderea substanței originale păstrate din fiecare etapă de intervenție.

Art. 11. În cazul ansamblurilor se vor avea în vedere următoarele subcriterii:

- a) vechimea ansamblului inițial și a intervențiilor ulterioare;
- b) vechimea fiecărei părți a ansamblului: inițiale și ulterioare;
- c) ponderea diferitelor imobile/părți provenite din intervenții de-a lungul timpului;
- d) ponderea substanței originale păstrate din fiecare etapă de intervenție;

Art. 12. În cazul rezervațiilor se vor avea în vedere următoarele subcriterii:

- a) evoluția istorică a teritoriului cuprins în rezervație;
- b) ponderea diferitelor imobile/părți provenite în intervențiile de-a lungul timpului.

CAPITOLUL IV

Criteriul referitor la valoarea arhitectural-urbanistică și artistică

Art. 13. Criteriul referitor la valoarea arhitectural-urbanistică, artistică se poate aplica unui imobil în întregul sau oricărei părți a acestuia.

Art. 14. În cazul monumentului vor fi avute în vedere următoarele subcriterii, în funcție de valoarea, calitatea și semnificația lor:

- a) concepția spațială;
- b) concepția funcțională;
- c) concepția/compoziția volumetrică;
- d) plastica arhitecturală a fațadelor;
- e) arhitectura interioarelor;
- f) coerența stilistică;
- g) concepția structurală și tehnică;

- h) componentele artistice: frescă, mozaic, sculptură etc. și ponderea celor valoroase față de întreaga clădire;
- i) amenajarea terenului aferent construcției;
- j) construcții auxiliare, instalații, elemente de mobilare exterioară, pavimente, amenajări peisajere și altele;
- k) relația cu contextul urban și natural;
- l) reprezentativitatea pentru o epocă istorică/stil, școală, curent artistic;
- m) reprezentativitatea în cadrul unui program/țip de clădiri;
- n) notorietatea autorului și reprezentativitatea pentru opera acelui autor.

Art. 15. În cazul ansamblului subcriteriile referitoare la valoarea arhitectural-urbanistică, artistică vor fi aplicate în funcție de aspectul specific cultural, istoric, funcțional, stilistic, urban sau rural etc., care conferă coerența ansamblului și îl delimitează topografic.

Art. 16. Subcriteriile care vor fi avute în vedere la clasarea ansamblurilor sunt:

- a) coerența structurală, stilistică, funcțională, temporală, de tehnică de construcție, precum și tehnica autorului;
- b) compoziția spațial-volumetrică/caracteristici funcționale;
- c) clădirile componente și ponderea celor valoroase față de întreg;
- d) componentele artistice și ponderea celor valoroase față de întreg;
- e) amenajări ale spațiului exterior: pavimente, mobilier urban, amenajări peisajere etc.;
- f) relația ansamblului cu contextul urban sau natural în care se înscrie;
- g) reprezentativitatea în cadrul unei tipologii urbane;
- h) înscrierea în regulamentul urban al epocii în care a fost construită clădirea;
- i) reprezentativitatea în cadrul unui stil, unei școli, unui curent artistic, unei epoci;

Art. 17. În cazul rezervațiilor subcriteriile se vor aplica în funcție de specificitatea care se stabilește fiecărei rezervații.

Art. 18. Subcriteriile care vor fi avute în vedere la clasarea rezervațiilor sunt următoarele:

- a) identitatea spațială, caracterul;
- b) compoziția volumetrică/caracteristici funcționale;
- c) valorile diverselor construcții componente și ponderea lor, care conferă rezervației un anumit caracter și o delimitează;
- d) ponderea clădirilor valoroase față de întreg;
- e) amenajări ale spațiului exterior: pavimente, mobilier urban, amenajări peisajere etc.;
- f) semnificația țesutului urban: parcelarul, trama stradală, fondul construit;
- g) evoluția teritoriului în raport cu regimul de proprietate;
- h) relația cu contextul fizic/teritoriul înconjurător urban și natural;
- i) reprezentativitatea în cadrul unei politici urbane;
- j) reprezentativitatea în cadrul unei tipologii;

CAPITOLUL V

Criteriul referitor la valoarea memorial-simbolică

Art. 19. Criteriul și subcriteriile se aplică monumentelor, ansamblurilor și rezervațiilor, fără deosebire.

Art. 20. Subcriteriile referitoare la valoarea memorial-simbolică sunt:

- a) evenimente istorice, culturale, politice sau sociale, respectiv personalități culturale, politice ori personaje legendare sau mitice, legate de locul respectiv și/sau reprezentate;

- b) tradiții locale – obiceiuri, activități specifice, sărbători religioase sau profane etc. – legate de locul respectiv;
- c) prezența în memoria comunității, la nivel național sau local;
- d) clădiri dispărute, atestate documentar, care au existat pe locul respectiv.

CAPITOLUL VI

Criteriul referitor la raritate/unicitate

Art. 21. Criteriul și subcriteriile se aplică monumentelor, ansamblurilor și rezervațiilor, fără deosebire.

Art. 22.

(1) Subcriteriile în funcție de care se va face aprecierea rarității sau a unicității sunt următoarele:

- a) vechimea;
- b) valoarea arhitectural-urbanistică și artistică;
- c) valoarea istorică/memorial-simbolică;
- d) stilul, școala, curentul istoric;
- e) autorul;
- f) programul de arhitectură sau urbanistic;
- g) concepția structurală și tehnica constructivă;
- h) componentele artistice;
- i) unicitatea sau raritatea istorică;
- j) originalitatea, atipicitatea, excepția, bizaria.

(2) Subcriteriile de la alin. (1) lit.a), b) și c) reprezintă aprecierea făcută potrivit cap. III, IV și V.

Art. 23. În cazul în care un monument istoric a fost inclus într-o categorie inferioară, iar aplicarea criteriului de raritate/unicitate o justifică, acesta poate fi clasat într-o categorie superioară.

ANEXA NR. 2

CAPITOLUL IV

DENUMIREA

Capitolelor din Lista monumentelor istorice

- I. Monumentele arheologice; stiluri arheologice
- II. Monumente și ansambluri de arhitectură; monumente tehnice
- III. Clădiri memoriale
- IV. Monumente de artă, monumente și ansambluri memoriale
- V. Rezervații de arhitectură și urbanism; locuri istorice; parcuri și clădiri

CATEGORII VALORICE

Cuprinse în cap. II din Lista monumentelor istorice a municipiului București

Categorია A

Monumente de valoare națională excepțională, reprezentative pe plan universal

Categorია B

Monumente de valoare națională

În această categorie vor fi încadrate imobilele înscrise în categoria *monumente* din Lista monumentelor istorice a municipiului București –1992.

Categorია C

Monumente reprezentative pentru o anumită zonă, epocă, un anumit stil, autor, o anumită arie etnografică

În această categorie vor fi încadrate imobilele înscrise în categoria *arhitecturală și ambientală* din Lista monumentelor istorice a municipiului București –1992.

Bunurile culturale imobile care nu sunt clasate în categoriile A, B și C sunt bunuri culturale comune.

Lucrarea a fost elaborată de Direcția Monumentelor Istorice (director: arh. Dan Nicolae), sub coordonarea dr. arh. Sergiu Nistor, director general al Direcției Generale a Patrimoniului Cultural Național, din Ministerul Culturii, constituind baza capitolului „Protejarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural național” din volumul editat de Ministerul Culturii „Politici și strategii culturale 1997-2000”.

PROTEJAREA ȘI PUNEREA ÎN VALOARE A PATRIMONIULUI CULTURAL NAȚIONAL

În actuala guvernare, Ministerul Culturii a elaborat un program național complex privind protejarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural național, a cărui dinamică pentru anii 1997 - 2000 a reprezentat o perioadă de vârf din domeniu, în raport cu ultimii zece ani.

În România, coordonarea activităților de protejare a patrimoniului cultural național revine Ministerului Culturii, care își exercită atribuțiile în domeniu, prin instituțiile specializate din subordine, precum și prin serviciile sale descentralizate. Potrivit ordonanței de Guvern nr. 68/1994, patrimoniul cultural național este compus din bunuri culturale mobile și imobile care, prin valoarea lor istorică, arheologică, istorico-documentară, memorialistică, artistică, arhitecturală, urbanistică, religioasă, peisagistică sau tehnico-științifică sunt mărturie de neînlocuit ale potențialului creator uman în relația sa cu mediul natural și cu mediul istoricește constituit de pe teritoriul României, ale istoriei și civilizației naționale și universale. Ca atare, în categoria juridică *patrimoniul cultural național* intră atât bunuri mobile, cât și imobile – clădiri, monumente și alte construcții, ansambluri de imobile, situri istorice, grădini și parcuri istorice, locuri istorice, rezervații de arhitectură - cunoscute sub denumirea generică de *monumente istorice*.

În acest domeniu esențial al activității sale, Ministerul Culturii și-a concentrat eforturile în următoarele direcții:

1. conceperea și elaborarea unui nou cadru legislativ, armonizat cu legislația europeană în materie, care să permită o

reală protecție a bunurilor aparținând patrimoniului cultural național, în paralel cu îmbunătățirea și completarea legislației existente:

A. Au fost finalizate, la sfârșitul anului 1998, proiectul Legii privind patrimoniul cultural național mobil (promulgat în anul 2000) și proiectul Legii monumentelor istorice, care a fost deja aprobat de către Camera Deputaților; B. O altă lege deosebit de importantă, Legea Muzeelor și Colectiilor, al cărui proiect a fost definitivat în cursul anului 1999, urmează procedurile de dezbatere parlamentară; C. La inițiativa Ministerului Culturii, Guvernul a emis în perioada actualului mandat:

1. Ordonanța de urgență a guvernului nr. 24/1997 privind modificarea și completarea Ordonanței Guvernului României nr. 68/1994;
2. Ordonanța Guvernului nr. 5/1999 privind declararea municipiului Sibiu și a zonei înconjurătoare ca obiective de interes național;
3. Ordonanța Guvernului nr. 43/30.01.2000 privind protecția patrimoniului arheologic;
4. Ordonanța Guvernului nr. 47/31.01.2000 privind stabilirea unor măsuri de protecție a monumentelor istorice care fac parte din Lista patrimoniului mondial;
5. Ordonanța Guvernului nr. 44 din 30 ianuarie 2000, referitoare la unele măsuri privind asigurarea bunurilor culturale mobile exportate temporar;
6. Ordonanța Guvernului nr. 125/2000 privind declararea orașului Sulina, județul Tulcea, și a zonei

Înconjurătoare, ca obiective de interes național.

D. Au fost definitive o serie de normative și metodologii din domeniu cum sunt:

1. Normele de restaurare și Normele de Protecția Muncii pentru rețeaua laboratoarelor de restaurare;
2. Metodologia de avizare privind exportul temporar de bunuri culturale;
3. Normele metodologice privind evidența, gestiunea și inventarierea bunurilor culturale deținute de muzee, colecții publice, case memoriale, centre de cultură și alte unități de profil;
4. Normele privind atestarea specialiștilor din domeniul monumentelor istorice;
5. Normele privind evidența monumentelor istorice;
6. Normele metodologice privind monitorizarea monumentelor înscrise în lista patrimoniului mondial UNESCO;
7. Fișa bunului cultural distrus, furat sau dispărut;
8. S-a instituit Registrul național al bunurilor dispărute;
9. Au fost anulate ordine depășite și inoperante din legislația anterioară (ex: Ordinul Ministrului Culturii nr. 1297/1996).

II. susținerea financiară puternică a activităților specifice domeniului restaurării monumentelor istorice, prin

A. alocarea, începând din 1997, a unor fonduri de circa **14 ori mai mari față de 1996**;

1. atragerea de noi surse de finanțare în restaurarea monumentelor istorice, precum:
 - a) credite de la instituții financiare internaționale (BIRD);
 - b) donații;
 - c) programe europene.

III. o nouă abordare a politicii de îmbogă-

țire a patrimoniului public, ceea ce s-a realizat prin:

A. În anul 2000 s-a constituit Comisia națională pentru selectarea proiectelor și programelor culturale care vor fi finanțate din bugetul Direcției Muzeu și Colecții. Ordinul Ministrului Culturii nr. 2047 din 12 mai 2000 a aprobat regulamentul de funcționare al acestei comisii, precum și criteriile de selecție a proiectelor și programelor culturale propuse de muzee;

B. achiziționarea de case memoriale;

C. terenuri-situri arheologice;

D. bunuri culturale mobile de o valoare excepțională (tezaur numismatice, opere de artă plastică, artă decorativă, material documentar etc.).

IV. formarea de specialiști în domeniul conservării și restaurării, prin:

A. reorganizarea structurilor instituționale specializate;

B. Ministerul Culturii a realizat un parteneriat activ cu organismele profesionale ale cercetătorilor și specialiștilor din acest domeniu, precum și cu comitetele naționale ICOM (Consiliul Internațional al Muzeelor) și ICOMOS (Consiliul Internațional al Monumentelor și Siturilor);

C. organizarea de șantiere-școală și acordarea de burse în țară și străinătate;

D. înființarea și/sau dotarea unor laboratoare de cercetare, conservare și restaurare;

E. dotarea instituțiilor descentralizate cu echipamente de înregistrare, necesare activității de evidență a monumentelor istorice;

F. regândirea unor modalități de revitalizare și de perpetuare a unor meserii tradiționale din domeniul construcțiilor;

G. susținerea activităților de cercetare în aceste domenii, inclusiv cele legate de publicațiile de specialitate;

H. participarea cercetătorilor și a specialiștilor la simpozioane, conferințe și alte manifestări științifice.

V. colaborarea cu organismele internaționale și instituțiile specializate din alte țări, pentru o nouă abordare a activităților de cercetare, proiectare, conservare, restaurare și punere în valoare a patrimoniului cultural;

A. Organizarea de către Ministerul Culturii la București a lansării campaniei *Europa un patrimoniu comun* în ziua de 10 septembrie 1999, prilejuită de aniversarea a 50 de ani de la fondarea Consiliului Europei, a reprezentat o recunoaștere a importanței României în contextul valorilor culturale europene;

B. Participarea activă la programele Consiliului Europei, inițierea de programe sub egida acestui organism, sau ale structurilor asociate Consiliului Europei, precum AAERPA, Fundația Meserilor Patrimoniului, Institutul Itinerariilor Culturale etc.

1. Protejarea monumentelor istorice

1.1.

În programul sectorial de perfecționare a cadrului legislativ s-a realizat o racordare la normele europene de protecție a patrimoniului cultural prin:

- ratificarea unor convenții internaționale în anul 1997:
- UNIDROIT, privind bunurile, culturale furate sau exportate ilegal, prin legea 149/24.07.1997
- LA VALETA, privind protecția patrimoniului arheologic, prin legea 150/24.07.1997;
- GRANADA, privind protecția patrimoniului arhitectural, prin legea 157/7.10.1997.

Pe planul reglementărilor naționale, în plus față de Legea Protejării Monumentelor Istorice și ordonanțele privitoare la completarea O.G. 68-1994 sau cele referitoare la patrimoniul mondial (O.G. 47-2000) și cel arheologic (O.G. 43-2000), a fost perfecționat cadrul operativ al acțiunii Ministerului Culturii în acest domeniu prin:

- elaborarea și aprobarea Hotărârii

Guvernului nr. 723/2000 care stabilește criteriile și condițiile de finanțare din surse alocate de la bugetul de stat a unor lucrări la monumentele istorice, aflate în proprietatea sau folosința unor persoane fizice sau juridice, altele decât instituțiile publice, permițând astfel o corelare a inițiativelor private, în conservarea monumentelor cu sprijinul statului acordat prin bugetul Ministerului Culturii;

- elaborarea noului regulament al Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice care prevede și structuri descentralizate ale acesteia, denumite Secțiuni Teritoriale Tehnice (Ordinul Ministerului Culturii nr. 2080/2000). Acestea sunt: București, Muntenia, Oltenia, Banat-Crișana, Maramureș, Transilvania de Vest, Transilvania de Est, Moldova de Nord, Moldova de Sud și Dunărea de Jos;

- A fost elaborat și publicat în Monitorul Oficial al României nr. 589/03.12.1999 Ordinul Ministrului Culturii nr. 2032/1999 pentru înființarea Comisiei de Atestare în Domeniul Monumentelor Istorice și aprobarea normelor și criteriilor de atestare a experților și a specialiștilor în domeniul conservării și restaurării monumentelor istorice. Pe baza acestui act normativ se desfășoară continuu activitatea de înscriere în registrul experților și specialiștilor. Au fost de asemenea elaborate și avizate:

- metodologia privind evidența monumentelor istorice;
- metodologia privind cadastrul monumentelor istorice;
- metodologia privind restaurarea picturilor murale.

În conformitate cu acest cadru normativ, s-a procedat la reorganizarea comisiilor naționale de specialitate și la structurarea corespunzătoare a direcției de specialitate (Direcția Generală a Patrimoniului Cultural Național);

S-a reorganizat Comisia Națională a Monumentelor Istorice – C.N.M.I., în anul 1997.

S-a reorganizat Comisia Națională Arheologică în Comisia Națională de Arheologie, din cadrul Ministerului Culturii, în anul 1999.

S-a înființat în cadrul Ministerului Culturii în anul 1999, Serviciul Arheologic, funcționând atât drept compartiment de specialitate, cât și ca Secretariat al Comisiei Naționale de Arheologie.

S-a înființat Compartimentul Arhitecturii, cu atribuții în ceea ce privește sprijinirea și încurajarea creației arhitecturale.

1.2.

În domeniul protejării monumentelor, istorice Ministerul Culturii dezvoltă:

PROGRAMUL NAȚIONAL DE RESTAURARE – P.N.R.

P.N.R. este un program dezvoltat pe subprograme sectoriale din care amintim: restaurarea bisericilor de lemn din Maramureș, Moldova, Valea Mureșului;

- conservarea și restaurarea siturilor arheologice;
- conservarea și restaurarea palatelor, conacelor, castelelor etc.

Acesta este principalul program al Ministerului Culturii prin care se alocă fonduri provenite de la bugetul de stat pentru lucrări de restaurare a patrimoniului arhitectural din România.

Dinamica alocărilor de fonduri se reflectă în tabelul sintetic, de mai jos:

ANUL	Valoarea fondurilor alocate (mil. lei)	Numărul obiectivelor din Programul Național de Restaurare	Numărul șantiierelor deschise de construcții și componente artistice	Numărul recepțiilor efectuate	Obs.
1996	11 700	173	3	RTL=0 RF= 5	
1997	193 844	286	154	RTL = 22 RF = 0	
1998	229 462	351	198	RTL = 11 RF = 2	
1999	186 700	366	218	RTL = 45 RF = 11	
2000	230 000	357	234	RTL=18 RF=28	propus

- creșterea numărului de obiective-monumente istorice, cuprinse în Programul Național de Restaurare de la 173 în anul 1996 la 357 în anul 2000;
- creșterea numărului de șantiere deschise, de la 97 în anul 1996 la 232 în anul 2000;
- creșterea numărului de recepții la terminarea lucrărilor de restaurare de la 0 în anul 1996 la 45 în anul 2000;
- creșterea numărului de recepții finale de la 5 în anul 1997 la 11 în 1999;
- În perioada 1997-1999 au fost efectuate 77 de recepții la terminarea lucrărilor în diferite faze de execuție și 13 recepții finale.

În perioada 1997-1999 au fost recepționate definitiv lucrările la 13 monumente istorice și recepționate la terminarea lucrărilor la alte 78 de obiective.

Pentru implicarea autorităților publice locale în cofinanțarea lucrărilor de restaurare cuprinse în Programul Național de Restaurare, Ministrul Culturii s-a adresat cu scrisoarea nr. 701-din 10 februarie 1999, tuturor prefecturilor, consiliilor județene și ale municipiilor. Acestea au fost solicitate să participe cu fonduri alături de Ministerul Culturii pentru obiectivele de pe teritoriul lor administrativ.

PROGRAMUL DE EVIDENȚĂ ȘI INVENTARIERE A MONUMENTELOR

În domeniul Evidenței Monumentelor Istorice ca măsură primară de protejare a monumentelor istorice, Ministerul Culturii, prin instituțiile din subordine, desfășoară un amplu program național de revizuire și actualizare a Listei monumentelor istorice, program care are ca suport informatizat baza de date deținută de către CIMEC.

Între 1989-1999 au fost elaborate și transmise la UNESCO cinci dosare pentru introducerea unor noi obiective din România în Lista patrimoniului mondial. La reuniunea UNESCO din 1999 au fost acceptate a fi înscrise următoarele:

- Cetățile dacice din Munții Orăștiei;
- Centrul istoric al orașului Sighișoara;

- extinderea poziei Bierian cu aşezările ţărăneşti cu biserici fortificate transilvănene din: Călnic, Prejmer, Viscri, Dârju, Saschiz, Valea Viilor;
- un grup de biserici de lemn din Maramureş: Bârsana, Budeşti-Joseni, Deseşti, Ieud-Deal, Plopiş, Poienile Izei, Rogoz, Şurdeşti.

Astăzi, România are 30 de monumente istorice înscrise în Lista patrimoniului mondial - UNESCO.

PROTEJAREA PATRIMONIULUI ARHEOLOGIC

Având în vedere importanţa pe care cercetarea arheologică o are, nu numai pentru monumentele istorice, ci şi pentru studiarea patrimoniului cultural naţional mobil, Ministerul Culturii a înfiinţat Serviciul de Arheologie, în decembrie 1999.

Acest compartiment din cadrul Direcţiei Generale a Patrimoniului Cultural Naţional are ca principale sarcini:

- Propune şi urmăreşte aplicarea strategiei naţionale în domeniul protejării patrimoniului arheologic;
- Propune modalităţi concrete privind îndeplinirea angajamentelor asumate prin convenţiile internaţionale referitoare la protecţia patrimoniului arheologic la care România este parte;
- Realizează administrarea bazei de date care alcătuieşte Repertoriul Arheologic Naţional;
- Întocmeşte şi administrează Registrul Arheologilor;
- Organizează Sesiunile Anuale Naţionale de Rapoarte Arheologice şi propune conţinutul Anuarului Comisiei Naţionale de Arheologie, precum şi modul de editare al altor publicaţii de specialitate;
- Asigură activitatea de secretariat a Comisiei Naţionale de Arheologie;
- Elaborează criteriile de atestare a specialiştilor şi experţilor din domeniul cercetării arheologice înregistraţi în Registrul Arheologilor;
- Verifică activitatea Inspectoratelor jude-

ţene pentru cultură privind aplicarea legislaţiei în vigoare în ceea ce priveşte protecţia patrimoniului arheologic;

- Propune proiecte şi programe ce au drept scop valorificarea şi popularizarea prin orice mijloace a cercetărilor arheologice şi a rezultatelor acestora;
- Administrează sumele alocate în vederea acordării de sprijin financiar, sub formă de finanţare, integrală sau cofinanţare, pentru lucrări de cercetare a patrimoniului arheologic.

Conform cu aceste atribuţii Serviciul de Arheologie a elaborat Regulamentul săpăturilor arheologice din România, Regulamentul de organizare şi funcţionare a Comisiei Naţionale de Arheologie, Codul Deontologic al Arheologilor din România şi a instituit Registrul Arheologilor din România şi Repertoriul Arheologic Naţional.

O prioritate absolută a fost constituirea cadrului legal de desfăşurare a cercetării arheologice, în acest sens Ministerul Culturii elaborând Ordonanţa Guvernului nr. 43/2000 privind protecţia patrimoniului arheologic şi declararea unor situri arheologice ca zone de interes naţional. Acest act normativ reglementează protejarea patrimoniului arheologic prin definirea regimului juridic general al descoperirilor şi al cercetării arheologice, stabilind competenţele Ministerului Culturii în acest domeniu. Pe baza acestei ordonanţe a fost reorganizată Comisia Naţională de Arheologie care a căpătat astfel un statut juridic clar.

De asemenea, cercetarea arheologică a fost susţinută financiar prin contracte de cercetare arheologică şi conservare primară încheiate cu 23 de instituţii de specialitate (institute ale Academiei, Universităţi, Muzele judeţene), precum şi prin subvenţionarea acestei activităţi a muzeelor naţionale. În total au fost finanţate 131 de şantiere arheologice în anul 2000, în valoare totală de 3 200 000 000 lei.

În domeniul îmbogăţirii patrimoniului public, Ministerul Culturii a continuat politica de achiziţionare de terenuri pe care se află

situri arheologice importante (Ulpia Traiana Sarmiszegetusa, Micia, Apulum, Nufărul), vizând o mai bună protecție a acestora prin scoaterea lor din domeniul privat.

Tot în acest an a fost demarat și un program de publicații de arheologie prin care se asigură finanțarea integrală sau cofinanțarea editării de monografii, reviste ale muzeelor, dicționare și alte publicații de specialitate: Histria IX-XI, Cercetări de arheologie, Dicționarul mănăstirilor din Transilvania etc., în valoare de un miliard lei.

PROGRAME DE RESTAURARE PRIN COOPERARE INTERNAȚIONALĂ

Sunt de amintit aici o serie de șantiere importante la care se execută lucrări cu fonduri alocate de către Ministerul Culturii și de către parteneri externi.

ROMÂNIA – BANCA MONDIALĂ

Este în curs de derulare proiectul Ministerului Culturii din România cu finanțare de la Banca Mondială și World Monuments Fund, pentru implementarea unui proiect cultural care cuprinde:

- restaurarea Ansamblului monumental Calea Eroilor, realizat de Constantin Brâncuși la Târgu Jiu. Lucrările de execuție pentru restaurarea Coloanei fără Sfârșit sunt în curs, în urma licitației internaționale. Caietul de sarcini elaborat a fost trimis și aprobat de World Monuments Fund. Este în curs de contractare proiectul pentru restaurarea componentelor de piatră ale Ansamblului: Masa Tăcerii, Aleea Scaunelor și Poarta Sărutului;
- restaurarea Ansamblurilor brâncovenești de la Mogoșoaia și Potlogi;
- revitalizarea prin restaurarea monumentelor istorice din satele săsești: Biertan, Cincu, Moșna și Viscri.

ROMÂNIA – UNESCO

Din 1997 a început proiectul de colaborare, cu sprijin financiar din partea Guvernului japonez, pentru restaurarea Mănăstirii Probota din județul Suceava,

Înscrisă în Lista UNESCO. Restaurarea frescelor din interior și cele de la exterior s-a încheiat în septembrie 2000, urmând ca programul de monitorizare a lucrărilor să fie încheiat în aprilie 2001.

ROMÂNIA – FRANȚA

Continuarea Proiectului de colaborare dintre Ministerul Culturii din România și Ministerul Culturii din Franța, privind restaurarea unor monumente istorice (Mănăstirea Apostolache).

ROMÂNIA – UNGARIA

A fost inițiată colaborarea dintre Ministerul Culturii din România și Ungaria, în domeniul evidenței, cercetării și restaurării unor monumente istorice aparținând minorităților maghiare și românești, din ambele țări. Proiectul este în derulare și cuprinde restaurarea a 13 monumente istorice de pe teritoriul românesc și 7 programe de evidență a patrimoniului cultural din ambele țări.

ROMÂNIA – BULGARIA

Au fost organizate întâlniri ale Miniștrilor Culturii din cele două țări.

Scopul întâlnirilor:

- reorganizarea Comisiei de colaborare româno-bulgară în domeniul monumentelor istorice;
- inventarierea patrimoniului arhitectural al minorităților române și bulgare din cele două țări;
- restaurarea Mormântului Fraților Gheorghiev din cimitirul Bellu, București;
- restaurarea picturii Bisericii ortodoxe române din Sofia.

ROMÂNIA – LUXEMBURG

Obiectivul colaborării este imobilul monument istoric - Casa Roșie din Piața Mică nr. 16, Sibiu.

România a finanțat expertiza tehnică, iar Luxemburg finanțează în proiectul tehnic și execuția lucrărilor pentru amenajarea în imobilul menționat a Centrului Cultural al Luxemburgului în România.

ROMÂNIA-TURCIA

Au fost inițiate și finalizate lucrările de restaurare a ansamblului Geamiei Gazi Ali Pașa din Babadag, județul Tulcea, la

care Ministerul Culturii din România a finanțat proiectarea, iar partenerul turc a finanțat execuția lucrărilor.

Se cuvine să menționăm și sprijinul acordat Ministerului Culturii de către Fundația Sașilor Transilvăneni care și-a asumat activitatea de conservare – restaurare a cetății Hărman (Județul Brașov), precum și de către Fundația Messerschmith pentru Casa cu Cerb și Biserica din Deal din Sighișara (Județul Maramureș).

PROIECTE INTERNAȚIONALE DE PUNERE ÎN VALOARE A PATRIMONIULUI CULTURAL

În cadrul strategiei sectoriale a Ministerului Culturii a fost elaborat și promovat în străinătate un set de proiecte pentru care mai multe țări și-au manifestat disponibilitatea de a cofinanța lucrările de restaurare.

Dintre acestea sunt de amintit:

• **PODUL LUI TRAIAN**

Restaurarea și punerea în valoare a ruinelor Podului lui Traian de la Drobeta-Turnu-Severin care are corespondent și pe malul sârbesc. La acest proiect Italia a început participarea prin trimiterea unor specialiști pentru evaluarea modalităților derulării practice a lucrărilor de restaurare.

• **CASTELUL BANLOC, TIMIȘOARA.**

Țările vecine și-au manifestat interesul în participarea la realizarea unui Centru Cultural de interes sud-est european. Proiectul a fost lansat de România și au început lucrările de restaurare.

• **DRUMURILE LEMNULUI**

Ministerul Culturii a propus unor țări cu tradiții în meșteșugurile de prelucrare artistică a lemnului, participarea la un itinerar al monumentelor executate din acest material și al muzeelor etnografice în aer liber. La program participă sub egida Consiliului Europei, Turcia, Franța, Lituania, Polonia, Suedia.

• **SULINA – ORAȘ PORT** la Dunăre și

Marea Neagră: revitalizare economică prin fructificarea patrimoniului cultural.

• **PROGRAMUL SIBIU 2000**

Programul este organizat de Ministerul Culturii sub înalt patronaj al Președintelui României, al directorului general UNESCO și al Consiliului Europei. Acest proiect de salvare a Centrului Istoric al Municipiului Sibiu a fost lansat în mai 1998 cu ocazia Colocviului *Sibiu-confluente europene*, unde participanți și parteneri din străinătate au fost din partea Guvernului federal german, Guvernului Luxemburgului, Guvernului landului Bavaria, UNESCO, Consiliului Europei, Banca Mondială, World Monuments Fund, și organisme internaționale printre care mai multe fundații ale sașilor din Germania. Conceptul de bază al acestui program este *cultura poate salva un oraș și stimula economia*. Programul s-a constituit ca proiect pilot în cadrul campaniei *Europa un patrimoniu comun* desfășurată în 1999-2000 sub egida Consiliului Europei. Comitetul Sibiu 2000, a fost organizat ca urmare a Ordonanței de Guvern nr. 5/1999 a fost pregătită prezentarea Programului Sibiu 2000 la Expoziția Mondială de la Hanovra 2000. Contribuția Ministerului Culturii în acest program a constat în:

- elaborarea și promovarea Ordonanței Guvernului nr. 5/1999, privind declararea municipiului Sibiu și a zonei înconjurătoare ca obiective de interes național;
- asigurarea unei CUNOAȘTERI naționale și internaționale asupra valorilor de patrimoniu și a scopurilor programului;
- restaurarea monumentelor istorice cuprinse în programul național de restaurare din județul Sibiu;
- dezvoltarea infrastructurii culturale locale;
- cooperarea cu partenerii locali, centrali și internaționali;
- în cadrul aceluiași tip de strategie vizând atragerea de fonduri pentru desfășurarea unor programe de restaurare, a fost inițiat, programat, negociat și aprobat un împrumut cu Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare – BIRD, urmând a fi astfel

finanțată în parteneriat, restaurarea unor importante monumente istorice;

- Cooperarea cu Serviciul Siturilor și Monumentelor Naționale din Luxemburg în instalarea unor panouri de ghidaj pentru itinerariul cultural al centrului istoric al Sibiului.

1.3

În parteneriat cu organizațiile profesionale neguvernamentale au fost realizate o serie de activități și manifestări științifice în domeniu, din care amintim:

- SUCEAVA, SIGHET, SIGHIȘOARA – Organizate cu Uniunea Națională a Restauratorilor de Monumente Istorice – UNRMI în anul 1997;
- TUȘNAD – Organizată anual de Fundația Transilvania Trust în colaborare cu Comitetele Naționale ICOMOS din România, Ungaria, Germania, Fundația Messerschmidt și Ministerul Culturii din Ungaria;
- CLUJ - Structuri Portante Istorice organizată anual de Fundația Transilvania Trust și Asociația Restauratorilor de Monumente Istorice din Transilvania – ARMIT;
- CĂLNIC - Organizator Fundația Ars Transilvaniae;
- ORADEA – 2000 - Organizator Fundația Ars Transilvaniae Monumente Istorice din România, valori ale Patrimoniului cultural european – sept. 2000.

În 1999 expoziția itinerantă realizată împreună cu Uniunea Națională a Restauratorilor de Monumente Istorice din România, conținând proiecte de restaurare finanțate din Programul Național de Restaurare.

Din anul 1997, după o intrerupere de 5 ani, au fost reluate Sesiunile de Comunicări Științifice ale CNMI- DMI :

- 1997: Sesiune omagială la BRAȘOV
- 1998: Concepte și tehnici de restaurare la BISTRIȚA-NĂȘĂUD
- 1999: Concepte și tehnici de restaurare la FOCȘANI
- 2000: România și Patrimoniul UNESCO la SIGHIȘOARA

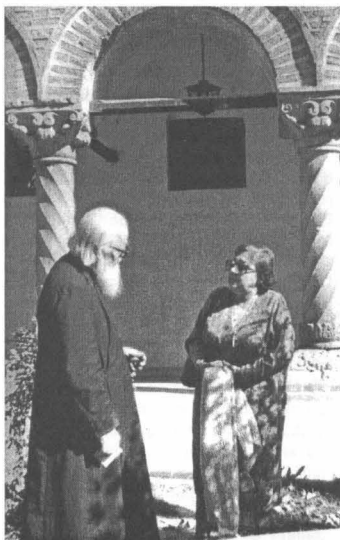
A continuat finanțarea Sesiunilor Naționale Anuale de Rapoarte Arheologice aflate în anul 2000 la ediția XXXIV.

Sesiunea din anul 2000 s-a desfășurat la Deva, în județul Hunedoara, motivată fiind de înscrierea Cetăților dacice din Munții Orăștiei în Lista Patrimoniului Mondial.

Manifestările generate de Zilele Europene ale Patrimoniului au cunoscut o amplificare de la an la an. Ministerul Culturii a editat anual materialele publicitare naționale ale evenimentelor culturale și broșurile *Patrimoniul arhitectural elen din România, Patrimoniul arhitectural creștin înscris pe Lista monumentelor din România*. În fiecare an a fost prezentat la Consiliul Europei un raport despre această activitate.

Ministerul Culturii a sprijinit participarea delegației antreprenorilor români la a doua reuniune internațională a Asociației Europene a Antreprizelor de Restaurare a Monumentelor Istorice – AEERPA, organizată în 1998 la Strasbourg sub egida Consiliului Europei. Cu această ocazie au fost primite, pe lângă cele două firme românești membre AEERPA, încă trei, dintre care una a devenit membră în Comitetul Director a AEERPA.

La 2 decembrie 2000 se împlinesc opt ani de la moartea Tatiane Pogonat. Firesc ar fi fost ca necrologul acestei mari doamne a restaurării să fi fost alcătuit de colegii ei de breaslă, pictorii restauratori, ceea ce nu s-a întâmplat. Pentru a împiedica o a doua înmormântare, prin tăcere, a unei opere cu influență binefăcătoare pentru întreaga activitate de restaurare din ultimele trei decenii, m-am hotărât să pun pe hârtie datele biografice pe care i le-am cerut în august 1992, atunci când, revăzând-o după mai multe luni, am fost îngrozită de devastarea fizică provocată de cancer. Insist asupra „originii sociale” și asupra constantelor tragice care i-au însoțit

Tatiana Pogonat la mănăstirea Antim, în octombrie 1983, când se plănua dărâmarea colțului de nord-vest al incintei
Foto: Eugenia Greceanu

existența, întrucât **cazul** Tatiana Pogonat ilustrează pe deplin metodele prin care regimul comunist a urmărit anihilarea sau - în cel mai fericit caz - marginalizarea elitei intelectuale românești, începând cu tineretul anilor '40 care nu accepta să-și renege familia și neamul. După 1990, a început să se pună în lumină - din ce în ce mai temperat - „holocaustul” românilor omorâți în închisori și lagăre de muncă forțată, dar o tăcere vinovată, îmbrăcăată fariseic în iertare creștinească, încearcă să îngroape nenumăratele tragedii ale „demascărilor” și exmatriculărilor pe criterii politice care au otrăvit viața institutelor de învățământ superior, între 1948 - cca. 1960, stabilind tehnologia promovării inverse, încă în vigoare.

*
* *

Tatiana Pogonat s-a născut la 1 mai 1926, în orașul Câmpina, unde tatăl ei, avocatul Gheorghe Pogonat, era consilier juridic al societății petroliere „Astra Română”. El însuși cobora dintr-o familie de juriști moldoveni consacrați: tatăl său, Alexandru Pogonat (bunicul Tatiane), a fost președintele tribunalului din Bărlad, iar fratele său, Petru, a fost decanul baroului Iași și profesor la catedra de drept internațional a Universității ieșene. Pe linie maternă, prin mama sa Elena, născută Sârbu, Tatiana făcea parte din familia unor răzeși moldoveni din satul Lipovăț, jud. Vaslui.

În 1930, părinții Tatiane au revenit la Iași, locuind în casa din str. Muzelor nr. 11, proprietate a fraților Petru și Gheorghe Pogonat. Clasele primare și primele trei clase de liceu au fost absolvite de Tatiana la „Notre Dame de Sion” (școală etatizată a ordinului franciscan omonim), dar liceul a fost terminat la Școala Centrală din București, unde familia se instalase în 1939.

După susținerea bacalaureatului în 1944, în plină psihoză a bombardamentelor

Începuse la 6 martie, în fața unei comisii prezidate de profesorul universitar Basil Munteanu, a urmat înscrierea la Facultatea de fizico-chimie a Universității București, secția chimie, precum și la Facultatea de drept.

Începând cu 1945, familia Pogonat se înscrie în persecuția sistematică a intelectualilor români. Tatăl, Gheorghe, a fost închis între 1948-1950 și a murit la o lună după eliberare. Fratele său Petru, fostul decan al Baroului Iași, a fost judecat ca dușman al poporului (în calitate de vice-președinte al Uniunii avocaților din România semnase legea excluderii evreilor din barou) și a fost salvat de închisoare prin intervenția patriarhului Nicodim, care l-a călugărit și i-a stabilit domiciliu obligatoriu la mănăstirea Neamț, unde a și murit în 1956. Vărul tatălui Tatiane, amiralul Constantin Pogonat, a fost închis în aceeași perioadă, supraviețuind până la amnistia din 1964. Un alt văr, colonelul Alexandru Mădărjac, a murit pe „drumul fără pulbere”, în lagărul de exterminare de la Poarta Albă.

Avalanșa de arestări, confiscarea averii, amenințarea permanentă a unor persecuții imprevizibile, umilințele suferite la locul de muncă, distrugerea refugiului reprezentat de locuință prin implantarea unor activiști și securiști specializați în lupta de clasă, tot acest univers de coșmar kafkian a condus la distrugerea unei familii care, într-o lume normală, s-ar fi situat în avangarda profesională - onorată și prețuită - a societății. Fratele cel mare al Tatiane, de profesie avocat, va muri de congestie cerebrală, în 1958, la 47 de ani, epuizat de căutarea unui loc de muncă (vezi *Jurnalul fericirii* de N. Steinhart). Lovită de hemiplegie în același an, mama lor va trăi paralizată până în 1961, în condițiile locuirii cu fiica sa în singura cameră ce le fusese lăsată în folosință, în casa din parcul Iancului, cumpărată de familie în 1948. Fratele cel mic, ofițer de marină „deblocat”, a murit în 1968 în urma unui infarct, la vârsta de 46 de ani, după o recalificare ca actor la Teatrul de stat din Sibiu.

Pe acest fundal mobilizator, cariera

Tatiane Pogonat a debutat prin exmatricularea în 1948 de la Facultatea de chimie, după absolvirea a patru ani de studii, și, în 1949, de la Facultatea de drept, pentru „propagandă naționalistă”, cu calificativul „reprezentantă a unei lumi în agonie” (la Facultatea de chimie) și „a unei lumi în putrefacție” (la Facultatea de drept). Tinerii de astăzi nu-și pot imagina violența și dușmănia insultătoare a „ședințelor de demascare” care precedau excluderea din învățământul superior a celor mai buni profesori - și mai ales a studenților care nu se lăsau „recrutați” împotriva propriului popor și care credeau că mai există dreptul la liberă exprimare. Spre deosebire de cei mulți, care s-au lăsat zdrobiți de samavolnicia stalinistă, dispărând din profesie pentru care se pregăteau, Tatiana a reacționat cu un curaj neclintit de catastrofele din jur: cunoscută de colegii de la chimie ca studentă de frunte, a fost angajată, în 1950, ca tehnician principal la INCERC, obținând după doi ani încadrarea de cercetător, la secția de mortare-betoane. Apreciată unanim pentru calitatea muncii depuse, a reușit cu greu să se transfere, în 1965, la laboratorul de cercetări al Direcției Monumentelor Istorice din Comitetul de Stat pentru Construcții, Arhitectură și Sistemizare, unde dorea să abordeze tematica plină de surprize a comportării materialelor de construcție îmbătrânite (domeniu de cercetare cu totul nou în țara noastră). Întrucât INCERC depindea tot de CSCAS, transferul a fost obținut prin intervenția lui Gheorghe Curinschi, director al proiectării în DMI, cu multă trecere în Comitet, la rugămintea unei prietene comune.

Diversitatea și interesul excepțional al activității de cercetător și restaurator în slujba monumentelor istorice reiese dintr-un **curriculum vitae** întocmit de Tatiana în 1991. Redau în formă comprimată rubricile capitolului „Activitate profesională în domeniul conservării-restaurării bunurilor de patrimoniu”:

1965 - În cadrul laboratorului DMI, relevări și analize de mortare vechi, tencuieli și zidărie, din toate epocile (de la antichitate,

la modern).

1967-1970 - Coordonarea lucrărilor de restaurare și punere în valoare a mozaicului roman din Constanța - piața Ovidiu, în colaborare cu doi specialiști de la **Oppificio delle pietre dure** din Florența. Intervenții de conservare-restaurare la cetatea Histria: hipocausturi, bazin - terme, coloane din zona bazilicilor, templul Afroditei, zidul bizantin.

1971 - Sub egida UNESCO, împreună cu restauratori specialiști internaționali, participare la restaurările de pictură murală de la Biserica Neagră din Brașov și de la biserica mănăstirii Humor. Dezinfectarea și consolidarea stratului de culoare la tâmpla bisericii mănăstirii Putna.

1972 - Restaurarea și punerea în valoare a picturii murale exterioare de pe turla bisericii mănăstirii Secu.

1973 - Restaurarea și punerea în valoare a picturii murale exterioare de pe turla bisericii mănăstirii Bistrița, jud. Neamț.

1974 - Intervenție urgentă la interior, în naosul bisericii din Arbore, jud. Suceava. Intervenție urgentă asupra picturii murale din naosul bisericii din Bălinești.

1975 - Consolidarea și punerea în valoare a picturilor murale din paraclisul cuprins în turnul lui Ștefan de la mănăstirea Bistrița-Neamț.

1976 - Specializare în Italia pentru conservarea și restaurarea pietrei, cursuri organizate la Veneția de UNESCO, cu lucrări practice.

1977 - Intervenție urgentă pentru asanarea zidurilor bisericii Sf. Nicolae din Rădăuți, cu consolidarea registrului inferior al picturii murale din interior.

1965-1977, în cadrul Direcției Monumentelor Istorice, asigurarea asistenței tehnice pe probleme de conservare-restaurare, asanare de zidărie și materiale vechi, instrucțiuni pentru prepararea mortarelor, la șantierele DMI, precum și la orice șantier de conservare, indiferent de beneficiar. Dintre acestea, cităm: cetatea de pe insula Ada-Kaleh, bastionul Porții din cetatea Brașovului, cetatea Histria, ansamblul bisericii Sf. Nicolae din Șcheii Brașovului, palatul

Brukenenthal și Primăria veche din Sibiu, biserica evanghelică din Dârlos jud. Sibiu (instructaj cu Hans Henning), bisericile din Ribița și Crișcior, castelul din Lăzarea jud. Harghita, mănăstirea Hurez, cetatea Neamțului, mănăstirea Dragomirna ș. a. Toată asistența tehnică a Direcției Monumentelor Istorice, între 1960-1974, a fost acordată gratuit (precizare E. Greceanu).

1 decembrie 1977 - desființarea Direcției patrimoniului cultural național (grefată pe fosta Direcție a monumentelor istorice, E.G.).

1978 - Continuarea activității la Institutul de arte plastice „N. Grigorescu”, în cadrul secției de artă monumentală-restaurare, încadrată tehnician principal. A avut calitatea de șef de lucrări pentru unele contracte ale Institutului și a supravegheat practica de laborator și șantier a studenților. După pensionare, a condus ample lucrări de conservare-restaurare, unele în colaborare cu pictorul restaurator Oliviu Boldura. Principalele lucrări au fost:

1978-1979 - Lucrări de consolidare și restaurare a mozaicului roman din Constanța - piața Ovidiu, deteriorat de cutremurul din 1977.

1980 - Restaurarea picturilor murale din muzeul Storck. Studii și asistență tehnică în problema degradării pietrei la cetatea orașului Alba Iulia.

1981-1988 - În colaborare cu Ovidiu Boldura, coordonarea lucrărilor de conservare-restaurare și punere în valoare a ansamblului picturilor murale exterioare de la biserica mănăstirii Voroneț.

1982-1984 - În aceeași colaborare, coordonarea lucrărilor de decapare, restaurare, conservare și punere în valoare a ansamblului de pictură exterioară al bisericii Sf. Gheorghe de la mănăstirea Sf. Ioan din Suceava.

1984 - Consolidarea și asigurarea picturilor murale din turla naosului la biserica mănăstirii Strâmba, în vederea lucrărilor de consolidare a construcției.

1988-1989 - Conservarea-restaurarea și punerea în valoare a picturii de pe fațada de vest a bisericii din Pătrăuți jud. Suceava.

1989-1990 - Lucrări de conservare-restaurare a picturii murale exterioare de la biserica mănăstirii Sucevița.

Lucrări generale de cercetare, publicații

- *Instrucțiuni privind executarea mortarelor de var pe ziduri de cărămidă și piatră*, prima redactare încheiată în 1972, completată în 1975, când a fost inclusă în „Normativul de proiectare și execuție a lucrărilor de restaurare la monumente de arhitectură” elaborat de Direcția Monumentelor Istorice (încă nepublicat).

- Documentația completă pentru montarea și organizarea unui laborator de conservare-restaurare a materialului litic (intervenții urgente), în cadrul ansamblului de la cetatea Histria.

- *Câteva considerații asupra mortarelor folosite în restaurarea monumentelor istorice și de artă*, în RMM, „Monumente istorice și de artă”, nr. 1, 1975, p. 90-91.

- *Restaurarea picturilor murale din paraclisul mănăstirii Bistrița-Neamț*, în RMM, „Monumente istorice și de artă”, nr. 1, 1976, p. 86-89.

- În colaborare cu O. Boldura, *Conservarea și restaurarea picturilor murale exterioare de la Biserica Mănăstirii Voroneț*, în RMM, „Monumente istorice și de artă”, nr. 2, 1989, p. 56-65.

Finalul acestei vieți a fost marcat de lovituri capabile să distrugă chiar și un organism mai puțin călăt de adversități:

- În 1989, dărâmarea blocului construit prin asociație de locatari lângă biserica Sfinții Apostoli, între 1955-1960, în care reușise cu greu să-și cumpere un apartament. Pentru a treia oară Tatiana își pierdea locuința.

- În 1990, primită cu ostilitate la reînviata Direcție a Monumentelor Istorice, i s-au făcut dificultăți pentru prelungirea contractului de restaurare a picturii exterioare de la Sucevița, invocându-se absența „studiilor superioare”. Efortul depus pentru terminarea acestei lucrări, cu ignorarea simptomelor de debut ale cancerului de colon, a făcut ca diagnosticul tardiv să nu poată opri o operație, urmată de semiinvaliditate, cu atât mai chinuitoare pentru o ființă care a evadat din cotidian prin actul de salvare a unor valori, amenințate atât de îmbătrânire, cât și de ignoranță, răutate și prostie.

În 1990, atunci când am arătat importanța cercetărilor Tatiane pentru asanarea monumentelor istorice și generozitatea cu care și-a împărtășit cunoștințele, Radu Popa mi-a răspuns că a fi membru al Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice „nu este un certificat de bună purtare” (*sic*), reclamând diplome și studii superioare. Această calitate i-a fost acordată în 1992. Tatiana mi-a spus că este prea târziu (nu mai putea părăsi casa), dar s-a bucurat totuși, sărbătorind evenimentul în cerc restrâns. **The rest is silence.**

23 octombrie 2000

Tehnoredactare și pre-press
M.G.C.-Top S.R.L.

Tipar executat la
Publirom S.A.

ACEST NUMĂR
A APĂRUT CU SPRIJINUL MINISTERULUI CULTURII

ISSN 1221-552X